

Arbetsmarknad och arbetsliv

14

Förslag till statsbudget för år 1998

Arbetsmarknad och arbetsliv

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext.....	7
3	Arbetsmarknad och arbetsliv.....	13
3.1	Omfattning/ändamål.....	13
3.2	Resultatbedömning	14
3.3	Åtgärder utanför utgifts- området	18
4	Arbetsmarknad.....	19
4.1	Omfattning och ändamål	19
4.2	Resultatbedömning och slutsatser	20
4.3	Anslag.....	27
A 1	Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader.....	27
A 2	Arbetsmarknadspolitiska åtgärder..	31
A 3	Särskilda åtgärder för arbets- handikappade.....	48
A 4	Europeiska socialfonden.....	50
A 5	Institutet för arbetsmarknads- politisk utvärdering.....	53
A 6	Vissa kostnader för införandet av en allmän och sammanhållen arbetslöshets- försäkring.....	53
5	Arbetsliv.....	55
5.1	Omfattning och ändamål	55
5.2	Resultatbedömning och slutsatser	56
5.3	Frågor som inte redovisas på stats- budgeten	57
5.4	Anslag.....	59
B 1	Arbetskyddsverket	59
B 2	Arbetslivsinstitutet	61
B 3	Bidrag och uppdrag inom arbetslivs- området m.m.	62
B 4	Rådet för arbetslivsforskning.....	63
B 5	Forskning och utveckling inom arbetslivsområdet.....	64
B 6	Bidrag till Samhall AB.....	65
B 7	AmuGruppen AB.....	67
B 8	Arbetsdomstolen.....	69
B 9	Statens förlikningsmannarexpedition ..	69

Innehållsförteckning

B 10 Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar	70
B 11 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	70
B 12 Internationella avgifter	71
6 Jämställdhet mellan kvinnor och män	73
6.1 Omfattning och ändamål	73
6.2 Jämställdhetspolitiken	73
6.3 Anslag	74
C 1 Jämställdhetsombudsmannen	74
C 2 Särskilda jämställdhetsåtgärder	75
C 3 Bidrag till kvinnoorganisationernas centrala verksamhet	76
7 Staten som arbetsgivare	77
7.1 Omfattning och ändamål	77
7.2 Resultatbedömning	77
7.3 Utvärdering av den arbetsgivar- politiska delegeringen	78
7.4 Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1995/96:AU10	82
7.5 Anslag	83
D 1 Stabsuppgifter vid Arbetsgivarverket	83
D 2 Statliga tjänstepensioner m.m.	84
D 3 Bidrag till förnyelsefonder på det statligt reglerade området	85
7.6 Arbetsgivarverket	86
7.7 Statens löne- och pensionsverk	86
BILAGA 1	89
BILAGA 2	97

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om arbetslivsutveckling,
2. antar regeringens förslag till lag om kommuners ansvar för ungdomar mellan 20 och 24 år,
3. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring,
4. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1997:580) om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring,
5. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1995:705) om arbetsplatsintroduktion,
6. antar regeringens förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1996:423) om kommuners medverkan i försöksverksamhet med lokal samverkan om arbetsmarknadsutvecklingen,
7. godkänner regeringens förslag att 14 000 000 kronor av inflytande arbetsmarknadsavgifter enligt lagen (1981:691) om socialavgifter får användas för tillsynen av arbetslöshetsförsäkringen (ramanslaget A 1 Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader),
8. godkänner regeringens förslag att högst 250 000 000 kronor av medlen under ramanslaget A 2 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder får användas för tillfälliga personalförstärkningar vid arbetsförmedlingar och arbetsmarknadsinstitut under budgetåret 1998,
9. godkänner regeringens förslag att bidrag till utbildning i företag får lämnas även efter budgetåret 1997 (ramanslaget A 2 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder),
10. godkänner regeringens förslag om ett nytt anställningsstöd (ramanslaget A 2 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder),
11. godkänner regeringens förslag om förlängning av bidrag till starta-egget för invandrare fr.o.m. den 1 januari 1998 (ramanslaget A 2 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder),
12. godkänner regeringens förslag att samordningen mellan änkepension och utbildningsbidrag slopas fr.o.m. den 1 januari 1998 (ramanslaget A 2 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder),
13. godkänner regeringens förslag att rätten till utbildningsbidrag under sommarledighet vid särskilt upphandlad arbetsmarknadsutbildning slopas fr.o.m. den 1 januari 1998 (ramanslaget A 2 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder),
14. godkänner regeringens förslag om bidrag till kommunerna vid feriearbeten för gymnasie-studerande ungdomar (ramanslaget A 2 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder),
15. godkänner regeringens förslag om ändringar i fråga om finansieringsbidrag vid arbetsplatsintroduktion fr.o.m. den 1 januari 1998 (ramanslaget A 2 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder),
16. bemyndigar regeringen att, i fråga om ramanslaget B 3 Bidrag och uppdrag inom arbetslivsområdet m.m., inom en ram av högst 180 000 000 kronor besluta om bidrag som medför utgifter efter år 1998, dock längst t.o.m. år 2002,
17. bemyndigar regeringen att, i fråga om ramanslaget B 5 Forskning och utveckling inom arbetslivsområdet, inom en ram av högst 160 000 000 kronor besluta om bidrag som medför utgifter efter år 1998, dock längst t.o.m. år 2002,
18. godkänner regeringens förslag att AmuGruppen AB fr.o.m. den 1 januari 1998 inte längre skall vara beredskapsmyndighet inom totalförsvarets funktion Arbetskraft (ramanslaget B 7 AmuGruppen AB),

19. bemyndigar regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att medge anslutning av anställda hos arbetsgivare till den statliga tjänstepensioneringen, grupplivförsäkringen, trygghetsavtalet och/eller personskadeavtalet i enlighet med vad regeringen förordat (ramanslaget D 2 Statliga tjänstepensioner m.m.),
20. för budgetåret 1998 anvisar anslagen under utgiftsområde 14 *Arbetsmarknad och arbetsliv* enligt följande uppställning:

ANSLAG	ANSLAGSTYP	ANSLAGSBELOPP (TUSENTAL KRONOR)
A 1. Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader	ramanslag	4 118 585
A 2. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder	ramanslag	21 043 793
A 3. Särskilda åtgärder för arbetshandikappade	ramanslag	6 596 798
A 4. Europeiska socialfonden m.m.	ramanslag	2 100 600
A 5. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering	ramanslag	11 274
A 6. Vissa kostnader för införandet av en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring	ramanslag	51 500
B 1. Arbetarskyddsverket	ramanslag	365 196
B 2. Arbetslivsinstitutet	ramanslag	208 361
B 3. Bidrag och uppdrag inom arbetslivsområdet m.m.	ramanslag	261 485
B 4. Rådet för arbetslivsforskning	ramanslag	24 752
B 5. Forskning och utveckling inom arbetslivsområdet	ramanslag	212 217
B 6. Bidrag till Samhall AB	ramanslag	4 356 419
B 7. AmuGruppen AB	ramanslag	9 514
B 8. Arbetsdomstolen	ramanslag	15 849
B 9. Statens förlikningsmannaexpedition	ramanslag	2 339
B 10. Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar	ramanslag	55
B 11. Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	obetecknat anslag	4 147
B 12. Internationella avgifter	ramanslag	24 195
C 1. Jämställdhetsombudsmannen	ramanslag	13 943
C 2. Särskilda jämställdhetsåtgärder	ramanslag	13 706
C 3. Bidrag till kvinnoorganisationernas centrala verksamhet	obetecknat anslag	3 432
D 1. Stabsuppgifter vid Arbetsgivarverket	ramanslag	3 000
D 2. Statliga tjänstepensioner m.m.	ramanslag	8 042 900
D 3. Bidrag till förnyelsefonder på det statligt reglerade omr ådet	ramanslag	57 892
Summa för utgiftsområdet		47 541 952

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om arbetslivsutveckling

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Den som av länsarbetsnämnden anvisats till verksamhet för arbetslivsutveckling skall inte anses som arbetstagare när han deltar i verksamheten. När sådan verksamhet bedrivs på en arbetsplats, skall han dock likställas med arbetstagare vid tillämpning av 2 kap. 1-9 §§, 3 kap. 1-4 och 7-14 §§, 4 kap. 1-4 och 8-10 §§ samt 7-9 kap. arbetsmiljölagen (1977:1160). Därvid skall vad i arbetsmiljölagen sägs om arbetsgivare gälla den som upplåtit en arbetsplats för verksamhet för arbetslivsutveckling.

2 § Den tid under vilken en arbetslös deltagit i verksamhet för arbetslivsutveckling i enlighet med länsarbetsnämndens anvisning utgör sådan med utfört arbete jämställd tid som avses i 19 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Vid bestämmande av ramtid enligt den lagen räknas inte tid då den arbetslöse varit hindrad att arbeta på grund av deltagandet, i den mån tiden inte jämställs enligt vad som nyss sagts.

3 § När det gäller avstängning från rätt till ersättning skall vad som föreskrivs om arbetsmarknadspolitiska åtgärder i 46 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring gälla också i fråga om verksamhet som avses i 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998.

2.2 Förslag till lag om kommuners ansvar för ungdomar mellan 20 och 24 år

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § En kommun får efter överenskommelse med regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer åta sig en skyldighet att i enlighet med bestämmelserna i denna lag erbjuda ungdomar en aktiverande och utvecklande insats på heltid .

2 § Den verksamhet som avses i 1 § skall syfta till att utveckla den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv. Verksamheten skall stärka den enskildes möjligheter att komma in på arbetsmarknaden eller, där så är lämpligt, på fortsatt utbildning. Den skall utformas med skälig hänsyn till den enskildes individuella önskemål och förutsättningar.

3 § Kommunens skyldighet omfattar ungdomar som står till arbetsmarknadens förfogande och gäller från och med den 1 juli det år de fyller 20 år och till dess de fyllt 25 år.

4 § Kommunens skyldighet inträder om något arbete, reguljär utbildning eller någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd inte kunnat erbjudas inom 90 dagar från det att den unge anmälde sig som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen. Utvecklingsinsatsen skall pågå i högst 12 månader.

5 § De som deltar i verksamhet anordnad av en kommun enligt denna lag skall inte anses som arbetstagare när de deltar i verksamheten. När sådan verksamhet bedrivs på en arbetsplats, skall den unge dock likställas med arbetstagare vid tillämpning av 2 kap. 1-9 §§, 3 kap. 1-4 och 7 - 14 §§, 4 kap. 1-4 och 8-10 §§ samt 7-9 kap. arbetsmiljölagen (1977:1160) och vid tillämpning av lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring. Därvid skall vad i arbetsmiljölagen sägs om arbetsgivare gälla den som upplåtit en arbetsplats för verksamhet enligt denna lag

Innan kommunen erbjuder den unge en utvecklingsinsats skall samråd ske med den sammanslutning av arbetstagare som är part i lokal förhandling med arbetsgivaren.

Ersättningen

6 § Den som är berättigad till ersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring har vid deltagande i verksamhet som anordnas av kommunen enligt denna lag rätt till utbildningsbidrag.

7 § Vid bestämmande av ramtiden enligt 12 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring skall inte räknas tid då den unge varit hindrad att arbeta på grund av deltagandet i verksamhet som anordnas av kommunen enligt denna lag.

8 § Kommunen skall lämna ersättning till den som deltar i verksamhet som anordnas enligt denna lag med ett belopp som motsvarar vad han eller hon annars skulle varit berättigad till i försörjningsstöd enligt 6 och 6 b §§ socialtjänstlagen (1980:620).

9 § Till den som inte är berättigad till ersättning enligt 6 § eller 8 § skall kommunen under den tid den unge deltar i verksamheten lämna ersättning med 1 967 kronor per månad.

10 § Ersättning enligt 8 och 9 §§ skall benämnas utvecklingsersättning.

Upphörande

11 § Om den unge som deltar i verksamhet anordnad av kommunen enligt denna lag på grund av misskötsamhet inte kan tillgodogöra sig det som anordnas i verksamheten, får kommunen besluta att den unge skall skiljas från denna. Detsamma gäller om den unge allvar-

ligt stör eller hindrar av kommunen anordnad verksamhet i vilken han eller hon deltar eller om han eller hon uteblir från sådan verksamhet fem dagar i följd utan att anmäla giltigt förfall.

12 § Den som skiljs från verksamhet enligt denna lag i enlighet med bestämmelserna i 11 § skall avstängas från rätt till utvecklingsersättning från kommunen.

Överklagande

13 § Ett beslut av en kommun i fråga om ersättning enligt denna lag eller om skiljande av den unge från deltagande i verksamhet enligt 11 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Annat beslut av kommunen enligt denna lag får inte överklagas.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Verkställighetsföreskrifter

14 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter som behövs för tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 14, 17 och 19 §§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring skall ha följande lydelse.

NUVARANDE LYDELSE

FÖRESLAGEN LYDELSE

14 §

Vid prövning av arbetsvillkoret bortses från utfört förvärvsarbete

1. som arbetsgivaren finansierat med stöd av
- förordningen (1986:414) om rekryteringsstöd, eller
- förordningen (1987:411) om beredskapsarbete, eller

2. som bedrivits med stöd av förordningen (1984:523) om bidrag till arbetslösa m.fl. som startar egen näringsverksamhet.

Detta gäller dock inte om den sökande när det i första stycket nämnda arbetet påbörjades uppfyllde arbetsvillkoret med annat förvärvsarbete enligt 12-13 §§.

1. som arbetsgivaren finansierat med stöd av
- *förordningen (1997:000) om anställningsstöd*, eller
- förordningen (1987:411) om beredskapsarbete, eller

17 §

När ramtid skall bestämmas enligt 12 § räknas inte heller tid då den sökande fått föräldrapenningförmån enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller varit hindrad att arbeta på grund av

1. tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt,

När ramtid skall bestämmas enligt 12 § räknas inte heller tid då den sökande fått föräldrapenningförmån enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, *varit ledig enligt lagen (1997:000) om rätt till ledighet för att bedriva näringsverksamhet*, eller varit hindrad att arbeta på grund av

2. arbetsmarknadsutbildning,
3. yrkesinriktad rehabilitering,
4. utbildning för vilken utbildningsbidrag lämnas enligt förordningen (1996:1654) om särskilt utbildningsbidrag, eller
5. deltagande i verksamhet där ersättning enligt 3 a § har utgått, i den mån tiden inte jämföras enligt vad som följer av 19 §.

1. tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt,
2. arbetsmarknadsutbildning,
3. yrkesinriktad rehabilitering,
4. utbildning för vilken utbildningsbidrag lämnas enligt förordningen (1996:1654) om särskilt utbildningsbidrag, eller
5. deltagande i verksamhet där ersättning enligt 3 a § har utgått, i den mån tiden inte jämföras enligt vad som följer av 19 §.

19 §

För sökande som en gång har påbörjat en ersättningsperiod enligt denna lag gäller följande. När det arbetsvillkor skall uppfyllas som skall ligga till grund för en ny ersättningsperiod skall med tid under vilken sökande enligt 12-14 §§ skall ha förvärvsarbetat jämföras den tid då de

1. deltagit i och, om inte särskilda skäl hindrat det, fullföljt arbetsmarknadsutbildning eller yrkesinriktad rehabilitering för vilken statligt utbildningsbidrag lämnats,

2. deltagit i och, om inte särskilda skäl hindrat det, fullföljt utbildning för vilken utbildningsbidrag lämnats enligt förordningen (1996:1654) om särskilt utbildningsbidrag,

3. fullgjort tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fått föräldrapenningförmån enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, i båda fallen dock tillsammans högst 2 månader,

4. utfört förvärvsarbete som arbetsgivaren finansierat med stöd av

- förordningen (1986:414) om rekryteringsstöd, eller
- förordningen (1987:411) om beredskapsarbete,

4. utfört förvärvsarbete som arbetsgivaren finansierat med stöd av

- *förordningen (1997:000) om anställningsstöd*, eller
- förordningen (1987:411) om beredskapsarbete,

5. bedrivit egen näringsverksamhet med stöd av förordningen (1984:523) om bidrag till arbetslösa m.fl. som startar egen näringsverksamhet, eller

6. fullföljt verksamhet där ersättning enligt 3 a § utgått.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:580) om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 22 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring i paragrafens lydelse enligt lagen (1997:580) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

NUVARANDE LYDELSE

FÖRESLAGEN LYDELSE

22 §

Ersättning lämnas under längst 300 dagar (ersättningsperiod). Om den sökande har fyllt 57 år före ersättningsperiodens slut är perioden i stället 450 dagar.

I ersättningsperioden räknas inte in dagar under vilka den sökande har anvisats verksamhet för arbetslivsutveckling, ett offentligt tillfälligt arbete för äldre arbetslösa eller verksamhet där ersättning enligt 3 a § utgår i enlighet med föreskrifter som har meddelats av regeringen.

I ersättningsperioden räknas inte in dagar under vilka den sökande har anvisats verksamhet för arbetslivsutveckling, ett offentligt tillfälligt arbete för äldre arbetslösa, *verksamhet enligt lagen om kommuners ansvar för ungdomar mellan 20 och 24 år* eller verksamhet där ersättning enligt 3 a § utgår i enlighet med föreskrifter som har meddelats av regeringen.

Om den sökande omedelbart före inträdet i en arbetslöshetskassa har fått ersättning från en annan arbetslöshetskassa, räknas ersättningsdagar i den andra kassan in i ersättningsperioden.

Rätten till dagpenning upphör vid månadskiftet före den månad då den arbetslöse fyller 65 år.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:705) om arbetsplatsintroduktion

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1995:705) om arbetsplatsintroduktion skall upphöra att gälla vid utgången av år 1997.

Äldre bestämmelser om tillvaratagande av statens rätt med avseende på betalningen av finansieringsbidrag skall tillämpas för praktik som påbörjats före ikraftträdandet.

2.3 Förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1996:423) om kommuners medverkan i försöksverksamhet med lokal samverkan om arbetsmarknadsutvecklingen

Härigenom föreskrivs att lagen (1996:423) om kommuners medverkan i försöksverksamhet med lokal samverkan om arbetsmarknadsutvecklingen, som gäller till utgången av december 1997, skall äga fortsatt giltighet till utgången av december 1998.

3 Arbetsmarknad och arbetsliv

3.1 Omfattning/ändamål

Utgiftsområdet Arbetsmarknad och arbetsliv omfattar utgifter för arbetsmarknadspolitiska åtgärder, Arbetsmarknadsverkets, Arbetarskyddsverkets m.fl. myndigheters förvaltning samt forskning och utveckling på arbetsmarknads- och arbetslivsområdet. Området innefattar vidare utgifter för Samhall AB:s verksamhet, jämställdhetspolitiska frågor och statliga arbetsgivarfrågor. Inom området finns också avgiftsfinansierad verksamhet, bl. a. inom AMV rörande yrkesinriktad rehabilitering.

UTGIFTSUTVECKLINGEN

MILJONER KRONOR (LÖPANDE PRISER)					
1995/96	1996	1997	1998	1999	2000
55 035,8	37 717,5	52 156,7	47 542,0	49 370,4	

Sammanfattande kommentarer till verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

På grund av ett kärvare läge på arbetsmarknaden de gångna åren har det varit svårare att snabbt få arbetslösa i reguljärt arbete och undvika att människor går lång tid utan arbete. Det har också inneburit svårigheter att få fram alla de platser i arbetsmarknadspolitiska åtgärder som varit ambitionen för att upprätthålla kompetens- och arbetslinjen. Samtidigt har myndigheter och bolag inom området fått vidkännas de besparingar som har gjorts inom offentlig sektor.

Det kan dock konstateras att stora ansträngningar har gjorts i verksamheten och att myndigheter såväl inom arbetsmarknads- som arbetslivsområdet, från olika utgångspunkter, har arbetat med sikte på att förbättra situationen på arbetsmarknaden och i arbetslivet.

Större förändringar

Arbetet har varit intensivt för att förbättra och anpassa politiken rörande arbetsmarknad och arbetsliv till de allt större krav som utvecklingen på arbetsmarknaden ställer. Arbetsrätten har reformerats med bl. a. ökade möjligheter att anställa för begränsad tid och bättre villkor för deltids- och vikariatanställda. Ambitionen vad gäller omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har fram t. o. m. 1995/96 höjts och ett flertal nya åtgärdsformer har introducerats medan andra anpassats till nya förutsättningar. Genom inrättandet av arbetsförmedlingsnämnder har det lokala inflytandet ökat.

Forskningen inom arbetslivsområdet har i ökad utsträckning inriktats mot arbetsmarknadsområdet.

För att stärka jämställdhetsarbetet och smidigt kunna hantera den växande ärendemängden beslutade riksdagen att fr. o. m. år 1997 öka anslaget för Jämställdhetsombudsmannen.

Förvaltningen inom utgiftsområdet har omfattats av regeringens sparkrav på den statliga konsumtionen för perioden 1995/96-1998. Därtill har 30 miljoner kronor sparats på myndigheter inom området.

Mål för utgiftsområdet

Tillväxt och sysselsättning - och därmed regeringens övergripande mål om halvering av den öppna arbetslösheten till år 2000 - främjas å ena sidan genom en god matchning mellan arbetskraftsbehov och de arbetssökande och undvikande av inflationsdrivande flaskhalsar och å andra sidan genom ett kreativt och tryggt arbetsliv. Ökad kompetens stärker den enskildes möjlighet till arbete. Det är därför viktigt att under tiden av arbetslöshet upprätthålla och förbättra kompetensen.

Arbetsmarknads- och arbetslivspolitikerna är integrerade delar av den ekonomiska politiken. Arbetsmarknadspolitikens uppgift är främst att främja en väl fungerande matchning mellan lediga platser och arbetssökande samt att särskilt stödja personer med särskilda svårigheter att få och behålla ett arbete. På

så sätt undviks inflationsdrivande flaskhalsar och det blir möjligt att kombinera en ökad tillväxt och sysselsättning med låg inflation och minskad arbetslöshet. Arbetslivspolitikerna skall verka för en god arbetsmiljö och ett utvecklande arbetsliv som är ett viktigt bidrag för skapande av nya jobb och för att inte människor skall förslitas, skadas och slås ut från arbetslivet. En central del i arbetslivet och för dess utveckling och därmed samhällets utveckling är jämställdhet mellan kvinnor och män

Målen inom utgiftsområdet Arbetsmarknad och arbetsliv kan utifrån dessa samband sammanfattas i

- att medverka till att behovet av arbetskraft tillgodoses genom en snabb tillsättning av lediga platser och kompetensutveckling
- att motverka långa tider utan arbete, minska långtidsarbetslösheten och utslagningen från arbetsmarknaden
- att skapa ett säkert och utvecklande arbetsliv
- att uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män i arbets- och samhällsliv

Prioriteringar för 1998

Inför 1998 ser regeringen det som nödvändigt, i den begynnande konjunkturuppgången, att lediga platser snabbt tillsätts och flaskhalsar motverkas. Genom förstärkt fackligt samråd skall undanträngningseffekter av de statliga insatserna motverkas. Samtidigt vill regeringen betona vikten av att fler av människorna inom de svagaste grupperna på arbetsmarknaden får del av de statliga insatserna på området så att de kan få och behålla ett arbete.

Särskilda satsningar görs på utbildning inom IT-området och mot ungdomsarbetslöshet.

Insatserna för att främja ett säkert och utvecklande arbetsliv har fortsatt hög prioritet. Vidare prioriteras forsknings- och utvecklingsinsatser rörande arbetsorganisation och arbetsmarknad.

Frågor om metoder för att införliva ett jämställdhetsperspektiv på alla politikområden kommer att få ökad betydelse.

3.2 Resultatbedömning

Tillståndet och utvecklingen inom området

Den växande aktiviteten i ekonomin som inleddes i slutet av 1996 börjar nu få genomslag även på arbetsmarknaden. Sedan slutet av våren 1997 kan en allt tydligare förbättring av arbetsmarknadsläget skönjas. Antal nyanmällda lediga platser har ökat och antalet varslade har minskat vilket tyder på en förbättring av arbetsmarknadsläget. Samtidigt har antalet sysselsatta ökat säsongrensat sedan maj 1997. Det har resulterat i att arbetslösheten visat på en positiv utveckling sedan februari 1997 och befinner sig idag på den lägsta nivå sedan hösten 1995, säsongrensat.

Under år 1996 var efterfrågan på arbetskraft svag och det anmäldes knappt 23 000 nya platser per månad till arbetsförmedlingen. Det är endast under år 1993 som antalet nyanmällda lediga platser varit lägre som årsmedeltal. Den svaga arbetskraftsefterfrågan fortsatte under inledningen av år 1997 men nedgången bröts under våren och en uppgång kan skönjas. Under de första åtta månaderna år 1997 har det anmälts ca 13 000 fler platser jämfört med motsvarande period under år 1996. Antalet personer som har varslats om uppsägning har minskat allt sedan andra halvåret 1996, främst inom tillverkningsindustrin.

TABELL 3.1 ANTAGANDEN ENLIGT FINANSPLANEN. ÅRLIG PROCENTUELL FÖRÄNDRING

	1995	1996	1997	1998
BNP, producentpris	4,2	1,1	2,2	3,1
Produktivitet	2,0	1,0	3,6	2,0
Antal arbetade timmar	2,0	0,1	- 1,5	1,0
Medelarbetstid	0,5	0,7	- 0,3	0,0
Antal sysselsatta	1,5	- 0,6	- 1,2	1,0
Arbetskraft	1,2	- 0,2	- 0,8	- 0,2
Öppen arbetslöshet ¹	7,7	8,1	8,4	7,4
Personer i konjunkturberoende arbetsmarknads-politiska åtgärder	4,4	4,5	4,3	4,7

1. Procent av arbetskraften, nivå.

Källor: Konjunkturinstitutet, Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

TABELL 3.2. SYSSELSÄTTNINGEN FÖRDELAT EFTER NÄRINGSGREN ÅREN 1994-1996,
1000-TALS PERSONER

	1994	1995	1996	Förändring 1995-1996 antal	Förändring 1995-1996 %
Jordbruk m.m.	136	124	115	- 9	- 7,3
Tillverkningsindustri m.m.	761	802	809	7	0,9
Byggnadsindustri	225	230	225	- 5	- 2,2
Privata tjänster	1 511	1 542	1 548	6	0,4
Kommunala myndigheter	1095	1094	1071	- 23	- 2,1
Statliga myndigheter	196	192	192	0	0,0
Totalt	3 928	3 988	3 963	- 25	- 0,6

Källa: AKU och Arbetsmarknadsdepartementet.

Sysselsättningen som ökade relativt kraftigt under åren 1994 och 1995 till följd av en exportledd konjunkturuppgång föll tillbaka under år 1996 och inledningen av år 1997. Det var främst inom vård och omsorg som antalet sysselsatta minskade men även andra delar av den offentliga sektorn har visat på en nedåtgående trend. Inom det privata näringslivet fanns det emellertid sektorer i vilka sysselsättningen alltså ökade, främst inom den privata tjänstesektorn. De ökade statsbidrag som tillförts kommunerna under år 1997 och framåt kommer sannolikt att minska antalet uppsägningar inom den offentliga sektorn vilket bör innebära att framför allt kvinnornas ökande arbetslöshet kommer att bromsas upp. Sedan maj 1997 har antalet sysselsatta ökat med drygt 40 000, säsongensat. Merparten av denna sysselsättningsökning har ägt rum inom de privata tjänsterna.

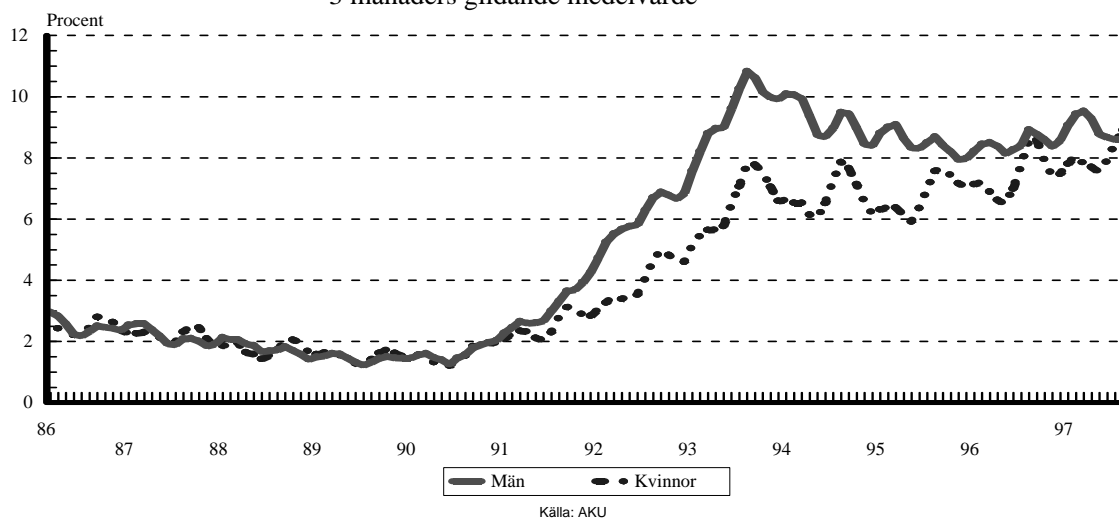
Andelen sysselsatta av befolkningen i åldern 16-64 år minskade från 72,2 procent under år 1995 till 71,6 procent under år 1996. Jämfört med inledningen av detta decennium har sysselsättningsgraden minskat från 83,1 procent till ovannämnda nivå, en minskning med ca 11,5 procentenheter. Under augusti 1997 uppgick sysselsättningsgraden för personer i åldern 16-64 år till 71,7 procent vilket är 0,5 procentenheter lägre än under samma månad i fjol. För männen uppgick sysselsättningsgraden under augusti 1997 till 74,1 procent, vilket är något högre än under samma månad i fjol. Kvinnornas sysselsättningsgrad uppgick under samma månad till 69,2 procent, vilket är en minskning med 1,2 procentenheter jämfört med augusti i fjol.

Under inledningen av 1990-talet ökade arbetslösheten mest för männen som ett resultat av den kraftigt minskade sysselsättningen inom tillverknings- och byggnadsindustrin. Under konjunkturuppgången åren 1994 och 1995 minskade dock arbetslösheten för männen, då denna uppgång medförde en ökad sysselsättning inom industrin. Arbetslösheten bland kvinnorna höriade inte att öka i större omfattning

förrän under år 1992 då det försvårade statsfinansiella läget medförde stora besparingar inom den offentliga sektorn. Även de stora personalnedskärningarna inom det kontorsadministrativa området har bidragit till denna utveckling. I slutet av mars 1993 var skillnaden mellan män och kvinnors arbetslöshet som störst, 3,3 procentenheter. Därefter har skillnaden mellan män och kvinnors arbetslöshet successivt minskat och idag är den öppna arbetslösheten för kvinnorna högre än för männen, se figur nedan. Sedan februari månad i år har emellertid den relativa arbetslösheten visat på en positiv trend och ligger idag klart under nivån vid årsskiftet 1996/97. I augusti 1997 var den öppna arbetslösheten 8,2 procent för männen och 8,9 procent för kvinnorna. Jämfört med augusti i fjol är detta en minskning med 1,0 procentenheter för männen medan det är en ökning med 0,1 procentenheter för kvinnorna.

Under 1990-talets inledande år skedde en kraftig ökning av antalet långtidsarbetslösa personer, dvs. personer som varit arbetslösa i sex månader eller mer. Efter en nedgång år 1995 ökade antalet långtidsarbetslösa återigen år 1996. Detta förklaras av det försämrade sysselsättningsläget som innebar försämrade möjligheter för de arbetslösa att få ett arbete. En närmare studie visar att eftersom inflödet i arbetslöshet inte ökar, är det inte fler som blir arbetslösa utan de som är arbetslösa förblir detta under en längre tid, dvs. arbetslöshetstidens längd ökar. Under augusti 1997 uppgick andelen långtidsarbetslösa till 38,3 procent av samtliga arbetslösa vilket är 1,7 procentenheter högre än under augusti i fjol. Antalet ungdomar som varit arbetslösa i 100 dagar eller mer har alltså minskat under år 1997. Under augusti hade ca 16 800 ungdomar i åldern 20-24 år varit arbetslösa i 100 dagar eller mer, vilket är en minskning med ca 3000 jämfört med samma månad i fjol. För ungdomar i åldern 18-19 år uppgick motsvarande antal till drygt 800 vilket är något färre än under augusti 1996.

Relativ arbetslöshet för män och kvinnor, 16-64 år 3 månaders glidande medelvärde

De utomnordiska medborgarna har haft en än besvärligare situation på arbetsmarknaden. Under tidigare decennier, när invandringen till stor del bestod av arbetskraftsinvandring, fanns inte några större skillnader mellan svenskar och utomnordiska medborgare. Under 1980- och 1990-talen har dock denna bild förändrats markant. Detta hänger förmodligen samman med att invandringen successivt har skiftat karaktär från arbetskraftsinvandring till flykting- och anknytningsinvandring. Under första halvåret 1997 uppgick de utomnordiska medborgarnas relativa arbetskraftsdeltagande till drygt 58 procent. Jämfört med inledningen av 1990-talet innebär detta en minskning med ca 16 procentenheter. Arbetslösheten bland de utomnordiska medborgarna var under inledningen av 1990-talet ca 2,5 gånger högre än för svenska medborgare. Under första halvåret 1997 var de utländska medborgarnas arbetslöshet knappt 3 gånger större än för svenska medborgare.

En väl fungerande lönebildning är nödvändig för att den öppna arbetslösheten skall kunna halveras till år 2000. Under åren 1992 - 1994 uppgick löneökningarna till nästan fyra procent per år. Denna löneökningstakt är inte förenlig med målet att halvera den öppna arbetslösheten till sekelskiftet. Under år 1995 minskade löneökningarna något. Den s.k. Edin-gruppen föreslog år 1995 en norm för hur mycket lönerna kan öka på medellång sikt, vilket innebär att lönerna inklusive löneglidning och lönebikostnader i Sverige inte får öka mer än arbetskraftskostnaderna i övriga västeuropeiska länder. Edin-gruppen kom fram till att lönerna inte borde öka med mer än 3,5 procent per år för att Sverige skall kunna behålla en konkurrenskraftig ekonomi. Lönerna började emellertid öka relativt kraftigt under slutet av år 1995. Denna utveckling fortsatte sedan under år 1996 då lönerna ökade med 6,1 procent.

Inom tillverkningsindustrin ökade lönerna med 7,4 procent mot drygt 3 procent som var genomsnittet för övriga Europa. De avtal som slutits hittills under år 1997 ger löneökningar på 2,5 till 3,1 procent.

De viktigaste statliga insatserna inom området

Regeringens högt ställda mål är att halvera den öppna arbetslösheten från åtta procent i dag till fyra procent år 2000. Arbetsmarknadspolitiken, arbetslivspolitiken och jämställdhetspolitiken är viktiga instrument för att nå målen för regeringens politik och är således viktiga och integrerade delar av den ekonomiska politiken. Arbets- och kompetenslinjen utgör en grundläggande princip för såväl arbetsmarknadspolitiken som arbetslivspolitiken men också för jämställdhetspolitiken.

Regeringens politik är starkt inriktad mot aktivitet framför passivitet. Aktiva åtgärder utgör alltid förstahandsvalet för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt, motverka långtidsarbetslöshet och utslagning från arbetsmarknaden samt förhindra segregation och olika villkor för kvinnor och män i samhället.

Det är av stor betydelse att de som inte kan er-hålla ett arbete i första hand erbjuds utbildning eller annan lämplig åtgärd för att stärka sin kompetens och öka möjligheterna att återkomma till den reguljara arbetsmarknaden. Lika viktigt är att arbetslivet främjar personlig utveckling och kompetens samt motverkar utslagning. Detta är av stor betydelse för en väl fungerande arbetsmarknad. Villkoren för ett deltagande på arbetsmarknaden och i arbetslivet måste vara lika för både män och kvinnor.

Arbetsmarknadspolitiken utgör en viktig del av regeringens sysselsättningspolitik för att halvera den öppna arbetslösheten fram till år 2000. Dess mest centrala uppgift är att snabbt och effektivt tillsätta de lediga platserna och underlätta arbetskraftens rörlighet på arbetsmarknaden. Därmed kan sysselsättningen höjas och arbetslösheten minska utan att inflationsdrivande flaskhalsar uppstår. Den har också till uppgift att samverka med andra politikområden för att överbrygga konjunktursvängningar genom att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna anpassas till konjunkturen. Arbetsmarknadspolitiken skall även bidra till att könsuppdelningen på arbetsmarknaden bryts. Dessutom skall personer som på grund av olika omständigheter har svårigheter att finna ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden ges möjlighet att aktivt kunna delta i arbetslivet.

Arbetslivspolitik skall främja arbetslivets utveckling med möjlighet till personlig utveckling och arbete för den enskilde samt ökad tillväxt och produktivitet genom ny teknik, organisationsförändringar samt kompetensutveckling. Den har till uppgift att förebygga arbetsskador och ohälsa i arbetslivet och därigenom motverka utslagning samt att hjälpa människor tillbaka i arbete. En annan viktig uppgift är att utveckla ny kunskap och att föra kunskaper och erfarenheter vidare, så att arbetsmiljöarbetet kan förbättras ytterligare. Arbetslivspolitik skall också motverka en uppdelning av arbetslivet vad gäller olika arbetsvillkor, bland annat de olika villkor som råder mellan kvinnor och män på grund av den könsuppdelade arbetsmarknaden och den ojämna fördelningen av ansvaret för hem och barn. Till arbetslivspolitik hör också frågor om arbetsrätt och arbetstider. Ett bra arbetsliv och fungerande spelregler på arbetsmarknaden ökar produktiviteten samt främjar ekonomisk tillväxt och sysselsättning.

Jämställdhetspolitiken skall genomsyra alla politikområden. Inom ramen för jämställdhetspolitiken fortsätter arbetet med att omfördela makt och inflytande mellan kvinnor och män i samhället. Ett jämställdhetsperspektiv skall genomsyra alla delar av regeringens politik. Ett centralt mål för regeringens politik för arbete och tillväxt är att det råder lika villkor för män och kvinnor på arbetsmarknaden och i arbetslivet.

Staten som arbetsgivare omfattar främst statliga arbetsgivarfrågor som personal- och chefsförsörjning, personalutveckling och personalrörlighet samt löne- och anställningsvillkor. En omfattande delegering från regeringen till myndigheterna av befogenheter inom det arbetsgivarpolitiska området har skett efter 1985 års personalpolitiska proposition. Samtidigt har mål- och resultatstyrning införts med tydligt resultatansvar för myndigheterna. Betydande avregleringar har också skett under perioden i syfte att ta bort särlösningar för statsförvaltningen i jämförelse med den övriga arbetsmarknaden.

En särskild utredare har haft i uppdrag att utvärdera hur den arbetsgivarpolitiska delegeringen till myndigheterna har fungerat. Utredningen har lämnat sitt betänkande och konstaterar att delegeringarna och, i anslutning till dem, den nya statliga arbetsgivarorganisationen som trädde i kraft år 1994, i stort har fungerat väl. Utredningen pekar dock på behovet av en fortlöpande uppföljning av arbetsgivarpolitiken från regeringens sida och lämnar förslag om hur en sådan uppföljning lämpligen bör ske. Mot bakgrund av den gjorda utvärderingen anser regeringen att den arbetsgivarpolitiska delegeringen bör ligga fast. Ett uppföljningssystem kommer att införas som bl.a. innebär att myndigheterna åläggs att fortlöpande redovisa sin kompetensförsörjning och de mål som gäller för denna.

Effekter av statliga insatser

Arbets- och kompetenslinjen har under åren visat sig vara verkningsfull. Långtidsarbetslösheten i Sverige är fortfarande förhållandevis låg i ett europeiskt perspektiv. Naturligtvis har det försämrade arbetsmarknadsläget inneburit att den förda politiken har utsatts för stora påfrestningar. Emellertid visar erfarenheterna att under den konjunkturuppgång som Sverige hade under åren 1994 och 1995, med medföljande ökad arbetskraftsefterfrågan, så ökade de långtidsarbetslösa möjligheter att erhålla ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden mer än för andra grupper. Detta innebär att den förda politiken har bidragit till att även personer med långa perioder av arbetslöshet är anställningsbara.

Regeringens slutsatser

Politiken bör även fortsättningsvis bygga på arbets- och kompetenslinjen som en hörnsten i den svenska aktiva arbetsmarknads- och arbetslivspolitik.

I ett läge med tecken på en konjunkturförbättring är det särskilt viktigt att tendenser till flaskhalsar liksom undanträngningseffekter av de statliga insatserna motverkas.

I strävan att halvera den öppna arbetslösheten till år 2000 anser regeringen att de arbetsmarknadspolitiska medlen måste användas mer strategiskt för att motverka utslagning och för att få sökande i reguljärt arbete. Resurser inom utgiftsområdet måste säkerställas för personer med svagare ställning på arbetsmarknaden så att dessa tydligt prioriteras. Detta gäller såväl arbetssökande som anställda. Den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen har varit effektiv. Det finns tendenser till brist på arbetskraft

inom vissa yrkesområden. Arbetsmarknadsutbildning inriktad på dessa yrken bör prioriteras.

Ett säkert och utvecklande arbetsliv med bl.a. goda arbetsorganisationer, kompetensutveckling och långsiktig kunskapsuppbyggnad, är en viktig förutsättning för en hållbar samhällsutveckling.

Regeringen anser att det under de närmaste åren finns ett utrymme för arbetstidsförkortning, vilken i första hand bör ske inom ramen för de kollektivavtal som sluts på arbetsmarknaden.

En väl fungerande lönebildning är en förutsättning för att arbetslösheten skall kunna halveras. Under de senaste 20 åren har lönebildningen inte fungerat tillfredsställande. Lönerna i Sverige har ökat för snabbt i förhållande till produktiviteten och till lönerna i våra konkurrentländer. Höga löneökningar leder till att massarbetslösheten biter sig fast. En påtaglig och permanent minskning av arbetslösheten förutsätter att formerna för lönebildningen förbättras över hela arbetsmarknaden. En förstärkning av förlikningsmannainstitutet kan bidra till en sådan förbättring. En viktig utgångspunkt är dock att arbetsmarknadens parter också i fortsättningen bär huvudansvaret för lönebildningen.

Regeringens högt ställda målsättning är att halvera den öppna arbetslösheten fram till år 2000. Detta arbete bedrivs nu med samma kraft och konsekvens som saneringen av de offentliga finanserna. Den löpande uppföljning av arbetslöshetsmålet som regeringen gör varje halvår innebär att arbetslöshetsmålet nu följs upp med samma noggrannhet som inflationsmålet, den långa räntan, växelkursen, den offentliga sektorns skuld och budgetunderskottet.

Det finns mycket som talar för att arbetsmarknadsläget under den kommande hösten kommer att

utvecklas mer gynnsamt. Tillväxten beräknas att öka än mer framöver. Dessutom kommer de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som tillkom efter förslag i den ekonomiska vårpropositionen att få full effekt. De ökade statsbidragen till kommunerna bör medföra att personalnedskärningarna inom den offentliga sektorn minskar. Generationsväxlingen och ungdoms-satsningen kommer att tillsammans med de övriga arbetsmarknadspolitiska åtgärderna samt övriga insatser utanför arbetsmarknadspolitikens område bidra till att en halveringen av den öppna arbetslösheten uppnås till år 2000.

3.3 Åtgärder utanför utgiftsområdet

Arbetet med att halvera den öppna arbetslösheten genomsyrar alla politikområden, inte minst den ekonomiska politiken. Kompetenslinjen i arbetsmarknadspolitiken är naturligtvis nära knuten till den satsning som görs inom utbildningsområdet. Stöd i olika former inom näringspolitikens område syftar också till ökat företagande och ökad sysselsättning.

Konstnärernas arbetsmarknad avviker på många sätt från andra arbetsmarknader. Regeringen har därför tagit initiativ till en utredning (Ku 1997:04) om en översyn av arbetsmarknadspolitiken i förhållande till konstnärsyrket. Eventuella förslag från utredningen lämnas under hösten 1997.

Arbetet för att öka jämställdheten drivs framåt genom politiken på samtliga områden.

	UTGIFT 1995/96	DÄRAV 1996	ANVISAT 1997	UTGIFTS- PROGNOS 1997	FÖRSLAG 1998	BERÄKNAT 1999	BERÄKNAT 2000
A Arbetsmarknad	46 722,7	32 150,4	36 390,2 ¹	38 308,2 ²	33 922,5	35 713,2	34 831,9
B Arbetsliv	8 256,2	5 530,2	5 617,4	5 739,0 ³	5 484,5	5 409,6	5 429,6
C Jämställdhet mellan kvinnor och män	34,5	23,2	31,2	65,2 ⁴	31,1	31,5	31,9
D Staten som arbetsgivare	22,4	13,7	8 017,7 ⁵	8 044,3 ⁶	8 103,8	8 216,1	8 369,7
Totalt för utgiftsområdet	55 035,8	37 717,5	50 146,4	52 156,7	47 542,0	49 370,3	48 663,0

1. Varav anslaget A 2 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder har minskats med 2,1 miljarder kronor på tilläggsbudget.

2. I beloppet ingår 4,2 miljarder kronor från det äldre anslaget X A 2 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

3. I beloppet ingår medel från det äldre anslaget X B 2 Myndigheter inom arbetslivsområdet.

4. I beloppet ingår 32,7 miljoner kronor från det äldre anslaget V G 2 Särskilda jämställdhetsåtgärder.

5. Fr.o.m. budgetåret 1997 har anslaget D 2 Statliga tjänstepensioner m.m. tillkommit.

6. I beloppet ingår 16,7 miljoner kronor från det äldre anslaget VII E 8 Bidrag till kompetensutveckling samt anslaget D 2 Vissa avtalsstyrda anslag m.m.

4 Arbetsmarknad

4.1 Omfattning och ändamål

Arbetsmarknadsverket (AMV) är den myndighet som huvudsakligen svarar för de arbetsmarknadspolitiska insatserna under verksamhetsområdet. Detta omfattar därför främst utgifter för arbetsmarknadspolitiska åtgärder och AMV:s förvaltning.

Under verksamhetsområdet återfinns också utgifter för Europeiska socialfonden, utgifter för Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering samt utgifter för vissa kostnader för införandet av en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring.

Verksamhetsområdet omfattar även avgiftsfinansierade verksamheter som inte redovisas på statsbudgeten. Dessa är Arbetslivstjänster och Aske kursgård.

UTGIFTSUTVECKLINGEN

MILJONER KRONOR (LÖPANDE PRISER)					
1995/96	1996	1997	1998	1999	2000
46 722,7	32 150,4	38 308,2 ¹	33 922,6	35 713,2	34 831,9

1. I detta belopp ingår en beräknad förbrukning under år 1997 på 4 177 091 tkr på reservationsanslaget A 2. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder för budgetåret 1995/96

Sammanfattande kommentarer till verksamhetsutfall

Första halvåret 1997 var ca 10 700 årsarbetare anställda inom AMV, varav ca 8 700 på arbetsförmedling och arbetsmarknadsinstitut.

Under perioden januari till augusti 1997 deltog i genomsnitt 184 000 personer per månad i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärder som finansieras under verksamhetsområdet, exklusive utbildning i företag.

Första halvåret 1997 hade i genomsnitt knappt 45 200 personer per månad anställning med lönebidrag och knappt 5 400 personer skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare (OSA).

Större förändringar

Med anledning av riksdagens beslut att AMV under budgetåren 1995/96-1998 skall spara 307 miljoner kronor på AMS och länsarbetsnämndernas förvaltningskostnader har AMV genomfört en organisationsförändring. Den innebär att administrativa stödfunktioner för hela landet från och med den 1 januari 1997 samordnas i organisationen AMS Tjänster. Samtidigt har AMS och länsarbetsnämndernas kanslier minskat kraftigt. I enlighet med riksdagens beslut skall ingen besparing tas ut på arbetsförmedlingarnas verksamhet. Arbetsmarknadsinstituterna omfattas av ett särskilt besparingsuppdrag om 103 miljoner kronor under budgetåren 1995/96 och 1997.

Riksdagen har på tilläggsbudget till statsbudgeten för år 1997 beslutat att AMV får använda ytterligare 100 miljoner kronor, det vill säga totalt 700 miljoner kronor, för tillfälliga personalförstärkningar vid arbetsförmedlingar och arbetsmarknadsinstitut. Utöver dessa medel har riksdagen anvisat 20 miljoner kronor för att utveckla effektivare arbetsformer vid arbetsförmedlingarna och arbetsmarknadsinstituterna.

Stora förändringar har skett inom de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Budgetåret 1995/96 ersatte arbetsplatsintroduktion (API) åtgärderna invandrarpraktik, akademikerpraktik, vidgad arbetsprövning och praktikdelen i ungdomsintroduktionen. Kommunerna tog över ansvaret för ungdomar som inte fyllt 20 år, s.k. kommunalt ansvar för ungdomar. För att arbetslösa skall kunna lära sig den nya informationstekniken samtidigt som de deltar i arbetsmarknadsinriktade projekt, infördes de s.k. dattorteken. En ny form av praktikplatser, europastipendier för arbetslösa ungdomar, infördes den 1 juli 1995. Fr.o.m. den 1 oktober 1997 ersätts dessa av s.k. interpraktikstipendier där praktiken kan genomföras även i länder utanför Europa.

Storleken på statsbidragen till rekryteringsstöd, beredskapsarbete och utbildningsvikariat har förändrats liksom storleken på det finansieringsbidrag som arbetsgivare vilka anordnar API betalar. Till följd av förändringarna av ersättningsnivåns storlek i arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet har utbildningsbidragets storlek för personer som har rätt till arbetslöshetsersättning ändrats. Från den 1 juli 1997 ändrades dessutom utbildningsbidragets storlek för personer som inte har rätt till arbetslöshetsersättning till ett belopp som efter skatteavdrag motsvarar bidragsdelen i studie-medlen.

Arbetslösa kvinnor har givits ökade möjligheter till förlängt starta-eget bidrag och 30 miljoner kronor har avsatts för projekt som syftar till att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden.

I syfte att öka det lokala inflytandet i arbetsmarknadspolitiken har medlen för otraditionella insatser under verksamhetsområdet ökat med 100 miljoner kronor till totalt 600 miljoner kronor under år 1997. Av medlen är 550 miljoner kronor beräknade under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder och 50 miljoner kronor under anslaget Särskilda åtgärder för arbetshandikappade.

För att höja kvaliteten i de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har för budgetåret 1997 skapats ett utrymme om 600 miljoner kronor under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det större utrymmet skall främst användas till att öka omfattningen av den, i jämförelse med andra åtgärder, dyrare yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen.

Riksdagen har på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1997 beslutat att det flexibla lönebidraget skall finnas kvar. Bidragsnivån får dock inte överstiga 80 procent av den bidragsgrundande lönekostnaden annat än i vissa särskilda fall hos allmännyttiga organisationer och för personer med mycket begränsad arbetsförmåga till följd av ett svårt funktionshinder. För budgetåret 1997 har AMS givits i uppdrag att sänka den genomsnittliga bidragsnivån i lönebidrag som lämnas till andra arbetsgivare än allmännyttiga organisationer till högst 60 procent av den bidragsgrundande lönekostnaden. Endast personer med funktionsnedsättning som leder till ett arbetshandikapp skall efter utgången av år 1997 kunna omfattas av lönebidrag.

I och med Sveriges inträde i EU har fr.o.m. budgetåret 1995/96 medel utbetalats för insatser inom ramen för Europeiska socialfonden.

Riksdagen har beslutat om inrättandet av Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.

Riksdagen har beslutat om ett nytt anslag för införandet av en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring.

Prioriteringar för år 1998

En snabb och effektiv matchning av lediga platser och arbetssökande är arbetsförmedlingens grund-

läggande uppgift. Härigenom motverkas inflationsdrivande flaskhalsar och långa arbetslöshets-tider samtidigt som tillväxten påskyndas. En effektiv arbetsmarknadspolitik bidrar påtagligt till att målet om en halvering av den öppna arbetslösheten till år 2000 uppnås. Under år 1998 skall de övergripande målen för AMV vara att

- hålla vakanstiderna nere för lediga platser,
- minska långtidsarbetslösheten,
- motverka långa tider utan arbete.

Konjunkturuppgången skall utnyttjas för att stärka ställningen på arbetsmarknaden för dem med en svagare ställning. Vidare skall decentraliseringen och förenklingen av arbetsmarknadspolitiken fortsätta. Bekämpningen av flaskhalsar och ungdomsarbetslösheten kommer att sättas i fokus. Arbetet med att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden skall fortsätta.

4.2 Resultatbedömning och slutsatser

Övergripande mål och verksamhetsmål budgetåret 1995/96

Inför budgetåret 1995/96 angav regeringen fem övergripande mål för AMV:

- Platsförmedlingens möjligheter skulle utnyttjas till fullo,
- De långtidsarbetslösa och de utsatta grupperna skulle prioriteras, rundgången skulle brytas,
- De arbetslösa skulle mobiliseras genom kompetensuppbyggnad och ökade krav på aktivt arbetssökande,
- Jämställdheten på arbetsmarknaden skulle öka,
- Medelsanvändningen skulle effektiviseras.

Dessa övergripande mål bröts sedan ner i tretton verksamhetsmål. Utfallet för budgetåret visar att närmare hälften av verksamhetsmålen uppfylldes. De mål som uppnåtts har varit knutna till det övergripande målet för platsförmedlingen, prioriteringen av utsatta grupper samt en effektivisering av medelsanvändningen. Däremot har långtidsarbetslösheten inte pressats tillbaka i den omfattning regeringen angivit. Detta kan till en del förklaras av att utvecklingen på arbetsmarknaden under år 1996 blev mindre gynnsam än vad som förväntades samt att AMV har haft stora svårigheter att uppnå den beräknade omfatt-

ning på de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna bl.a. på grund av det försämrade konjunkturläget.

Målsättningen vid inledningen av budgetåret var att i genomsnitt 240 000 personer per månad skulle delta i någon konjunkturberoende arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Målet reviderades sedermera till 215 000 personer samtidigt som regeringen gjorde en medelsindragning motsvarande den minskade omfattningen. I genomsnitt deltog 198 000 personer i någon konjunkturberoende arbetsmarknadspolitisk åtgärd under budgetåret 1995/96. Det var drygt 20 000 personer färre än budgetåret innan. En av orsakerna till att den planerade omfattningen på åtgärderna inte har uppnåtts var att införandet av datortek och det kommunala uppföljningsansvaret för de yngsta ungdomarna gick trögt vid inledningen av budgetåret. Därutöver gjorde den försvagade efterfrågan på arbetskraft det svårare att i tillräcklig utsträckning hitta lämpliga praktikplatser.

Regeringen angav som mål att vakanstiderna för lediga platser inte fick öka påtagligt under budgetåret 1995/96. Vakanstiderna för lediga platser ökade dock med 5 dagar jämfört med budgetåret 1994/95 trots att efterfrågan på arbetskraft minskade. Den genomsnittliga anmälningstiden för en nyanmäld plats uppgick till 18 dagar. Ökningen kan i stor utsträckning förklaras av en förändrad administrativ hantering av platserna på arbetsförmedlingarna som syftar till att förbättra registerkvaliteten och uppföljningen av platserna. Genom att arbetsförmedlingen anvisar lämpliga arbetssökande till lediga arbeten kan vakanstiderna hållas nere. Arbetsförmedlingarna har också under föregående budgetår ökat andelen platser som fått anvisning till i genomsnitt 82 procent av alla nyanmälda platser.

Målsättningen att långtidsarbetslösheten skulle minska med i genomsnitt 20 000 personer per månad och att antalet långtidsarbetslösa vid utgången av år 1996 skulle vara 40 000 personer färre än vid ingången av budgetåret uppnåddes inte. Långtidsarbetslösheten minskade med i genomsnitt 2 800 personer per månad och uppgick till i genomsnitt 91 200 personer per månad. Regeringens bedömning är att det försämrade arbetsmarknadsläget påtagligt påverkade möjligheterna att nå det uppsatta målet. Långtidsarbetslösheten borde dock ha kunnat pressats tillbaka ytterligare om det skett en tydligare prioritering av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna till de långtidsarbetslösa. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna borde således ytterligare ha prioriterats för arbetssökande med särskilda svårigheter på arbetsmarknaden såsom ungdomar, arbetshandikappade och utomnordiska medborgare som i större utsträckning än andra riskerar att bli långtidsarbetslösa. En allt större andel av de arbetssökande har också varvat arbetslöshet och åtgärder under långa perioder utan att ha haft ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Denna sökandegrupp riskerar att

permanent slås ut från den reguljära arbetsmarknaden.

Ökningen av långtidsarbetslösheten under andra halvåret 1996 kan dock till viss del förklaras av en förändring i definitionen i AMV:s verksamhetsstatistik som innebar att personer med tillfälliga timanställningar registrerades som arbetslösa. Dessa personer blev i stor utsträckning definitionsmässigt långtidsarbetslösa eftersom de i praktiken inte var aktuella för några arbetsmarknadspolitiska åtgärder då de i varierande grad hade heltidsarbete.

Arbetsmarknadssituationen för kvinnor försämrades. Förutom den redan höga deltidsarbetslösheten ökade även den öppna arbetslösheten bland kvinnor. Ökningen har motverkats genom att kvinnorna fått en allt större andel av åtgärdsplatserna. Arbetslösheten under budgetåret 1995/96 var fortfarande lägre bland kvinnor än bland män och det gällde även de genomsnittliga arbetslöshetstiderna.

Andelen som 90 dagar efter avslutad åtgärd hade ett arbete minskade under budgetåret 1995/96 till 31 procent jämfört med 37 procent budgetåret 1994/95. Det kan huvudsakligen förklaras av den minskade efterfrågan på arbetskraft.

Vad gäller de konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärderna ökade under budgetåret 1995/96 de genomsnittliga kostnaderna per deltagare och månad. Det berodde bl.a. på att arbetsförmedlingarna inte kunde nå upp till den beräknade omfattningen på de konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Arbetsförmedlingarna lyckades dock minska styckkostnaderna för den köpta arbetsmarknadsutbildningen. En effektivisering av medelsanvändningen skedde även under anslaget Särskilda åtgärder för arbetshandikappade. Genom omförhandlingar av bidragsnivåer sänktes de genomsnittliga lönebidragskostnaderna.

Övergripande mål och verksamhetsmål budgetåret 1997

För budgetåret 1997 finns tre övergripande mål för AMV:

- Håll nere vakanstiderna för lediga platser,
- Minska långtidsarbetslösheten,
- Motverka långa tider utan arbete.

Dessa mål har fram till i juni 1997 brutits ner i åtta verksamhetsmål. Antalet verksamhetsmål var därmed väsentligt färre än budgetåret innan. Resultaten under första halvåret 1997 har följt samma utveckling som under budgetåret 1995/96. Under första halvåret uppnåddes två av verksamhetsmålen helt och ett av målen delvis. De mål som uppnåddes rörde prioriteringen av arbetshandikappade samt granskningen av ersättningsärenden vid arbetslös-

hetskassorna. Däremot har AMV haft betydande svårigheter att hittills nå upp till planerad omfattning på de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna samt att pressa tillbaka långtidsarbetslösheten och motverka långa tider utan reguljärt arbete. Resultaten beror framförallt på att utvecklingen på arbetsmarknaden har varit sämre än väntat. Mot bakgrund av denna utveckling och som ett led i regeringens strävan att förenkla regelverket reviderades och minskades antalet verksamhetsmål ytterligare i regleringsbrevet för AMV i juni 1997.

För att hålla nere vakanstiderna var målsättningen fram till i juni 1997 att anvisa lämpliga sökande till minst 88 procent av de lediga platserna. Anvisningsgraden har under det första halvåret ökat till 86 procent jämfört med 82 procent budgetåret 1995/96. En del av förklaringen till att målet ännu inte uppnåtts är, förutom brister i registreringen av utförda anvisningar, även att det funnits svårigheter att hitta lämpliga sökande till vissa platser inom framförallt IT-området. Anvisningsgraden för platser som kräver specialistkompetens eller högskoleutbildning är lägre än för övriga platser. Det finns i dag inga tecken på generella flaskhalsproblem, men däremot tendenser till rekryteringssvårigheter inom vissa branscher vilket bl.a. kan avläsas i Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer. AMV har till uppgift att noggrant följa varje tendens till flaskhalsar på arbetsmarknaden. AMS utarbetar i enlighet med regeringens uppdrag en ny metod för att följa vakanstiderna som bygger på enkäter till arbetsgivarna i samband med att de anmäler en ledig plats till arbetsförmedlingen.

Arbetsmarknadssituationen för kvinnor har fortsatt att försämrats men arbetslösheten är fortfarande något lägre än bland män. Kvinnorna har successivt fått en större andel av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och under det första halvåret 1997 hade de en större andel av åtgärdsplatserna än deras andel av den totala arbetslösheten.

Målsättningen fram till i juni 1997 var att i genomsnitt 228 000 personer per månad skulle delta i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Under första halvåret 1997 har i genomsnitt 210 000 personer per månad deltagit i konjunkturberoende åtgärder. I juni reviderades målet till att omfatta i genomsnitt 207 000 personer under år 1997. Regeringen gör bedömningen att AMV kommer att ha svårt att nå upp till denna omfattning. Regeringen vill dock poängtera att AMV:s uppdrag för budgetåret 1997 att sysselsätta minst 207 000 personer kvarstår. Ansträngningarna måste fortsätta att ge fler arbetslösa möjlighet att delta i någon arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Även målnivåerna beträffande antalet långtidsarbetslösa och antalet långtidsinskrivna arbetssökande som inte haft ett reguljärt arbete sedan minst två år tillbaka har reviderats. Revideringen av verksamhetsmålen gjordes också delvis på grund av förändringar i AMV:s verksamhetsstatistik, men huvudskalet var det försämra-

de arbetsmarknadsläget. Förändringen av arbetslöshetsdefinitionen i verksamhetsstatistiken får till följd att den statistiskt redovisade arbetslöshetsnivån stiger något samtidigt som det uppnås en större överensstämmelse med SCB:s officiella arbetslöshetsstatistik.

Den reviderade målsättningen beträffande långtidsarbetslösheten är att den skall uppgå till högst 100 000 personer per månad. Under det första halvåret 1997 var i genomsnitt 105 000 personer långtidsarbetslösa vilket var närmare 5 000 färre jämfört med samma period året innan. Målet att motverka långa tider utan arbete reviderades till att antalet arbetssökande som varit inskrivna vid förmedlingen i minst två år och som under denna tid inte haft ett reguljärt arbete, s.k. långtidsinskrivna, inte får uppgå till fler än 120 000 personer i genomsnitt under 1997. Under det första halvåret uppgick antalet långtidsinskrivna till 124 000 personer.

En viktig grund för att hävda arbets- och kompetenslinjen i arbetsmarknadspolitiken är att förmedlingarna kontrollerar att de arbetssökande står till arbetsmarknadens förfogande. Regeringen har därför betonat vikten av att arbetsförmedlingarnas kontrollfunktion bör utökas. Regeringen har vidare angivit att 12 miljoner kronor av förvaltningsmedlen under budgetåret 1997 skall användas för AMS tillsyn av arbetslöshetsförsäkringen samt för AMS verksamhet i samband med överklagande av beslut om arbetslöshetsersättning eller medlemskap i arbetslöshetskassa. Under första halvåret 1997 har AMS granskat knappt 2 300 ärenden. Därutöver har regeringen beviljat AMS drygt 5 miljoner kronor för två projekt för att stärka arbetsförmedlingens kontrollfunktion varav ett sker i samverkan med RFV, CSN och Arbetslöshetskassornas Samorganisation.

Resultatinformation inom de prioriterade områdena

Ovan har regeringen redogjort för resultaten under budgetåren 1995/96 och 1997 på en mera övergripande nivå. Regeringen har som målsättning att sökande som har särskilt svårt att hävda sig på arbetsmarknaden skall prioriteras i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. I det följande ges en mera detaljerad beskrivning för olika sökandegrupper och andra prioriterade områden för budgetåren 1995/96 och 1997. I tabellen framgår i vilken utsträckning olika grupper av arbetssökande fått del av de konjunkturberoende åtgärderna i förhållande till hur stor andel de utgör av de arbetslösa.

TABELL 4.1 ANDEL AV DEN ÖPPNA ARBETSLÖSHETEN OCH DE KONJUNKTURBEROENDE ARBETSMARKNADSPOLITISKA ÅTGÄRDERNA

	ARBETSLÖSA ¹			ÅTGÄRDER		
	94/95	95/96	97 ²	94/95	95/96	97 ²
Kvinnor	44	46	44	42	46	49
Män	56	54	56	58	54	51
Totalt	100	100	100	100	100	100
55- år	8	9	9	8	6	5
25-54 år	67	68	71	57	66	68
20-24 år	20	19	17	28	23	21
18-19 år	4	4	2	6	5	6
Totalt	100	100	100	100	100	100
Arbets- handikappade	9	9	10	11	14	14
Utomnordiska- medborgare	10	11	11	10	14	12

1. Enligt ny arbetslöshetsdefinition i AMV:s verksamhetsstatistik
2. Avser första halvåret 1997

Långtidsarbetslöshet

En person under 25 år som varit arbetslös längre än 100 dagar räknas som långtidsarbetslös. För personer som fyllt 25 år är tidsgränsen sex månader. Långtidsarbetslösheten ökade kraftigt under konjunkturbedgången i början av 1990-talet i takt med att arbetslösheten steg.

Under budgetåret 1995/96 minskade dock långtidsarbetslösheten något, men inte i den omfattning som regeringen förväntade. Som regeringen tidigare framhållit beror detta framför allt på att konjunkturen inte förbättrats i den utsträckning som antagits samt att åtgärdsresurserna i högre grad borde ha prioriterats för grupper som löper en större risk än andra att drabbas av långtidsarbetslöshet. AMV har således inte i tillräcklig utsträckning lyckats pressa tillbaka långtidsarbetslösheten. För ungdomar innebär det att målsättningen att erbjuda dessa aktiva insatser inom 100 dagar inte förverkligats fullt ut.

Av tabellen nedan framgår att arbetshandikappade, utomnordiska medborgare, ungdomar 20-24 år samt äldre i större utsträckning än andra personer har blivit långtidsarbetslösa under det första halvåret 1997. Av det totala antalet långtidsarbetslösa och långtidsinskrivna är män överrepresenterade. Detta beror till stor del på att män i högre grad än kvinnor är sysselsatta i sektorer där sysselsättningsminskningen inträffat tidigt och varit särskilt stor.

TABELL 4.2 ANTALET LÅNGTIDSARBETSLÖSA OCH LÅNGTIDSINSKRIVNA OCH DERAS ANDEL AV ARBETSLÖSA RESPEKTIVE SAMTLIGA INSKRIVNA

	LÅNGTIDSARBETSLÖSA ¹				LÅNGTIDS- INSKRIVNA ²	
	1995/96		1997		1997	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Kvinnor	50 313	26	43 636	26	49 752	16
Män	65 393	29	61 419	29	74 392	21
Totalt	115 706	27	105 055	28	124 144	19
55- år	18 373	48	15 967	45	16 936	25
25-54 år	76 401	26	68 481	25	98 350	22
20-24 år	19 035	23	19 710	30	8 846	8
18-19 år	1 898	12	897	11	12	0
Totalt	115 706	27	105 055	28	124 144	19
Arbets- handikappade	14 338	36	13 790	36	19 883	24
Utomnordiska- medborgare	13 073	29	12 324	30	18 224	32

1. För närvarande finns endast uppgifter för första halvåret 1997 vad avser antalet långtidsarbetslösa enligt ny arbetslöshetsdefinition i AMV:s verksamhetsstatistik. Uppgifterna för år 1995/96 är därför inte helt jämförbara med uppgifterna för år 1997.

2. Arbetsökande som varit inskrivna vid förmedlingen i minst två år och som under denna tid ej haft ett reguljärt arbete.

De långtidsinskrivna utgjorde 19 procent av alla inskrivna sökande vid förmedlingen under det första halvåret 1997. Många av dem har en jämförelsevis låg utbildningsnivå och riskerar en permanent utslagning från arbetsmarknaden.

Under budgetåret 1995/96 utgjorde de långtidsarbetslösa 34 procent av dem som påbörjade en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. I förhållande till att de långtidsarbetslösa utgjort en betydligt lägre andel av de arbetslösa har det skett en prioritering av långtidsarbetslösa till de konjunkturberoende åtgärderna. Prioriteringen har också kunnat kompensera den höga tillströmningen av nya långtidsarbetslösa, vilket bidragit till att långtidsarbetslösheten har fortsatt att minska under det första halvåret 1997.

De individuella handlingsplanerna har stor betydelse för att motverka långtidsarbetslöshet och hitta lämpliga åtgärder som på sikt kan innebära att den arbetslösa får ett reguljärt arbete. Regeringen angav i regleringsbrevet för AMV att alla som är eller riskerar att bli långtidsarbetslösa skulle ha en handlingsplan senast den 1 juli 1997. I juli hade 60 procent av målgruppen handlingsplaner. En förklaring till varför inte målet uppnåtts är att AMS av tekniska skäl inte kunde börja använda ADB-stödet förrän under mars månad 1997. AMS bedömer att målet om att alla som är eller riskerar att bli långtidsarbetslösa skall ha en handlingsplan kommer att uppnås under hösten 1997.

Ungdomar

I regleringsbrevet till AMV för budgetåret 1995/96 föreskrevs att ungdomar skulle vara en prioriterad grupp vad gäller insatser och åtgärder för arbetslösa. Riktmärket var att ungdomar skulle få ett arbete, en lämplig åtgärd eller en utbildning inom 100 dagars arbetslöshet. Detta riktmärke uppnåddes inte. Under budgetåret 1995/96 var i genomsnitt per månad 24 500 unga arbetslösa längre än 100 dagar. Det motsvarade 27 procent av samtliga unga arbetslösa. Av det totala antalet personer som var arbetslösa mer än 100 dagar utgjorde ungdomarna 7 procent. Könsfördelningen är jämn mellan dessa ungdomar. Antalet ungdomar i åldern 18 till 19 år som varit arbetslösa i mer än 100 dagar var dock jämförelsevis få, knappt 1 600 personer.

De dominerande arbetsmarknadspolitiska åtgärderna för unga under budgetåret 1995/96 var datortek, API samt åtgärder inom ramen för kommunernas ansvar för ungdomar.

TABELL 4.3 ANTALET UNGDOMAR I DE VANLIGASTE ARBETSMARKNADSPOLITISKA ÅTGÄRDerna FÖR UNGDOMAR BUDGETÅRET 1995/96

	ANTALET UNGDOMAR
Arbetsplatsintroduktion	11 750
Datortek	7 750
Kommunalt ansvar	9 590

I regleringsbrevet för AMV budgetåret 1997 är riktmärket 100 dagar borttaget. I stället har gränsen för långtidsarbetslöshet sänkts från fyra månader till 100 dagar för arbetslösa under 25 år. Under första halvåret 1997 har ca 20 600 unga varit arbetslösa i mer än 100 dagar. I den väntade konjunkturuppgången förväntas ungdomarna få en gynnsam situation på arbetsmarknaden. Enligt regeringens bedömning leder detta i kombination med de riktade insatser som regeringen föreslår att färre ungdomar kommer att vara arbetslösa under år 1998.

Äldre

Under 1970- och 1980-talen skedde en trendmässig ökning av arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden för personer i åldern 55-64 år. Ökningen berodde helt och hållet på en ökad förvärvsfrekvens bland kvinnor. Denna utveckling bröts emellertid år 1990 och därefter följde ett dramatiskt fall i de äldres sysselsättningsgrad. Minskningen av arbetskraftsdeltagandet bland de äldre är inte unikt för Sverige, men nedgången de senaste åren har varit jämförelsevis kraftig.

I regleringsbrevet för AMV för budgetåret 1995/96 angavs de äldre som en prioriterad grupp. Under budgetåret 1995/96 var i genomsnitt per månad knappt 36 000 personer i åldersgruppen 55-64

år öppet arbetslösa, varav knappt 14 500 kvinnor och drygt 21 400 män. De äldre, främst kvinnor, var i stor utsträckning även långtidsarbetslösa.

Den dominerande arbetsmarknadspolitiska åtgärden för äldre under budgetåret 1995/96 var arbetslivsutveckling (ALU). Under budgetåret deltog i genomsnitt 5 800 äldre i åtgärden. Av dessa var drygt 40 procent kvinnor och knappt 60 procent män. De äldre blir arbetslösa i mindre omfattning än andra grupper men de har å andra sidan långa arbetslöshetstider. En av anledningarna till att äldre har stora svårigheter på arbetsmarknaden är att många i den gruppen har en kort skolutbildning som inte motsvarar de krav som i dag ställs på arbetskraften. Den pågående utvecklingen med snabba strukturella förändringar samt behov av nytt kunnande i arbetslivet innebär en uppenbar risk att allt fler äldre kommer att stå utanför den reguljära arbetsmarknaden.

Den 1 november 1996 infördes en ny arbetsmarknadspolitisk åtgärd under utgiftsområde 13 som enbart riktar sig till äldre långtidsarbetslösa över 55 år, OTA. Denna åtgärd har under första halvåret 1997 sysselsatt 4 300 personer.

Arbetshandikappade

Oberoende av konjunkturläge har personer med funktionsnedsättning som leder till ett arbetshandikapp svårt att hitta ett arbete. Statsmakterna har därför avsatt betydande resurser för att förbättra dessa personers möjligheter på arbetsmarknaden och regeringen har i regleringsbrevet för AMV angivit att personer med en svagare ställning på arbetsmarknaden, såsom arbetshandikappade, skall prioriteras i arbetsmarknadsmyndigheternas arbete.

Antalet arbetshandikappade som sökte arbete genom arbetsförmedlingen uppgick till i genomsnitt knappt 50 000 personer per månad under år 1996, varav drygt 22 000 kvinnor och drygt 27 000 män. Detta är en ökning med ca 3 400 personer jämfört med år 1995. Kvinnorna stod för huvuddelen av ökningen. Under år 1996 var dessutom i genomsnitt 6 200 arbetshandikappade per månad inskrivna vid arbetsmarknadsinstitutet.

Långtidsarbetslösheten bland de arbetshandikappade har under år 1996 varit högre jämfört med övriga arbetssökande. Under budgetåret 1995/96 minskade dock långtidsarbetslösheten bland de arbetshandikappade kraftigare än bland övriga arbetssökande, bl.a. som ett resultat av att arbetshandikappade fick en större andel av de konjunkturberoende åtgärderna. Under budgetåret 1995/96 deltog i genomsnitt knappt 26 200 arbetshandikappade per månad i någon konjunkturberoende arbetsmarknadspolitisk åtgärd och yrkesinriktad rehabilitering. Vidare hade i genomsnitt knappt 47 400 personer per månad anställning med lönebidrag och drygt 5 300 personer skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare (OSA).

För år 1997 har AMV ålagts att i genomsnitt sysselsätta minst 26 000 arbetshandikappade per månad i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärder och yrkesinriktad rehabilitering. Vidare skall i genomsnitt minst 50 000 personer per månad ges anställning med lönebidrag och OSA. Målen har hittills uppfyllts under budgetåret 1997. Första halvåret 1997 var i genomsnitt 28 300 arbetshandikappade per månad i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärder och yrkesinriktad rehabilitering. Vidare hade i genomsnitt knappt 45 200 personer per månad anställning med lönebidrag och drygt 5 300 personer OSA. De arbetshandikappade hade fortfarande under första halvåret 1997 en större andel av de konjunkturberoende åtgärderna än deras andel av de arbetslösa.

Utomnordiska medborgare

Antalet utomnordiska medborgare har ökat under de senaste decennierna, samtidigt som deras arbetskraftsdeltagande minskat betydligt, från 74 procent år 1980 till 35 procent år 1996. Minskningen började redan under 1980-talet trots ett gott arbetsmarknadsläge. När konjunkturen och situationen på arbetsmarknaden försämrades under första hälften av 1990-talet förstärktes denna negativa utveckling. Det finns alltså en mer långsiktig trend till ett försämrat arbetsmarknadsläge för de utomnordiska medborgarna. De invandrare som har kommit till Sverige under 1990-talet har i stort sett inte alls etablerat sig på arbetsmarknaden. Samtidigt har många som tidigare haft arbete blivit arbetslösa.

Arbetslösheten har fortsatt att öka kraftigt för utomnordiska medborgare under 1990-talet. Mellan åren 1990 och 1996 har arbetslösheten bland de utomnordiska medborgarna ökat från 5 till 30 procent av arbetskraften. Chansen för en utomnordisk arbetssökande att få ett arbete har under budgetåren 1995/96 och 1997 varit betydligt lägre än bland övriga arbetssökande.

Utomnordiska kvinnor har mycket låg sysselsättningsgrad jämfört med de kvinnor som är födda i Norden. Under första halvåret 1997 var arbetslösheten bland utomnordiska kvinnorna 35 procent och bland de utomnordiska männen 32 procent. Den krympande arbetsmarknaden inom den offentliga sektorn och andra sektorer som traditionellt varit dominerade av kvinnor har drabbat invandrade kvinnor särskilt hårt. Många av dessa kvinnor har endast haft kortare arbetsperioder som varvats med arbetslöshet och studier.

Ett av verksamhetsmålen för AMV budgetåret 1995/96 var att andelen utomnordiska medborgare i arbetsmarknadspolitiska åtgärder skulle vara betydligt större än deras andel av de arbetssökande utan arbete. Av samtliga personer som deltog i arbetsmarknadspolitiska åtgärder var i genomsnitt 14 procent utomnordiska medborgare samtidigt som deras andel av de arbetslösa uppgick till 11 procent. När-

mare hälften av de arbetsökande var utomnordiska kvinnor. De utomnordiska kvinnornas andel av åtgärdsplatserna var dock jämförelsevis låg. Andelen kvinnor av de utomnordiska medborgarna i åtgärder uppgick till 44 procent. De åtgärder där utomnordiska medborgare är underrepresenterade är utbildningsvikariat, kommunalt ansvar för ungdomar, dattortek och starta-eget bidrag.

Liksom tidigare år är andelen utomnordiska medborgare störst i arbetsmarknadsutbildning där de under budgetåret 1995/96 utgjorde närmare en fjärdedel av deltagarna. Av dessa var 17 000 deltagare kvinnor och 20 000 deltagare män. Andelen utomnordiska medborgare som deltog i ALU har fortsatt att öka under år 1996 till 20 procent. Deras andel av API minskade dock under år 1996 jämfört med året innan, men deras andel är fortfarande relativt hög, närmare 20 procent. Antalet utomnordiska medborgare i API är dock fler jämfört med hur många som deltog i den tidigare invandrarpraktiken. Även när det gäller rekryteringsstöd nådde andelen utomnordiska medborgare en relativt hög nivå.

De utomnordiska medborgarna har successivt fått en allt mindre del av åtgärdsplatserna under den senare delen av budgetåret 1995/96 och första halvåret 1997 har deras andel sjunkit till 12 procent samtidigt som deras andel av de arbetslösa var oförändrad, 11 procent. Denna utveckling är enligt regeringens uppfattning inte tillfredsställande.

Jämställdheten på arbetsmarknaden

De försämrade förutsättningarna på arbetsmarknaden under budgetåret 1995/96 drabbade framförallt kvinnodominerade yrken inom vård, omsorg och administration. Arbetslösheten ökade kraftigt bland kvinnorna men den var fortfarande lägre än för männen, 7,5 procent jämfört med 8,5 procent under år 1996. Den genomsnittliga arbetslöshetstiden och totala inskrivningstiden var också lägre bland kvinnorna än bland männen. Kvinnor var dock i mycket större utsträckning än män deltidsarbetslösa. Deltidsarbetslösheten uppgick under det första kvartalet 1997 till 140 000 personer, varav ca tre fjärdedelar är kvinnor.

Regeringens uttalade intention är att ett jämställdhetsperspektiv skall genomsyra alla politikområden. Jämställdhetssträvandena inom arbetslivet ses som särskilt viktiga för att uppnå en ökad jämställdhet även i övriga delar av samhället. Regeringen ställer därför krav på myndigheterna att tillämpa s.k. "mainstreaming" som arbetsätt. Det innebär att de verkställande myndigheterna skall ha ett jämställdhetsperspektiv i sitt arbete och aktivt analysera konsekvenserna för kvinnor respektive män av de åtgärder som vidtas. Arbetsmarknadsmyndigheterna skall i samarbete med landets kommuner försöka bryta de traditionella könsrollsgränserna vid yrkesvalet.

I takt med att arbetslösheten har ökat bland kvinnor har de fått en allt större andel av de arbetsmark-

nadspolitiska åtgärderna. Kvinnornas andel av åtgärdsplatserna uppgick under budgetåret 1995/96 till 46 procent vilket motsvarade deras andel av de arbetslösa. Liksom tidigare är dominerade kvinnorna inom utbildningsvikariat medan deras andel fortfarande var särskilt låg när det gäller rekryteringsstöd, beredskapsarbete och starta-egget bidrag. Det var dock inom starta-egget bidrag som andelen kvinnor ökade mest under budgetåret.

I enlighet med regeringens intentioner har insatserna för att bredda kvinnors och mäns yrkesval resulterat i att andelen män och kvinnor som påbörjat en för sitt kön otraditionell arbetsmarknadsutbildning ökat under budgetåret 1995/96. Vidare har regeringen både under budgetåren 1995/96 och 1997 för en tolv månaders period föreskrivit att AMS får använda 30 miljoner kronor av tilldelade medel till projektverksamhet som syftar till att bryta den kön-supplade arbetsmarknaden.

Lika villkor för kvinnor och män på arbetsmarknaden är ett centralt mål i regeringens politik för arbete och tillväxt. Regeringens miljardsatsning som innebär ökade resurser till den kommunala sektorn de närmaste åren motverkar också att arbetslösheten stiger i kvinnodominerade yrken inom vård och omsorg. Vidare skall den stora utbildningsatsningen kunskapslyftet samt personalförstärkningar vid arbetsförmedlingar och arbetsmarknadsinstitut kunna ge arbetslösa kvinnor och män nya möjligheter på arbetsmarknaden.

För att få mer kunskap och underlag för fortsatta åtgärder för jämställdhet på arbetsmarknaden har regeringen givit Riksrevisionsverket (RRV) i uppdrag att göra en översyn av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna ur ett jämställdhetsperspektiv. RRV skall bland annat se över åtgärdernas effektivitet, beskriva på vilket sätt arbetsmarknadspolitiken bidrar till en mer eller mindre könsupplad arbetsmarknad, noggrannare studera kostnadsfördelningen samt lämna förslag till förändringar. Regeringen avser att återkomma i vårpropositionen 1998 med en redovisning av RRV:s översyn av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna ur ett jämställdhetsperspektiv.

Slutsatser och övergripande mål budgetåret 1998

De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna är av stor betydelse för möjligheterna att få in arbetssökande i reguljärt arbete och motverka flaskhalsproblem. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna ökar möjligheterna för en snabb och effektiv tillsättning av de lediga platserna genom att de arbetssökande rustas för att möta de kompetensbehov som finns på arbetsmarknaden. Därmed ökar möjligheterna att klara målet att halvera den öppna arbetslösheten till sekel-skiftet. Kvaliteten i de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna får därför inte äventyras. Utvecklingen på arbetsmarknaden under inledningen av år 1997 har varit sämre än väntat och sysselsättningen fortsätter att ligga på en lägre nivå än föregående år. Det finns dock nu tydliga tecken på en konjunkturförbättring. Efterfrågan på arbetskraft ökar och det finns redan nu rekryteringsvårigheter inom vissa branscher. I detta perspektiv är regeringens utbildningsatsning, kunskapslyftet, särskilt värdefull. Genom att höja de lågutbildade arbetslösas kompetens kommer också arbetskraftens rörlighet att öka och flaskhalsar undvikas. Samtidigt måste insatser också göras på kort sikt som får omedelbar effekt. Därför är det särskilt viktigt att AMV nu följer och motverkar varje tendens till inflationsdrivande flaskhalsar på arbetsmarknaden. I en konjunkturuppgång ökar riskerna för oönskade undanträngnings- och inläsningseffekter. För att motverka dessa avser regeringen dessutom att göra regelförändringar som innebär att det krävs samråd med fackliga organisationer på de arbetsplatser dit det beviljas anställningsstöd eller anordnas API eller ALU. Trots den positiva konjunkturutvecklingen som förväntas under år 1998 och framåt finns ett fortsatt stort behov av arbetsmarknadspolitiska insatser för att säkerställa att de arbetslösa hela tiden kan konkurrera om de lediga platserna. Regeringen avser därför att uppdraga åt AMV och arbetsförmedlingsnämnderna att inom ramen för tilldelade medel under anslaget år 1998 ge minst 192 000 personer i genomsnitt per månad lämplig utbildning, praktik eller sysselsättning genom konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller yrkesinriktad rehabilitering. Härav skall minst 24 000 personer vara arbetshandikappade.

Utöver de personer som härigenom sysselsätts tillkommer de personer som deltar i den IT-satsning som regeringen nu föreslagit på tilläggsbudget till statsbudgeten för år 1997 samt de åtgärder som finansieras under utgiftsområde 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet och den särskilda utbildningsatsningen under utgiftsområde 15 Studiestöd.

Regeringen anser vidare att de arbetsmarknadspolitiska medlen måste användas mer strategiskt för att prioritera bekämpningen av långtidsarbetslösheten och för att motverka långa tider utan reguljärt arbete. De arbetsmarknadspolitiska resurserna måste i första hand riktas till personer med en svag ställning på arbetsmarknaden såsom många ungdomar, arbetshandikappade och invandrare som i större utsträckning än andra arbetssökande riskerar att bli långtidsarbetslösa. Konjunkturuppgången måste även komma dessa sökande till del. I detta arbete spelar de individuella handlingsplanerna en central roll för att mobilisera vägledningsinsatser och andra lämpliga åtgärder som leder till arbete eller studier.

Lika villkor för kvinnor och män på arbetsmarknaden är ett centralt mål i regeringens politik för arbete och tillväxt. Arbetet skall nu intensifieras utifrån de åtgärder regeringen vidtagit under år 1997 för att

bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden. Kvin-
norna utgör också huvuddelen av de deltidsarbetslösa och tidsbegränsat anställda. Äldre arbetsökande får allt svårare att hävda sig på arbetsmarknaden till följd av ökade krav på kompetens och omställning som följer av den snabba tekniska utvecklingen. Strukturomvandlingen väntas bl.a. innebära att sys-
selsättningen minskar inom kvinnodominerade yrken samtidigt som kvinnor i stor utsträckning kommer att stå för ökningen av antalet äldre på arbetsmarknaden. Regeringen har gett RRV i uppdrag att göra en översyn av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna ur ett jämställdhetsperspektiv. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i vårpropositionen 1998 med en redovisning av RRV:s översyn och en mer samlad jämställdhetsanalys.

Konjunkturuppgången kommer att gynna ungdomarna och tillsammans med de satsningar som regeringen föreslår för denna grupp kommer ungdomsarbetslösheten att sjunka påtagligt under år 1998. I regeringens förslag ingår åtgärder som bör göra att ingen ungdom skall behöva vara arbetslös längre än 100 dagar.

Regeringen anser att det finns ett utrymme för att förbättra resultaten genom en tydligare lokalt förankrad kraftsamling och prioritering av verksamheten kring de övergripande målen för AMV som bör vara oförändrade budgetåret 1998:

- Hålla nere vakanstiderna för lediga platser,
- Minska långtidsarbetslösheten,
- Motverka långa tider utan arbete.

De verksamhetsmål som regeringen fastställer för AMV skall vara tydliga och mätbara. Förankringen av regeringens mål har förbättrats genom en omfattande dialog mellan de olika nivåerna inom AMV som utmynnat i överenskommelser kring målnivåer för regeringens verksamhetsmål i regleringsbrevet. Resultatuppföljningen har också vidareutvecklats genom att resultaten för respektive verksamhetsmål kvartalsvis rapporteras från arbetsförmedlingsnämnderna till länsarbetsnämnderna som i sin tur rapporterar till AMS. Därmed har också kvaliteten i AMS kvartalsrapportering till regeringen förbättrats.

Regeringen avser också att fortsätta decentraliseringen i genomförandet av arbetsmarknadspolitiken genom att stärka den lokala samverkan och ansvarstagandet i enlighet med vad som angavs i sysselsättningspropositionen (prop. 1995/96:222). Erfarenheterna från budgetåret 1995/96 skall tas till vara för att ytterligare stärka arbetsförmedlingsnämndernas delaktighet i planeringen och uppföljningen av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Regeringens ungdomssatsning är också ett led i detta. Vidare utgör de otraditionella medlen en viktig förutsättning för den lokala samverkan kring arbetsmarknadspolitiken.

Regeringen kommer också framöver vid uppföljningen av de arbetsmarknadspolitiska insatserna att lägga en större vikt vid det kvalitativa innehållet i de arbetsmarknadspolitiska insatserna, vilket har en stor betydelse för effektiviteten i verksamheten och trovärdigheten för arbetsmarknadspolitiken. RRV har i samband med granskningen av AMV föreslagit att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna måste följas upp både kvantitativt och kvalitativt. Regeringen delar RRV:s uppfattning och vill betona vikten av att de kvantitativa uppföljningarna av de arbetsmarknadspolitiska insatserna kompletteras med kvalitativa uppföljningar.

4.3 Anslag

A 1 Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader

1995/96	Utgift	5 542 932	¹ Anslags- sparande	1 556
Därav 1996	Utgift	3 726 300		
1997	Anslag	4 418 118	Utgifts- prognos	4 338 000
1998	Förslag	4 118 585		
1999	Beräknat	3 609 322		
2000	Beräknat	3 681 183		

1. Beloppen anges i tusental kronor

Från anslaget finansieras kostnader för personal och lokaler samt andra förvaltningskostnader vid Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), länsarbetsnämnder, arbetsförmedlingar samt vid arbetsmarknadsinstitut (Ami). Under anslaget redovisas också den avgiftsfinansierade verksamheten vid Aske kursgård.

Anslaget inkluderar år 1997 medel för tillfälliga personalförstärkningar som tidigare budgetår varit anvisade under anslaget för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. För innevarande budgetår har under förevarande anslag beräknats 600 miljoner kronor för tillfälliga personalförstärkningar och 20 miljoner kronor för projekt som syftar till att utveckla effektivare arbetsformer vid arbetsförmedlingarna och arbetsmarknadsinstituterna.

AMS beräkningar tyder på att anslaget inte kommer att utnyttjas fullt ut och att det därmed kommer att uppstå ett anslagssparande vid utgången av budgetåret 1997.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Med anledning av riksdagens beslut att AMV under budgetåren 1995/96-1998 skall spara 307 miljoner kronor på AMS och länsarbetsnämndernas förvaltningskostnader har AMV genomfört en organisationsförändring. Den innebär att administrativa stödfunktioner för hela landet från och med den 1 januari 1997 samordnas i organisationen AMS Tjänster. Samtidigt har AMS och länsarbetsnämndernas kanslier minskat kraftigt. Enlighet med riksdagens beslut skall ingen besparing tas ut på arbetsförmedlingarnas verksamhet. Arbetsmarknadsinstitutet omfattas av ett särskilt besparingsuppdrag om 103 miljoner kronor under budgetåren 1995/96 och 1997.

Omorganisationen innebär att nya ansvars- och rollfördelningar etableras inom AMS och vid länsarbetsnämnderna samt nya krav på kompetens och förhållningssätt inom organisationen. Den nya organisationen möjliggör både omedelbara och successiva besparingar inom AMS och länsarbetsnämnderna. Under budgetåret 1998 slår beslutade besparingar igenom fullt ut. Målet är att till slutet av år 1998 ha anpassat verksamheten till de nya minskade budgetramarna. Denna strategi avspeglar sig i antalet årsarbetare inom AMV. Under andra halvåret 1996 var antalet årsarbetare 10 960 personer. Det var 522 personer färre än perioden juli 1995- juni 1996. Under budgetåren 1997 och 1998 avser AMS att ytterligare minska antalet årsarbetare. Samtidigt tillkommer dock personal anställd med medel för tillfälliga personalförstärkningar.

Sedan ett antal år har AMV haft möjlighet att använda en viss del av åtgärdsmedlen under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder för tillfälliga personalförstärkningar. Motivet till att dessa medel inte permanentas är att förstärkningen skall ses som tillfällig mot bakgrund av det svåra läget på arbetsmarknaden. Ett viktigt syfte med dessa medel är att förstärka arbetsförmedlingarna i invandrartäta områden. Budgetåret 1995/96 (18 mån) användes 900 miljoner kronor för tillfälliga personalförstärkningar. Antalet årsanställda med dessa medel uppgick under budgetåret 1995/96 till 2 080 personer. För att minska administrationen och för att förbättra förutsättningarna för styrning och uppföljning har för innevarande budgetår de tillfälliga medlen i stället beräknats under anslaget Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader. Efter förslag i sysselsättningspropositionen (prop. 1995/96:222) fattade riksdagen således beslut om att för budgetåret 1997 beräkna 600 miljoner kronor för tillfälliga personalförstärkningar samt engångsvis 20 miljoner kronor för projekt som syftar till att stimulera effektivare arbetsformer vid arbetsförmedlingar och arbetsmarknadsinstitut under anslaget. Under första halvåret 1997

hade knappt 308 miljoner kronor förbrukats av medlen för de tillfälliga personalförstärkningarna och 2 053 personer anställdes med dessa medel. I enlighet med riksdagens beslut i samband med tilläggsbudgeten för budgetåret 1997 (prop. 1996/97:150, bet. 1996/97:FiU20, rskr. 1996/97:284) får AMV använda ytterligare 100 miljoner kronor för tillfälliga personalförstärkningar av medlen under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

AMS fick i regleringsbrevet för budgetåret 1995/96 i uppdrag att fortsätta utveckla ett system med tidsredovisning för hur förvaltningsresurserna fördelas på olika prestationer och grupper av arbetsökande vid arbetsförmedlingen och arbetsmarknadsinstitutet. Syftet var att visa på produktiviteten och effektiviteten i olika arbetssätt och arbetsorganisationer. Under åren 1995 och 1996 har tidsredovisning gjorts vid tre tillfällen. Undersökningarna har gjorts dels genom ett manuellt insamlande och bearbetande, dels genom att utnyttja ett tekniskt stöd, ett s.k. källrapporteringsystem. Försöket med att använda källrapporteringsystemet avslutades i december år 1996 och beslut har tagits av AMS att utnyttja systemet i full skala på samtliga förmedlingar och institut med början av januari år 1998.

AMS är beredskapsmyndighet med funktionsansvar för funktionen Arbetskraft och disponerar därför medel under utgiftsområde 6 Totalförsvaret för övningsverksamhet, utbildning och bidrag till frivilliga organisationer m.m. Målsättningen för funktionen Arbetskraft är att hantera kriser vid krig som medför en ökad rörlighet på arbetsmarknaden så att totalförsvarets viktiga verksamheter kan upprätthållas. AMV har samma huvuduppgift under höjd beredskap som i fredstid och funktionen omfattar alla samhällssektorer vad avser arbetskraft och personalförskning. Delegeringen av personalplanläggningen har slutligen genomförts under budgetåret 1995/96. Personalplanläggningen sker numera som ett led i arbetsförmedlingens övriga företagskontakter. Arbetsförmedlingen bedömer i samråd med aktuella krigsviktiga företag (K-företag) personalbehoven under höjd beredskap. Under budgetåret 1995/96 har en funktionsövning genomförts och vidare har AMV deltagit i regionala och kommunala övningar.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

YRKESINRIKTAD REHABILITERING: UPPDRAGS-VERKSAMHET ARBETSLIVSTJÄNSTER

MILJONER KRONOR

UPPDRAGS- VERKSAMHET	IN- TÄK- TER	KOST- NADER	RES- ULTAT	KOSTNADS TÄCKNING %	UPP- DRAGS- GIVARE STATEN ¹ %
UTFALL 1995/96	269	284	-15	95	70
DÄRAV 1996	185	189	-4	98	64
PROGNOS 1997	175	175	0	100	-
BUDGET 1998	180	180	0	100	-
BERÄKNAT 1999	180	180	0	100	-
BERÄKNAT 2000	180	180	0	100	-

1. Exklusive statliga bolag och affärsverk

Arbetslivstjänster är en avgiftsfinansierad verksamhet inom AMV. AMS tar ut avgifter för uppdragsverksamhet inom området yrkesinriktad rehabilitering som riktar sig till myndigheter och enskilda arbetsgivare. Arbetslivstjänsters verksamhet får inte inkräkta på arbetsförmedlingens eller arbetsmarknadsinstitutens insatser för arbetssökande. Det övergripande målet för Arbetslivstjänsters verksamhet är att medverka till att personer får rehabilitering så att de kan återgå i arbete samt att förebygga utslagning i arbetslivet.

Ett resultatkrav på Arbetslivstjänster under budgetåret 1995/96 var att debiteringsgraden i genomsnitt skulle uppgå till minst 65 procent. Debiteringsgrad är ett sätt att mäta den produktiva tid som verksamheten, enligt avtal med kunden, tar betalt för. Målet uppnåddes inte. Debiteringsgraden varierade mellan 40 och 74 procent mellan länen och var i genomsnitt 57 procent.

Som skäl till den låga debiteringsgraden för budgetåret 1995/96 uppger AMS den starkt minskade efterfrågan från den största kunden, den allmänna försäkringskassan. Arbetslivstjänster har inte förmått att ersätta försäkringskassans minskade köp med andra kunder. Den långa budgetårsperioden anses också påverka intäkterna totalt för budgetåret; antalet månader med låga intäkter är fler än under ett "normalt" budgetår. AMS har under år 1997 tagit fram ett program för Arbetslivstjänster i avsikt att ytterligare tydliggöra ansvar och uppdrag samt också att peka på nya möjligheter.

ASKE KURSGÅRD

MILJONER KRONOR

UPPDRAGS- VERKSAMHET	INTÄKTER	KOST- NADER	RESULTAT	KOST- NADS- TÄCKNING %	UPP- DRAGS- GIVARE STA- TEN ¹ %
Utfall 1995/96	25,3	23,2	2,2	109	65
Därav 1996	17,4	16,1	1,3	108	-
Prognos 1997	18,0	17,4	0,6	103	-
Budget 1998	18,0	17,4	0,6	103	-
Beräknat 1999	18,0	17,4	0,6	103	-
Beräknat 2000	18,0	17,4	0,6	103	-

1. Exklusive statliga bolag och affärsverk

Verksamheten vid Aske kursgård, som är avgiftsfinansierad, gick under budgetåret 1995/96 med ett överskott på 2,2 miljoner kronor. Överskottet får användas i verksamheten. De närmaste åren beräknas dock överskottet bli mindre.

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

RRV:s revisionsberättelse avseende AMS årsredovisning för budgetåret 1995/96 var utan invändning och omdömena i den ekonomi administrativa värderingen var goda ("fullt tillfredsställande"). Vid granskningen av årsredovisningen har dock RRV iakttagit brister i internkontrollen vid utbetalningar av bidrag från åtgärdssystemet. Bristerna avser både indata kontroller och efterkontroller. Likaså har uppföljningen av bidrag till utbildning hos landsting och primärkommuner i flera fall varit bristfällig. I enlighet med regeringens riktlinjer för översynen av AMV:s framtida organisation med anledning av det besparingskrav som ålagts myndigheten angavs att internkontrollen skulle förstärkas. Internrevisionen har som ett led i detta centraliserats och förstärkts sedan årsskiftet 1996/97. Regeringen förutsätter också att AMV beaktar de brister i övrigt som framkommit vid RRV:s granskning.

Som tidigare redovisats har regeringen gett AMS i uppdrag att utveckla ett system med tidsredovisning för hur förvaltningsresurserna fördelas på olika prestationer och grupper av arbetssökande vid arbetsförmedlingen och arbetsmarknadsinstitutet. RRV ser det som angeläget att utvecklingsarbetet och införandet av detta system påskyndas. Regeringen delar RRV:s uppfattning och understryker vikten av att arbetet kommer i gång i januari 1998 som planerats. I revisionspromemorian konstaterar RRV att redovisningen kring de tillfälliga personalförstärkningarna inte har varit tillfredsställande. Diskussionerna mellan Arbetsmarknadsdepartementet och AMS fortsätter för att åstadkomma en förbättrad redovis-

ning i enlighet med återrapporteringskraven i regleringsbrevet för AMV.

Slutligen delar också regeringen RRV:s uppfattning att kontrollfunktionen på arbetsförmedlingen behöver förstärkas. Regeringen har givit AMS i uppdrag att utarbeta riktlinjer för arbetsförmedlingarnas kontrollfunktion. Regeringen har även tilldelat AMS medel till två projekt som syftar till att stärka kontrollfunktionen på AMS och arbetsförmedlingarna.

Slutsatser

Som ovan nämnts har AMV under ett flertal år kunnat använda medel för tillfälliga personalförstärkningar. Regeringen bedömer att det även för år 1998 finns ett stort behov av tillfälliga personalförstärkningar så att kvaliteten i förmedlingsarbetet kan upprätthållas. Särskilt viktigt är arbetet med vägledningsinsatser för att bl.a. bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden samt arbetet med införandet av individuella handlingsplaner. Regeringen har därför även för år 1998 beräknat 600 miljoner kronor under anslaget för tillfälliga personalförstärkningar vid arbetsförmedlingar och arbetsmarknadsinstitut.

AMS har under år 1997 tagit fram ett program för Arbetslivstjänster i avsikt att bryta den negativa resultatutvecklingen. Arbetslivstjänster har kunnat behålla marknadsandelen mot företag och myndigheter och i vissa län har även en ökning skett av efterfrågan men det har inte kunnat kompensera den minskade efterfrågan på tjänster från försäkringskassan. Det dröjer dock en viss tid innan de förändringar som inletts på kostnadssidan får full genomslagskraft. Regeringen bedömer det som angeläget att AMS under budgetåret 1998 slutför det påbörjade programmet för att vända den negativa resultatutvecklingen.

AMS ansvarar för tillsyn av arbetslöshetsförsäkringen. Däri ingår AMS verksamhet i samband med överklagande av beslut om arbetslöshetsersättning eller medlemskap i arbetslöshetskassa. För innevarande budgetår har regeringen beräknat 12 miljoner kronor för detta ändamål. Fr.o.m. den 1 januari 1998 skall kostnaderna för tillsynen i stället för att beräknas utifrån finansieringsavgiften i arbetslöshetsförsäkringen, bekostas genom arbetsmarknadsavgiften (prop. 1996/97:107, bet. 1996/97:AU13, rskr. 1996/97:236). Hur mycket av avgiften som skall få användas till detta ändamål ankommer det på riksdagen att besluta om. Regeringen föreslår för budgetåret 1998 att 14 miljoner kronor får användas för tillsynsverksamheten.

AMS är ansvarig myndighet för genomförandet av Europeiska socialfondens mål 3. De administrativa utgifterna för denna verksamhet finansieras av s.k. tekniskt stöd inom ramen för socialfondsmedlen. Det tekniska stödet skall, liksom programmet som helhet, medfinansieras nationellt med 55 procent av den to-

tala kostnaden. På tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1995/96 tillfördes AMS fr.o.m. den 1 januari 1996 förvaltningsmedel för detta ändamål. Regeringen beräknar nu att ytterligare medel behöver tillföras anslaget fr.o.m. budgetåret 1998 för medfinansieringen av det tekniska stödet. Dessutom beräknar regeringen medel om 1 miljon kronor under anslaget för ersättning till icke statligt anställda ledamöter i regionala mål-3 kommittéer, vilka får löneavdrag när de deltar i kommittéarbetet. Under anslaget beräknas också ytterligare 4 miljoner kronor för AMS uppgifter som utbetalningsansvarig myndighet för Socialfonden. Dessa uppgifter innebär bl.a. att AMS svarar för utbetalning av socialfondsmedel inom samtliga strukturfondsprogram. Sammantaget bör anslaget tillföras ytterligare 20,5 miljoner kronor för arbetet med Socialfonden. Regeringen har vid beräkningen av anslaget tagit hänsyn till detta belopp.

Riksdagen har fattat beslut om införandet av en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring (prop. 1996/97:107 bet. 1996/97:AU13, rskr. 1996/97:236). Beslutet innebär att de förvaltningsmedel under anslaget som hittills har beräknats för administrationen av KAS fr.o.m. den 1 januari 1998 i stället beräknas under anslaget Vissa kostnader för införandet av en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring.

Regeringen har under utgiftsområde 13 Ekonomisk trygghet vid arbetslöshet föreslagit att s.k. generationsväxling införs fr.o.m. den 1 januari 1998 och att ett finansieringsbidrag skall vara kopplat till denna åtgärd. Vidare föreslår regeringen nedan under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder en ändring i lagen (1995:705) om arbetsplatsintroduktion som innebär att administrationen för hanteringen av finansieringsbidraget vid API fr.o.m. den 1 januari 1998 flyttas från försäkringskassorna till länsarbetsnämnderna. Regeringen har vid beräkningen av anslaget tagit hänsyn till dessa tillkommande arbetsuppgifter.

Riksdagen har på regeringens förslag (prop. 1996/97:36, bet. 1996/97:KU4, rskr. 1996/97:77) beslutat att en försöksverksamhet med vidgad samordnad länsförvaltning skall genomföras i Gotlands län. Försöksverksamheten innebär att länsarbetsnämnden och skogsvårdsstyrelsen på Gotland inordnas i länsstyrelsens organisation. Syftet med en mer samordnad länsförvaltning är att uppnå en förbättrad statlig samverkan och effektivitet på regional nivå.

Regeringen föreslår att förvaltningsmedel som i dag disponeras av Skogsvårdsstyrelsen i Gotlands län förs över till anslaget C 1 Länsstyrelser m.m inom utgiftsområde 18. När det gäller de förvaltningsmedel som länsarbetsnämnden disponerar under år 1998 anser regeringen att dessa bör fördelas av AMS i enlighet med den modell som tillämpas vid fördelning av förvaltningsresurser till länsarbetsnämnderna.

Vidare har vid beräkningen av anslaget hänsyn tagits till att lönekostnadspåslaget ersätts med försäkringsmässigt beräknade premier fr.o.m. år 1998.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 4 119 miljoner kronor för budgetåret 1998.

År 1999 beräknas utgifterna under anslaget till 3 609 miljoner kronor och för år 2000 till 3 681 miljoner kronor.

A 2 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder

1995/96	Utgift	30 997 307 ¹	Reservat	- ²
Därav 1996	Utgift	21 271 800		
1997	Anslag	25 612 727	Utgifts- prognos	26 365 739 ³
1998	Förslag	21 043 793		
1999	Beräknat	23 463 212		
2000	Beräknat	22 955 472		

1. Beloppen anges i tusental kronor

2. Vid ingången av år 1997 fanns det en reservation på 5 449 512 tkr under tionde huvudtitelns uppförda reservationsanslag A 2. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder för budgetåret 1995/96

3. I detta belopp ingår en beräknad förbrukning under år 1997 på 4 177 091 tkr på reservationsanslaget A 2. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder för budgetåret 1995/96

Från anslaget bekostas arbetsmarknadsutbildning, arbetsplatsintroduktion, datortek, arbetslivsutveckling, starta-egget bidrag och ersättning till dem som deltar i yrkesinriktad rehabilitering vid arbetsmarknadsinstitut. Deltagarna i dessa åtgärder får ett aktivitetsstöd i form av utbildningsbidrag som motsvarar vad de annars skulle ha fått i arbetslöshetsersättning. Personer som inte har rätt till arbetslöshetsersättning får vid deltagande i arbetsmarknadspolitiska åtgärder som ger rätt till utbildningsbidrag i enlighet med riksdagens beslut (bet. 1996/97:FiU20, rskr. 1996/97:284) fr.o.m. den 1 juli 1997 ett utbildningsbidrag om 103 kronor per dag. Vid arbetsmarknadsutbildning betalas förutom ersättningen till den enskilde, även kurskostnaden som bl.a. täcker kostnaderna för lärare och lokaler.

Utbildningsvikariat, bidrag till utbildning i företag, rekryteringsstöd och beredskapsarbete bekostas också från anslaget. Från och med budgetåret 1998 avses dessa åtgärder delvis ersättas av det nedan föreslagna anställningsstödet.

Vidare betalas från anslaget kostnader för interpraktikstipendier, ersättning till kommuner och landsting för kostnader i samband med offentliga tillfälliga arbeten för äldre arbetslösa samt ersättning till kommunerna för deras ansvar för ungdomar.

Riksdagen har på tilläggsbudget till statsbudgeten för år 1997 beslutat (prop. 1996/97:150, bet. 1996/97:FiU20, rskr. 1996/97:284) att 100 miljoner

kronor av anslaget får användas för tillfälliga personalförstärkningar vid arbetsförmedlingar och arbetsmarknadsinstitut.

Från anslaget bekostas också den statliga medfinansieringen av Europeiska socialfondens mål 3.

Slutligen bekostas flyttningsbidrag, utredningskostnader, informationsinsatser, försäkringskostnader, arbetshjälpmedel, otraditionella insatser, försöksverksamhet med sysselsättningsskapande åtgärder samt särskilda medel från anslaget.

Till och med budgetåret 1995/96 fanns under anslaget medel anvisade för särskilda åtgärder för regional utveckling och tillväxt samt för bygginvesteringar m.m. Då alla projekt enligt tidigare beslut ännu inte är avslutade beräknas utgående reservation för dessa ändamål ha förbrukats under år 1998.

Budgetåret 1995/96 fanns även medel för den statliga medfinansieringen av Europeiska socialfondens mål 4 m.m. anvisade under anslaget. Utgående reservation för detta ändamål beräknas till största delen bli förbrukad under innevarande budgetår.

De faktorer som huvudsakligen styr utgifterna på anslaget är omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och reglerna vad gäller bl.a. bidragsnivåer och åtgärdernas längd och utformning.

Även andelen av deltagarna i åtgärder med utbildningsbidrag som har rätt till arbetslöshetsersättning påverkar utgifterna. Huvuddelen av anslaget utgör ersättning till de personer som deltar i olika former av arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Budgetåret 1995/96 anvisades på statsbudgeten 34 352 miljoner kronor under tionde huvudtitelns reservationsanslag Arbetsmarknadspolitiska åtgärder, varav 29 487 miljoner kronor för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Utgifterna för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna blev dock drygt 3,5 miljarder kronor lägre, 25 969 miljoner kronor. Till stor del beror detta på att den beräknade omfattningen inte kunde uppnås. Regeringen beslutade därför den 11 april 1996 att föra bort 2 120 miljoner kronor från anslaget.

Under innevarande budgetår har riksdagen i enlighet med regeringens förslag beslutat på tilläggsbudget till statsbudgeten för år 1997 att 2 124 miljoner kronor skall föras bort från anslaget (prop. 1996/97:150, bet. 1996/97:FiU20, rskr. 1996/97:284). Samtidigt minskades kravet på omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna som finansieras från anslaget från 228 000 till 207 000 personer i genomsnitt per månad. Regeringen bedömer dock att AMV kommer att ha svårt att nå upp till denna omfattning och att ett anslagssparande om ca 1 300 miljoner kronor därför kommer att uppstå vid utgången av innevarande budgetår. Detta anslagssparande bör i första hand användas för att täcka utgifterna för det nationella program för IT-utbildning som regeringen nu på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1997 föreslagit. Regeringen vill dock poängtera att AMV:s uppdrag att

budgetåret 1997 sysselsätta minst 207 000 personer i genomsnitt per månad kvarstår. Ansträngningarna måste fortsätta att ge fler arbetslösa möjlighet att delta i någon arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

I inledningen till verksamhetsområdet har regeringen redogjort för AMV:s resultat vad gäller de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna på en mer övergripande nivå. I det följande ges en mer detaljerad redovisning. Resultaten sammanfattas först i en tabell varefter varje åtgärd kommenteras.

KONJUNKTURBEROENDE ARBETSMARKNADSPOLITISKA ÅTGÄRDER¹

ÅTGÄRDER UNDER UTGIFTSOMRÅDE 14	GENOMSnittligt ANTAL PER MÅNAD		DÄRAV MÄN RESPEKTIVE KVINNOR (%)				ANDEL I ARBETE 90 DAGAR EFTER ÅTGÄRD (%)	
	95/96	1997	95/96	95/96	1997	1997	95/96	1997
	TOTALT	TOTALT	KVINNOR	MÄN	KVINNOR	MÄN	TOTALT	TOTALT
Arbetsmarknadsutbildning	45 610	39 415	48	52	50	50	24	20
Beredskapsarbete	9 353	6 857	36	64	39	61	22	18
Rekryteringsstöd	13 470	4 602	31	69	33	67	67	67
Arbetsplatsintroduktion	28 781	36 824	46	54	48	52	35	28
Utbildningsvikariat	9 654	4 318	73	27	77	23	47	39
Arbetslivsutveckling	48 232	56 541	44	56	47	53	19	11
Datortek	9 573	15 096	52	48	56	54	23	15
Starta-eget-bidrag	9 929	11 714	35	65	40	60	77	72
Kommunala uppföljningsplatser	9 586	16 902	59	41	59	41	-	23
Yrkesinriktad rehabilitering (Ami)	6 370	7 175	48	52	49	51	-	14
Jobbsökaktiviteter (JSA)	4 000	2 809	-	-	-	-	-	-
Övriga åtgärder	9 407	7 532	-	-	-	-	-	-
Totalt	203 965	209 785	46	54	49	51	31	23
ÅTGÄRDER UNDER UTGIFTSOMRÅDE 13								
Offentliga tillfälliga arbeten (OTA)	39	4260	44	56	47	53	-	10

1. Uppgifterna för budgetåret 1997 avser första halvåret. I Övriga åtgärder ingår utbildning i företag, flyttningsbidrag. OTA ingår ej i regeringens mål för AMV vad gäller omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna.

Utbildningsbidrag

Aktivitetsstöd i form av utbildningsbidrag lämnas för budgetåret 1997 vid de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna arbetsmarknadsutbildning, yrkesinriktad rehabilitering, arbetsplatsintroduktion, datortek, arbetslivsutveckling och till starta-eget bidrag. Kostnaderna för utbildningsbidrag är direkt beroende av nivån på arbetslöshetsersättningen. Under budgetåret 1995/96 utbetalades ca 12 miljarder kronor från anslaget. Första halvåret 1997 utbetalades ca 8 miljarder kronor i utbildningsbidrag. Antalet åtgärder med utbildningsbidrag under anslaget har dock ökat sedan budgetåret 1995/96 och därför är inte siffrorna direkt jämförbara.

Arbetsmarknadsutbildning

Arbetsmarknadsutbildning är en på arbetsmarknadspolitiska grunder prioriterad vuxenutbildning som riktar sig till arbetslösa. Det är vidare en omställningsutbildning för dem som behöver förnya sina kunskaper för att kunna fortsätta arbeta inom sina yrkesområden eller dem som behöver ny yrkesutbildning för att byta yrkesområde. Utbildningen skall ha en klar yrkesinriktning. Arbetsmarknadsutbildningen består av den särskilt upphandlade arbetsmarknadsutbildningen och av arbetsmarknadsutbildning inom det reguljära utbildningsväsendet.

Kostnaden för arbetsmarknadsutbildningen under budgetåret 1995/96 inklusive utbildningsbidrag var

12,4 miljarder kronor, varav den särskilt upphandlade arbetsmarknadsutbildningen svarade för 11,3 miljarder kronor. Den genomsnittliga kostnaden per kursdeltagarmånad har under budgetåret fortsatt att sjunka jämfört med tidigare år. Det kommer dock signaler från länsarbetsnämnderna om att priserna inte rimligtvis kan fortsätta att sjunka utan allvarliga konsekvenser för utbildningens innehåll och kvalitet.

Under slutet av 1980-talet fick merparten arbete efter avslutad yrkesinriktad utbildning. Högsta andelen uppmättes år 1989 då 74 procent hade arbete sex månader efter avslutad utbildning. Sedan föll resultaten i takt med försämrade arbetskraftsefterfrågan. Botten nåddes år 1993, varefter en viss återhämtning skett. Under budgetåret 1995/96 hade 37 procent av deltagarna arbete sex månader efter avslutad utbildning.

ARBETSMARKNADSUTBILDNINGENS UTBILDNINGSSINRIKTNING BUDGETÅRET 1995/96

PROCENT	TOTALT	KVINNOR	MÄN
Teknisk vetenskaplig	7	45	55
Vårdarbete	5	78	22
Administration/ADB	24	61	39
Samfärdsel	2	17	83
Tillverkning	18	21	79
Service	5	57	43
Förberedande utbildning	35	57	43
Övrigt ¹	5	57	43
Summa	100	51	49

1. Bl.a. jordbruks- och gruvutbildningar

Fortfarande är kvinnors och mäns val av utbildningsinriktning relativt könsbundet, dock kan konstateras att något fler kvinnor än män deltog i arbetsmarknadsutbildning under budgetåret 1995/96. Av dem som påbörjat en arbetsmarknadsutbildning under 1995/96 var 51 procent kvinnor.

I enlighet med regeringens förslag på tilläggsbudget för år 1997 har riksdagen beslutat att skapa ett utrymme om 600 miljoner kronor till arbetsmarknadsutbildningen i syfte att höja kvaliteten i utbildningen samt för att stärka den arbets- och kompetenslinje som genomsyrar arbetsmarknadspolitiken. Regeringen menar att arbetsmarknadsutbildningen även fortsättningsvis skall ha en klar yrkesinriktning som syftar till att deltagaren får arbete. Behörighetsgivande utbildning skall även i fortsättningen endast undantagsvis vara möjligt för vissa grupper. Under första halvåret 1997 studerade ca en tredjedel av deltagarna inom det reguljära utbildningsväsendet. Regeringen menar att denna andel måste minska. Den utökning av den reguljära utbildningen som nu sker genom kunskapslyftet i vuxenutbildningen och utbyggnaden av högskolan skapar nya förutsättningar för arbetsmarknadsutbildningen. Härigenom kan ar-

betsmarknadsutbildningen koncentreras mer på yrkesutbildning.

Datortek

Datortek/aktivitetscentra infördes den 1 juli 1995. Syftet var att arbetslösa ungdomar skulle få lära sig informationshantering och datorer parallellt med att de deltog i olika arbetsmarknadsinriktade aktiviteter såsom yrkesvägledning och jobbsökaraktiviteter. Det var under budgetåret 1995/96 svårt att nå upp till planerad omfattning på åtgärden. Sedan även arbetsökande äldre än 24 år fr.o.m. den 1 juli 1996 har tillåtits att delta i datorteken har omfattningen successivt ökat till i genomsnitt 15 000 personer per månad under det första halvåret 1997.

AMS använde under budgetåret 1995/96 (18 månader) 119 miljoner kronor till investeringskostnader för datorer m.m. Utbetalningarna av ersättning till deltagarna uppgick till 927 miljoner kronor. Under första halvåret 1997 uppgick investeringskostnaderna till 6 miljoner kronor samtidigt som utbetalningarna av utbildningsbidrag till deltagarna uppgick till 675 miljoner kronor.

Andelen som fått arbete efter att de avslutat datorteksverksamheten har minskat och är jämförelsevis låg. Förutom att arbetsmarknadsläget försvagats förklaras den lägre övergången till arbete av att vägledningsinsatserna i aktivitetscentret i datorteken ofta leder till andra aktiviteter i form av studier m.m. De som deltagit i aktiviteterna vid datorteken är dock överlag nöjda och anser att deras chanser att på sikt få ett arbete har ökat.

Kapacitetsutnyttjandet i datorteken har dock under budgetåret 1995/96 endast legat kring 50-60 procent.

Arbetslivsutveckling

Syftet med arbetslivsutveckling (ALU) är att de arbetsökande skall kunna behålla sin kompetens och sina kontakter med arbetslivet. Åtgärden kan användas inom alla sektorer av samhället men bör användas restriktivt vid anvisning till den privata sektorn. Detta för att minimera risken för undanträngning av ordinarie arbete. Antalet deltagare i åtgärden har varit växande sedan åtgärden infördes den 1 januari 1993. Fram till och med budgetåret 1995/96 har ersättning till personer som deltagit i ALU anvisats under anslaget för bidrag till arbetslöshetsersättning. Från och med budgetåret 1997 belastar dessa utgifter anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Ersättningen till de arbetslösa som deltar i arbetslivsutveckling motsvarar arbetslöshetsersättningen och betalas ut av arbetslöshetskassan respektive försäkringskassan.

Under budgetåret 1995/96 använde AMS 264 miljoner kronor för kringkostnader i samband med ALU-verksamhet. Kostnaderna avser planering och organisation av anordnarens verksamhet samt resekostnader för deltagare i ALU-verksamhet.

Under första halvåret 1997 var antalet deltagare i ALU drygt 60 000 personer i genomsnitt per månad. Kostnaderna för utbildningsbidrag i samband med ALU uppgick under första halvåret 1997 till 2 894 miljoner kronor och utgifterna för kringkostnader till 49 miljoner kronor.

Starta-egget bidrag

Bidrag till arbetslösa m.fl. som startar egen näringsverksamhet lämnas normalt under högst sex månader. Under senare år har antalet personer som fått starta-egget bidrag ökat kraftigt, från ca 2-3 000 per år under slutet av 1980-talet till ca 30 000 under budgetåret 1995/96 (18 månader). Således har allt fler av dem som startar nya företag fått starta-egget bidrag.

För att öka det kvinnliga företagandet infördes under år 1996 möjligheten för långtidsarbetslösa kvinnor att få starta-egget bidrag under tolv månader. Utomnordiska medborgare utgör en relativt liten del av dem som får starta-egget bidrag. Under budgetåret 1995/96 uppgick andelen till drygt 5 procent, vilket klart understiger deras andel av de arbetsökande. Arbetshandikappade samt långtidsarbetslösa var också underrepresenterade.

Starta-egget bidraget har under budgetåret 1995/96 lett till att många sökande har fått en lösning på sin arbetslöshetssituation. Företag som startats av personer som fått starta-egget bidrag har haft en något lägre överlevnadsgrad jämfört med andra nystartade företag. Samtidigt är skillnaderna mellan de båda grupperna obetydlig vad gäller genomsnittlig omsättning per företag. Nyföretagandet är också en viktig faktor för att det skall skapas fler arbetstillfällen i landet.

I en rapport från riksdagens revisorer framhålls att det finns risk för att starta-egget bidraget i vissa fall kan snedvrیدا konkurrensen. Regeringen utgår från att AMS beaktar dessa risker vid beviljande av bidraget. Vidare konstaterar revisorerna att de fördelningspolitiska målen för verksamheten inte har uppfyllts genom att bl.a. utomnordiska medborgare och arbetshandikappade fått starta-egget bidrag i mindre utsträckning än andra arbetslösa.

Regeringen föreslår i proposition 1996/97:27 att ledighet för att bedriva näringsverksamhet i enlighet med den i propositionen föreslagna lagen skall vara överhoppningsbar i arbetslöshetsförsäkringen. Detta föranleder en ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Ändringen tas upp i denna proposition.

Arbetsplatsintroduktion

Arbetsplatsintroduktion (API) infördes den 1 juli 1995 och ersatte tidigare praktikformer såsom invandrarpraktik, akademikerpraktik, arbetsprövning inom Ami, praktikdelen inom ungdomsintroduktionen samt vidgad arbetsprövning. API är en viktig åtgärd som för många arbetsökande har inneburit att de har fått den nödvändiga kontakten med arbetsli-

vet som ökat deras kompetens så att de efter praktikperioden kunnat få ett reguljärt arbete.

Arbetsförmedlingarna har haft svårt att nå upp till den planerade omfattningen på API. Detta beror till stor del på att det i det kärva arbetsmarknadsläget inte funnits tillräckligt med arbetsplatser som varit beredda att ta emot praktikanter. Närmare två tredjedelar av praktikplatserna har varit förlagda till privata företag och en tredjedel till den offentliga sektorn. Den 1 juli 1996 höjdes finansieringsbidraget som betalas av arbetsgivare som anordnar API från 1 000 till 2 000 kronor. Arbetsgivare som anordnar API för personer som fyllt 60 år, invandrare och arbetshandikappade samt för personer som anvisas till kortare praktikperioder i vägledningssyfte finns möjligheten att undantas från skyldigheten att betala finansieringsbidrag. Den 1 september 1996 slopades anställningsvillkoret som funnits för ungdomar upp till 25 år och som innebar att arbetsgivarna gjorde en utfästelse att erbjuda en anställning efter det att API avslutats.

Under budgetåret 1995/96 uppgick utgifterna för utbildningsbidrag vid API till 3 692 miljoner kronor. Inkomsterna av finansieringsbidraget uppgick under samma period till 234 miljoner kronor vilket var mindre än hälften av vad regeringen beräknat. Under första halvåret 1997 har 1 576 miljoner betalats ut i utbildningsbidrag samtidigt som arbetsgivarna betalade in 213 miljoner kronor. Orsaken till att inkomsterna från finansieringsbidraget blivit lägre än väntat beror bl.a. på att det funnits brister i uppföljning och administrativa rutiner kring finansieringsbidraget hos RFV och AMV.

Jobbsökaraktiviteter

Jobbsökaraktiviteter (JSA) är uppdelade i tre olika former - Jobbklubbar, längre JSA samt kortare JSA. De längre jobbsökaraktiviteterna syftar till kunskap och färdighetsträning med arbete som mål medan de kortare jobbsökaraktiviteterna syftar till att lära ut effektiva sätt att söka arbete. I rådande arbetsmarknadsläge då många av de lediga platserna förmedlas genom informella kanaler krävs en hög och strukturerad egen aktivitet av den sökande. I jobbsökaraktiviteter utvidgar den sökande sin kompetens i att hitta arbeten, kontakta arbetsgivare, ansöka skriftligt och att förbereda sig inför anställningsintervju.

Beredskapsarbete

Syftet med beredskapsarbete är att ge tillfällig sysselsättning åt arbetslösa som är 25 år eller äldre och som inte kan få reguljärt arbete eller någon annan arbetsmarknadspolitisk åtgärd. En arbetsgivare som anställer en beredskapsarbetare får ett ekonomiskt stöd på högst 350 kronor per dag, dock högst 50 procent av lönekostnaden. Vid beredskapsarbeten som innebär investeringar kan bidrag lämnas med högre belopp.

Under budgetåret 1995/96 halverades nästan antalet deltagare i beredskapsarbete jämfört med året innan. Tillbakagången kan till en del bero på sänkningen av bidragsnivåer från och med den 1 juli 1995 och att åtgärden i många fall har ersatts av andra åtgärder. Av det totala antalet beredskapsarbeten under budgetåret 1995/96 anordnades 81 procent av kommuner medan staten anordnade 14 procent och enskilda arbetsgivare 5 procent. Huvuddelen av beredskapsarbetena var av tjänstekaraktär.

Trots att antalet deltagare i beredskapsarbete ökat successivt under första halvåret 1997 har det genomsnittliga antalet deltagare per månad varit färre än under samma tid föregående budgetår.

Rekryteringsstöd

Rekryteringsstöd syftar till att underlätta för långtidsarbetslösa att komma in på den ordinarie arbetsmarknaden. Rekryteringsstöd lämnas med högst 350 kronor per dag, dock högst 50 procent av lönekostnaden. Stödet får lämnas för tillsvidareanställning, provanställning och andra tidsbegränsade anställningar. Rekryteringsstöd får dock inte lämnas för statligt reglerade anställningar.

Under budgetåret 1995/96 halverades nästan antalet deltagare i rekryteringsstöd jämfört med budgetåret 1994/95. Minskningen beror framför allt på att efterfrågan på arbetskraft minskat.

Från och med den 1 januari 1997 har bestämmelserna om rekryteringsstöd ändrats i enlighet med de bestämmelser som gäller för EU:s statsstödsregler. Förändringarna gäller både i fråga om vem som kan anställas med rekryteringsstöd och inom vilka sektorer stöd får lämnas. Förändringarna innebär att rekryteringsstödet tillämpningsområde har begränsats. AMS får använda högst 315 miljoner kronor för rekryteringsstöd under år 1997 vilket har medfört att antalet deltagare i åtgärden har minskat.

Bidrag till utbildning i företag

Åtgärden bidrag till utbildning i företag spelar i många fall en betydelsefull roll för att förhindra permittering och uppsägning eller för att möjliggöra kompetensutveckling vid införandet av ny teknik eller vid förändrad arbetsorganisation. Företag som av arbetsmarknadspolitiska skäl anordnar utbildning för sina anställda kan få statligt stöd för sina utbildningskostnader med högst 60 kronor per timme och anställd. Stödet lämnas dock för sammanlagt högst 920 timmar per anställd. Utbildningen bedrivs skild från produktionen och oftast på deltid.

Inom ramen för bidrag till utbildning i företag har det sedan budgetåret 1993/94 funnits en möjlighet att få bidrag för kompetensutveckling enligt en mer flexibel modell. I syfte att begränsa uppsägningar och underlätta omstruktureringar inom offentliga sektorn har bidrag kunnat lämnas med högst 50 000 kronor per individ som deltar i utbildningsinsatser, den s.k. 50 000-kronan.

Efter förslag i budgetpropositionen för budgetåret 1995/96 beslutade riksdagen att åtgärden bidrag till utbildning i företag skulle upphöra vid utgången av budgetåret 1997 (prop. 1994/95:100, bet.1994/95:AU11, rskr.1994/95:233). Beslutet har inneburit att omfattningen av åtgärden successivt minskat och att en besparing om 1,4 miljarder kronor beräknades uppstå år 1998.

Under budgetåret 1995/96 utbetalades totalt 999 miljoner kronor till utbildning i företag, varav 607 miljoner kronor inom ramen för den s.k. 50 000-kronan. Första halvåret 1997 utbetalades sammanlagt 88 miljoner kronor till bidrag till utbildning i företag. Den låga omfattningen är främst en följd av beslutet om åtgärdens upphörande.

Utbildningsvikariat

En arbetsgivare som anställer en utbildningsvikarie, som arbetsförmedlingen anvisar, kan få ett vikariatsstöd på högst 350 kronor per heldag som vikarien arbetar, dock högst 50 procent av lönekostnaden inklusive sociala avgifter och semesterersättning. När arbetsgivaren själv bekostar fortbildning kan arbetsförmedlingen bevilja ett bidrag - utbildningsstöd - till arbetsgivaren med högst 40 kronor per utbildningstimme, dock högst 20 000 kronor per vikarie. Vikariatsstöd får också lämnas som stöd till arbetsgivare då ordinarie anställd är ledig med lön, eller del av lön, för att starta egen verksamhet.

Under budgetåret 1995/96 utgjorde kvinnorna 76 procent av deltagarna i utbildningsvikariat. Den stora andelen kvinnor förklaras av att utbildningsvikariat främst förekommer inom kvinnodominerade branscher såsom vård och omsorg. Till och med utgången av år 1996 finansierades utbildningsvikariatet genom avdrag på arbetsgivaravgiften. Från och med den 1 januari 1997 slopades modellen med avdrag på arbetsgivaravgiften och ersattes med ett system med bidrag. Förändringen möjliggör förbättrad kontroll och uppföljning av fattade beslut.

Antalet deltagare i utbildningsvikariat har varierat starkt under de senaste budgetåren. De största volymerna uppnåddes under år 1994 med som mest drygt 16 100 personer i åtgärden under april månad. Under budgetåret 1995/96 minskade antalet deltagare kraftigt vilket till en del kan förklaras med de sänkta stödnivåerna. Första halvåret 1997 utbetalades knappt 63 miljoner kronor till åtgärden utbildningsvikariat. Antalet deltagare i åtgärden har fortsatt att sjunka.

Kommuners ansvar för unga arbetslösa

Den 1 oktober 1995 infördes en möjlighet för kommunerna att ta ett samlat ansvar för unga arbetslösa upp till 20 år. Kommunen anordnar praktik eller annan verksamhet på heltid för arbetslösa ungdomar som inte genomgår gymnasieskola eller liknande utbildning t.o.m. den 30 juni det år den unge fyller

20 år. Syftet med åtgärden är att genom olika individanpassade insatser underlätta ungas inträde på arbetsmarknaden eller övergång till reguljär utbildning. Deltagaren får ersättning från kommunen. Kommunerna får bidrag för verksamheten från staten. Bidragets storlek grundar sig på ett avtal mellan kommunerna och länsarbetsnämnderna.

Den utvärdering av det kommunala ansvaret för ungdomar under 20 år som Ungdomsstyrelsen redovisade till regeringen i augusti 1997 visar att merparten av de ungdomar som genomgått kommunal ungdomspraktik kunnat gå vidare till arbete eller studier. Kommunerna har också genomgående varit positiva till det kommunala ansvaret. Kommunerna har sett de lokala kontakterna och kännedomen om den lokala arbetsmarknaden samt möjligheten till samarbete med socialtjänsten som viktiga fördelar.

Det kommunala ansvaret för ungdomar omfattade betydligt fler ungdomar i genomsnitt per månad under första halvåret 1997 än under budgetåret 1995/96. Budgetåret 1995/96 belastades anslaget med 357 miljoner kronor för denna åtgärd. Under första halvåret 1997 uppgick utgifterna till 202 miljoner kronor.

Orsaken till att omfattningen på det kommunala ansvaret för ungdomar inte ökade i den takt som förväntades under budgetåret 1995/96 var att alla kommuner först sent våren 1996 hade tecknat avtal med länsarbetsnämnderna.

Europastipendier och interpraktikstipendier

En ny form av ersättning till ungdomar vid praktik inom Europa, europastipendier, infördes den 1 juli 1995. Åtgärden innebär att unga arbetslösa, som praktiserar på ett företag inom Europa exklusive Sverige i minst sex månader, kan få ett resestipendium om högst 11 000 kronor per person. Under budgetåret 1995/96 utnyttjade ca 200 personer dessa stipendier. Den totala kostnaden för åtgärden under budgetåret var 0,9 miljoner kronor. För innevarande budgetår har avsatts högst 5 miljoner kronor för detta ändamål och under första halvåret 1997 har ca 135 personer beviljats stipendiet vilket belastat anslaget med 0,6 miljoner kronor.

I enlighet med regeringens förslag (prop. 1996/97:150, yttr. 1996/97:AU7y, bet. 1996/97:FiU20, rskr. 1996/97:284) har riksdagen beslutat att europastipendiernas konstruktion fr.o.m. den 1 oktober 1997 skall ändras. Förändringen innebär att stipendierna även kan omfatta ersättning för kost, logi och försäkringar samt möjlighet att praktisera även i länder utanför Europa. Huvudmannaskapet för stipendierna flyttas från AMS till Delegationen för genomförande av vissa EU-program inom utbildning och kompetensutveckling m.m. (Svenska EU-programkontoret). Stipendierna kommer att benämnas interpraktikstipendier och kan sökas av unga långtidsarbetslösa mellan 20 och 30 år. Regeringen räknar med att 135 ungdomar reser i väg med dessa

stipendier under de tre sista månaderna år 1997 och att 700 ungdomar beviljas stipendier under budgetåret 1998.

Europeiska socialfondens mål 3

Från anslaget har AMV under budgetåret 1995/96 haft möjlighet att medfinansiera projekt inom ramen för Europeiska socialfonden. Socialfondens mål 3 är inriktat på insatser för att bekämpa arbetslösheten. Projekten inom programmet skall bedrivas med följande inriktning: kompetensutveckling, vägar till sysselsättning, vägledning och rådgivning samt nya arbetstillfällen genom utveckling av små och medelstora företag och av egen företagareverksamhet. I åtgärden "vägar till sysselsättning" ingår aktivitetsdelen av datorteken som på detta sätt medfinansieras av Socialfonden. Enligt det samlade programdokumentet för mål 3 skall nationell offentlig medfinansiering för varje projekt göras med 55 procent av den totala kostnaden minskat med eventuell privat finansiering. Enskilda projekt kan i vissa fall få en högre eller lägre bidragsandel än 45 procent från Socialfonden, dock lägst 25 procent. Sedan mål 3-programmet startade har den genomsnittliga totala kostnaden för varje projekt uppgått till 5,2 miljoner kronor. Av 818 projekt medfinansierades drygt en fjärdedel av andra aktörer än AMV. I maj 1997 fanns projekt registrerade som sammanlagt under programperioden åren 1995 - 1999 förväntas kosta över 4,2 miljarder kronor, inklusive nationell medfinansiering och socialfondsmedel. Av dessa kostnader förväntas den totala medfinansieringen från anslaget vara 1,5 miljarder kronor.

Otraditionella insatser

Av medlen under anslaget får AMS under budgetåret 1997 använda högst 550 miljoner kronor för otraditionella insatser som motiveras av arbetsmarknadsskäl och som inte ryms inom ordinarie regelverk och inte berättigar till andra statliga stöd. Undantag från begränsningen om statligt stöd görs dock för insatser som delfinansieras av Europeiska socialfonden. Vid användning av otraditionella medel skall speciellt invandrades och ungdomars behov uppmärksammas. Även arbetslösa kvinnor som berörs av strukturförändringar inom offentlig sektor skall uppmärksammas.

464 miljoner kronor förbrukades av de 500 miljoner kronor som avsattes för otraditionella insatser under budgetåret 1995/96. För budgetåret 1997 har ramen för otraditionella insatser utökats till 550 miljoner kronor. Av dessa har under första halvåret 1997 drygt 182 miljoner kronor förbrukats.

Under första halvåret 1997 har den största delen av medlen använts till otraditionella projekt, som har ökat med 117 procent från tidigare budgetår. Därutöver har medlen gått till finansiering av löner för programansvariga på datorteken, utvecklingsinsatser inom datortekens aktivitetsdel, resekostnader inklu-

sive logi för deltagare i åtgärder, samverkansprojekt för LO, TCO och SACO för t.ex. projektledning, "träffpunkter" och aktivitetscentra för arbetslösa samt lokala arbetscentra. Vidare har medlen använts till insatser i försökskommunerna, nyföretagarprojekt för ungdomar, kvinnor och invandrare samt nationell medfinansiering av mål 3-projekt.

Fördelningen av de medel som använts under våren 1997 är följande:

- Otraditionella projekt 64 %
- Resor och traktamenten 19 %
- Programansvariga vid datortek 17 %

AMS har också avsatt en del av medlen för riksomfattande projekt. Till dessa hör Förpackningsinsamlingens och Svenska kommunförbundets miljöinformationsprojekt, 'Exportrådet', ett projekt för marknadsförare/säljare, och Nollvisionen, ett trafiksäkerhetsprojekt som även drivs med medel från Arbetsmarknadsdepartementet.

Försöksverksamhet med lokal samverkan

Försöksverksamhet med lokal samverkan inleddes den 1 juli 1996 i enlighet med förslag i prop. 1995/96:148 Lokal samverkan mot arbetslösheten (bet. 1995/96:AU13, rskr. 1995/96:223) och med regeringsbeslut den 23 maj 1996. 40 kommuner erbjöds att delta i verksamheten och regeringen tecknade avtal om försöksverksamhet med 28 av dessa kommuner. Försöksverksamheten innebär att medel från anslaget kan ingå i projekt som en arbetsförmedling och en kommun driver gemensamt. Kommunen bidrar med minst en fjärdedel av kostnaderna. De medel som ingår i försöksverksamheten får i sin helhet användas otraditionellt. Dessa medel ingår dock inte i de till AMS avsatta medlen för otraditionella insatser.

Tillfälliga personalförstärkningar

Som regeringen närmare redogjort för under anslaget Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader har AMV under budgetåret 1995/96 (18 månader) använt 900 miljoner kronor för tillfälliga personalförstärkningar vid arbetsförmedlingar och arbetsmarknadsinstitut. Innevarande budgetår har dessa medel i stället beräknats under anslaget Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader. Riksdagen beslutade dock i samband med tilläggsbudget (prop 1996/97:150, bet. 1996/97:FiU20, rskr. 1996/97:284) att AMV fr.o.m. den 1 juli 1997 får använda ytterligare 100 miljoner kronor för tillfälliga personalförstärkningar av medlen under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Kostnader i samband med administrationen av OTA
AMS får under budgetåret 1997 använda medel under anslaget för bidrag till kommuner, kyrkliga

kommuner, landsting, stat samt allmänna försäkringskassor i samband med administration av offentliga tillfälliga arbeten för äldre arbetslösa, OTA. Första halvåret 1997 utbetalades 1,4 miljoner kronor till anordnare av åtgärden. Den låga förbrukningen är en effekt av att färre personer deltog i OTA än vad regeringen beräknade inför budgetåret 1997. Ersättning till de personer som deltar i OTA beräknas under det under utgiftsområde 13 anvisade anslaget Arbetslöshetsersättning.

Brytprojekt

Under budgetåret 1995/96 fick AMS använda 45 miljoner kronor (30 miljoner kronor räknat på 12 månader) för projektverksamhet som syftar till att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden samt för utbildning av medarbetarna i samband med projektet.

Totalt förbrukades 30 miljoner kronor av medlen som sammanlagt finansierade 135 projekt. De flesta av projekten vände sig till långtidsarbetslösa lågutbildade kvinnor, som arbetat inom områdena kontor, handel eller vård. Endast nio projekt riktade sig till män. De avsåg att vidga verkstads-, skogs- och byggnadsarbetares kunskaper om kvinnodominerade yrkesområden via seminarier, vägledning, utbildning, praktik m.m. Drygt 20 projekt hade som mål att förbereda kvinnor för utbildning och/eller arbete inom industri, teknik eller data, medan åtta projekt avsåg start av eget företag.

Liksom tidigare år innehöll projekten främst fördjupad vägledning med upprättande av handlingsplaner, motivations- och självförtroendehöjande åtgärder m.m. I projekten har också traditionella arbetsmarknadspolitiska åtgärder använts. AMS har också drivit ett antal utvecklingsprojekt som syftar till att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden.

Regeringen har även för budgetåret 1997 avsatt 30 miljoner kronor för att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden. Första halvåret 1997 hade 8 miljoner kronor utbetalats. AMS har påbörjat en slutredovisning och en kvalitativ uppföljning av projekt som genomförts under perioden juli 1993 - december 1996. Resultatet av uppföljningen kommer att presenteras av AMS under oktober 1997. Den kvalitativa uppföljningen avser främst att belysa hur projektresultaten motsvarar de av regeringen angivna målen och direktiven för AMV:s jämställdhetsuppdrag.

Flyttningsbidrag

Flyttningsbidrag är ett samlingsnamn för flera olika bidrag (pendlingsstöd, bohagstransport, inlösen av egnahemsfastigheter, sökanderesa, medflyttandebidrag) som kan beviljas för arbetslösa eller personer som riskerar arbetslöshet och som bedöms kunna få arbete på annan ort. Under budgetåret 1995/96 har sammanlagt 339 miljoner kronor betalats ut i flyttningsbidrag. Första halv-

året 1997 utbetalades drygt 99 miljoner kronor för detta ändamål.

Språkstudier och Östersjöländer

Innevarande budgetår har regeringen under anslaget beräknat högst 20 miljoner kronor för att stärka förutsättningarna för svenskar att studera språk i andra Östersjöländer och ge studenter från Östersjöländer möjlighet att studera i Sverige. Efter rekvisition från Svenska Institutet har AMS under första halvåret 1997 betalat ut samtliga medel.

Försäkringsskydd

Personer som deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder med utbildningsbidrag kan omfattas av ett visst försäkringsskydd. Budgetåret 1995/96 utbetalades drygt 220 miljoner kronor för detta ändamål. Under första halvåret 1997 hade anslaget belastats med utgifter om 74 miljoner kronor för försäkringsskyddet.

Försöksverksamhet med sysselsättningskapande åtgärder och Särskilda medel

Regeringen disponerade under budgetåret 1995/96 medel under anslaget till Försöksverksamhet med sysselsättningskapande åtgärder och Särskilda medel. Projekten som finansieras med dessa medel skall vara arbetsmarknadsinriktade och inte inrymmas i AMV:s ordinarie arbetsmarknadspolitiska uppdrag. Projekten skall underlätta lokal samverkan kring otraditionella insatser för att minska arbetslösheten samt främja jämställdhetsinsatser inom arbetsmarknadspolitiken. Många av de projekt som beviljas stöd sträcker sig över en längre tid och eftersom medlen rekvideras i efterhand innebär det i flera fall att anslaget belastas med utgifter först kommande budgetår. Detta är bakgrunden till beställningsbemyndigandet för anslaget som riksdagen beslutade om på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1997 i samband med vårpropositionen (prop. 1996/97:150, bet. 1996/97:FiU20, rskr. 1996/97:284).

Under budgetåret 1995/96 beviljades drygt 43 miljoner kronor till 28 projekt samtidigt som utbetalningarna uppgick till knappt 31 miljoner kronor. Regeringen disponerar för motsvarande ändamål 110 miljoner kronor under budgetåret 1997. Under det första halvåret 1997 har regeringen beviljat 58 miljoner kronor till 22 projekt. Sammanlagt har utbetalningarna under samma period uppgått till närmare 28 miljoner kronor och därutöver fördes 41 miljoner kronor av de Särskilda medlen bort från anslaget som en besparing. Exempel på projekt som beviljats stöd är försöksverksamhet med arbetsdelning inom byggbranschen, projekt för att öka jämställdheten på arbetsmarknaden samt särskilda sysselsättningsåtgärder i Arboga och Söderhamn.

Särskilda åtgärder för regional utveckling och tillväxt
Budgetåret 1995/96 beräknades under anslaget 400 miljoner kronor för särskilda åtgärder för regional utveckling och tillväxt. Medlen fick användas för särskilda tillväxtfrämjande åtgärder såsom småföretagsutveckling i landsbygds- och glesbygdsområden med låg sysselsättningsgrad. Regeringen beslutade i december 1996 att då återstående icke i anspråktagna medel får användas för ny stödgivning intill utgången av år 1997.

Bygginvesteringar m.m.

Sedan budgetåret 1994/95 har ca 7 miljarder kronor beräknats under anslaget för bygginvesteringar i olika former bl.a. s.k. ROT-projekt. Dessa medel har disponerats av en rad myndigheter såsom Boverket, AMS, Statens Fastighetsverk m.fl. Sammanlagt beräknas detta ha givit en sysselsättningseffekt på ca 5 400 personer per år. I april 1997 fattade regeringen beslut om disposition av ej in-tecknade utgående reservationer under anslaget. Totalt berördes ett trettiotal äldre anslagsposter som förutom ROT-insatser även avsåg tidigareläggningar av affärsverksinvesteringar. Av de utgående reservationerna fattade regeringen beslut om att AMS respektive Statens Fastighetsverk fick disponera en del av medlen till upprustning och utbyggnad av flygplatsen i Östersund samt till uppförande av vallar vid Vadstena slott. Resterande del av ej in-tecknade reservationer, ca 700 miljoner kronor, skall av respektive myndighet snarast föras bort från anslaget som besparing.

Beställningsbemyndiganden

I samband med vårpropositionen (prop. 1996/97:150) gav riksdagen på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1997 regeringen ett bemyndigande för anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder till ett belopp om högst 55 miljoner kronor att besluta om bidrag till sysselsättningskapande projekt som medför utgifter kommande budgetår. Till och med juni 1997 hade drygt 3 miljoner kronor av bemyndigandet utnyttjats.

Regeringens bedömningar och åtgärder med anledning av revisionens iakttagelser

RRV har inte lämnat invändning i revisionsberättelsen över AMV:s årsredovisning. RRV har dock konstaterat följande.

I samband med granskningen av finansieringsbidraget vid API för budgetåret 1995/96 har RRV konstaterat att ansvarsfördelningen mellan AMS och RFV för ekonomisk uppföljning och analys inte förefaller vara tillräckligt tydlig. Detta har medfört att rutiner och statistiska uppgifter inte utvecklats i nödvändig omfattning. RRV har rekommenderat att AMS skall ges ett helhetsansvar för åtgärden och att lämpliga rutiner för redovis-

ning och finansiering skall utredas. Regeringen kommer därför att föreslå att AMS skall få ett helhetsansvar för hanteringen av finansieringsbidraget för API.

RRV föreslår vidare att såväl den kvantitativa som den kvalitativa uppföljningen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna bör vidareutvecklas inte minst med tanke på den stora omfattningen av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Regeringen delar revisionens uppfattning och kommer bl.a. att fästa större vikt vid kvalitativa aspekter vid uppföljningen av de arbetsmarknadspolitiska insatserna. Sedan den 1 januari 1997 finns också under Arbetsmarknadsdepartementet ett oberoende institut för arbetsmarknadspolitisk utvärdering. Expertgruppen för arbetsmarknadspolitiska utvärderingsstudier (EFA) avvecklas under år 1997.

Slutsatser

Omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna år 1998

Som redogjorts för i inledningen till verksamhetsområdet avser regeringen att uppdra åt AMV och arbetsförmedlingsnämnderna att under år 1998 inom ramen för anvisade medel under anslaget ge minst 192 000 personer i genomsnitt per månad lämplig utbildning, praktik eller sysselsättning genom konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller yrkesinriktad rehabilitering. Härav skall minst 24 000 personer vara arbetshandikappade.

Till denna omfattning skall läggas de ca 2 500 personer i genomsnitt per månad som beräknas delta i den IT-satsning som regeringen nu på tilläggsbudget till statsbudgeten för år 1997 föreslagit. Inom ramen för tillgängliga medel under anslaget skall således under budgetåret 1998 minst 194 500 personer i genomsnitt per månad vara sysselsatta.

Ytterligare medel för tillfälliga personalförstärkningar

Belastningen på arbetsförmedlingen är mycket stor. Samtidigt ställs ökade krav på förmedlingarna genom den ungdomssatsning som föreslås ovan, kraven på bättre kvalitet på handlingsplanerna och behovet av att stärka företagskontakterna. Vidare är det enligt regeringens mening viktigt att AMV kan möta de behov av arbetsförmedlare och yrkesvägledare som kan uppkomma i regioner som oväntat drabbas av exempelvis företagsnedläggningar såsom skett i Söderhamn och Arboga.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att AMV under budgetåret 1998, utöver de medel för tillfälliga personalförstärkningar som beräknats under anslaget Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader, får använda högst 250 miljoner kronor av medlen under förevarande anslag till tillfälliga personalförstärkningar vid arbetsförmedlingar och ar-

betsmarknadsinstitut. Medlen bör dock vara tillfälliga och bör därför minska när den totala arbetslösheten minskar. Regeringen avser därför att särskilt noga följa utvecklingen och användningen av dessa medel.

Bidrag till utbildning i företag behålls

Efter förslag i budgetpropositionen för budgetåret 1995/96 beslutade riksdagen att åtgärden bidrag till utbildning i företag skulle upphöra vid utgången av budgetåret 1997 (prop. 1994/95:100, bet. 1994/95:AU11, rskr. 1994/95:233). Beslutet innebar att en besparing om 1,4 miljarder kronor beräknades uppstå år 1998.

Utvecklingen på arbetsmarknaden inom den kommunala och statliga sektorn har under våren 1997 visat på en fortsatt svag efterfrågan på arbetskraft. Arbetslösheten är på en hög nivå och den stora förbättringen av arbetsmarknadsläget låter vänta på sig. Samtidigt finns det fortfarande ett stort behov av strukturella förändringar inom, inte minst, den kommunala och landstingskommunala sektorn. Regeringen bedömer därför att behovet av denna typ av insatser kommer att vara stort även under kommande budgetår.

Regeringen föreslår därför att åtgärden bidrag till utbildning i företag skall finnas kvar även efter utgången av år 1997. Med åtgärden bidrag till utbildning i företag som grund bör det även under år 1998 vara möjligt för stat, kommuner och landsting att vid behov teckna s.k. kommunavtal.

Utgifterna för förslaget har beräknats inom redan befintliga ramar. Inga nya medel behöver således anvisas. Härigenom kvarstår den tidigare beräknade besparingseffekten.

Kompetensutveckling inom kommuner och landsting

Den kommunala sektorn spelar en betydelsefull roll inte bara för välfärden utan också för sysselsättningen. I kommunerna arbetar nära en femtedel av det totala antalet sysselsatta i landet. Av de anställda i kommunerna är ungefär 80 procent kvinnor. Många av dem arbetar inom äldreomsorgen som sysselsätter närmare 270 000 personer.

Vad gäller vård- och omsorgsområdet har de strukturella och finansiella förutsättningarna förändrats dramatiskt under det senaste decenniet. Inom exempelvis den kommunala äldreomsorgen har arbetsuppgifterna blivit alltmer kvalificerade. Arbetets karaktär har förändrats från serviceuppgifter till personlig omvårdnad och innefattar ofta också avancerad sjukvård. Genomförandet av nya vårdreformer har inneburit att organisationen inom vård- och omsorgssektorn förändrats och att nya grupper av vårdmottagare tillkommit. Akutsjukvården har blivit alltmer högspecialiserad, vårdtiderna har kortats samtidigt som det skett en fortgående förskjutning mot öppna vårdformer. Hos allmänheten har medve-

tenheten om och kraven på samhällets service på vård och omsorg successivt ökat.

Stora grupper hos den kommunala vårdpersonalen saknar i dag grundläggande vårdutbildning. Många anställda behöver dessutom fortbildning för att kunna möta dagens ökade krav på högre kvalitet i omvårdnaden, rättssäkerhet och behovsbedömning i handläggningen.

Behovet av kompetensutveckling varierar beroende på vårdformer och yrkeskategorier. Till de grupper som behöver fortbildnings- och vidareutbildning hör bland annat de som arbetar med vård och omsorg om äldre människor. Vissa yrkesgrupper har i många fall lång anställningstid och relativt låg utbildning. Även handläggande personal behöver fördjupa sin kompetens och förbättra den formella utbildningen. Samtidigt kvarstår behovet av personalförstärkningar för att en god kvalitet skall kunna upprätthållas i verksamheten.

I sjukvården krävs breddad kompetens för att underlätta flexibla arbetssätt. Samverkan mellan sjukvård, primärvård och kommunal sjukvård kräver ökade inslag av handledning, undervisning och konsultativt arbetssätt. Inom vissa specialiteter råder det brist på utbildad personal.

Driften av den kommunala verksamheten är ytterst en fråga för de valda politiska organen i kommun och landsting. Det är också en uppgift för dem att tillgodose de krav på kompetensutveckling av personalen som verksamheten ställer. Men kommuner och landsting är också arbetsgivare. Även i denna roll har de att i samråd med de fackliga organisationerna tillgodose de anställdas behov av kompetensutveckling.

Kompetensutveckling av de kommunalanställda är alltså en fråga som naturligt hör hemma på den lokala nivån. Samtidigt finns det enligt regeringens mening ett stort behov av kompetensutveckling just i de kommunala och landstingskommunala verksamheterna som är särskilt svårt att tillgodose i det nu rådande ekonomiska läget. Här har staten genom utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken en viktig roll genom att ge arbetsförmedlingsnämnderna de verktyg som de behöver för att stödja arbetsgivarna i deras strävan att kompetensutveckla personalen.

Det finns flera åtgärder inom arbetsmarknadspolitikens område som är av betydelse för kompetensutveckling i arbetslivet i allmänhet, och kommuner och landsting i synnerhet. Regeringen är angelägen om att dessa används bl.a. för att höja kvaliteten i vård- och omsorgsarbetet.

Via resursarbeten är det möjligt att höja nivån på den kommunala servicen, samtidigt som de korttidsvikariat som uppstår utnyttjas. Lön utgår då enligt särskilt kollektivavtal och arbetsgivaren får en kompensation som motsvarar den arbetslöses arbetslöshetsersättning.

Behovet av kompetensutveckling bör kunna tillfredsställas genom att åtgärden bidrag till utbildning

i företag utnyttjas. Regeringen föreslår ovan att åtgärden skall finnas kvar även efter utgången av år 1997. Detta innebär att kommuner och landsting även år 1998 bör kunna inleda överläggningar med länsarbetsnämnden om att skriva s.k. kommunavtal och erhålla stöd till kompetensutvecklande insatser.

En arbetsgivare som anställer en arbetslös som vikarie för en anställd som med bibehållen lön genomgår utbildning kan erhålla vikariatsstöd. För viss utbildning kan också utbildningsstöd för de anställdas utbildningskostnader erhållas.

Vidare kan medel inom ramen för Europeiska socialfondens mål 4 beviljas för kompetensutvecklingsinsatser inom vård och omsorg i den offentliga sektorn.

Regeringen vill här peka på att en satsning på kompetensutveckling enligt erfarenheterna från Växtkraft mål 4 har störst möjlighet att lyckas om den åtföljs av en ändrad arbetsorganisation.

Inom ramen för den friare användningen av arbetslöshetsersättningen bör det också vara möjligt att höja kompetensen hos vissa anställda som saknar utbildning och som hotas av arbetslöshet, samtidigt som personalresurserna på arbetsstället upprätthålls. De lokala arbetsförmedlingsnämnderna kan i samverkan med kommunerna hos regeringen ansöka om särskilda projekt. Ett projekt kan t.ex. innebära att kommunen låter sina anställda gå på utbildning med full lön. Via bemyndigandet om en friare användning av arbetslöshetsersättningen kan en vikarie tas in som behåller sin arbetslöshetsersättning. Kommunen kan fylla på med ekonomiskt stöd upp till avtalsenlig lön.

Enligt regeringens mening finns starka skäl för att det lokala inflytandet över kompetensutvecklingen bör återspeglas i ett ökat lokalt inflytande över de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna som kan vara ett stöd för kompetensutvecklingen. Ett sätt är genom en ökad möjlighet för de kommunala arbetsförmedlingsnämnderna att använda sig av medel för otraditionella insatser.

Regeringen avser därför att föreskriva att ramen för medel för otraditionella insatser ökas med 50 miljoner kronor för åtgärder som underlättar för kommunalt anställda, som på grund av bristande utbildning annars riskerar att förlora arbetet, att få den utveckling i arbetslivet som de behöver.

Individuellt anställningsstöd införs

Ett av de största problemen på arbetsmarknaden är att ett stora antalet personer har varit utan arbete under en lång tid. Den konjunkturuppgång som har inletts måste utnyttjas för att ge dessa personer en chans att få ett fotfäste på den reguljära arbetsmarknaden. Den ökade efterfrågan på arbetskraft inom den privata sektorn och kommunernas förbättrade ekonomi bör göra det lättare för arbetslösa att med hjälp av ett anställningsstöd som är individanpassat komma in på arbetsmarknaden.

Rekryteringsstödet är ett av de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som har använts för att hjälpa långtidsarbetslösa personer att åter komma in på den reguljära arbetsmarknaden. Från och med den 1 januari 1997 har bestämmelserna om rekryteringsstöd ändrats i enlighet med de bestämmelser som gäller för EU:s statsstödsregler. Förändringarna gäller både i fråga om vem som kan anställas med rekryteringsstöd och inom vilka sektorer stöd får lämnas.

Åtgärderna annat beredskapsarbete och vikariatsstöd liknar i de flesta avseenden rekryteringsstödet. För att undvika onödig administration och som ett led i regeringens förenklingsarbete bör därför stödformerna rekryteringsstöd, vikariatsstöd och annat beredskapsarbete slås ihop till ett stöd, individuellt anställningsstöd. I ett sådant stöd bör även annat beredskapsarbete som medför investeringar ingå.

Regeringen föreslår således att ett individuellt anställningsstöd införs som utbetalas till arbetsgivare i syfte att stimulera anställningar av personer som har svårigheter att få ett reguljärt arbete. Förslaget bör gälla från och med den 1 januari 1998. Äldre bestämmelser skall dock fortfarande tillämpas på anställning med rekryteringsstöd eller vikariatsstöd samt annat beredskapsarbete om anställningen påbörjats före ikrafträdandet.

Anställningsstödet är ett individstöd som skall utbetalas som kompensation för de extra kostnader som arbetsgivare får när de anställer en person som behöver fördjupad introduktion eller utbildning. För en person som har varit utanför den reguljära arbetsmarknaden en längre tid kan ett anställningsstöd vara den enda möjligheten att få visa sina färdigheter och att få den kontakt med arbetslivet som är nödvändig för att kunna få ett reguljärt arbete.

Stödet bör lämnas med högst 350 kronor per dag, dock högst 50 procent av lönekostnaden inklusive sjuklön, semesterersättning och sociala avgifter i högst sex månader. Om det finns synnerliga skäl får dock tiden i anställningsstöd som medför investeringar förlängas till högst tolv månader. Vid deltidsarbete bör anställningsstödet reduceras i proportion till arbetstiden. Vad gäller kringkostnader vid anställningsstöd som medför investeringar bör dessa täckas av otraditionella medel.

Anställningsstöd bör kunna lämnas till personer fr.o.m. det år som de fyller 20 år under förutsättning att de varit inskrivna vid arbetsförmedlingen i minst tolv månader och är långtidsarbetslösa. Anställningar bör kunna ske såväl inom den privata som den offentliga sektorn. I undantagsfall bör stöd även lämnas till arbetslösa som under en kortare tid innehaft en anställning som inte inneburit att deras ställning på arbetsmarknaden stärkts. Som ett komplement till regeringens ungdomssatsning bör anställningsstöd under år 1998 även kunna ges till ungdomar under förutsättningen att de varit anmälda som arbetsökande på förmedlingen i minst 90 dagar. Vidare kan även anställningsstöd ges under år 1998 till ungdom-

mar som genomgått gymnasieskolans tekniska program och som behöver en form av lärlingstid för att få ett yrkesbevis. Bakgrunden är det sedan några år tillbaka pågående s.k. Starprojektet inom byggbranschen.

Som en förutsättning för anställningsstöd bör gälla att arbetsgivaren under den tid som anställningsstöd lämnas ger arbetstagaren utbildning i form av praktik eller teori. Stödet bör få lämnas både till anställningar som gäller tills vidare och för viss tid. Anställningsstödet får inte lämnas till en arbetsgivare som, på den driftsenhet som anställningen med anställningsstöd skall göras, senare än nio månader före den aktuella anställningen sagt upp anställda på grund av arbetsbrist. Vidare bör en förutsättning för att anställningsstöd skall kunna lämnas vara att den som har anställningsstöd inte permitteras av någon annan anledning än att arbetet inte kan bedrivas på grund av väderleksförhållanden eller andra liknande orsaker. Anställningsstöd kan i vissa fall kombineras med utbildningsstöd.

Stödet bör således användas för att stimulera arbetsgivarna att tidigarelägga sina anställningar samt för att anställa arbetslösa för att ge redan anställda möjlighet till vidareutbildning med lön.

Anställningsstödet bör endast få lämnas under förutsättning att det i anställningen lämnas lön och andra anställningsförmåner enligt kollektivavtal eller anställningsförmåner som är jämförbara med förmåner enligt kollektivavtal i branschen. Innan arbetsförmedlingen fattar beslut om anställningsstöd skall samråd ske med berörda arbetstagarorganisationer. Ansökan om stöd görs hos länsarbetsnämnden som också beslutar i ärendet.

Lagen om anställningsskydd kommer, i överensstämmelse med vad som i dag gäller för den som är anställd med rekryteringsstöd eller vikariatsstöd, att omfatta dem som får anställningsstöd. Liksom vad i dag gäller för anställda med rekryteringsstöd, vikariatsstöd eller vid beredskapsarbete skall vid prövningen av arbetsvillkoret för den som första gången ansöker om ersättning från arbetslöshetskassa bortses från förvävsarbete som arbetsgivaren finansierat med anställningsstöd. Däremot skall sådant förvävsarbete vara återkvalificerande för ytterligare ersättningsperioder.

Regeringens förslag om ett individuellt anställningsstöd innebär att reglerna beträffande utbildningsstöd kvarstår oförändrade, dock skall bestämmelserna om utbildningsstöd regleras i en särskild förordning.

Införandet av ett individuellt anställningsstöd beräknas ge upphov till en besparing motsvarande 140 miljoner kronor under budgetåret 1998 eftersom den genomsnittliga styckkostnaden är lägre än för alternativa åtgärder och omfattningen av det nya stödet beräknas bli större än de tidigare stödformerna sammantaget. Regeringen har vid beräkningen av anslaget beaktat detta.

Regeringen kommer att informera EU-kommissionen om avsikten att införa ett anställningsstöd. Det föreslagna anställningsstödet torde enligt regeringens mening inte strida mot EU:s statsstödsregler.

Förslaget föranleder ändringar i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Ungdomssatsning

Regeringen aviserade i 1997 års vårproposition (1996/97:150) att den skulle återkomma med förslag till åtgärder för att minska arbetslösheten bland främst lågutbildade ungdomar. Arbetslösheten bland ungdomar mellan 20-24 år steg från 4 procent till knappt 19 procent mellan år 1990 och år 1996, vilket är avsevärt högre än för arbetskraften i sin helhet. Ungdomar med långvariga svårigheter att få arbete löper stor risk att passiviseras och på sikt hamna utanför arbetsmarknaden. Situationen på arbetsmarknaden är lika svår för såväl unga kvinnor som unga män. Över hälften av de arbetslösa ungdomarna saknar en treårig gymnasieutbildning.

I januari 1997 gav regeringen AMS och Socialstyrelsen i uppdrag att gemensamt arbeta fram en modell som ökar ungdomars förutsättningar att ta sig in på den reguljära arbetsmarknaden eller i utbildningssystemet. Förslaget skulle bl.a.:

- medverka till att förverkliga regeringens ambition att alla arbetslösa ungdomar inom 100 dagar skall erbjudas arbete, utbildning eller arbetsmarknadspolitisk åtgärd,
- utformas så att det ger möjlighet för kommunerna att i stället för socialbidrag erbjuda kompetensutveckling för den enskilde och
- understödja samarbetet mellan kommunen och arbetsmarknadsmyndigheten.

Utredningen skulle vidare beräkna och lämna förslag till konstruktion av det nya ekonomiska stödet. Dessutom skulle erfarenheter från Danmark, som tillämpar lagstiftning om kommunal aktivering av unga arbetslösa, beaktas.

I Danmark finns särskilda regler för ungdomars rätt till arbetslöshetsersättning. För de försäkrade under 25 år gäller, fr.o.m. 1996, att de efter sex månaders arbetslöshet med full dagpenning har rätt och plikt att utbilda sig inom det reguljära utbildningssystemet. Dagpenningen reduceras då med hälften. Nivån på arbetslöshetsersättningen ligger dock alltid över socialbidragsnivån även efter denna reduktion. Om ungdomen inte antar erbjudandet om utbildning mister hon rätten till arbetslöshetsersättningsersättning. Enligt en intervjuundersökning som gjorts genom Socialforskningsinstitutet har regleringen av de försäkrades villkor visat att hälften av ungdomarna

har börjat studera inom det reguljära utbildningsväsendet och en tredjedel fått reguljärt arbete.

När det gäller ansvaret för att åtgärden sätts in för de unga är detta ansvar kommunalt och reglerat i lag. Lagen innebär att de erbjuds åtgärder som skall förbättra deras möjligheter på den reguljära marknaden. Under aktiveringen lämnas en skattepliktig ersättning eller lön som ligger över socialbidragsnivån. Om den unga utan godtagbara skäl vägrar att delta mister hon rätten till ersättning. Senast 13 veckor efter det att den unga erhållit socialbidrag skall hon få erbjudande om ett arbete, en åtgärd eller en utbildning. Denna aktivitet skall omfatta 30 timmar per vecka och vara i minst 18 månader. Ungdomar som genomgår yrkesutbildning i minst 18 månader kvalificerar sig för arbetslöshetsersättning. Efter en aktiveringsperiod och efter att ha varit utan socialbidrag i minst en månad skall den unga om behov föreligger erbjudas ny aktivering. I praktiken kan lagen tillämpas till dess individen fyllt 25 år. Staten ersätter kommunen med 50 procent för de utgifter den har för kontanta ersättningar till ungdomarna. Den utvärdering som Socialforskningsinstitutet i Köpenhamn gjort visar att efter avslutad aktivering drygt hälften av ungdomarna i reguljärt arbete eller utbildning.

Socialstyrelsen och AMS kunde ej komma överens om ett gemensamt förslag utan överlämnade separata underlag och förslag.

Socialstyrelsens och AMS förslag: Socialstyrelsens förslag innebär att kommunen i lag ges ett yttersta ansvar att se till att ungdomarna i stället för socialbidrag erbjuds kompetensutvecklande insatser och ersättning som motsvarar skälig levnadsnivå. De som uppstår KAS eller ersättning från arbetslöshetskassa och är i behov av kompletterande socialbidrag skall också ingå i systemet. Bidragssökande ungdomar som har behov av rehabilitering eller av andra skäl inte står till arbetsmarknadens förfogande hänvisas liksom i dag till socialtjänsten. Vid deltagande i garantisystemet lämnas en skattefri kommunal garanti-ersättning som motsvarar skälig levnadsnivå. Den föreslås bestå av en schabloniserad grundersättning som omfattar vanliga levnadsomkostnader. Utöver detta lämnas ett tillägg som inte är schabloniserat och vars nivå fastställs i varje kommun efter skäliga kostnader för hyra, resor, m.m. Ett schablonillägg görs också för medicin och läkarvård. Vidare föreslår Socialstyrelsen att arbetsmarknadsmyndighetens anslag för otraditionella medel utökas med 1 miljard kronor för ungdomar. Medlen skall användas till att utveckla nya insatser och åtgärder. Dessutom efterlyser Socialstyrelsen utrymme för fler flexibla lösningar för ungdomar.

AMS föreslår att ett garantisystem införs för 20-24-åringar som inte har rätt till KAS eller ersättning från arbetslöshetskassa. Stöd lämnas med ett skattefritt belopp om ca 3 000 kronor per månad, vilket i

huvudsak motsvarar lägsta socialtjänstnorm exklusive bostadskostnader. Ungdomarna skall inte ha rätt till socialbidrag utom om det finns särskilda skäl. Garantiersättningen utbetalas vid såväl öppen arbetslöshet som när ungdomarna deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller andra aktiviteter som anordnas av arbetsförmedling och kommun gemensamt. Den unga skall vara skyldig att acceptera anvisad åtgärd från första arbetslösa dagen. Om ungdomen inte inom 90 dagar tillsammans med arbetsförmedlingen fått arbete, reguljär utbildning eller arbetsmarknadspolitisk åtgärd får arbetsförmedlingsnämnden ansvaret för att hitta lämpliga åtgärder. Det yttersta ansvaret för den ungas individuella aktiviteter skall åligga kommunen.

Remissinstanserna: Synpunkter på AMS och Socialstyrelsens förslag har inhämtats vid ett remissmöte som Arbetsmarknadsdepartementet och Socialdepartementet anordnade under augusti 1997. De synpunkter som lämnats finns tillgängliga i Socialdepartementet (dnr S97/5907/IFO).

Svenska Kommunförbundets utgångspunkter är att staten skall ha huvudansvaret för arbetsmarknadspolitiken och därmed också finansieringen. Förbundet anser att man på den lokala nivån skall ha ett stort inflytande över den praktiska utformningen av de arbetsmarknadspolitiska insatserna. Det är endast de ungdomar som inte klarar sitt uppehälle på grund av arbetslöshet som skall omfattas. En garantiersättning enligt Socialstyrelsens förslag utgår från första arbetslösa dagen och ersättningen skall vara statlig. Om ungdomen inte erhållit arbete, ordinarie utbildning eller åtgärd inom 60 dagar skall den unga erbjudas kompetensutveckling. Verksamheten bör vara ett gemensamt ansvar från kommun och arbetsförmedling. *Tyresö kommun* och *Nybro kommun* ställer sig bakom Svenska Kommunförbundets utgångspunkter. *Riksrevisionsverket (RRV)* ställer sig inte bakom något av de två förslagen. RRV anser att båda förslagen har brister. Verket menar att införandet av ett särskilt ersättningsystem och ersättningsnivå förvärrar ett redan svåröverskådligt och dåligt samordnat system för de arbetslösa. Både AMS och Socialstyrelsens förslag medför oklarheter i ansvarsfördelningen mellan kommunerna och arbetsförmedlingen. Dessutom finns det enligt RRV en risk, om AMV övertar försörjningskostnaderna, att kommunerna inte prioriterar sina insatser för ungdomarna. I Socialstyrelsens förslag är risken att arbetsförmedlingen gör liknande prioritering. *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)* anser att arbetsmarknadspolitiken skall vara ett tydligt statligt ansvar och omfatta alla myndiga personer. Staten skall betala ersättningen när man deltar i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd och när de inte deltar i någon åtgärd skall kommunerna stå för ersättningen. Att vänta i 90 dagar med att upprätta en individuell handlingsplan måste ses som ett misslyckande. Ris-

ken är stor att arbetsförmedlingen inväntar tiden för att överlämna ärendet till arbetsförmedlingsnämnden och kommunen. TCO anser att AMS förslag om en utökning av de otraditionella medlen bör genomföras samt att särskilda medel reserveras för ungdomarna. TCO avstyrker AMS förslag om att ett statligt garantiarbetslöshetsstöd införs. *Landsorgani-sationen (LO)* anser att Arbetsförmedlingsnämnderna skall ha det övergripande ansvaret för insatserna och att dessa skall vända sig till arbetslösa ungdomar som är aktivt arbetssökande men som saknar rätt till arbetslöshetsersättning. LO anser vidare att detta även i fortsättningen skall vara ett statligt ansvar och motsätter sig en kommunalisering. *Kristdemokratiska Ungdomsförbundet* anser att alla oförsäkrade arbetslösa som står till arbetsmarknadens förfogande skall vara berättigade till en statligt finansierad skattefri ersättning om 3 600 kronor. Förbundet anser vidare att en individuell handlingsplan skall upprättas inom 90 dagar. Denna handlingsplan skall ses som ett kontrakt och om den arbetslöse bryter kontraktet skall denne stängas av i en månad från ekonomisk ersättning.

En utvecklingsgaranti: I syfte att utveckla det lokala inflytandet inom ramen för den nationella arbetsmarknadspolitiken föreslår regeringen att en utvecklingsgaranti för arbetslösa ungdomar införs. Enligt regeringens uppfattning bör kommunerna, fr.o.m. den 1 januari 1998, ges möjlighet att efter överenskommelse med regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer åta sig en skyldighet att erbjuda ungdomar mellan 20 och 24 år som står till arbetsmarknadens förfogande en aktiverande och utvecklande insats på heltid. Senast inom 90 dagar skall den unga tillsammans med arbetsförmedlingen i samråd med kommunen ha arbetat fram en individuell handlingsplan. Arbetsförmedlingsnämnden har det yttersta ansvaret för att handlingsplaner utarbetas. Ungdomarna skall i första hand söka arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Den unga skall därför initialt prövas mot arbetsmarknaden av arbetsförmedlingen. Detta innebär att arbetsförmedlingen på olika sätt skall bedöma ungdomens möjligheter att skaffa sig ett reguljärt arbete. Det skall även göras en bedömning om en reguljär utbildning eller någon av de befintliga arbetsmarknadspolitiska åtgärderna kan vara relevanta.

Den unga skall, från första arbetslösa dagen, aktivt stå till arbetsmarknadens förfogande, aktivt söka arbete samt delta i de åtgärder som arbetsförmedlingen och kommunen anvisar. Om den unga fortfarande inte har fått meningsfull sysselsättning inom 100 dagar övergår ansvaret för aktivering till kommunen om kommunen i fråga åtagit sig ett sådant ansvar. Kommunen, som varit delaktig i upprättandet av handlingsplanen, har då möjlighet att genom olika insatser minimera risken för att ungdomen blir långtidsarbetslös. På detta sätt kommer ungdom-

mens möjligheter att skaffa sig ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden att öka.

De kommuner som åtagit sig ett aktiveringsansvar skall se till att individuellt anpassade utvecklingsinsatser sätts in senast inom 100 dagar. Kommunerna är i dessa fall ansvariga för att lämpliga insatser, dvs. själva aktiviteten, erbjuds ungdomarna. Verksamheten bör syfta till att utveckla den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv. Den skall utformas med skäligen hänsyn till den enskildas individuella önskemål och förutsättningar. Det lokala facket skall i de fall då verksamheten är förlagd till en arbetsplats ha rätt till samråd med kommunen innan anvisning sker. Undanträngning av ordinarie arbetstillfällen liksom inläsningseffekter skall motverkas. Detsamma gäller snedvridningar av konkurrensförhållanden. Den unga skall inte anses som arbetstagare. Trots detta skall då verksamheten bedrivs på en arbetsplats vissa bestämmelser i arbetsmiljölagen och lagen om arbetsskadeförsäkring gälla till förmån för ungdomen.

Insatserna skall regelbundet följas upp och de unga skall med jämna mellanrum delta i jobbsökaraktiviteter som anordnas av arbetsförmedlingen. Utvecklingsinsatserna bör i normalfallet inte omfatta mer än tolv månader. Syftet med åtgärden är att den unga så snart som möjligt skall få ett arbete eller ordinarie utbildning varför den genomsnittliga tiden bör kunna vara betydligt kortare. Därefter skall individen pröva sina möjligheter att få ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden i tre månader med den ersättning ungdomen hade före den kommunalt anordnade utvecklingsinsatsen. Ett alternativ kan även vara att individen efter utvecklingsinsatser påbörjar en reguljärutbildning med reguljär studiefinansiering. Insatsen skall, för dem som får ersättning från arbetslöshetskassa, vara en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Insatserna kan genomföras i samarbete med t.ex. skola, studieförbund och ideella organisationer. Den nya satsningen bör bli föremål för utvärdering

Ersättningen: För ungdomar som deltar i en kommunalt anordnad utvecklingsinsats bör gälla att ersättning lämnas enligt följande.

Till ungdomar som varken har rätt till socialbidrag eller arbetslöshetsersättning lämnas ett skattefritt bidrag om 1 967 kr per månad, vilket motsvarar ett beskattat utbildningsbidrag. Staten ersätter kommunerna för denna extra kostnad.

För de socialbidragsberättigade lämnas i stället en ersättning som motsvarar vad som skulle ha lämnats i socialbidrag. Det skattefria bidraget och den ersättning som skall motsvara socialbidrag benämns utvecklingsersättning och utbetalas av kommunen.

Ungdomar som har rätt till ersättning från arbetslöshetskassa, antingen i form av grundbelopp eller inkomstrelaterad ersättning, får utbildningsbidrag som motsvarar arbetslöshetsersättningen.

DEN EKONOMISKA ANSVARFÖRDELNINGEN GÄLLANDE INDIVIDENS FÖRSÖRJNING:

Den ungas försörjning före utvecklingsinsatsen	Kommunal ersättning under utvecklingsinsatsen	Statlig ersättning under utvecklingsinsatsen
Berättigad till ersättning från arbetslöshetskassa		Utbildningsbidrag
Berättigad till socialbidrag	Utvecklingsersättning (motsvarar vad som annars skulle utgått i socialbidrag)	
Varken berättigad till ersättning från arbetslöshetskassa eller berättigad till socialbidrag	Utvecklingsersättning (1 967 kr/mån)	

Utvecklingsinsats kvalificerar inte för ersättning från arbetslöshetskassa men tid i utvecklingsinsats skall räknas som överhoppningsbar tid i arbetslöshetsförsäkringen. Ersättningen är inte sjukpenning- eller pensionsgrundande. Deltagande i verksamhet anordnad av kommunen enligt den nu föreslagna lagen skall för dem som har rätt till ersättning från arbetslöshetskassa inte räknas in i ersättningsperioden. Om den unga på grund av misskötsamhet eller frånvaro utan giltigt skäl inte kan tillgodogöra sig det som anordnas i verksamheten skall den unga skiljas från utvecklingsinsatsen. Den unga har då varken rätt till utvecklingsersättning eller utbildningsbidrag. Vidare skall i sådant fall en ungdom som annars skulle vara berättigad till ersättning från arbetslöshetskassa avstängas från sådan ersättning med stöd av bestämmelserna i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Beslut om avstängning från arbetslöshetsersättning fattas av respektive arbetslöshetskassa. När det gäller den enskildes rätt till socialbidrag, i de fall den unga vägrar att delta i lämplig åtgärd, torde i normalfallet den som utan sakliga skäl avstår från att delta i den utvecklande verksamhet som kommunen anordnar inte ha rätt till socialbidrag. Den enskilda skall efter förmåga bidra till sin egen försörjning, vari ingår bl.a. en skyldighet att delta i verksamheter som anordnas inom ramen för samhällets arbetsmarknadspolitik. En viktig princip är dock att varje enskilt ärende förutsätter en individuell bedömning, som skall utgå från den enskildas egna förutsättningar.

För att arbetsförmedlingen skall kunna intensifiera arbetet med ungdomar och kunna upprätta handlingsplaner med god kvalitet avser regeringen föreskriva att de medel för tillfälliga personalförstärkningar som regeringen föreslagit under förevarande anslag kan användas till förstärkning av arbetsförmedlingarnas arbete med ungdomar. Regeringen avser att särskilt följa AMV:s arbete med dessa ungdomar. För att säkerställa att tillräcklig flexibilitet

uppnås och för att arbetsförmedlingsnämnderna skall kunna fullgöra sin uppgift och ersätta kommunerna för den aktivitet som ungdomen deltar i avser regeringen föreskriva att 396 miljoner kronor av medlen under anslaget får användas för utvecklingsinsatser för ungdomar. Kommuner skall också kunna skjuta till medel för finansieringen av aktiveringen när de anser det vara lämpligt för att säkerställa en god kvalitet i aktiveringsinsatsen. För den kostnad som uppstår i samband med aktivering i kommunal regi ersätter staten kommunerna med 150 kronor per dag och ungdom.

En förutsättning för regeringens förslag är att i den kommun som gjort ett åtagande enligt den föreslagna lagen finns en hos länsarbetsnämnden fungerande arbetsförmedlingsnämnd. Enligt förordning (1988:1139) med instruktion för arbetsmarknadsverket skall länsarbetsnämnden överlåta åt arbetsförmedlingsnämnden att besluta i frågor som arbetsförmedlingsnämnden lämpligen bör pröva. I de kommuner som valt att göra åtagandet enligt den föreslagna lagen skall nämnden, förutom de uppgifter som åläggs den med stöd av ovan nämnda instruktion, också ha till uppgift att

- ansvara för att överenskommelser mellan stat och kommun om anordnande av utvecklingsinsatserna ingås,
- ombesörja utbetalning av det belopp som staten skall ersätta kommunerna med avseende försörjning för ungdomar som varken uppbär arbetslöshetsersättning eller har rätt till socialbidrag
- ombesörja utbetalning av det belopp som staten skall ersätta kommunerna med avseende aktiveringskostnader för ungdomarna,
- ansvara för att handlingsplan upprättas inom 90 dagar.

Regeringen avser att utvärdera den kommunala aktiveringen såväl kvalitativt som kvantitativt.

Förslaget föranleder en ny lag om kommuners ansvar för ungdomar mellan 20 - 24 år samt ändringar i lagen (1997:580) om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring och i kommunalskattelagen (1928:370). Ändringen i kommunalskattelagen tas upp under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

Feriearbeten

Regeringen betonade i sysselsättningspropositionen (prop. 1995/96:222) vikten av att näringsliv, stat, kommun och landsting tar ett gemensamt ansvar för att uppfylla målsättningen att de gymnasieungdomar som söker feriearbete också skall kunna få detta.

Arbetsmarknadsdepartementet och regeringens barn- och ungdomsdelegation gav i slutet av år 1996 SIFO i uppdrag att undersöka hur feriearbetsmark-

naden såg ut sommaren 1996 och hur den förväntades att se ut under sommaren 1997. Undersökningen visade att en fjärdedel av de ungdomar som ville ha ett feriearbete blev utan. Den visade även att 56 procent av de offentliga arbetsgivarna anställde ungdomar under sommaren medan motsvarande siffra för näringslivet var 35 procent. Knappt tre fjärdedelar av de arbetsgivare som hade feriearbetare under sommaren planerade att ha det även under sommaren 1997. Ungefär 10 procent av de arbetsställen som inte hade feriearbetare under sommaren 1996 planerade att ha detta under sommaren 1997.

Den 13 februari 1997 fattade regeringen beslut om att tilldela AMS 5 miljoner kronor för att genomföra en riksomfattande informationssatsning som i första hand skulle vända sig till näringslivet. Denna informationssatsning skulle syfta till att stimulera arbetsgivarna att anställa fler ungdomar under sommaren. AMS kommer att redovisa resultatet av denna informationssatsning till regeringen senast den 31 oktober 1997. Ungdomsstyrelsen har regeringens uppdrag att senast den 31 december 1997 lämna en utvärdering av informationssatsningen utifrån ett lokalt ungdomsperspektiv. En enkät till landets kommuner våren 1997 visar att kommunerna själva som arbetsgivare i hög utsträckning avsåg att erbjuda gymnasieungdomar sommarjobb, men att de inte i samma utsträckning sökt påverka andra arbetsgivare att göra detsamma.

Feriearbete är viktigt för ungdomar. Praktik och erfarenhet från en arbetsplats kan vara både till hjälp vid val av vidareutbildning och yrke samt för en första kontakt och referens i näringslivet.

Det är angeläget att så många ungdomar som vill också får ett feriearbete under sommaren 1998. Regeringen vill därför stimulera arbetsgivarna att anställa fler gymnasieungdomar under nästa sommar. Regeringen har i kontakter med AMS erfarit att styrelsen tidigt under år 1998 kommer att genomföra en informationssatsning som syftar till att engagera och stimulera arbetsgivarna i frågan om feriearbeten för unga gymnasiestuderande. Regeringen föreslår att ersättning skall lämnas till kommunerna för att dessa bl.a. skall stimulera det lokala näringslivet att anordna fler feriearbeten för gymnasieungdomar. Medlen skall även kunna användas för insatser inom kommunen. Det skall även inom ramen för denna åtgärd vara möjligt att anordna kombinationer av utbildning och praktik eller ren utbildning. Den aktuella målgruppen består av 154 000 ungdomar. Regeringen avser att föreskriva att 100 miljoner kronor av medlen under anslaget bör få användas för detta ändamål. Förslaget påverkar således inte ramen för utgiftsområdet.

Starta-egget bidrag och insatser för att öka invandras företagande

Antalet egna företagare med utländsk bakgrund har ökat i Sverige under senare år. Varje år startas

omkring 3 000 nya företag av personer födda utomlands. Intresset för att etablera näringsverksamhet beror bland annat på att många invandrare kommer från länder där eget företagande är en vanlig försörjningsform. Men framför allt beror ökningen på ett kraftigt försämrat arbetsmarknadsläge för invandrare. Eget företagande är därmed ofta den enda möjligheten till egen försörjning för denna grupp.

Invandrare är i dag i minoritet bland de personer som får bidrag från arbetsförmedlingen för att starta eget. De utgör i dag endast 5 procent av personerna som får starta-eget bidrag, vilket klart understiger deras andel av de arbetssökande.

För att minska arbetslösheten bland invandrare är det därför angeläget att öka deras möjlighet till nyföretagande. Regeringen avser därför att uppdra åt AMS att i ökad utsträckning erbjuda invandrare individuell vägledning och utbildning i nyföretagande. Detta kan ske inom ramen för arbetsmarknadsutbildning och ALU.

Vidare föreslår regeringen att utbildningsbidrag skall kunna lämnas till invandrare under längre tid än sex månader vid start av egen verksamhet. Förlängt bidrag bör kunna få lämnas i de fall där det anses nödvändigt för företagets överlevnad och lönsamhet och där den påbörjade egna företagsamheten bedöms vara den enda möjligheten till försörjning. Starta-eget bidrag bör kunna lämnas i högst tolv månader till de invandrare som innan de startar eget företag har varit anmälda på arbetsförmedlingen under minst sex månader. Vid beviljande av förlängt bidrag bör särskild hänsyn tas till risker för snedvridning av konkurrensen. Förslaget påverkar inte ramen för utgiftsområdet. Förslaget bör träda i kraft den 1 januari 1998.

Flyttningsbidrag inom Norden

För arbetslösa och dem som riskerar arbetslöshet och som bedöms kunna få arbete på annan ort finns vissa möjligheter att få flyttningsbidrag i form av s.k. sökanderesor och bohagstransport.

I våra nordiska grannländer, främst Danmark och Norge, är efterfrågan på vissa yrkeskategorier stor. Det gäller framför allt inom vård- respektive byggsektorn. För många arbetssökande begränsas möjligheterna att ta dessa arbeten av ekonomiska skäl.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det är angeläget att arbetssökande får möjlighet till sökanderesor och bohagstransport om han eller hon får arbete inom Danmark, Norge eller Finland. För närvarande är detta endast möjligt inom Sverige.

Regeringen avser därför att ge AMS i uppdrag att inom ramen för den nordiska överenskommelsen på arbetsmarknaden förhandla med våra nordiska grannländer om de ekonomiska villkoren vid flyttningsavtal mellan länderna. Reglerna om arbetstagarers fria rörlighet inom EU måste

naturligtvis beaktas. Resultatet av dessa kontakter blir avgörande för regeringens fortsatta hantering av frågan.

Änkepension och utbildningsbidrag

Utbildningsbidraget samordnas i dag med änkepensionen för de personer som får utbildningsbidrag i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Detta innebär att utbildningsbidraget reduceras med änkepensionen. Dock sker ingen liknande reduktion då en arbetslös får ersättning från arbetslöshetskassa eller är i åtgärd där ersättningen är administrerad av en arbetslöshetskassa (ALU och OTA). Regeringen anser att detta förfarande är otillfredsställande och inte gynnar ett aktivt förhållningssätt som arbetslös. Regeringen föreslår därför att den samordning som i dag sker mellan utbildningsbidrag och änkepension slopas fr.o.m. den 1 januari 1998. Kostnaden för regeringens förslag beräknas till 30 miljoner kronor och finansieras med förändringar i aktivitetsstödet i form av slopat utbildningsbidrag vid sommaruppehåll.

Förslaget föranleder även justeringar i reglerna för inkomstprövad änkepension och bostadstillägg för pensionärer. Enligt nuvarande regler skall vid sådan inkomstprövning undantas inkomst i form av utbildningsbidrag. Ett borttagande av samordningen innebär att berörda änkor får ökad inkomst, vilket gör att utbildningsbidraget bör tas upp som inkomst vid beräkning av inkomstprövad änkepension och bostadstillägg. Förslag om detta redovisas under utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.

Slopat utbildningsbidrag vid sommaruppehåll

Regeringen ser det som angeläget att förbättra utnyttjandet av befintliga resurser vid arbetsmarknadsutbildning i form av lokaler, utrustning och utbildning samt att arbetslösa snabbare skall få arbete. Därför föreslår regeringen att det aktivitetsstöd i form av utbildningsbidrag som lämnas under högst 14 dagar vid sommaruppehåll vid särskilt upphandlad arbetsmarknadsutbildning slopas fr.o.m. den 1 juli 1998. Förslaget beräknas ge en besparing om 50 miljoner kronor som bör finansiera regeringens förslag dels i fråga om änkepension och utbildningsbidrag och dels medfinansiering av tekniskt stöd inom Europeiska socialfondens mål 3.

Lagen om arbetslivsutveckling

ALU har funnits sedan den 1 januari 1993. Åtgärden har fungerat väl och har i praktiken använts som om den inte var tidsbegränsad.

I dag gäller att innan länsarbetsnämnden första gången anvisar någon till ALU på en arbetsplats skall nämnden ge den sammanslutning av arbetstagarer som är part i lokal förhandling med arbetsgivaren tillfälle att yttra sig. För att undvika undanträngning, i synnerhet sedan möjligheten att förlänga ALU-tiden för en person i arbetslivsutveckling på samma arbetsplats utökades, avser regeringen att göra rege-

ändringar som innebär att samråd skall ske med berörda arbetstagarorganisationer innan en person placeras på en ALU-plats.

Mot bakgrund av det svåra läget på arbetsmarknaden kommer det även i framtiden att finnas behov av en åtgärd med sådan inriktning som arbetslivsutveckling. Regeringen föreslår därför att lagen om arbetslivsutveckling skall gälla tillsvidare. Detta innebär att en ny lag om arbetslivsutveckling bör införas. Den nuvarande lagen (1996:869) om arbetslivsutveckling upphör att gälla vid utgången av år 1997. Den nya lagen bör gälla fr.o.m. den 1 januari 1998.

Sysselsättnings-satsning inom byggsektorn

Arbetslösheten bland byggnadsarbetare har ökat dramatiskt under 1990-talet i takt med att bostadsbyggandet har minskat till rekordlåga nivåer. Under våren 1997 var drygt 30 procent, eller 33 000 av byggnadsarbetarna arbetslösa. En stor del av dem har också tillbringat långa perioder utanför den reguljära arbetsmarknaden då de varvat öppen arbetslöshet med olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. De totala bygginvesteringarna förväntas fortsätta att falla under år 1997 vilket beräknas leda till en sysselsättningsminskning på ytterligare 6 000 personer inom byggsektorn. Trots att bygginvesteringarna förväntas öka något under år 1998 kommer arbetslöshetssituationen att vara fortsatt bekymmersam, särskilt under kommande vinter.

Mot bakgrund av detta anser regeringen att det krävs särskilda insatser under år 1998 för att minska den höga arbetslösheten bland byggnadsarbetare. Grunden för regeringens satsning är att rikta arbetsmarknadspolitiska åtgärder, t.ex. anställningsstöd, till byggprojekt som genomförs inom ramen för de omfattande satsningar inom miljö- och energiområdet för ett ekologiskt hållbart Sverige som aviserades i vårpropositionen (prop. 1996/97:150). Arbetsförmedlingarna bör därför tillvarata möjligheterna som skapas genom de lokala investeringsprogrammen och andra byggprojekt, där investeringskostnaden redan är helt eller delvis finansierad, för att minska långtidsarbetslösheten bland byggnadsarbetare.

Svenska kyrkan och staten har gemensamt tagit initiativ till en satsning om närmare 1,5 miljarder kronor under åren 1998-2000 på ett program för att skapa arbetstillfällen. Programmen vars närmare innehåll ännu är under utarbetande skall bl.a. avse renovering av kyrkor, prästgårdar och församlingshem. Regeringen avser att avsätta 50 miljoner kronor årligen för att rikta arbetsmarknadspolitiska åtgärder till dessa projekt, t.ex. i form av anställningsstöd till i första hand långtidsarbetslösa byggnadsarbetare.

Med de goda erfarenheter som finns inom kulturområdet bör på motsvarande sätt anställningsstöd riktas till byggnadsvårdssatsningar. Byggnadsvårdssatser är arbetsintensiva och innebär nya arbetstillfällen för alla slags aktörer som erfordras i en process för varsam upprustning av kulturhistoriskt värdefull

bebyggelse. En nationell plan för upprustning och vård av byggnader och med kulturhistoriska värden har tagits fram av Riksantikvarieämbetet i samarbete med länsstyrelserna. Den uppftar projekt som är särskilt angelägna ur kulturmiljösynpunkt som kan påbörjas med kort varsel.

Det är också angeläget att arbetslösa byggnadsarbetare får del av regeringens ökade utbildningssatsningar för att de som vill, lättare skall kunna byta yrke och för att undvika att det uppstår bristyrken inom byggsektorn när byggkonjunkturen vänder uppåt. För att underlätta för ungdomar som genomgått gymnasieskolans tekniska program att få ett yrkesbevis pågår sedan några år tillbaka det s.k. Starprojektet. Ungdomarna i projektet har anställts enligt lärlingsavtal inom byggbranschen och de har under lärlingstiden fått rekryteringsstöd. Närmare hälften av deltagarna har fått anställning efter lärlingstiden. Alla parter har varit mycket nöjda och regeringen avser därför att inom ramen för anställningsstödet skapa möjligheter för projektet att fortsätta även under år 1998.

Förlängning av försöksverksamhet med lokal samverkan

Försöksverksamhet med lokal samverkan inleddes den 1 juli 1996 i enlighet med prop. 1995/96:148 Lokal samverkan mot arbetslösheten (bet. 1995/96:AU13, rskr. 1995/96:223) och skall pågå till och med den 31 december 1997. 40 kommuner erbjöds att delta i verksamheten och regeringen tecknade avtal om försöksverksamhet med 28 av dessa kommuner. Försöksverksamheten innebär att medel från anslaget ingår i projekt som en arbetsförmedling och en kommun driver gemensamt. Kommunen bidrar med minst en fjärdedel av kostnaderna. Fyra av de deltagande kommunerna medgavs i ett senare skede utvidgad möjlighet att i samband med försöksverksamheten anvisa personer till arbetslivsutveckling. Detta försenade inledningen av försöksverksamheten i dessa kommuner har försvårat bedömningen av verksamhetens resultat. Regeringen anser att en förlängning av försöksverksamheten skall kunna prövas i de fall där det finns särskilda skäl. Lagen (1996:423) om kommuners medverkan i försöksverksamhet med lokal samverkan om arbetsmarknadsutvecklingen som upphör att gälla den 31 december 1997 föreslås därför få förlängd giltighet till och med den 31 december 1998.

Ändrade regler för finansieringsbidrag vid arbetsplatsintroduktion

Arbetsgivare som anordnar API betalar i dag ett finansieringsbidrag på 2 000 kronor per månad och deltagare. De arbetsgivare som anordnat API för personer som fyllt 60 år, invandrare och arbetshandikappade samt de som deltar i praktikperioder i vägledningssyfte i högst fyra veckor har hittills undantagits från finansieringsbidraget.

Som en del i finansieringen av de reformer regeringen föreslår för år 1998 och för att motverka undanträngning i samband med en förväntad ökning av efterfrågan på arbetskraft föreslår regeringen att finansieringsbidraget för arbetsgivare som anordnar API höjs fr.o.m. den 1 januari 1998. Fördelningpolitiska hänsyn bör dock fortfarande tas för grupper med en svagare ställning på arbetsmarknaden.

Regeringen föreslår att finansieringsbidraget som betalas av arbetsgivare som anordnar API fr.o.m. den 1 januari 1997 bör uppgå till 3 000 kronor per månad och deltagare. För personer som fyllt 60 år, invandrare medborgare och arbetshandikappade, samt även för personer som deltar i API i vägledningssyfte upp till fyra veckor, bör finansieringsbidraget uppgå till 1 000 kronor per månad och deltagare. För att ytterligare minska riskerna för undanträngning avser regeringen att göra regelförändringar som innebär att det krävs samråd med fackliga organisationer på de arbetsplatser som anordnar API.

Vidare anser regeringen att administrationen av finansieringsbidraget fr.o.m. den 1 januari 1998 bör flyttas från de allmänna försäkringskassorna till länsarbetsnämnderna. Praktik som påbörjats före den 1 januari 1998 bör dock administreras av de allmänna försäkringskassorna. Regeringen föreslår med anledning av detta en ändring i lagen (1995:705) om API.

Förslaget beräknas ge ökade intäkter på inkomstitel 2524 Bidrag för API med 175 miljoner kronor år 1998. Fr.o.m. år 1999 beräknas intäkterna öka med 360 miljoner kronor per år. Förslaget påverkar således inte utgifterna under anslaget eller ramen för utgiftsområdet.

Sammanfattande medelsberäkning

Vid medelsberäkningen för år 1998 har regeringen tagit hänsyn till riksdagens beslut i samband med den ekonomiska vårpropositionen (prop. 1996/97:150, bet. 1996/97:FiU20, rskr. 1996/97:284) samt de under anslaget ovan beskrivna förslagen.

Regeringens ytterligare satsning på högskoleplatser, som är av strategisk betydelse bl.a. för sysselsättning och tillväxt, påverkar utgiftsområdet engångsvis för år 1998.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 21 044 miljoner kronor för budgetåret 1998.

För år 1999 beräknar regeringen utgifterna under anslaget till 23 463 miljoner kronor. År 2000 beräknas utgifterna bli 22 955 miljoner kronor.

A 3 Särskilda åtgärder för arbetshandikappade

1995/96	Utgift	9 824 440 ¹	Reser- vation	- ²
Därav 1996	Utgift	6 794 300		
1997	Anslag	6 486 527	Utgifts- prognos	6 188 894
1998	Förslag	6 596 798		
1999	Beräknat	6 728 734		
2000	Beräknat	6 863 309		

1. Beloppen anges i tusental kronor

2. Vid utgången av budgetåret 1995/96 fanns det en reservation på 332 946 tkr under tionde huvudtitelns uppförda reservationsanslag B 4. Särskilda åtgärder för arbetshandikappade för budgetåret 1995/96. Denna reservation har dragits in som besparing

Syftet med åtgärderna som finansieras från anslaget är att tillförsäkra arbetshandikappade sökande samma rätt och möjligheter att delta i arbetslivet som icke arbetshandikappade har. Från anslaget bekostas bidrag till arbetshjälpmedel och arbetsbiträde samt näringshjälp till handikappade, anställning med lönebidrag, statsbidrag till skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare (OSA), kostnader för vissa otraditionella insatser för arbetshandikappade samt viss nationell medfinansiering som svarar mot utbetalningar från anslaget Europeiska socialfonden m.m. Under budgetåret 1995/96 beräknades också utbildningsbidrag för inskrivna vid arbetsmarknadsinstitut (Ami) under detta anslag. Fr.o.m. budgetåret 1997 beräknas utbildningsbidraget under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Lönebidrag kan lämnas till arbetsgivare som anställer en arbetssökande som har nedsatt arbetsförmåga på grund av funktionshinder och som därför har svårigheter att få och behålla en anställning. En förutsättning är att lön och övriga anställningsvillkor fastställs enligt kollektivavtal eller är jämförbara därmed. Nivån på lönebidraget fastställs efter överläggningar mellan arbetstägaren, parterna och arbetsförmedlingen och skall relateras till arbetsuppgifterna och arbetstägarens förmåga.

Bidrag till lönekostnader kan lämnas till offentliga arbetsgivare som anordnar skyddat arbete för vissa grupper av arbetshandikappade (OSA). För skyddat arbete gäller inte lagen (1982:80) om anställningskydd.

SIUS, särskilt introduktions- och uppföljningsstöd för funktionshindrade i arbetslivet, syftar till att öka möjligheterna för personer med omfattande funktionshinder att få och behålla ett arbete. Verksamheten bedrivs med s.k. supported employment-metodik. I denna ingår att särskilt utbildade stödpersoner medverkar till att relevant träning och introduktion kommer till stånd i samband med att en svårt arbetshandikappad person anställs. SIUS har pågått som en försöksverksamhet i vissa län sedan budgetåret 1993/94.

Bidrag till arbetshjälpmedel eller arbetsbiträde kan lämnas till funktionshindrade personer som utan detta stöd har svårt att få eller behålla ett arbete. Näringshjälp med högst 60 000 kronor kan lämnas till en person som har funktionshinder och som inte kan få en anställning på den reguljära arbetsmarknaden. Näringshjälpen är ett bidrag till att starta eget företag och förutsättningen för att sådant skall kunna lämnas är att verksamheten i företaget bedöms ge ett väsentligt tillskott till försörjningen.

Otraditionella insatser ger AMS möjlighet att bekosta insatser som inte ryms inom ramen för ordinarie regelverk men som motiveras av arbetsmarknadsskäl. Insatserna skall avse särskilt anordnad sysselsättning för personer med svårare funktionshinder och syftar till att öka deras möjligheter att få ett arbete.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

SÄRSKILDA ÅTGÄRDER FÖR ARBETSHANDIKAPPÅDE¹

	GENOMSNITTLIGT ANTAL PER MÅNAD		ANDEL MÄN OCH KVINNOR (%)			
	95/96 TOTALT	1997 ¹ TOTALT	95/96 KVIN- NOR	95/96 MÄN	1997 KVIN- NOR	1997 MÄN
LÖNEBIDRAG	47 389	45 183	40	60	40	60
OSA	5 302	5 366	18	72	18	72
TOTALT	52691	50549	38	62	38	62

1. Uppgifterna för budgetåret 1997 avser första halvåret

Under budgetåret 1995/96 angav regeringen att minst 50 000 personer i genomsnitt per månad skulle ges sysselsättning för medlen som anvisades under anslaget samt att antalet personer som övergick till icke subventionerat arbete på den reguljära arbetsmarknaden från anställning med lönebidrag skulle uppgå till minst 3 procent av antalet anställda med lönebidrag.

Målet för budgetåret 1995/96 vad gäller antalet sysselsatta uppnåddes mer än väl, trots det försämrade arbetsmarknadsläget. I genomsnitt sysselsattes 53 000 personer per månad, varav ca 48 000 hade anställning med lönebidrag och ca 5 000 OSA. Av tabellen ovan framgår att andelen kvinnor i OSA endast var 18 procent. Skälet till att kvinnorna har en lägre andel i OSA är att männen är överrepresenterade bland de inskrivna vid förmedlingen som har socialmedicinska handikapp. Av dem som får OSA har den övervägande andelen socialmedicinska handikapp. Även målet för övergångar till icke subventionerat arbete uppnåddes mer än väl. Drygt 5 procent i genomsnitt av samtliga anställda med lönebidrag fick

en icke subventionerad anställning på den reguljära arbetsmarknaden.

Under budgetåret 1995/96 var den genomsnittliga styckkostnaden 9 570 kronor per månad för dem som hade lönebidrag och knappt 9 300 kronor per månad för personer i OSA. Genomsnittskostnaderna för lönebidragen har minskat sedan budgetåret 1994/95. Genomsnittet för utgifterna för OSA ligger däremot relativt konstant. Mellan åren 1994 och 1995 låg den genomsnittliga bidragsnivån för samtliga arbetsgivarkategorier på en i stort sett oförändrad nivå, 72 procent av den bidragsgrundande lönekostnaden. År 1996 minskade den till 68 procent. Den kraftigaste minskningen har skett hos de statliga arbetsgivarna som tidigare hade den högsta bidragsnivån. Den genomsnittliga bidragsnivån i OSA minskade från 74 procent till 71 procent av lönekostnaden mellan åren 1995 och 1996.

Regeringen har i regleringsbrevet för budgetåret 1997 givit AMS i uppdrag att lämna alternativa organisationsförslag för hur en eventuell permanentning av SIUS skall kunna genomföras. Försöksverksamheten har med anledning av regeringens uppdrag till AMS förlängts ytterligare ett halvår t.o.m. den 30 juni år 1998.

Antalet personer som varit inskrivna för yrkesinriktad rehabilitering vid Ami och haft utbildningsbidrag uppgick till 6 370 i genomsnitt per månad budgetåret 1995/96. Av dessa var 77 procent arbetshandikappade. Det totala antalet som varit inskrivna på Ami och fått mer omfattande rehabiliterings- och vägledningsinsatser har minskat, men andelen arbetshandikappade har ökat jämfört med föregående budgetår. Ett betydligt större antal än de som är inskrivna får service av Ami. Från och med budgetåret 1997 beräknas utbildningsbidrag vid yrkesinriktad rehabilitering under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Utgifterna för bidrag till arbetshjälpmedel, arbetsbiträde och näringshjälp uppgick under budgetåret 1995/96 (18 månader) till totalt 207 miljoner kronor. Omfattningen och därmed utgifterna för arbetshjälpmedel och näringshjälp har minskat under budgetåret 1995/96 jämfört med budgetåret 1994/95. Båda åtgärderna har karaktären av engångsinsatser för den enskilde. Åtgärden arbetsbiträde, som är ett åtagande av mer långsiktig karaktär, har däremot haft ungefär oförändrad omfattning och utgifter. Under första halvåret 1997 har utgifterna för arbetshjälpmedel etc. uppgått till drygt 65 miljoner kronor.

Regeringen föreskrev att högst 75 miljoner kronor under anslaget fick användas för otraditionella insatser under budgetåret 1995/96. 105 projekt genomfördes till en sammanlagd kostnad av 65 miljoner kronor. Flertalet av projekten byggde på samverkan mellan olika aktörer på arbetsmarknaden och inom det sociala området. Målgrupperna har varit svårt funktionshindrade personer med flerhandikapp. För budgetåret 1997 får AMS använda högst 50 miljoner

kronor av medlen under anslaget för otraditionella insatser.

Slutsatser

Regeringen anser att det även år 1998 är angeläget att ge personer med funktionshinder riktat stöd för att stärka deras möjligheter att få arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Förutom de riktade åtgärderna under förevarande anslag bör även fortsättningsvis personer med funktionshinder vara prioriterade i såväl de konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska åtgärderna som i andra insatser.

De genomsnittliga kostnaderna för lönebidrag ökade under budgetåret 1994/95. AMS vidtog en rad åtgärder för att bryta denna negativa trend. Som ett resultat av detta har de genomsnittliga kostnaderna för lönebidrag under budgetåren 1995/96 och 1997 stadigt minskat. För budgetåret 1995/96 innebar detta att de anvisade medlen för särskilda åtgärder för arbetshandikappade inte förbrukades. Därmed uppstod en utgående reservation om knappt 333 miljoner kronor, vilken regeringen i december 1996 beslutade dra in som en besparing. Trots detta sysselsattes fler personer än vad som varit målsättningen.

För budgetåret 1997 har AMS dessutom, i enlighet med riksdagens beslut, givits i uppdrag att sänka den genomsnittliga bidragsnivån i lönebidrag som lämnas till andra arbetsgivare än allmännyttiga organisationer till högst 60 procent av den bidragsgrundande lönekostnaden (prop. 1996/97:150, ytr. 1996/97:AU7y, bet. 1996/97:FiU20, rskr. 1996/97:284).

Enligt regleringsbrevet för AMV budgetåret 1997 skall minst 50 000 personer i genomsnitt per månad ges lämplig sysselsättning för de medel som tilldelats under anslaget. Beräkningar tyder på att omfattningen år 1997 kommer att bli mer än 52 000 sysselsatta i genomsnitt per månad. De lägre genomsnittliga bidragsnivåerna innebär att hela det tilldelade beloppet på anslaget inte kommer att förbrukas trots den större omfattningen. Ett anslagssparande om knappt 300 miljoner kronor beräknas således uppstå vid utgången av år 1997.

Regeringen avser föreskriva att 250 miljoner kronor av detta anslagssparande förs bort som en besparing. De medel som härigenom frigörs bör bl.a. användas till att finansiera den skillnad mellan beräknade och faktiskt inkomna intäkter av finansieringsbidraget vid API som regeringen redogjort för under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder. En anledning till de lägre intäkterna är att fler arbetshandikappade än beräknat deltagit i API. Arbetsgivare som anordnar API för arbetshandikappade har hittills varit undantagna från skyldigheten att betala finansieringsbidrag.

De lägre genomsnittliga bidragsnivåerna möjliggör ett större utrymme för omfattningen av anställningar

med lönebidrag. Inför den ljusning på arbetsmarknaden som kan skönjas är det angeläget att konjunkturuppgången utnyttjas fullt ut för att ge arbetshandikappade ett arbete.

Regeringen avser därför föreskriva att AMV för de medel som tilldelas under anslaget budgetåret 1998 skall ge minst 53 000 personer i genomsnitt per månad anställning med lönebidrag eller skyddat arbete hos offentliga arbetsgivare.

Mot bakgrund av att målgruppen för OSA har vidgats och att andelen kvinnor med arbetshandikapp utgör en större andel i andra sökandekategorier än socialmedicinskt handikapp, bedömer regeringen att fler kvinnor än hittills bör kunna få del av åtgärden.

Omfattningen av åtgärden näringshjälp har minskat. Det är regeringens uppfattning att näringshjälp i kombination med starta-eget bidrag är en åtgärd vars omfattning inte bör minska ytterligare under år 1998.

AMS redovisar att medlen för otraditionella insatser under anslaget har inneburit ökade möjligheter till lokal samverkan vilket bidragit till bättre resultat för arbetshandikappade. Inom ramen för de otraditionella medlen finns en rik erfarenhet av olika samverkansformer. Regeringen avser därför även för budgetåret 1998 föreskriva att AMS får använda medel under anslaget för otraditionella insatser.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 6 597 miljoner kronor för budgetåret 1998.

För år 1999 beräknas utgifterna till 6 729 miljoner kronor. För år 2000 beräknas utgifterna bli 6 863 miljoner kronor.

A 4 Europeiska socialfonden m.m.¹

1995/96 ²	Utgift	357 984 ³		
Därav 1996	Utgift	357 984		
1997	Anslag	1 981 265	Utgifts- prognos	1 400 000
1998	Förslag	2 100 600		
1999	Beräknat	1 838 484		
2000	Beräknat	1 252 563		

1. Anslaget har tidigare benämnts Europeiska socialfonden

2. Förslagsanslag

3. Beloppen anges i tusental kronor

Under detta anslag redovisas utbetalningarna från Europeiska socialfonden. Utbetalningarna avser delfinansiering av insatser inom ramen för strukturfondsmålen 2, 3, 4, 5b och 6 samt gemenskapsinitiativen. Från anslaget bekostas vidare den statliga medfinansieringen av mål 4 och insatser av mål 4-karaktär inom mål 6, samt viss administration av bl.a. mål 4.

Mål 3 och 4 samt gemenskapsinitiativen Employment och Adapt omfattas av enbart Socialfonden medan övriga program delfinansieras av flera strukturfonder.

Mål 3 syftar till att slussa in ungdomar på arbetsmarknaden, bekämpa långtidsarbetslöshet och stödja personer som riskerar att utestängas från arbetsmarknaden. Till den senare gruppen räknas i programmet invandrare i de tre storstadsområdena och arbetshandikappade. De svenska mål 3-insatserna är inriktade på kompetensutveckling, skapande av selsättning via datortekens aktivitetscentra, vägledning och rådgivning, utveckling av små och medelstora företag samt hjälp till egen företagarkerksamhet. Ett jämställdhetsperspektiv skall genomsyra insatserna.

Mål 4 syftar till att ge erforderlig kompetensutveckling till anställda som hotas av arbetslöshet till följd av strukturella förändringar. Målgruppen är anställda i små och medelstora företag samt anställda i vård och omsorg. Det svenska mål 4-programmet, även kallat Växtkraft Mål 4, är inriktat på att förändra arbetsorganisationen för att därigenom stärka de anställdas och företagets konkurrenskraft. Av dem som omfattas av kompetensutvecklingen skall hälften vara kvinnor.

Gemenskapsinitiativet Employment har till syfte att genom utvecklingsprojekt öka jämställdheten på arbetsmarknaden samt förbättra möjligheterna till arbete för arbetshandikappade, utsatta grupper och ungdomar. Gemenskapsinitiativet Adapt syftar till att genom utvecklingsprojekt underlätta för anställda att klara arbetsmarknadens förändrade krav, skapa nya arbetstillfällen och stärka företagets konkurrensförmåga. De två gemenskapsinitiativen är transnationella, vilket innebär att projekten genomförs i partnerskap mellan liknande projekt i minst tre medlemsländer.

Programperioden för de svenska strukturfondsprogrammen omfattar budgetåren 1995/1996 - 1999. Sverige har för perioden tilldelats ca 700 miljoner ecu från Socialfonden. De sista utbetalningarna av dessa medel beräknas dock ske in på år 2001.

Verksamheten inom ramen för strukturfondsmaålen och gemenskapsinitiativen regleras bl.a. av de samlade programdokumenten respektive de operativa programmen som efter förslag från och förhandlingar med den svenska regeringen har fastställts av EG-kommissionen. För varje mål och gemenskapsinitiativ finns en s.k. övervakningskommitté, i vilken representanter för svenska myndigheter och organisationer samt EG-kommissionen ingår. Övervakningskommittéerna har till uppgift att följa upp genomförandet av programmen och därvid bl.a. se till att beslutade prioriteringar och riktlinjer efterlevs.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1995/96 visar att utbetalningar från Socialfonden skedde i mindre omfattning än beräknat. Detta förklaras av att verksamheten inom de olika

strukturfondsprogrammen påbörjades senare än planerat. Fastställande av programdokumenten och uppbyggnaden av organisationen var mer tidskrävande än vad som kunde förutses. Enligt AMS delårsrapport för det första halvåret 1997 har totalt ca 423 miljoner kronor betalats ut från anslaget, exklusive vissa administrationsmedel som disponeras av Svenska EU-programkontoret, vilket motsvarar ca 21 procent av budget. Enligt AMS prognos väntas dock utbetalningarna öka väsentligt under hösten 1997 och i slutet av året uppgå till totalt ca 1 400 miljoner kronor eller ca 70 procent av budget. För år 1998 beräknas utgifterna under anslaget till 2 101 miljoner kronor. Beräkningen utgår från att takten i utbetalningarna kommer att vara betydligt högre under den resterande delen av programperioden jämfört med budgetåren 1995/96 och 1997.

Tidigare har medel för den statliga medfinansieringen av mål 4 anvisats under anslaget Arbetsmarknadspolitiska åtgärder. AMS disponerar för ändamålet en utgående reservation under tionde huvudtitelns anslag Arbetsmarknadspolitiska åtgärder för budgetåret 1995/96, vilken i juni 1997 uppgick till 259 miljoner kronor. Reservationen beräknas dock till största delen bli förbrukad under innevarande budgetår.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Enligt en uppföljning av mål 3 deltog 36 200 personer i programmet under budgetåret 1995/96. Under de första fyra månaderna 1997 registrerades 11 600 nya deltagare. Andelen kvinnor av samtliga deltagare uppgår till 54 procent. Mer än hälften av deltagarna sedan år 1995 har ingått i projekt riktade till långtidsarbetslösa. Drygt en tredjedel av deltagarna har omfattats av projekt riktade till ungdomar. En mindre grupp, totalt 7 procent, deltog i projekt för arbetshandikappade eller invandrare.

I en oberoende utvärdering av mål 3, vilken har upphandlats av övervakningskommittén för programmet, konstateras att prioriteringen av de fyra målgrupperna i programmet ligger fortsatt väl i linje med den nationella arbetsmarknadspolitiken. Bland projektanordnarna inom mål 3 dominerar traditionella aktörer medan företrädare för den s.k. sociala ekonomin, som utgörs av kooperativ verksamhet samt frivilligorganisationer och liknande, har svårt att göra sig gällande. Programmet har dock resulterat i ett utökat samarbete mellan olika samhällsorgan, vilket anses som en av de stora vinsterna. Genomförandeorganisationen som helhet ifrågasätts inte i utvärderingen, men vissa förenklingar av styrsystemen rekommenderas. En väsentlig aspekt är att jämföra resultaten av mål 3-programmet och de ordinarie ar-

betsmarknadspolitiska åtgärderna. Utvärderingen visar därvid att mål 3-programmet i vissa delar ger ett bättre och i andra delar ett sämre resultat än ordinarie åtgärder. Samtidigt konstateras att det ännu är för tidigt att dra långtgående slutsatser av dessa resultat. Regeringen bedömer att mål 3 har skapat ett ökat utrymme för nytänkande och flexibilitet i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten i en tid då belastningen på denna är mycket stor.

Intresset hos företagen för mål 4 har hittills varit mycket stort. Under perioden juni 1996 - juni 1997 har över 12 000 företag ansökt om deltagande i programmet. Totalt 7 600 beslut har fattats om stöd till steg 1-insatser, dvs. analys av kompetensbehovet och utarbetande av en handlingsplan i företaget. Dessa beslut omfattar totalt 142 000 anställda, varav 61 000 kvinnor och 81 000 män. Under samma period har drygt 1 000 beslut fattats om stöd till steg 2-insatser som innebär genomförande av kompetensutveckling i enlighet med handlingsplanerna. Mål 4 har enligt regeringens bedömning resulterat i en mängd goda exempel på hur företagens behov av organisationsförändring och kompetensutveckling kan tillgodoses.

Övervakningskommittén för mål 4 har upphandlat en oberoende utvärdering av programmet. Utvärderingsrapporten understryker det positiva mottagande som mål 4 har fått bland företagen. Ansträngningar bör dock göras för att i än högre grad styra verksamheten mot de kvalitativa målen och de grupper som prioriterats i programdokumentet, nämligen lågutbildade personer och kvinnor. Vidare visar utvärderingen på att den administrativa kapaciteten hos Svenska EU-programkontoret bör förstärkas mot bakgrund av det stora antalet ansökningar.

Projekt i den första ansökningsomgången för gemenskapsinitiativen Employment och Adapt, totalt 47 respektive 24 projekt, startade under det första halvåret 1996. En andra och sista ansökningsomgång genomförs under innevarande budgetår.

Övervakningskommittéerna har upphandlat oberoende utvärderingar av de två gemenskapsinitiativen. I utvärderingen av Employment redovisas som en helhetsbedömning att programmet hittills har genomförts på ett tillfredsställande sätt. Svenska EU-programkontorets administrativa insatser har därvid getts ett högt betyg av projektanordnarna. Den transnationella dimensionen i Employment beskrivs som till övervägande delen positiv, trots att den orsakar ett avsevärt merarbete. Den bedöms som en relativt billig möjlighet till samarbete och idéöverföring mellan medlemsländerna. I vad mån projekten har varit förnyande är däremot enligt utvärderingen mer svårbedömt. Det har varit svårt att i Employment få fram projekt som inte skulle ha kunnat genomföras inom ramen för mål 3 eller den ordinarie arbetsmarknadspolitiken.

Utvärderingen av Adapt visar att bl.a. etableringen av de transnationella partnerskapen har upplevts som långdragen och komplicerad av projektanordnarna. Svenska EU-programkontorets handläggning får dock ett mycket högt betyg av projektanordnarna. Tyngdpunkten i den första ansökningsomgångens projekt ligger enligt utvärderingen på utbildning och mindre på en faktisk förändring av arbetsorganisation och arbetsfördelning. Utvärderingsrapporten lyfter fram ett antal projekt som förnyande. En slutlig bedömning av denna aspekt kan dock göras först när projekten är slutförda. De transnationella partnerskapen utgörs enligt utvärderingen i en del fall av ett faktiskt samarbete, medan de i andra fall endast innebär ett erfarenhetsutbyte.

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

RRV redovisade i december 1996 ett regeringsuppdrag att granska AMS och andra berörda myndigheters administrativa rutiner avseende Europeiska socialfonden. RRV konstaterade i granskningen bl.a. väsentliga brister i underlagen för besluten och utbetalningarna samt att dokumentation av gjorda kontroller ofta saknades. Vidare påpekade RRV behov av att komplettera det s.k. åtgärdssystemet, i vilket utbetalningarna registreras, med ytterligare funktioner för att förstärka kontrollen och säkerheten. RRV har i sin granskning även bedömt att det finns oklarheter i ansvars- och arbetsfördelningen mellan berörda myndigheter, vilket resulterar i en riskfylld hantering av socialfondsmedlen.

AMS har i ett yttrande till regeringen redovisat planerade och vidtagna åtgärder med anledning av granskningsresultaten. Regeringen bedömer därvid att AMS har beaktat flertalet av RRV:s rekommendationer och att granskningen ger en god grund för det fortsatta utvecklingsarbetet kring de administrativa rutinerna. RRV:s iakttagelser avseende ansvarsfördelningen mellan myndigheterna bereds för närvarande inom regeringskansliet i syfte att klargöra behovet av åtgärder.

Slutsatser

Regeringen bedömer att genomförandet av mål 3, mål 4, Employment och Adapt till stora delar har fungerat väl och att programmen har haft god genomslagskraft. De oberoende utvärderingarna ger övervakningskommittéerna underlag för erforderliga åtgärder för att i än högre grad uppnå målen i programmen.

Regeringen har vid beräkningen av anslaget tagit hänsyn till AMS prognos för utbetalningarna av socialfondsmedel. Dessutom har medel för den statliga medfinansieringen av mål 4 och mål 4-insatser inom

mål 6 beräknats under anslaget. Svenska EU-programkontorets kostnader för administration av mål 4, Employment och Adapt täcks till viss del av s.k. tekniskt stöd inom ramen för socialfondsmedlen. Överskjutande kostnader måste finansieras nationellt. Mot bakgrund därav har 10 miljoner kronor för detta ändamål beräknats under anslaget.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 2 101 miljoner kronor för budgetåret 1998.

För budgetåren 1999 och 2000 beräknas utgifterna under anslaget till 1 838 miljoner kronor respektive 1 253 miljoner kronor.

A 5 Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering¹

1997	Anslag	8 083 ²	Utgifts- prognos 1998	8 083
1998	Förslag	11 274		
1999	Beräknat	11 617		
2000	Beräknat	11 972		

1. Nytt anslag från och med budgetåret 1997

2. Beloppen anges i tusental kronor

Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering inrättades den 1 januari 1997 (prop. 1996/97:1, bet. 1996/97:FiU1, rskr. 1996/97:53). När beslut fattades om att inrätta institutet bestämdes också att EFA (Expertgruppen för arbetsmarknadspolitiska utvärderingsstudier) skulle avvecklas under budgetåret 1997. Institutets verksamhet är för närvarande under uppbyggnad.

Institutets uppgift är att göra löpande utvärderingar av arbetsmarknadspolitiken. Institutet skall initiera och genomföra kvalificerade och oberoende utvärderingar av olika arbetsmarknadspolitiska insatser inom flera politikområden. Verksamheten skall omfatta ett brett spektrum av utvärderingar och studier, från bredare studier av arbetsmarknadspolitikens samhällsekonomiska effekter och arbetsmarknadens funktionssätt till specifika undersökningar av enskilda åtgärder. Institutet skall även analysera arbetsmarknadspolitiken ur ett jämställdhetsperspektiv.

Studierna skall genomföras av oberoende forskare och utredare eller av personer i den egna verksamheten. Hos institutet finns också en referensgrupp med bland annat representanter för arbetsmarknadens parter.

Regeringens överväganden och slutsatser

Samtidigt som omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska insatserna har ökat kraftigt under 1990-talet till följd av den stigande arbetslösheten har olika typer av arbetsmarknadspolitiska åtgärder prövats. Till detta kommer de ökade insatserna som görs inom andra politikområden av arbetsmarknadsskäl. Vidare har till exempel lönebildningens, arbetstidernas och arbetsrättens betydelse för sysselsättningen uppmärksamats i en ökad utsträckning under senare år.

Sammantaget innebär detta ett ökat behov av utvärderingsstudier i syfte att förbättra effektiviteten i arbetsmarknadspolitiken. Verksamheten vid institutet befinner sig i ett inledningskede och regeringens avsikt är att verksamheten successivt skall byggas ut under budgetåren 1997 och 1998. Mot bakgrund av detta aviserade regeringen i vårpropositionen att institutet skulle få ytterligare resurser. Regeringen föreslår därför att riksdagen anvisar ett ramanslag om 11 274 000 kronor för budgetåret 1998. Detta är en ökning med 3 miljoner kronor i jämförelse med det tidigare beräknade anslaget.

Regeringens avsikt är att de extra medlen även långsiktigt skall tillföras anslaget. För år 1999 beräknas därför utgifterna till 11 617 000 kronor och för år 2000 till 11 972 000 kronor.

A 6 Vissa kostnader för införandet av en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring¹

1997	Anslag	7 500 ²	Utgifts- prognos	7 500
1998	Förslag	51 500		
1999	Beräknat	61 808		
2000	Beräknat	67 387		

1. Nytt anslag för budgetåret 1997

2. Beloppen anges i tusental kronor

Från anslaget betalas under budgetåret 1997 utgifter för förberedelser för införandet av en allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring. Fr.o.m. den 1 januari 1998 bör anslaget bekosta utgifter för förvaltningskostnader i den nya kompletterande arbetslöshetskassan.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Regeringen föreslog i proposition 1996/97:107 En allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring att en kompletterande arbetslöshetskassa skulle bildas. Riksdagen beslutade den 11 juni 1997 att anslå 7,5

miljoner kronor för kostnader under uppbyggnadskedet av den nya kompletterande arbetslöshetskassan (prop. 1996/97:150, bet. 1996/97:FiU20, rskr. 1996/97:284). Medlen är avsedda att användas till anskaffning av utrustning samt utbildning m.m.

En särskild utredare tillkallades för att säkerställa att den nya arbetslöshetskassan kan bildas. Under budgetåret 1997 har förberedelser gjorts för att den nya kompletterande arbetslöshetskassan skall kunna vara i full drift den 1 januari 1998. För närvarande pågår förhandlingar med parterna om bildandet av den nya arbetslöshetskassan.

Slutsatser

Under ett initialske kan inte den nya kompletterande arbetslöshetskassan täcka sina förvaltningskostnader fullt ut. Detta beror bl.a. på att antalet anslutna inte exakt kan beräknas och att de avgifter de anslutna erlägger därför inte kan balanseras mot kostnaderna.

Den nya kassans administration av de ärenden som rör ersättningstagare som inte är medlemmar i någon arbetslöshetskassa skall helt finansieras genom statsbidrag på samma sätt som i dag sker för administrationen av KAS.

För dessa utgifter föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag på 52 miljoner kronor för budgetåret 1998. För år 1999 beräknas utgifterna bli 62 miljoner kronor. För år 2000 beräknas utgifterna till 67 miljoner kronor.

5 Arbetsliv

5.1 Omfattning och ändamål

Insatserna inom arbetslivspolitikerna utgör en viktig del i arbetet med att åstadkomma ett säkert och utvecklande arbetsliv. Arbetslivspolitikerna skall medverka till att få till stånd bl.a. en god arbetsorganisation som kännetecknas av delaktighet, jämställdhet mellan kvinnor och män, kompetensutveckling av de anställda samt förebyggande av belastningssjukdomar, allvarliga olycksfall, allergier och psykiska belastningar. Kvinnors och mäns olika villkor i arbetslivet skall beaktas. Vidare inrymmer arbetslivspolitikerna insatser för att öka arbetslivets tillgänglighet och bl.a. förbättra möjligheterna för personer med arbetshandikapp att få och behålla ett arbete.

Arbetskyddsverkets (AV) verksamhet skall bidra till att minska riskerna för ohälsa och olycksfall i arbetslivet och förbättra arbetsmiljön.

Inom arbetslivsområdet ställs medel till förfogande för forskning, utveckling, utbildning och information. Rådet för arbetslivsforskning (RALF) finansierar forsknings- och utvecklingsarbete främst vid universitet, högskolor och forskningsinstitut. Arbetslivsinstitutet (ALI) bedriver egen forskning och utvecklingsverksamhet och skall genom forskning, utbildning och utvecklingsprojekt bidra till en förnyelse av arbetslivet genom en ökad tillgänglighet till arbetsmarknaden, en förbättrad arbetsmiljö samt bättre och effektivare former för arbetsorganisation. Kvinnors och mäns olika villkor i arbetslivet skall beaktas.

Samhall AB har till uppgift att anordna, leda och samordna verksamhet som bedrivs inom Samhallkoncernen för att ge meningsfullt och utvecklande arbete åt arbetshandikappade, där behoven finns.

Arbetsdomstolen prövar mål enligt kollektivavtal och andra arbetstvister enligt lagen (1974:371) om arbetstvister.

Statens förlikningsmännaexpedition är en central myndighet för det statliga förlikningsväsendet.

Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar avger utlåtanden i frågor som avser tillämpningen av lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar.

Inom verksamhetsområdet finansieras även Sveriges andel av kostnaderna för ILO:s verksamhet och lämnas bidrag till verksamheten vid Stiftelsen Utbildning Nordkalotten.

Fr.o.m. 1998 har tidigare anslag under verksamhetsområde A benämnt Vissa kostnader för avveckling av AMU-gruppen överförs till verksamhetsområde B. Anslaget benämns AmuGruppen AB. Anslaget skall finansiera avveckling av den tidigare myndigheten AMU-gruppens outhyrda lokaler.

UTGIFTSUTVECKLINGEN

MILJONER KRONOR (LÖPANDE PRISER)					
1995/96	1996	1997	1998	1999	2000
8 256,2	5 530,2	5 739,0	5 484,5	5 409,6	5 429,6

Sammanfattande kommentarer till verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

AV har fortsatt arbetet med att främja arbetsmiljöarbetet på arbetsställena och internkontrollen av arbetsmiljön. Nya föreskrifter om internkontrollen har tillkommit under 1995/96. Samverkan med andra myndigheter i fråga om den förebyggande och rehabiliterande verksamheten på arbetsställena har vidareutvecklats.

Utgifterna under anslagen till forskning och utveckling på arbetslivsområdet uppgick år 1996 till ca 340 miljoner kronor.

Samhall-koncernen sysselsatte 27 500 arbetshandikappade anställda vid utgången av budgetåret 1995/96, vilket var ca 1 500 färre än vid motsvarande tidpunkt år 1995. Av de arbetshandikappade anställda var 46,4 procent kvinnor.

Anslaget till Samhall AB är den största utgiftsposten inom verksamhetsområdet. Budgetåret 1995/96 minskade statens utgifter för Samhalls verksamhet med drygt 380 miljoner kronor jämfört med budgetåret dessförinnan, räknat på årsbasis.

AmuGruppens verksamhet påverkades starkt av den minskade volymen upphandlad arbetsmarknadsutbildning. Den kraftiga minskningen av bolagets intäkter ledde till en akut kritisk situation 1996, som inte kunde klaras genom de förändringar som genomfördes. Likviditetsproblemen föranledde att riksdagen på förslag av regeringen beslutade om ett ägartillskott på 600 miljoner kronor.

Den genomsnittliga handläggningstiden för mål vid AD ökade under budgetåret 1995/96. Mållströmningen har de senaste åren legat på en stabilt hög nivå kring 440 mål årligen.

Uppföljningar visar att besparingskraven på statlig konsumtion genomförs fortlöpande. Myndigheter och företag har genomfört eller genomför för närvarande organisatoriska förändringar. Förändringarna har i vissa fall som huvudsyfte att effektivisera verksamheten och minska dess kostnader. I andra fall är huvudsyftet att rikta verksamheten mot de områden som är prioriterade. Arbeta pågår med att förbättra resultatredovisningarna. Trots minskade resurser kan verksamheterna bedrivas med bibehållen effektivitet. En anpassning av verksamheterna sker successivt till nya mål.

Större förändringar

Samhall AB har under en följd av år ålagt besparingskrav. För att svara mot sparkraven har Samhall genomfört ett omfattande åtgärdsprogram, bl.a. strukturförändringar med ett minskat antal regionala bolag, nedläggning av verksamheter med svagt ekonomiskt resultat, minskning av antalet arbetstillfällen m.m. Resultatet det första halvåret 1997 visar ett underskott på 140 miljoner kronor. Samhall AB har, i sitt planeringsunderlag för år 1998, för hela

verksamhetsåret 1997 beräknat ett rörelseunderskott på ca 400 miljoner kr.

Myndigheterna på arbetslivsområdet, inklusive Arbetsdomstolen, har omfattats av regeringens sparkrav på den statliga konsumtionen som gäller för tidsperioden 1995/96 - 1998. Statens förlikningsmannae Expedition och Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar har kompenserats för sparkraven.

Prioriteringar för 1998

Prioriterade frågor på arbetslivsområdet är frågor om internkontroll med förebyggande av belastningsskador, allvarliga olycksfall, allergier och psykiska belastningar samt frågor om kompetensutveckling, jämställdhet mellan kvinnor och män och arbetsorganisation.

I syfte att motsvara de delvis förändrade krav som ställs på arbetslivsforskningen genomförs vid Arbetslivsinstitutet och Rådet för arbetslivsforskning en successivt ökad prioritering av forsknings- och utvecklingsinsatser inom arbetsorganisations- och arbetsmarknadsfrågor. Kunskapspridning är ett viktigt medel att främja ett bra och utvecklande arbetsliv, ekonomisk tillväxt och sysselsättning.

Insatser för att motverka utslagning och underlätta för arbetshandikappade att få och behålla ett arbete skall ha fortsatt hög prioritet.

5.2 Resultatbedömning och slutsatser

Efter en omfattande omorganisation år 1995 omfattar Arbetarskyddsverket nu den centrala myndigheten Arbetarskyddsstyrelsen samt elva yrkesinspektionsdistrikt. AV har trots minskningen av organisationen tämligen väl kunnat hålla uppe produktionen i verksamheten.

Antalet anmälda arbetsskador har fortsatt att minska under 1995/96. En fortsatt minskning kan väntas, bl.a. till följd av att den förlängda sjuklöneperioden kan leda till att arbetsskador inte anmäls till försäkringskassorna i lika stor omfattning.

Under första hälften av 1997 har utgifterna för forskning och utveckling på arbetslivsområdet uppgått till 271 miljoner kronor. Under år 1997 har vidare 70 miljoner kronor av sparade medel på anslaget till Forskning och utveckling inom arbetslivsområdet dragits in till staten för att delfinansiera andra kostnader inom utgiftsområdet.

De viktigaste statliga insatserna inom utgiftsområdet

De statliga insatserna syftar till att finna långsiktigt stabila lösningar, som främjar en god och hållbar samhällsutveckling med ett säkert och utvecklande arbetsliv. Insatserna inbegriper t.ex. forskning som skall bidra till en förnyelse av arbetslivet och en ökad tillgänglighet till arbetsmarknaden med lika villkor för kvinnor och män, FoU-projekt inom arbetsorganisation och arbetsmiljö för att exempelvis skapa effektiva tillsynsåtgärder på arbetsplatserna i syfte att säkra företagens och förvaltningarnas interna styrning av hälso- och säkerhetsfrågorna. Vidare vidtas åtgärder avseende arbetshandikappades rehabilitering och integrering i arbetslivet.

Effekter av statliga insatser

Verksamheten inom arbetslivsområdet har genom relevant forskning, bättre erfarenhetsåterföring, nätverksbildande och spridning av goda exempel samt ett ökat samarbete mellan arbetsmarknadens parter förbättrat förutsättningarna för människor i arbetslivet. Exempelvis finns idag ökade kunskaper om arbetsmarknadens funktionssätt och villkor och om vad som orsakar t.ex. segregation på arbetsmarknaden. Sådan kunskap är betydelsefull bl.a. för att bekämpa arbetslösheten. Insatserna har också bidragit till att förbättra möjligheterna för kvinnor att få tillgång till arbetsmarknaden på samma villkor som män. Människors arbetsmiljö har blivit säkrare genom bl.a. effektivare internkontroll på arbetsställen, förebyggande åtgärder mot arbetsmiljörisker och insatser av företagshälsovården samt genom en förbättrad olycksfallsforskning. Frågor bl. a. rörande arbetshandikappades förhållanden och möjligheter i arbetslivet och på arbetsmarknaden har uppmärksamats liksom frågor om jämställdhet mellan kvinnor och män.

Slutsatser

Budgetsaneringen har inneburit skärpta krav på myndigheter och statliga företag att effektivisera och förnya sina verksamheter. De snabba förändringarna på arbetsmarknaden och i arbetslivet medför också ökade krav på lyhördhet och förändringsbenägenhet hos verksamheterna. Den påbörjade omställningen med nya mål för verksamheterna inom arbetslivsområdet ligger i linje med de krav som det moderna arbetslivet ställer. Inriktningen är att medverka till ett säkert och utvecklande arbetsliv med en arbetsmarknad som är tillgänglig för alla, en god arbetsorganisation, kompetensutveckling och långsiktig kun-

skapsuppbyggnad samt en bra och hälsosam arbetsmiljö. För att så långt möjligt åstadkomma ett arbetsliv på lika villkor för kvinnor och män krävs att de normer, värderingar och livsmönster som karakteriserar kvinnor och män hanteras på ett medvetet och systematiskt sätt.

Arbetslivspolitikerna skall inriktas på

- åtgärder för att få till stånd bl.a. en god arbetsorganisation kännetecknad av delaktighet, jämställdhet mellan kvinnor och män, kompetensutveckling av de anställda samt förebyggande av belastningssjukdomar, allvarliga olycksfall, allergier och psykiska belastningar.
- en helhetssyn på samhällsutvecklingen skall prägla omställningen till kretslopp och producentansvar. Samtidigt som åtgärder vidtas inom ramen för de mål som gäller på det yttre miljöområdet måste även stor uppmärksamhet riktas mot åtgärder som förhindrar ohälsa och olycksfall i arbetet och så långt som möjligt vidareutvecklar arbetslivet.
- hälso- och säkerhetsfrågorna måste säkras genom en kontinuerlig och systematisk intern styrning och kontroll i företagen och förvaltningarna. Dessa åtgärder är en viktig del av arbetet med att åstadkomma ett säkert och utvecklande arbetsliv.

5.3 Frågor som inte redovisas på statsbudgeten

Till arbetslivsområdet hör exempelvis frågor om lönebildning och arbetsrätt, arbetstid och semester, arbetsorganisation, jämställdhet mellan kvinnor och män, företagshälsovård, frågor om arbetslivsinriktad rehabilitering och situationen i arbetslivet för personer med funktionshinder samt internationella frågor på arbetslivsområdet.

Lönebildning

En stabil lönebildning är en förutsättning för att arbetslösheten skall kunna halveras. Under de senaste åren har lönerna i Sverige ökat snabbare än i våra konkurrentländer vilket har inverkat negativt på sysselsättningen. Viktiga förutsättningar för lönebildningen bestäms av regeringens och riksdagens beslut medan det avgörande direkta inflytandet över lönebildningen ligger hos arbetsmarknadens parter. Regeringen gav i maj 1996 i uppdrag åt parterna på arbetsmarknaden att formulera vilka förändringar de anser vara nödvändiga för att säkerställa en framtida fungerande lönebildning. Den 31 mars i år lämnade parterna sina svar till regeringen vilket resulterade i att en utredning om ett förstärkt förlikningsmannainstitut tillsattes. Utgångspunkt för utredningen

skall vara att förlikningsmannainstitutet förstärks genom ökade resurser och befogenheter samt att institutet ges ökade möjligheter att kontinuerligt följa utvecklingen av kollektivavtalen på arbetsmarknaden. En viktig utgångspunkt för den framtida lönebildningen är dock att arbetsmarknadens parter även i fortsättningen skall bära huvudansvaret för lönebildningen.

Rätt till ledighet för att starta eget

En arbetsgrupp inom Arbetsmarknadsdepartementet har utarbetat en promemoria om rätt till ledighet för att bedriva egen näringsverksamhet. Rapporten har remissbehandlats. Regeringen lägger i en proposition (prop. 1997/98:27), som presenteras samtidigt med budgetpropositionen, fram ett förslag till ny lag på området. Rätten till ledighet avser enligt förslaget en sammanhängande period om högst sex månader hos en och samma arbetsgivare. En förutsättning är dock bl.a. att arbetstagarens verksamhet inte konkurrerar med arbetsgivarens verksamhet.

Arbetstidsfrågan

Våren 1995 tillsattes en parlamentarisk kommitté, 1995 års Arbetstidskommitté, med uppgift att analysera de långsiktiga konsekvenserna av alternativa arbetstidsförkortningar, att undersöka på vilket sätt flexibla arbetstidsregler kan införas i svensk lagstiftning och att utreda konsekvenserna av EG:s arbetstidsdirektiv för det svenska regelsystemet.

Arbetstidskommittén lämnade sitt slutbetänkande "Arbetstid, längd, förläggning och inflytande" (SOU 1996:145) till regeringen i september 1996. Förslaget har remitterats och remissyttranden kom in i början av april 1997. I arbetet med beredning av förslagen i betänkandet har ett projekt genomförts som syftar till att initiera en fördjupad diskussion kring arbetstidsfrågorna. Projektet skall bl.a. bidra till att analysen av arbetstidsfrågor ur ett jämställdhetsperspektiv fördjupas.

Inom projektet har svenska och internationella kunskaper om arbetstidsfrågan samlats in, särskilt beträffande forskning kring arbetstider, avtalsutvecklingen och den rättsliga utvecklingen i övrigt, försöksprojekt, statistik och beräkningar. Rådet för arbetslivsforskning och Arbetslivsinstitutet har på regeringens uppdrag gjort en sammanställning över den forskning som genomförts och som pågår på området och Arbetslivsinstitutet har kartlagt kollektivavtalsutvecklingen i Sverige och den rättsliga utvecklingen internationellt. Rådet för Arbetslivsforskning har vidare på regeringens uppdrag bevakat försök med arbetstidsförkortning och andra arbetstidsprojekt, såväl svenska som internationella.

Arbetsorganisation, kompetensutveckling, förändringsprocesser, ledningsfrågor och arbetsmiljö

Betydelsen av arbetsorganisatorisk utveckling liksom förmågan att ta till vara de anställdas engagemang

och kompetens framträder allt mer som avgörande för arbetslivets förnyelse och utveckling och därmed för tillväxten i svenskt näringsliv. Organisatorisk förnyelse liksom kompetensutveckling och lärande på arbetsplatsen är viktiga förutsättningar för att företag skall bibehålla och helst öka sin konkurrenskraft. Arbetsarkivstyrelsen och forskningsmyndigheterna på arbetslivsområdet har i uppdrag att verka för en sådan utveckling.

Kompetensutveckling i arbetslivet är dessutom av stor betydelse för de enskilda arbetstagarnas trygghet och välbefinnande.

Europeiska kommissionen har presenterat en grönbok om ny arbetsorganisation (KOM(97)128 slutlig). Grönboken tar upp frågor om nya flexibla former för arbetsorganisation och dess betydelse för tillväxt och sysselsättning kopplat till individens behov av utvecklingsmöjligheter och trygghet.

Företagshälsövård

Statskontoret har i en rapport benämnd Företagshälsövården i dag (1997:2), som utarbetats på uppdrag av regeringen och som överlämnades till Arbetsmarknadsdepartementet i januari 1997, bl.a. belyst och analyserat företagshälsövärdens tjänstutbud samt arbetssätt i förhållande till företag och förvaltningar och deras anställda. I rapporten har Statskontoret vidare belyst benägenheten hos olika kategorier av företag att anlita företagshälsövården, företagshälsövärdens täckningsgrad i olika delar av landet, eventuella faktorer av betydelse för konkurrensen mellan olika företagshälsövärdensenheter samt lämnat en lägesbeskrivning beträffande kvalitetssäkringsarbetet inom branschen. Ett flertal myndigheter och organisationer har inkommit med synpunkter på rapporten.

En arbetsgrupp vid Arbetsmarknadsdepartementet skall komma med förslag rörande företagshälsövården.

Distansarbete

I regeringens proposition om Åtgärder för att bredda och utveckla användningen av informationsteknik (prop. 1995/96:125, bet. 1995/96:TU19, skr. 1995/96:282) har regeringen bl.a. redovisat ett handlingsprogram för att bredda och utveckla användningen av informationstekniken. Regeringen pekade i propositionen ut regleringen av distansarbete som ett av fem prioriterade rättsområden och uttalade att konsekvenserna för olika lagstiftning borde klarläggas. Detta borde gälla det arbetsrättsliga området och arbetsmiljölagstiftningen men även t.ex. skattelagstiftningen och regleringen av ansvar för skador på person eller egendom. Det angavs att målet var att inom tre år genomföra erforderliga författningsändringar.

Regeringen har den 5 juni 1997 tillsatt en särskild utredare med uppdrag att se över regleringen av di-

stansarbete. Uppdraget skall redovisas senast den 1 september 1998.

Diskrimineringslagstiftning avseende funktionshinder

En arbetsgrupp inom Arbetsmarknadsdepartementet avlämnade i september 1996 en promemoria med förslag till lag mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder (Ds 1996:56). Arbetsgruppens förslag hade lagen mot etnisk diskriminering som förebild.

Promemorian har remissbehandlats. Flertalet remissinstanser avstyrkte eller förde fram invändningar mot förslaget, antingen på den grunden att de ansåg att regeringen i stället borde låta utreda möjligheterna till en samlad lagstiftning mot diskriminering i arbetslivet eller på den grunden att lagen mot etnisk diskriminering i vart fall inte bör vara förebild.

Regeringen har beslutat om en utredning (Dir. 1997:8) med uppgift att utreda och föreslå hur en lagstiftning med förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder bör vara utformad. Utredaren skall samordna sitt arbete med utredningen om lagstiftning mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning (Dir. 1997:7) och utredningen med uppgift att se över lagen mot etnisk diskriminering (Dir 1997:11). Utredaren skall lägga fram sitt förslag senast den 1 december 1997.

LOSAM-utredningen

Regeringen beslutade i juni 1996 om direktiv (Dir. 1996:56) till en särskild utredare med uppdrag att se över de sysselsättningsskapande åtgärderna för arbetshandikappade - anställning med lönebidrag, offentligt skyddat arbete (OSA) och arbete inom Samhallkoncernen. Utredningen antog namnet LOSAM-utredningen. Ett delbetänkande avgavs i januari 1997 - Aktivt lönebidrag. Ett effektivare stöd för arbetshandikappade (SOU 1997:5). Betänkandet har efter remissbehandling föranlett förslag i 1997 års ekonomiska vårproposition (prop. 1996/97:150), avsnitt 6.11 Utgiftsområde 14. Arbetsmarknad och arbetsliv, anslaget A3. Särskilda åtgärder för arbetshandikappade.

I april 1997 överlämnade utredningen sitt slutbetänkande Samhall- en arbetsmarknadspolitisk åtgärd (SOU 1997:64). Betänkandet har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena har upprättats inom Arbetsmarknadsdepartementet (dnr A97/1351/AL).

Organisation av tillsynsverksamhet riktad mot arbetsplatserna

En särskild utredare skall se över förutsättningarna för och värdet av att slå samman den arbetsplatsinriktade tillsynsverksamheten inom Sprängämnesinspektionen och Elsäkerhetsverket med motsvarande verksamhet inom Arbetarskyddsverket.

Aktuella EU-frågor inom arbetslivet

Inom arbetsmiljöområdet har rådsarbetsgruppen för arbetsmarknad och sociala frågor under det senaste halvåret fortsatt behandlingen av ett direktiv om användningen av kemiska ämnen, ett direktiv om ändring av direktivet om användning av cancerframkallande ämnen samt ett produktiv direktiv om tryckbärande anordningar, vilket antogs slutligt den 24 april 1997. Ett tidigare arbete med ett särskilt program för arbetsmiljöområdet, Safety Actions for Europe, har behandlats men inte lett till något beslut.

Europeiska kommissionen arbetar med en andra ändring av direktivet om cancerframkallande ämnen och ett nytt direktiv om byggnadsställningar. Kommissionen presenterade i juli 1996 en grönbok med titeln "Leva och arbeta i informationssamhället - Människan i centrum" (KOM(96)389). Grönboken tar upp frågor om vad det framväxande informationssamhället innebär för det framtida arbetslivet, för tillväxt och sysselsättning samt för levnadsförhållanden och den sociala sammanhållningen. Kommissionen arbetar också med ett dokument om hem/distansarbete och andra frågor som rör informationssamhället.

5.4 Anslag

B 1 Arbetarskyddsverket

1995/96	Utgift	560 663 ¹	Anslags-sparande	52 478
Därav 1996	Utgift	384 100		
1997	Anslag	371 194	Utgifts-prognos	422 000
1998	Förslag	365 196		
1999	Beräknat	375 020		
2000	Beräknat	386 327		

1. Beloppen anges i tusental kronor.

Arbetarskyddsverket (AV) består av Arbetarskyddsstyrelsen (ASS) och Yrkesinspektionen (YI).

AV har till uppgift att se till att arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningen samt, inom arbetsmiljöområdet, lagstiftningen om kemikaliekontroll och om tobak efterlevs. Det åligger verket även att utarbeta och sprida information i syfte att förbättra arbetsmiljön.

ASS är central förvaltningsmyndighet för arbetsmiljö- och arbetstidsfrågor, utom i fråga om fartygsarbete, samt chefsmyndighet för YI. ASS ansvarar vidare för den officiella statistiken över arbetsskador och arbetsmiljö.

YI, som är uppdelad på elva distrikt, är regional tillsynsmyndighet på arbetsmiljö- och arbetstidsområdet.

Avgiftsfinansierad verksamhet

AV:s avgiftsinkomster, som uppgick till 91,7 miljoner kronor, härrör till största delen från ASS informationsverksamhet. Verksamheten i den avgiftsfinansierade delen av informationsverksamheten gick under perioden med ett underskott om ca 11,4 miljoner kronor. Efter budgetårets utgång finns dock ett ackumulerat överskott om ca 4,9 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

Resultatbedömning

De övergripande målen för AV:s verksamhet är att

- minska riskerna för ohälsa och olycksfall och
- förbättra arbetsmiljön ur ett helhetsperspektiv, dvs. från såväl fysisk, psykisk som social och arbetsorganisatorisk synpunkt.

AV har trots minskade resurser, betydande interna organisations- och systemförändringar och utbildningsinsatser för nyrekryterade yrkesinspektörer tämligen väl hållit uppe produktionen i verksamheten. De arbetsställen som har de sämsta arbetsmiljöerna har fortsatt att stå i fokus. Antalet arbetsställebesök visar dock på en viss ytterligare minskning jämfört med budgetåret 1994/95.

För att nå de övergripande målen har AV under perioden bl.a. bedrivit flera centrala tillsynsprojekt, t.ex. i fråga om arbetsanpassning och rehabilitering, internkontroll av arbetsmiljön i små företag och insatser för personer med annan språklig eller kulturell bakgrund. Vidare har ASS anordnat s.k. temadagar kring olika aktuella arbetslivsfrågor. Inom ramen för EU-arbetet har ASS bl.a. medverkat i ett projekt om distansarbete. Samarbetet med andra myndigheter på den regionala nivån har utvecklats ytterligare, bl.a. med Försäkringskassan. Antalet inspektioner tillsammans med kassorna har ökat samtidigt som andra effektivitetshöjande åtgärder har vidtagits inom ramen för detta samarbete. Tyngdpunkten i arbetet med att stödja uppbyggnaden av moderna tillsynsmyndigheter på arbetsmiljöområdet i de baltiska länderna har under budgetåret legat på chefsutvecklingsprogram och utbildning i yrkeshygieniska frågor.

AV har antagit ett nytt verksamhetsprogram för perioden 1997 - 1999. Regeringen avser att fortlöpande följa AV:s arbete med och uppnådda resultat av verkets nya verksamhetsprogram.

Vid ASS pågår ett arbete med att utarbeta en strategi för hur man i tillsynen skall beakta kvinnors och mäns skilda arbetsvillkor. Efter initiativ av ASS och på uppdrag av Senior Labour Inspectors Committee (Yrkesinspektörs-kommittén), Luxemburg, har en arbetsgrupp bestående av representanter från fyra av

den Europeiska Unionens medlemsländer utvärderat det svenska systemet för tillsyn av arbetsmiljön. I sin rapport framhåller arbetsgruppen särskilt den svenska yrkesinspektionens professionalism och kompetens samt den helhetssyn som tillämpas i tillsynen. AV:s insatser anses ligga väl i linje med de principer för inspektion (Common Principles for Inspection) som kommittén har satt upp.

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

RRV har inte haft några invändningar i revisionsberättelsen avseende AV.

Resultatredovisningen kan dock förbättras och ett arbete för detta pågår. Regeringen har i regleringsbrevet för budgetåret 1997 föreskrivit om nya verksamhetsmål för AV. De nya målen har en annan struktur än de tidigare gällande verksamhetsmålen. Vidare har AV i sitt nya verksamhetsprogram för perioden 1997-1999 satt upp ett antal egna mål för verksamheten. Regeringen anser att förutsättningarna för AV att utveckla resultatredovisningsdelen i årsredovisningen har förbättrats.

Slutsatser

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 365,2 miljoner kronor för budgetåret 1998. För år 1999 beräknas utgifterna till 375,0 miljoner kronor. För år 2000 beräknas utgifterna bli 386,3 miljoner kronor. Anslaget har beräknats bl.a. med hänsyn till en besparing på utgiftsområdet om sammanlagt 30 miljoner kronor. AV:s inkomster i den avgiftsfinansierade verksamheten beräknas för 1998 uppgå till ca 67 800 000 kronor.

B 2 Arbetslivsinstitutet

1995/96	Utgift	311 907 ¹	Anslags- sparande	- ²
Därav 1996	Utgift	206 620		
1997	Anslag	212 308	Utgifts- prognos	225 000 ³
1998	Förslag	208 361		
1999	Beräknat	208 651		
2000	Beräknat	209 045		

1. Beloppen anges i tusental kronor

2. Vid ingången av budgetåret 1997 uppgick Arbetslivsinstitutets andel av anslagsbehållningen under tionde huvudtitelns uppförda anslag B 2. Myndigheter inom arbetslivsområdet från budgetåret 1995/96 till 32 514 tkr.

3. I detta belopp ingår förbrukning från anslagsbehållningen från anslaget B 2. Myndigheter inom arbetslivsområdet från budgetåret 1995/96.

Anslaget avser Arbetslivsinstitutets förvaltnings- och verksamhetskostnader. Kostnaderna för uppdrag och bidrag behandlas under anslaget B3 Bidrag och uppdrag inom arbetslivsområdet m.m.

Arbetslivsinstitutet är en forskningsutförande myndighet med uppgift att bedriva och främja forskning, utbildning och utveckling som rör arbetsliv, arbetsmiljö och relationerna på arbetsmarknaden. Institutet skall därvid samverka med andra myndigheter, vetenskapliga institutioner, universitet och högskolor inom och utom landet.

Institutet skall bedriva och främja en långsiktig kunskaps- och kompetensuppbyggnad samt bidra till informations- och kunskapsspridningen inom arbetslivsområdet. Institutets forskning skall vara mångvetenskaplig och äga relevans för problem och utvecklingstendenser i arbetslivet. Institutet skall inom sitt område verka för en ökad jämställdhet mellan kvinnor och män.

Regeringens överväganden

Resultatbedömning

I propositionen Forskning och samhälle (1996/97:5) anges att en förskjutning av Arbetslivsinstitutets inriktning och resursanvändande skall ske från den mer traditionella arbetsmiljöforskningen mot en ökad andel forsknings- och utvecklingsinsatser inom områdena arbetsorganisation, arbetsmarknad och arbetsrätt. Vidare anges att en ökad satsning skall ske för att stödja arbetsplatsanknutet förändrings- och utvecklingsarbete i samverkan med företag och den offentliga sektorn.

En viss förskjutning i denna riktning har skett och ett omfattande arbete har bedrivits för att tydliggöra verksamhetsmålen i organisationen. Organisatoriska förändringar för att stödja förändringen har genomförts. Det kan konstateras att forsknings- och utvecklingsprojekt inom områdena arbetsorganisation

och arbetsmarknad under budgetåret 1995/96 genomförts i begränsad omfattning även om verksamhetens omfattning efterhand har ökat. En långsiktig förändring av verksamhetens inriktning och karaktär planeras inom myndigheten för att ytterligare anpassa verksamheten till nya mål.

Förändringarna kommer att påverka fördelningen av resurser mellan verksamhetsområden och fördelningen mellan forskning, utbildning respektive utvecklingsarbete. Som en följd av detta kommer förändringarna att beröra personalstruktur och lokalisering/lokalanvändning.

Frågor som rör jämställdhet har hög prioritet i den svenska arbetslivsforskningen. Vid Arbetslivsinstitutet bedrivs forskning om kvinnors villkor och hälsa i arbetslivet.

Institutet har också en omfattande forskning om skillnaden mellan mäns och kvinnors arbetsituation ur ett hälsoperspektiv. Det finns många indikatorer på att kvinnor, framförallt under den yrkesverksamma delen av sitt liv, har ett sämre hälsotillstånd än män. Den framtida forskningen om kvinnors förutsättningar i arbetslivet måste därför ta sin utgångspunkt i både arbetsmarknadens funktionssätt och i hälsoperspektivet. Denna forskning bör ha fortsatt hög prioritet och utvecklas vidare.

Arbetslivsinstitutet har i samverkan med Arbetarskyddsstyrelsen och Rådet för arbetslivsforskning publicerat en nationell kartlägningsrapport; Arbetsliv och hälsa - en kartläggning (1996). En antologi om den svenska arbetsolycksfallsforskningen och dess effekter under de senaste 15 åren har publicerats av Rådet för arbetslivsforskning med stöd från institutets forskare. Rapporterna speglar de förändringar som svenskt arbetsliv genomgått under senare år. Slutsatser från dessa rapporter är att arbetslivets segerregering och de kontinuerliga förändringar som sker avseende psykiska krav, organisatoriska förutsättningar på arbetsplatserna och därmed sammanhängande ökade skillnader i ohälsa och riskpanoraman mellan olika grupper, innebär att arbetsmiljöfrågorna måste bearbetas i ett bredare hälsoperspektiv än tidigare.

Arbetslivsinstitutet har i en rapport, som utarbetats på uppdrag av regeringen och som överlämnades till Arbetsmarknadsdepartementet under våren 1997 analyserat genomförda utvärderingar av Arbetslivsfondens verksamhet. I redovisningen påpekas att stora kvalitativa skillnader i de genomförda utvärderingarna medfört svårigheter att dra säkra slutsatser avseende resultaten av Arbetslivsfondens insatser. Mycket pekar dock på att åtgärderna i arbetsplatsprogrammen har givit positiva resultat i form av ökad produktivitet och en förbättrad arbetsmiljö.

Det pågående utvecklingsarbetet om löneskillnader mellan kvinnor och män fortskrider.

Det är regeringens uppfattning att genom att tillvarata ALI:s roll som kunskaps- och databank rörande arbetslivets utveckling liksom erfarenheterna

från Arbetslivsfondens verksamhet kan en fortsatt utveckling av arbetsorganisation, ledarskap, arbetsmiljö etc ske inom privat och offentlig sektor.

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

RRV bedömer att årsredovisningen i allt väsentligt är rättvisande.

Arbetslivsinstitutet bör dock under budgetåret 1997 genomföra åtgärder för att förbättra och förtydliga strukturen för återrapportering av verksamhetsresultaten.

Slutsatser

Det är regeringens bedömning att den utveckling som sker inom arbetslivets område nödvändiggör en viss förskjutning av inriktning och angreppssätt inom den arbetslivsinriktade forskningen. Den förändring av Arbetslivsinstitutets forskning som påbörjades redan under innevarande år bör fortsätta. Vidare bör en utveckling av formerna för erfarenhetsutbyte mellan arbetslivets aktörer samt kunskapsspridning mellan forskning och arbetsliv ges en ökad uppmärksamhet, särskilt på lokal och regional nivå.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 208,4 miljoner kronor för budgetåret 1998. Anslaget har beräknats med hänsyn till en besparing på utgiftsområdet på sammanlagt 30 miljoner kronor. För budgetåret 1999 och 2000 beräknas utgifterna till 208,7 miljoner kronor respektive 209,0 miljoner kronor.

B 3 Bidrag och uppdrag inom arbetslivsområdet m.m.

1995/96	Utgift	218 528 ^{1,2}	Anslags-sparande	3
Därav 1996		139 532		
1997	Anslag	285 375	Utgifts-prognos	283 729
1998	Förslag	261 485		
1999	Beräknat	266 323		
2000	Beräknat	271 679		

1. Beloppen anges i tusental kronor

2. Redovisningen avseende bå 1995/1996 och 1997 avser myndighetens andel enligt regleringsbrev för budgetåren av äldre anslag B4 Forskning och utveckling inom arbetslivsområdet.

3. Vid ingången av budgetåret 1997 uppgick den andel av anslagsbehållningen under tionde huvudtitelns uppförda anslag B 2. Myndigheter inom arbetslivsområdet från budgetåret 1995/96 som hänför sig till detta anslag till 207 672 tkr.

Anslaget avser medel för bidrag och uppdrag inom arbetslivsområdet. Anslaget disponeras av Arbets-

livsinstitutet. Myndighetens verksamhet och mål beskrivs under anslaget B 2.

Anslagssparandet från budgetåret 1995/96 förklaras av att detta varit Arbetslivsinstitutets första verksamhetsår. Nya beslut har under uppbyggnadsfasen inte kunnat tas i full omfattning. En stor del av anslagssparandet är in-tecknat men ej utbetalt inom budgetåret. Enligt utgiftsprognosen kommer större delen av anslagssparandet att förbrukas under år 1998 och nästkommande budgetår.

Av anslaget har under budgetåret 1995/96 33 miljoner kronor och under budgetåret 1997 70 miljoner kronor förts bort som engångsvisa besparingar.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Den större delen av anslaget har använts till samverkan med arbetsmarknadens parter och stöd till den omfattande utbildnings- och informationsverksamhet som bedrivs av t. ex. fackliga funktionärer. Genom detta uppnås och bibehålls en betydande kompetensnivå vad gäller arbetsmiljö och arbetslivets frågeställningar ute på landets arbetsplatser.

Ett tiotal utvecklingsprogram bedrivs i samverkan med högskolorna. Syftet är att bidra till en uppgradering av FoU-insatserna gentemot det regionala arbets- och näringslivet, att initiera lärande nätverk mellan undervisande och forskande personal vid olika högskolor. Ett antal samarbetsprogram har initierats med externa vetenskapliga miljöer i syfte att skapa interaktion och synergieffekter inom de FoU-områden som institutet ansvarar för. Långsiktiga samarbetsavtal har träffats med bl.a. Karolinska institutet rörande toxikologisk forskning och i samarbete med Uppsala Universitet har en forskarskola bedrivits. Under kommande budgetår avser Arbetslivsinstitutet att förhandla om ytterligare ett antal samarbetsaktiviteter med vetenskapliga miljöer inom institutets verksamhetsfält. Regionala utvecklingsprojekt är under uppbyggnad i bl.a. Bergslagen och Söderhamn.

Ett ökat deltagande i det europeiska forsknings-samarbetet byggs upp bl.a. genom ett samarbetsprojekt där parterna tillsammans med Arbetslivsinstitutet utifrån ett europeiskt perspektiv driver problemorienterad FoU-verksamhet inom arbetslivsområdet. Inom utbildningsverksamheten bedrivs bl.a. en magisterutbildning i ergonomi. Större utvecklingsprojekt pågår inom bl.a. sjukvårdssektorn, skolans område, i jämställdhetsfrågor och i form av regionala och lokala utvecklingsprogram.

Beställningsbemyndigande

Miljoner kronor, löpande priser

Beslut om intecknat bemyndigande t.o.m. 1995/96 (gällande åren 1997-2000) - varav avser perioden fr.o.m. 1999	100 30
Anvisat bemyndigande för 1997 (gällande åren 1998-2001) - varav intecknat t.o.m. 970630 (60 mkr beslutades år 95/96 och 63 mkr har hittills beslutats 97)	150 123
Begärt bemyndigande för 1998 (gällande åren 1999-2002)	180

Arbetslivsinstitutet har under 1997 ett bemyndigande att besluta om medel för bidrag och uppdrag för budgetåren 1998-2001 inom en total ram om högst 150 miljoner kronor. Av institutets delårsrapport framgår att 123 miljoner kronor hittills har intecknats av denna ram. Omfattningen av institutets långsiktiga samarbetsprojekt förväntas öka ytterligare de kommande åren. Regeringen föreslår därför att Arbetslivsinstitutet för budgetåren 1999-2002 bemyndigas att besluta om medel för bidrag och uppdrag inom en total ram om högst 180 miljoner kronor.

Slutsatser

Bidragsverksamheten bör tonas ned till förmån för olika former av samarbetsaktiviteter mellan Arbetslivsinstitutets forskarkompetens och arbetslivets aktörer samt lokala och regionala insatser som bidrar till arbetslivets utveckling genom främjande av erfarenhets- och informationsutbyte. Ett betydande antal samarbetsaktiviteter har också påbörjats under innevarande år och arbete pågår för att finna nya former för det finansiella stödet till arbetsmarknadens parter. För att säkerställa en hög kvalitet i samarbetsprojekten krävs en hög grad av delaktighet från institutets forskare och i takt med att antalet samarbetsaktiviteter ökar tas allt större del av institutets verksamhetsanslag i anspråk för detta engagemang. I syfte att bedriva nämnda samarbetsaktiviteter på ett effektivt sätt är det regeringens mening att anslaget för uppdrag och bidrag under budgetåret 1998 i begränsad omfattning även skall kunna finansiera verksamhet som bedrivs i institutets regi och som är till för att stödja dessa samarbetsaktiviteter.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 261,5 miljoner kronor för budgetåret 1998. För budgetåren 1999 och 2000 beräknas utgifterna under anslaget till 266,3 miljoner kronor resp. 271,7 miljoner kronor.

B 4 Rådet för arbetslivsforskning

1995/96	Utgift	33 693	¹	Anslags-sparande	- ²
Därav 1996		23 005			
1997	Anslag	25 972		Utgifts-prognos	25 900
1998	Förslag	24 752			
1999	Beräknat	25 506			
2000	Beräknat	26 285			

1. Beloppen anges i tusental kronor

2. Vid ingången av budgetåret år 1997 uppgick Rådet för arbetslivsforskningens andel av anslagsbehållningen under tionde huvudtitelns uppförda anslag B 2. Myndigheter inom arbetslivsområdet från budgetåret 1995/96 till 5 306 tkr.

Anslaget avser myndighetens förvaltningskostnader. Kostnaderna för forskning och utveckling behandlas under anslaget B 5 Forskning och utveckling inom arbetslivsområdet.

Rådet för arbetslivsforskning har till uppgift att bevilja medel till sådan forskning och utveckling som är av betydelse på arbetslivets område. Den forskning och utveckling som beviljas stöd skall ha en hög grad av samhällsrelevans. Rådet har också till uppgift att bidra till att kunskaperna från den av rådet stödda verksamheten förmedlas till olika nyttjare. Rådet skall främja internationellt samarbete och erfarenhetsutbyte

Det övergripande målet för myndighetens verksamhet är att initiera och finansiera forskning och utveckling samt anslutande kunskapsförmedling och därigenom bidra till utvecklingen av en god arbetsmiljö, en effektiv arbetsorganisation och en arbetsmarknad tillgänglig för alla.

Rådet har byggt upp sin interna organisation kring tre olika programområden; arbetsmiljö, arbetsorganisation och arbetsmarknad. Inom varje område bedrivs forskning, utveckling och kunskaps-spridning. Programstrukturen innebär dock inte någon definitiv gränsdragning mellan områdena, utan problem kan och bör kunna hanteras inom flera programområden

Inom samtliga program initierar och finansierar Rådet för arbetslivsforskning FoU med jämställdhetsperspektiv. Satsningarna under 1997 har bland annat avsett frågor om kvinnligt ledarskap, kvinnors makt i organisationen, kvinnors hälsa och arbetsmarknadens förändringar i ett genusperspektiv. Pågående projekt uppgår totalt till 12 miljoner kronor, varav 8 miljoner kronor avser projekt som startat under 1997.

Regeringens överväganden

Resultatbedömning

Under rådets första verksamhetsår har ett betydande arbete utförts för att upprätta program och planer för verksamheten men också för att forma nya rutiner i syfte att ytterligare rationalisera verksamheten och säkerställa dess kvalitet och relevans. Rådets program för FoU-verksamheten har tagits fram i kontakt med verksamhetens intressenter. Programråd har inrättats med utskott för vart och ett av de tre programmen. Nya ansöknings- och rapporteringsrutiner är ytterligare exempel på åtgärder som vidtagits i syfte att stärka verksamhetens relevans samt för att bättre möta kravet på kunskapsförmedling. Samtliga projekt skall nu i samband med ansökan ange en plan för kunskapsspridning samt i sin slutrapport redovisa de informationsaktiviteter som funnits kring projektet. För granskning framförallt av den vetenskapliga kvaliteten i forskningsansökningarna har rådet inrättat prioriteringskommittéer, sammansatta av forskare inom olika sakområden.

Rådet har under budgetåret till regeringen redovisat ett uppdrag att följa upp och sammanställa resultat från genomförd forskning inom området elöverkänslighet.

En ökad prioritering avseende inriktningen av forsknings- och utvecklingsverksamhet som har att göra med arbetsorganisation och arbetsmarknad genomförs successivt. Regeringen bedömer denna förskjutning som viktig utifrån samhällets behov och stöder den av myndigheten angivna inriktningen. Den arbetsmarknadspolitiska forskningen som fått stöd av Rådet för arbetslivsforskning har tidigare begränsats till forskning relaterad till arbetsmarknadspolitiska åtgärder för individer i arbete och till arbetsplatser.

Genom beslut i riksdagen (prop 1996/97:5, bet 1996/97:AU 01, rskr. 1996/97:102-104) skall rådet fortsättningsvis även stödja forskning avseende arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

RRV bedömer att årsredovisningen i allt väsentligt är rättvisande.

Rådets ekonomiadministrativa system och rutiner bör dock förbättras. Ett sådant arbete pågår för närvarande. Från och med 1997 kommer vissa nyckeldata kring beviljade projekt att samlas in kontinuerligt. Detta innebär att bidragsgivningen kommer att kunna följas i kvantifierbara termer med början i årsredovisningen för 1997. Förutom den kvantifierbara redovisningen bör även i fortsättningen effekterna av projekten fortlöpande redovisas i form av mer av-

gränsade djupgående analyser av ett begränsat antal områden.

Slutsatser

Den ökade satsning på forsknings- och utvecklingsverksamhet som påbörjats inom områdena arbetsorganisation och arbetsmarknad skall genomföras i enlighet med myndighetens plan för detta. Något behov att omformulera de övergripande målen för myndigheten föreligger inte.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 24,8 miljoner kronor för budgetåret 1998. Anslaget har beräknats med hänsyn till en besparing på utgiftsområdet på sammanlagt 30 miljoner kronor. För budgetåren 1999 och 2000 beräknas utgifterna till 25,5 miljoner kronor respektive 26,3 miljoner kronor.

B 5 Forskning och utveckling inom arbetslivsområdet

1995/96	Utgift	276 983	^{1 2} Anslags-sparande	³
Därav 1996		199 592		
1997	Anslag	237 410	Utgifts-prognos	300 000 ⁴
1998	Förslag	212 217		
1999	Beräknat	216 867		
2000	Beräknat	221 510		

1. Beloppen anges i tusental kronor

2. Redovisningen avseende bå 1995/96 och 1997 avser myndighetens andel enligt regleringsbrev för budgetåren av äldre anslag B4 Forskning och utveckling inom arbetslivsområdet.

3. Vid ingången av budgetåret 1997 uppgick den andel av anslagsbehållningen under tionde huvudtitelns uppförda anslag B 2. Myndigheter inom arbetslivsområdet från budgetåret 1995/96, som hänför sig till detta anslag, till 63 687 tkr.

4. I detta belopp ingår förbrukning från anslagsbehållningen från anslaget B 2. Myndigheter inom arbetslivsområdet från budgetåret 1995/96.

Anslaget avser medel för forskning och utveckling inom arbetslivsområdet. Anslaget disponeras av den medelsbeviljande myndigheten Rådet för arbetslivsforskning. Myndighetens verksamhet och mål beskrivs under anslaget B4.

Anslagssparandet från budgetåret 1995/96 förklaras av att detta varit rådets första verksamhetsår. Nya beslut har under uppbyggnadsfasen inte kunnat tas i full omfattning. Enligt utgiftsprognosen för 1997 kommer större delen av anslagssparandet att förbrukas bl.a till av Arbetsmiljöfonden tidigare beviljade projekt, där bidragsåtaganden övertagits av rådet. En eftersläpning i rekvisitioner av beslutade bidrag medför att anslagssparandet i sin helhet är uppbundet av tidigare åtaganden.

Av anslaget har under budgetåret 1995/96 55 miljoner kronor förts bort som en besparing.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Totalt har bidrag beviljats till 545 FoU-projekt inom områdena arbetsmiljö, arbetsorganisation arbetsmarknad och programövergripande projekt. Största antalet beviljade projekt finns inom området arbetsmiljö, vilket också svarar för merparten av beviljade medel. Under året har dock en omprioritering påbörjats. I allt större utsträckning beviljas medel till områdena arbetsorganisation och arbetsmarknad. Universitet och högskolor är största mottagare av bidrag från rådet.

Rådet samarbetar aktivt med övriga finansiärer av forskning. Rådet lägger en ökad vikt vid internationaliseringen av FoU-arbetet. Internationell bevakning sker också på uppdrag av rådet genom Sveriges tekniska attachéer. För att främja en långsiktig kunskapsuppbyggnad inom arbetslivsområdet stöder rådet fyra större s.k. centrumbildningar. Tre av dessa centrumbildningar bedriver tvärvetenskaplig forsknings- och utvecklingsverksamhet inom områdena arbetsorganisation och förändringsarbete. Dessutom stöder rådet verksamheten vid Center for Advanced Studies in Leadership vid Handelshögskolan i Stockholm.

Inom ramen för rådets arbetsmarknadsprogram startade under budgetåret 1997 ett nytt bidragsområde för stöd till forskning kring tillkomsten av nya jobb. Området kommer att behandla frågor om entreprenörskap, företagsutveckling och internationella faktorer som påverkar jobbskapande och arbetslivsutveckling.

Beställningsbemyndiganden

Miljoner kronor, löpande priser

Utnyttjat bemyndigande t.o.m. 1995/96 (gällande åren 1997-2000). I beloppet ingår även redan beslutade medel från arbetsmiljöfonden.	210
Anvisat bemyndigande för 1997 (gällande åren 1998-2001) - varav in-tecknat t.o.m. 97063	160 28
Begärt bemyndigande för 1998 (gällande åren 1999-2002)	160

Rådet för arbetslivsforskning har under 1997 ett bemyndigande att besluta om medel för bidrag och uppdrag för budgetåren 1998-2001 inom en total ram om högst 160 miljoner kronor. Hittills har rådet, inklusive gjorda reservationer, in-tecknat 28 miljoner kronor av denna ram. Beloppet kommer med säkerhet att öka eftersom flertalet av 1997 års beslut avseende perioden fattas i slutet av 1997. Regeringen föreslår att Rådet för arbetslivsforskning för budgetåren 1999-2002 bemyndigas att besluta om medel

för bidrag och uppdrag inom en total ram om högst 160 miljoner kronor.

Slutsatser

Regeringen stödjer rådets pågående omprioriteringar av FoU-medel, där en ökad andel av medlen skall avse FoU inom områdena arbetsorganisation och arbetsmarknad. Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 212,2 miljoner kronor för budgetåret 1998. För budgetåren 1999 och 2000 beräknas utgifterna till 216,9 miljoner kronor respektive 221,5 miljoner kronor.

B 6 Bidrag till Samhall AB

1995/96	Utgift	6 774 628	^{1,2}	₃
Därav 1996		4 516 400		
1997	Anslag	4 424 419	Utgifts- prognos	4 424 419
1998	Förslag	4 356 419		
1999	Beräknat	4 262 419		
2000	Beräknat	4 262 419		

1. för 18 månader

2. Beloppen anges i tusental kronor

Samhall Aktiebolags uppgift är att anordna, leda och samordna verksamhet som bedrivs inom koncernen för att ge meningsfullt och utvecklande arbete åt arbetshandikappade där behoven finns (prop. 1991/92:91, bet. 1991/92:AU16, rskr. 1991/92:249).

De utgifter som belastar anslaget avser bidrag till kostnader för anordnande och drift av verksamheten med att ge arbete åt arbetshandikappade, som anvisats arbete hos Samhallkoncernen och hos andra huvudmän som anordnar arbete åt arbetshandikappade med bidrag från Samhall AB.

Utgifterna på anslaget styrs av politiska beslut om det statliga bidraget till verksamheten. Besluten är grundade på vissa krav som statsmakterna ställer på verksamheten. Företagsgruppens inkomster och utgifter utöver vad som kan relateras till ifrågavarande anslag styrs av konjunkturella och marknadsmässiga förhållanden, som påverkar efterfrågan på de varor och tjänster som produceras inom företagsgruppen.

De krav som statsmakterna ställer på Samhall AB för innevarande budgetår är följande.

- Samhall skall erbjuda en minsta sysselsättningsvolym för arbetshandikappade anställda om 31,9 miljoner arbetstimmar under budgetåret,
- Rekryteringen skall till minst 40 procent ske från de s.k. prioriterade grupperna, dvs. utvecklingsstörda, psykiskt sjuka och flerhandikappade, en-

ligt de definitioner som AMS och Samhall har enats om.

- Andelen övergångar för arbetshandikappade anställda från företagsgruppen till arbete på den reguljära arbetsmarknaden skall uppgå till minst 3 procent (brutto) på årsbasis av det totala antalet arbetshandikappade anställda. Samhall skall redovisa hur många av dem som övergått till annat arbete under år 1996, som har återgått till arbete hos Samhall efter en tolv månadersperiod. Vidare skall Samhall redovisa hur stor andel av övergångarna som skett med hjälp av lönebidrag från AMV.
- Verksamheten skall bedrivas med ökad effektivitet och ett bättre resursutnyttjande inom koncernen och med inriktning på att en successiv neddräpning av statens ersättning kan ske.

Regeringens överväganden

Resultatbedömning

Statens merkostnadsersättning till Samhall för budgetåret 1995/96 uppgick till 4 516 miljoner kronor (omräknat till en tolv månadersperiod). Samhall AB har i sin årsredovisning angett merkostnadsersättningen år 1996 till 4 735 miljoner kronor, främst på grund av annan periodisering. Koncernens övriga rörelseintäkter 1996 uppgick till 4 377 miljoner kronor. Lönekostnaden för de arbetshandikappade anställda var 4 558 miljoner kronor. Övriga rörelsekostnader uppgick till 4 520 miljoner kronor. 1996 års rörelseresultat innebar ett underskott på 91 miljoner kronor efter skatt.

Antalet anställda med arbetshandikapp uppgick i slutet av år 1996 till drygt 27 500, vilket var en minskning med nästan 1 500 jämfört med år 1995. Andelen kvinnor var 46,4 procent år 1996. Antalet arbetstimmar uppgick till 34,4 miljoner, vilket väl överstiger statsmakternas krav på en minsta sysselsättningsvolym på 31,9 miljoner arbetstimmar. En fortsatt minskning av sjukfrånvaron har lett till att antalet arbetstimmar blivit ungefär oförändrat jämfört med året innan, trots att antalet anställda minskat.

Antalet arbetshandikappade anställda som gick över till arbete på den reguljära arbetsmarknaden minskade kraftigt år 1996. Under året lämnade 776 arbetshandikappade anställda Samhall för annat arbete, vilket var 525 färre än år 1995. Orsaken till minskningen är framför allt en kärvare arbetsmarknad och att det inte funnits tillgång till lönebidrag i tillräcklig omfattning. Ca 60 procent av övergångarna skedde år 1996 med hjälp av lönebidrag, vilket är en betydande minskning jämfört med år 1995, då 75 procent av dem som gick till annat arbete fick an-

ställningar med lönebidrag. Av Samhalls personalberättelse för år 1996 framgår att kvinnorna var underrepresenterade bland dem som övergick till annat arbete. De svarade för 36 procent av övergångarna.

1996 års resultat vad gäller övergångar till arbete utanför Samhall innebär att Samhall inte nått statsmakternas krav på att minst 3 procent skall gå till annat arbete på årsbasis, eftersom endast 2,8 procent uppnåddes. Regeringen bedömer dock att resultatet ändå får anses nöjaktigt med tanke på de problem som funnits med bl.a. lönebidragen, som regeringen redovisat i 1997 års ekonomiska vårproposition (1996/97:150), avsnittet 6.11 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, anslaget A3 Särskilda åtgärder för arbetshandikappade. Vidare har regeringen noterat att AMS och Samhall AB nu har undertecknat ett dokument om samverkan mellan AMV och Samhallkoncernen om gemensam planering, ömsesidigt informationsutbyte, rekrytering, övergångar m.m. En förbättrad samverkan centralt, regionalt och lokalt, bör kunna ge ökade förutsättningar bl.a. för övergångar från Samhall till annat arbete.

46 procent av nyrekryteringen år 1996 gällde personer tillhörande de s.k. prioriterade grupperna, vilket innebär en klart högre andel än vad statsmakterna kräver.

Statens bidrag till Samhall har minskat under en följd av år och kraven på Samhalls resultat har ytterligare skärpts fr.o.m. 1997. Detta har lett till att nödvändiga strukturella och organisatoriska förändringar och effektiviseringar nu genomförs i en snabbare takt. Under år 1996 genomfördes stora förändringar i företagsstrukturen. Antalet regionala dotterbolag minskade från 17 till 15. Två affärsbolag och ett säljbolag avvecklades.

Enligt den resultaträkning för första halvåret 1997 som Samhall AB har lämnat blev periodens resultat ett underskott på 140 miljoner kronor efter finansnetto och före skatt. Antalet anställda med arbetshandikapp uppgick till 26 864 vid halvårsskiftet, vilket var 1 597 personer färre än vid föregående halvårsskifte. På årsbasis är det ändå ca 800 fler än vad riksdagen angett som minsta sysselsättningsvolym. Statsmakternas krav beträffande övergångar till annat arbete respektive rekrytering av prioriterade grupper har mer än väl uppfyllts.

Slutsatser

Samhall bör fortsätta sitt arbete med att effektivisera verksamheten och förbättra rörelseresultatet. Regeringen anser att kravet på lägsta sysselsättningsvolym bör vara oförändrat minst 31,9 miljoner arbetstimmar. Minst 40 procent av rekryteringen bör också fortsättningsvis avse personer med utvecklingsstörning, psykisk sjukdom eller flerhandikapp enligt de kriterier som AMS och Samhall kommit överens om.

Likaså bör kravet på minst 3 procent övergångar (brutto) kvarstå.

Samhall har i anslutning till sin årsredovisning för år 1996 också lämnat en personalberättelse med bl.a. uppgifter om personalutbildning, utvecklingsamtal, kostnader för anpassningsåtgärder m.m. Regeringen förutsätter att Samhall vidareutvecklar dessa redovisningar. Det är exempelvis värdefullt att de merkostnader, som föranleds av att koncernen systerställer personer med arbetshandikapp, blir ytterligare belysta.

Regeringen noterar med tillfredsställelse att Samhall AB i sin årsredovisning särskilt har tagit upp frågor om yttre miljö och arbetsmiljö samt jämställdhetsfrågor. Regeringen anser att Samhall AB i sin årsredovisning bör rapportera inriktningen på och omfattningen av ett systematiskt miljöarbete inom koncernen, bedrivet med tydliga riktlinjer och mål i bl.a. centrala styrdokument, klagjordade ansvarsförhållanden och rutiner för uppföljning. Vidare bör resultaten av arbetet för ökad jämställdhet i företagen inom koncernen redovisas årligen. Regeringen avser att ta upp dessa frågor i samband med att avtal träffas med Samhall AB om verksamheten för 1998.

Medelsberäkning

I sin koncernplanering för verksamhetsåret 1998 räknar Samhall AB med en faktureringsstillväxt på 3 procent år 1997 och 4 procent år 1998, vilket kan jämföras med åren 1994-1995 med en årlig faktureringsökning på 14 procent.

I budgetpropositionen för år 1997 beräknades för budgetåret 1998 ett belopp på 4 256 419 000 kronor, vilket innebar en besparing med 100 miljoner kronor jämfört med 1997. Riksdagen beslutade emellertid (bet. 1996/97:AU1, rskr 1996/97:102) att besparingen skulle flyttas fram till år 1999. Regeringen har genom omprioriteringar inom utgiftsområdet finansierat den uppskjutna besparingen och föreslår för budgetåret 1998 ett anslag på 4 356 419 000 kronor. För budgetåren 1999 och 2000 beräknas 4 262 miljoner kronor per år.

B 7 AmuGruppen AB

1995/96	Utgift	26 009 ¹		
Därav 1996		16 800		
1997	Anslag	14 917	Utgifts- prognos	23 710 ²⁾
1998	Förslag	9 514		
1999	Beräknat	7 538		
2000	Beräknat	4 365		

1. Beloppen anges i tusental kronor

2. Regeringen föreslår i tilläggsbudgeten att anslaget tillförs 8 793 miljoner kronor 1997.

De utgifter som belastar anslaget är avvecklingen av outhyrda lokaler, gällande de kontrakt som överogs av AmuGruppen AB från myndigheten AMU-gruppen. Vad avser avvecklingskostnader skall, enligt ramavtalet som skrevs då bolaget bildades den 1 juli 1993 mellan staten och AmuGruppen AB, staten stå för 2/3 delar av hyreskostnaderna.

Amu-Gruppen bedriver arbetsmarknadsutbildning med tyngdpunkt på yrkesinriktad utbildning och är ett av svenska staten helägt bolag. Koncernen AmuGruppen bildades under våren 1993 och tog fr.o.m. den 1 juli över den verksamhet som tidigare bedrevs inom myndigheten AMU-Gruppen (prop. 1992/93:152, bet. 1992/93:AU6, rskr. 1992/93:175). Koncernen är etablerad på ca 130 orter i Sverige. Verksamheten var under 1996 organiserad i ett moderbolag, nio regionala dotterbolag uppdelade i 35 lokala marknadsområden och ett bolag, AmuGruppen Hadar AB, med inriktning på stöd till och utbildning av personer med funktionshinder.

I ägardirektivet sägs bl.a. att AmuGruppens verksamhet bör anpassas till att omfattningen av den upphandlade arbetsmarknadsutbildningen minskas samt till att behovet av arbetsmarknadsutbildning kan variera över tiden.

Regeringens överväganden

Resultatbedömning

Under de senaste åren har det skett stora förändringar inom arbetsmarknadspolitiken, vilket i grunden ändrat förutsättningarna för AmuGruppen AB:s vidare utveckling. AmuGruppen AB är mycket starkt beroende av omfattningen på den arbetsmarknadsutbildning som upphandlas av Arbetsmarknadsverket (AMV). Mellan 80 - 90 procent av bolagets intäkter kommer direkt och indirekt från AMV. Ett omfattande förändringsarbete påbörjades under senare delen av 1995 för att anpassa omfattningen på verksamheten till den minskade efterfrågan på arbetsmarknadsutbildning. Utifrån budgetpropositionen för år 1997 bedömde AMS att en omfattande nedskärning av arbetsmarknadsutbildningen måste göras. Denna information nådde bolaget under oktober 1996. Konsekvensanalyser visade att bolagets situation var kritisk. Det kunde konstateras att redan vidtagna åtgärder ej var tillräckliga.

Redan höga kostnader i kombination med drastiskt sjunkande intäkter skulle leda till akuta likviditetsproblem. Styrelsen beslutade den 30 oktober att upprätta kontrollbalansräkning. Efter beslut i riksdagen i december 1996 (prop. 1996/97:55, bet. 1996/97:AU6, rskr. 1996/97:108) bemyndigades regeringen att inom en ram om 600 miljoner kronor besluta om kapitaltillskott eller att vidta andra åtgärder i syfte att stärka den finansiella basen i

AmuGruppen AB. Regeringen återkom i februari 1997 till riksdagen med en skrivelse angående AmuGruppen AB:s framtida verksamhet. Regeringens bedömning var att AmuGruppen AB skall kvarstå som ett av staten helägt bolag och att bolaget även fortsättningsvis skall drivas i form av en sammanhållen koncern. Något ytterligare ägartillskott bedömdes inte nödvändigt. Regeringen förutsatte dock att kraftfulla åtgärder vidtas för att bättre anpassa verksamheten till en minskad omfattning av den upphandlade arbetsmarknadsutbildningen och att verksamheten organiseras så att en ökad flexibilitet och därmed minskad affärsrisk uppnås (skr 1996/97:95, bet. 1996/97:AU10, rskr 1996/97:189). I samband med den ordinarie bolagsstämman för AmuGruppen AB den 13 maj 1997 redovisade ägaren sin syn på verksamheten och ägarens krav på ekonomiskt resultat i ett s.k. ägardirektiv.

I och med kapitaltillskottet om 600 miljoner kronor är nu aktiekapitalet åter intakt. De totala intäkterna för koncernen uppgick under räkenskapsåret till 2 525 miljoner kronor. Försäljning av arbetsmarknadsutbildning uppgick till 92 procent av den totala försäljningen. Omstruktureringskostnader avseende samtliga dotterbolag har belastat årets resultat med 648 miljoner kronor avseende övertalig personal och outnyttjade lokalytor. Koncernens resultat efter avskrivningar enligt plan uppgick till -651 miljoner kronor. Efter finansiella poster uppgår resultatet till -597 miljoner kronor och nettoresultatet efter kapitaltillskott och efter skatt till 3 miljoner kronor. Koncernens avkastning på operativt kapital, sysselsatt kapital och på eget kapital var negativt under 1996 efter skatt. Koncernens soliditet uppgick per balansdagen till 20 procent.

Den 1 mars 1997 bytte AmuGruppen organisationsform. Verksamheten i de regionala dotterbolagen överförs till moderbolaget AmuGruppen AB. Verksamheten delades in i fyra olika affärsområden. Indelningen i affärsområden är anpassad till kundernas efterfrågan på kompetensutvecklingstjänster. Medeltalet anställda var under 1994 och 1995 ca 4 700 personer och var vid utgången av 1996 ca 3 300. Under 1996 minskades personalstyrkan med ca 1000 personer. Den nya organisationen och den påbörjade minskningen av antalet anställda är ett led i att anpassa AmuGruppen AB:s verksamhet till efterfrågan på arbetsmarknadsutbildning och att öka produktiviteten i dessa delar samtidigt som verksamheten utvecklas inom andra delar i syfte att öka flexibiliteten och minska affärsriskerna. Den omfattande och snabba personalminskningen ställer stora krav på organisationen och hanteringen av den personal som blir övertalig.

Ett nytt verksamhetsområde med inriktning mot personaluthyrning är under utveckling. Etableringen ingår i AmuGruppen AB:s strategi för att tillgodose ägarens krav på kvalitet och långsiktigt skapa överlevnadskraft och därigenom minska affärsriskerna.

Ett syfte med personaluthyrning är att underlätta för den friställda personalens återinträde på arbetsmarknaden, samtidigt som en ökad flexibilitet kan uppnås i utbildningsverksamheten. Uthyrning kommer företrädesvis i fråga för övertalig personal. Med hänsyn till andra aktörer och konkurrensneutraliteten är det lämpligt att personaluthyrningsverksamheten, i enlighet med bolagets planering, bedrivs i ett fristående dotterbolag med ett eget aktiekapital och ett eget resultatansvar. Om verksamheten inte bär sig ekonomiskt bör den avvecklas.

Avveckling av AmuGruppen AB som beredskapsmyndighet

Regeringen föreslår att AmuGruppen AB:s beredskapsuppgifter inom totalförsvaret upphör fr.o.m. den 1 januari 1998.

I enlighet med regeringens proposition (1992/93:152) samt regeringsbeslut i april 1994 har AmuGruppen AB genom avtal uppgifter inom funktionen Arbetskraft motsvarande vad som föreskrivs för beredskapsmyndigheter. Vid en revidering av avtalet i oktober 1996 konstaterades att AmuGruppen AB inte längre har egna resurser för att genomföra utbildningar som kan bli aktuella vid höjd beredskap, t.ex. förare av tunga fordon, utbildningar inom livsmedelstekniska området m.m. Upphandlingen av dessa utbildningar får således göras från andra utbildningsanordnare, vilket inte gör det meningsfullt för AmuGruppen AB att fortsätta att vara beredskapsmyndighet. Regeringen föreslår med anledning av detta att AmuGruppen AB inte längre skall ha dessa beredskapuppgifter inom totalförsvaret fr.o.m. den 1 januari 1998.

Slutsatser

Det är regeringens bedömning att det påbörjade omstruktureringsarbetet och de förändringar som genomförts av verksamhetens organisation på sikt bör leda till en ökad kvalitet i arbetsmarknadsutbildningen liksom till en ökad flexibilitet och därmed minskad affärsrisk. Regeringen avser att noga följa utvecklingen av AmuGruppen AB.

Regeringen föreslår 9 514 000 kronor för budgetåret 1998.

B 8 Arbetsdomstolen

1995/96	Utgift	21 416 ¹	Anslags- sparande	1 420
Därav 1996		14 647		
1997	Anslag	15 253	Utgifts- prognos	16 000
1998	Förslag	15 849		
1999	Beräknat	16 349		
2000	Beräknat	16 865		

1. Beloppen anges i tusental kronor

Arbetsdomstolen prövar mål rörande kollektivavtal och andra arbetstvister enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister. För domstolen gäller förordningen (1988:1137) med instruktion för Arbetsdomstolen (AD).

Arbetsdomstolen är en specialinstans som prövar arbetsrättsliga tvister, d v s tvister som rör förhållandet mellan arbetstagare och arbetsgivare. Vid domstolen avgörs A- och B-mål. A-mål är de arbetsrättsliga tvister där domstolen är första och sista instans och B-mål är sådana mål som avser överklagande av arbetstvister som prövats i tingsrätt.

En jämförelse mellan budget och utfall budgetåret 1995/96 visar att Arbetsdomstolen inte förbrukade hela anslaget. Anledningen till detta var tillfälligt lägre personalkostnader. Det totala anslagssparandet var 1 420 000 kr av vilket 437 000 kr härrör från budgetåret 1994/95.

Utfallsprognosen för budgetåret 1997 tyder på att Arbetsdomstolen förbrukar anslaget men inte utnyttjar hela sitt anslagssparande.

Regeringens överväganden

Resultatbedömning

De övergripande målen för Arbetsdomstolen är att snabbt och effektivt, samt med iakttagande av höga krav på rättssäkerhet, avgöra arbetstvister som förs till domstolen samt leda rättsutvecklingen och främja en enhetlig rättstillämpning.

Arbetsdomstolens verksamhetsmål för budgetåret 1995/96 var att fortsätta att minska handläggningstiderna samt att eftersträva en målbilans på högst 150-200 mål.

Årsredovisningen för budgetåret 1995/96 visar att den genomsnittliga handläggningstiden för det totala antalet avgjorda mål (här ingår även mål som har avskrivits) är i det närmaste oförändrad, sju månader för A-mål och sex månader för B-mål. Genomsnittlig handläggningstid för mål som avgjorts efter dom eller särskilt beslut har ökat med en månad till tio månader för både A- och B-mål. För dessa typer av mål eftersträvar AD en genomsnittlig handläggningstid på åtta månader för A-mål och sex månader för B-

mål. Handläggningen styrs inte bara av processuella regler utan också av parternas krav och önskemål, vilket påverkar handläggningstiden.

Antalet inkomna mål har under de senaste tre åren legat på en stabilt hög nivå, kring 440 mål per år. Tendensen hittills under 1997 är att måltillströmningen under året blir högre än tidigare. Målbilansen har de senaste åren legat stabilt kring 250 mål.

Av de redovisade resultaten framgår att domstolen har haft svårigheter att uppnå verksamhetsmålen.

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

RRV bedömer att årsredovisningen i allt väsentligt är rättvisande.

Slutsatser

De övergripande målen för Arbetsdomstolen bör ligga fast under budgetåret 1998. Även verksamhetsmålen med kortare handläggningstider samt lägre målbilans bör kvarstå.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 15,8 miljoner kronor för budgetåret 1998. Anslaget har beräknats med hänsyn till en besparing på utgiftsområdet på sammanlagt 30 miljoner kronor. För budgetåren 1999 och 2000 beräknas utgifterna till 16,3 miljoner kronor respektive 16,9 miljoner kronor.

B 9 Statens förlikningsmannas- expedition

1995/96	Utgift	3 220 ¹		
Därav 1996		2 325		
1997	Anslag	2 317	Utgifts- prognos	2 317
1998	Förslag	2 339		
1999	Beräknat	2 429		
2000	Beräknat	2 507		

1. Beloppen anges i tusental kronor

Statens förlikningsmannasexpedition är central myndighet för det statliga förlikningsväsendet. Myndigheten förordnar förlikningsmän vid medlingar i arbetstvister mellan arbetsgivare och arbetstagare enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Förfarandet regleras i förordningen (1976:826) om medling i arbetstvister. Expeditionen ansvarar vidare för statistiken över arbetsinställelser i riket. För förlikningsmannasexpeditionen gäller också förordningen (1988:653) med instruktion för Statens förlikningsmannasexpedition. Instruktionen reglerar

expeditionens sammansättning och ärendenas handläggning.

Regeringens överväganden

Resultatbedömning

Förlikningsmannaexpeditionen har som mål att bidra till en fredlig lösning av arbetstvister och att medverka till att arbetsmarknadskonflikter bringas till ett så snabbt slut som möjligt.

De huvudsakliga faktorerna som styr förlikningsmannaexpeditionens utgifter är antal konflikter på arbetsmarknaden som kräver medlarinsatser samt hur omfattande medlingarna är. Antalet konflikter styrs i sin tur främst av hur många kollektivavtal som löper ut under året.

En jämförelse mellan budget och prognos för anslagsförbrukningen under innevarande budgetår tyder på att arbetsbelastningen förväntas bli förhållandevis normal. 1998 förväntas bli ett år med många uppdrag för förlikningsmannaexpeditionen och medlarna, eftersom större delen av kollektivavtalen på den svenska arbetsmarknaden löper ut nästa år.

Den 24 april 1997 tillsattes en utredning om ett förstärkt förlikningsmannainstitut. Utredningen är bland annat ett resultat av arbetsmarknadens parter skrivelser beträffande lönebildningen. Flertalet organisationer har i sina skrivelser framhållit att medlingsfunktionen kan behöva stärkas. Utgångspunkten för utredningen är att föreslå en förstärkning av förlikningsmannainstitutet genom ökade befogenheter och resurser samt genom ökade möjligheter att kontinuerligt följa utvecklingen av kollektivavtalen på arbetsmarknaden. Utredningen skall redovisa sitt arbete den 30 november 1998, men kommer dessförinnan att redovisa de förslag som rör förlikningsmannainstitutets organisation, resurser och arbetsformer.

Slutsatser

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 2,3 miljoner kronor för budgetåret 1998. Anslaget har beräknats med hänsyn till en besparing på utgiftsområdet på sammanlagt 30 miljoner kronor. För budgetåren 1999 och 2000 beräknas utgifterna till 2,4 miljoner kronor resp. 2,5 miljoner kronor.

B 10 Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar

1995/96	Utgift	52 ¹	Anslags-sparande	31
Därav 1996		49		
1997	Anslag	57	Utgifts-prognos	57
1998	Förslag	55		
1999	Beräknat	56		
2000	Beräknat	57		

1. Beloppen anges i tusental kronor

Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar avger utlåtanden i frågor som avser tillämningen av lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar. I tvist mellan arbetstagar och arbetsgivare kan någon av parterna inhämta utlåtande från nämnden. Förordningen (1988:1140) med instruktion för Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar reglerar ärendenas handläggning.

Nämnden sammanträder endast då den skall lämna utlåtande i ett ärende. De senaste åren har nämnden sammanträtt ett par gånger per år. Ordförande och sekreterare erhåller fast arvode. Övriga sex ledamöter får ersättning per sammanträdesdag. Utöver arvodes- och ersättningskostnader har nämnden endast små kostnader i form av reseersättning, brevporto m.m.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 55 000 kronor för budgetåret 1998. Anslaget har beräknats med hänsyn till en besparing på utgiftsområdet på sammanlagt 30 miljoner kronor. För budgetåren 1999 och 2000 beräknas utgifterna till 56 000 kronor respektive 57 000 kronor.

B 11 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten

1995/96	Utgift	6 000 ¹		
Därav 1996		4 000		
1997	Anslag	4 000	Utgifts-prognos	4 000
1998	Förslag	4 147		

1. Beloppen anges i tusental kronor

Stiftelsen Utbildning Nordkalotten är en gemensam institution för Sverige, Norge och Finland med uppgift att anordna och utveckla arbetsmarknadsutbildning för i första hand de nordligaste delarna av de tre länderna. Stiftelsen är belägen i Övertorneå kommun.

Utbildningsverksamheten inrättades år 1970 som ett AMU-center. År 1986 fördes centret över till

AMU-gruppen och utgjorde där en egen myndighet. Den 1 januari 1991 ombildades myndigheten till en svensk stiftelse, Stiftelsen Utbildning Nordkalotten (prop. 1990/91:2, bet 1990/91:AU14, rsk. 1990/91:28). Ombildningen syftade till att ge en verksamhetsform som bättre tillgodoser kraven på att vara en gemensam institution för de tre länderna och som ger dessa möjlighet till likvärdigt inflytande.

Till grund för verksamheten ligger bl.a en överenskommelse av den 21 december 1990 mellan Sverige, Norge och Finland. En ny överenskommelse träffades den 21 december 1993 då Svenska staten åtog sig att under åren 1994, 1995 och 1996 bidra till stiftelsens verksamhet med ett årligt belopp om 4 miljoner kronor (prop. 1993/94:64, bet. 1993/94:AU8, rsk 1993/94:29). Medlen får användas till att finansiera personalutvecklings- och marknadsföringsinsatser, till sociala insatser för eleverna, bl.a. för att främja det nordiska samarbetet mellan eleverna samt för att utveckla och anpassa utbildningen till de olika ländernas behov. Frågan om Sverige därefter bör lämna ytterligare bidrag skall enligt överenskommelsen behandlas i samband med den uppföljning av överenskommelsen som skall göras av länderna vart tredje verksamhetsår när en förnyad överenskommelse skall träffas mellan länderna. En ny överenskommelse är under upprättande för åren 1997-1999.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Utöver statsbidraget finansieras stiftelsens verksamhet genom intäkter från kurs- och uppdragsverksamhet. För verksamhetsåret 1996 redovisar stiftelsen en omsättning på 48,9 miljoner kronor. Årets resultat var sämre än budgeterat, till största delen beroende på uppnådda överenskommelser i samband med en minskning av antalet anställda. Under året har ca 6 miljoner kronor använts till åtgärder (kompetensutveckling, elevsocial verksamhet samt produktutveckling) som finansieras av statsbidraget; från tidigare år balanserat statsbidrag har utnyttjats med ca 2 miljoner kronor. I genomsnitt har antalet elever varit 322 under hela året, vilket innebär att ca 10 % av elevantalet är beställningar över den fasta kvoten i överenskommelsen mellan länderna. Ombyggnad och flyttningar som inleddes under 1995 har slutförts. Kompetenshöjningsprogrammet som startade år 1995 har under året genomförts i stort som planerats.

Slutsatser

Riksdagen har bemyndigat regeringen att träffa en ny överenskommelse mellan Sverige, Finland och Norge (prop 1996/97:1). På grund av en försening i Norges beredningsprocess av ärendet har någon ny överenskommelse för åren 1997, 1998 och 1999 ännu inte kommit till stånd. Fördröjningen av en ny överenskommelse har inte påverkat ländernas köp av utbildningsplatser. Tidigare kvoter tillämpas även under 1997 för avtal mellan stiftelsen och respektive land. En ny överenskommelse skall snarast träffas mellan Sverige, Finland och Norge.

Regeringen föreslår 4 147 000 kronor för budgetåret 1998.

B 12 Internationella avgifter

1995/96	Utgift	23 137 ¹		-
Därav 1996		23 137		
1997	Anslag	24 195	Utgifts- prognos	20 627
1998	Förslag	24 195		
1999	Beräknat	24 195		
2000	Beräknat	24 195		

1. Beloppen anges i tusental kronor

Från anslaget betalas Sveriges andel av kostnaderna för ILO:s verksamhet.

Genom sin anslutning till Nationernas förbund blev Sverige år 1920 medlem av Internationella arbetsorganisationen (ILO). Sedan 1946 är ILO FN:s fackorgan för sysselsättnings- och arbetslivsfrågor.

ILO:s främsta mål är att främja sysselsättning, förbättra arbets- och levnadsvillkor samt värna om fackliga fri- och rättigheter.

ILO:s beslutande församling, Internationella arbetskonferensen, antog i juni 1997 arbetsprogram och budget för perioden 1998-99, totalt 702 miljoner schweizerfranc. Övergripande mål är att stödja demokrati och mänskliga rättigheter, främja sysselsättning och bekämpa fattigdom, verka för social trygghet och arbetarskydd. Fyra områden prioriteras särskilt: stärkandet av ILO:s normverksamhet, kampen mot barnarbete, uppföljning av FN:s sociala toppmöte i Köpenhamn 1995 och av FN:s kvinnokonferens i Beijing 1995.

Över den reguljära budgeten finansieras ILO:s mötes-, norm-, utrednings-, forsknings- och publikationsverksamhet, ILO-sekretariatet i Genève (Internationella arbetsbyrån), de regionala och lokala kontoren och 14 s.k. multidisciplinära team runt om i världen. ILO:s tekniska biståndsverksamhet finansi-

eras till ca 10 procent över den reguljära budgeten, i övrigt genom frivilliga bidrag från medlemsländerna.

I Arbetsmarknadsdepartementet handläggs ärenden som rör förhållandet till Internationella arbetsorganisationen (ILO). För beredning av vissa ärenden som rör samarbetet med ILO finns en trepartiskt sammansatt kommitté, ILO-kommittén.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Följande av ILO antagna beslut kommer senare att redovisas för riksdagen.

1996 års arbetskonferens antog en konvention (nr 177) och en rekommendation (nr 184) om hemarbete. De två instrumenten kommer att föreläggas riksdagen hösten 1997.

År 1996 ägde även en särskild sjöfartskonferens rum. Konferensen antog sju nya sjöfartsinstrument, dvs. en konvention (nr 178) och en rekommendation (nr 185) om tillsyn av sjömäns arbets- och levnadsförhållanden, en konvention (nr 179) och en rekommendation (nr 186) om rekrytering av och arbetsförmedling för sjömän, en konvention (nr 180) om sjömäns arbetstid och bemanning på fartyg och en rekommendation (nr 187) om sjömäns löner och arbetstid samt bemanning på fartyg samt slutligen ett protokoll till 1976 års konvention (nr 147) om miniminormer i handelsfartyg. Dessa instrument kommer att föreläggas riksdagen våren 1998.

1997 års arbetskonferens antog en konvention (nr 181) och en rekommendation (nr 188) om privat arbetsförmedling, vilka ersätter 1949 års konvention om avgiftskrävande arbetsförmedlingsbyråer, uppsagd av Sverige år 1992.

Dessa instrument kommer att föreläggas riksdagen hösten 1998.

Konferensen antog även en ändring av ILO:s stadga som gör det möjligt att upphäva föråldrade konventioner. Ändringsakten kommer att föreläggas riksdagen hösten 1997.

På dagordningen för 1998 års arbetskonferens står ett nytt ämne, nämligen barnarbete, i syfte att år 1999 anta ett eller flera nya instrument. Avsikten är inte att revidera något tidigare instrument om barnarbete utan att utarbeta ett helt nytt med inriktning mot de grövsta formerna av utnyttjande av barn. År 1998 skall även de nya instrumenten om dels kontraktarbete och dels allmänna villkor för främjandet av sysselsättning i små och medelstora företag slutbehandlas.

Under perioden 1996-99 innehar Sverige en nordisk plats på regeringssidan i ILO:s styrelse. Sverige är därtill medlem i tre och suppleant i två av styrelsens sex utskott. Inför varje styrelsemöte äger nordiskt samråd rum.

Slutsatser

Sveriges andel utgör 1,21 procent av budgeten år 1998. Länder som betalar sin avgift tidigt under budgetåret får ett avdrag ett följande år genom ett s.k. incentive scheme. Efter avdrag är Sveriges medlemsavgift 3,9 miljoner schweizerfranc år 1997, motsvarande knappt 21 miljoner kronor, och 4,1 miljoner schweizerfranc år 1998. Beloppet i kronor beror även på rådande valutakurs vid betalningstillfället.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 24,2 miljoner kronor för budgetåret 1998. För budgetåren 1999 och 2000 beräknas utgifterna under anslaget till 24,2 miljoner kronor för respektive år.

6 Jämställdhet mellan kvinnor och män

6.1 Omfattning och ändamål

Detta verksamhetsområde omfattar samordningsansvar för jämställdhetspolitiken i stort samt anslagen för Jämställdhetsombudsmannen (JämO), Särskilda jämställdhetsåtgärder och Bidrag till kvinnoorganisationernas centrala verksamhet.

UTGIFTSUTVECKLINGEN

MILJONER KRONOR (LÖPANDE PRISER)					
1995/96	1996	1997	1998	1999	2000
34,5	23,2	65,2	31,1	31,5	31,9

Sammanfattande kommentarer till verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Ett aktivt arbete pågår för att nå målen för jämställdhetspolitiken. Frågor som rör övriga departement redovisas under respektive utgiftsområde. Sammanfattningsvis kan konstateras att framsteg görs på i stort sett alla samhällsområden. Resultaten av insatserna bör dock ses i ett långsiktigt perspektiv.

JämO:s verksamhet visar goda resultat. Myndighetens arbetsbelastning var under 1995/96 fortsatt hög. Fr. o. m. år 1997 tillfördes myndigheten ytterligare medel vilket ger bättre förutsättningar för arbetet.

Större förändringar

Riksdagen beslutade inför budgetåret 1997 på förslag av regeringen att öka JämO:s anslag med 5 miljoner kronor för att kunna intensifiera insatserna till stöd för och tillsyn av arbetsgivares skyldigheter enligt jämställdhetslagen (prop. 1996/97:1, utgiftsområde 14, bet. 1996/97:AU1, rskr. 1996/97:102).

I syfte att möjliggöra för kvinnoförbunden att arbeta i andra former och engagera nya grupper av kvinnor har inriktningen av stödet under anslaget

C 3 Bidrag till kvinnoorganisationernas centrala verksamhet delvis förändrats och bidragsreglerna reviderats genom förordningen (1995:673).

Prioriteringar

Framöver kommer bl.a. frågor om metoder m.m. för att införliva ett jämställdhetsperspektiv på alla samhällsområden att prioriteras. Förslag kommer att läggas fram för att motverka våld mot kvinnor. Det internationella samarbetet kräver fortsatta insatser.

Fortsatta satsningar kommer att ske på utvecklings- och förändringsarbete som syftar till att främja jämställdhet mellan kvinnor och män.

Även inför budgetåret 1998 bör särskilt nya organisationsformer och nyskapande verksamheter prioriteras inom ramen för bidraget till kvinnoorganisationernas centrala verksamhet.

6.2 Jämställdhetspolitiken

Målen för jämställdhetspolitiken ligger fast. Det innebär att kvinnor och män skall ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla väsentliga områden i livet. Vidare innebär det en jämn fördelning av makt och inflytande mellan kvinnor och män, samma möjligheter till ekonomiskt oberoende, lika villkor och förutsättningar i fråga om företagande, arbete, arbetsvillkor samt utvecklingsmöjligheter i arbetet. Det innebär också lika tillgång till utbildning och möjligheter till utveckling av personliga ambitioner, intressen och talanger, delat ansvar för hem och barn samt frihet från sexualiserat (könsrelaterat) våld.

Arbetet för att nå dessa mål redovisades i regeringens skrivelse Jämställdhetspolitiken (skr. 1996/97:41, bet. 1996/97:AU8, rskr. 1996/97:155) i oktober 1996. Andelen kvinnor i be-

slutsfattande ställning har därefter ökat. I bilaga 2 redovisas den aktuella könsfördelningen i statliga lekmannastyrelser. Uppgifter om andelen kvinnor och män på chefsposter finns redovisade i en rapport som Statistiska centralbyrån tagit fram på uppdrag av regeringen, Kvinnor och män på toppen Fakta om antal och lön 1995, SCB 1997. Kvinnors ställning på arbetsmarknaden har ytterligare befästs och deras ekonomiska oberoende har ökat. Liksom tidigare är redovisas vissa uppgifter om fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män i bilaga 1. Utredningen om fördelning av ekonomisk makt och ekonomiska resurser mellan kvinnor och män (S 1994:09) har presenterat en rad delrapporter som har givit ökad kunskap på området. Medvetenheten har ökat om betydelsen av männens roll i jämställdhetsarbetet, inte minst när det gäller deras ansvar för hem och barn. Erfarenheter och resultat från tidigare projektsatsningar, bl.a. med särskild s.k. pappautbildning, sprids nu regionalt och lokalt. På utbildningsområdet har ett flertal åtgärder vidtagits för att öka andelen kvinnor bland forskare och professorer och för att främja genusforskning. Det könsspecifika våldet mot kvinnor har synliggjorts, bl.a. genom Kvinnoväldskommissionens arbete. Regeringen har sammantaget under år 1997 avsatt drygt 3 miljoner kronor för att ytterligare motverka våld mot kvinnor.

Ett betydelsefullt arbete pågår för närvarande runt om i landet för att stärka och utveckla formerna för jämställdhetsarbetet. Målet är att integrera ett jämställdhetsperspektiv i ordinarie verksamhet på alla politikområden och på alla nivåer. På central nivå pågår ett flertal aktiviteter inom regeringskansliet för att utveckla metoder i detta arbete. Dessa innefattar bl.a. särskild utbildning i jämställdhetskunskap, olika rutiner för handläggning av ärenden m.m. samt uppföljning och utvärdering.

På regional nivå har samtliga länsstyrelser utarbetat strategier för länens jämställdhetsarbete under perioden 1997-2000. Strategierna är viktiga styrmedel för jämställdhetsarbetet och kommer att vara en grund för kommande analyser och bedömningar av de insatser som görs på jämställdhetsområdet. Av länsstyrelsernas årsredovisningar för budgetåret 1995/96 framgår att vikten av att analysera och beakta ett jämställdhetsperspektiv på alla sakområden vinner insteg i länsstyrelsernas arbete och att arbetet med att utveckla nya metoder och modeller för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i ordinarie uppgifter är på god väg. De flesta län redovisar och har också utvecklat rutiner och system för att kunna redovisa statistik och fakta könsuppdelat. Regeringen kommer fortsatt att följa jämställdhetsarbetet inom länsstyrelserna och särskilt prioritera utvecklingen av metoder för att införliva ett jämställdhetsperspektiv i alla sakområden.

På den lokala nivån genomför Svenska kommunförbundet med medel från anslaget Särskilda jämställdhetsåtgärder ett projekt i syfte att utveckla for-

mer för jämställdhetsarbete i kommunerna. Resultaten av projektet kommer att rapporteras till regeringen under hösten 1997.

Den svenska jämställdhetspolitiken är föremål för ett stort intresse i andra länder och det internationella samarbetet på detta område är omfattande. Det gäller inte minst inom FN där arbetet nu inriktas på att följa upp de beslut som fattades under 1995 års kvinnokonferens i Peking. Det gäller även i hög grad inom EU. Under år 1996 och år 1997 har från svensk sida stora ansträngningar lagts ner under EU:s regeringskonferens för att jämställdhetsfrågorna skulle få en starkare ställning i EU:s fördrag. Den förstärkning som nu gjorts genom Amsterdamfördraget i fråga om jämställdhet mellan kvinnor och män motsvarar i hög grad de förslag som Sverige lämnat.

Framöver kommer frågor om metoder för att införliva ett jämställdhetsperspektiv på alla politikområden att få ökad betydelse. Resurser kommer att avsättas för att intensifiera detta arbete. Den satsning som påbörjats med utbildning i jämställdhetskunskap kommer att fortsätta och breddas. Metoder för att genomföra jämställdhetsanalyser kommer att utvecklas och tillämpas. Vidare skall fortsatta satsningar göras på information och kunskapsutveckling om kvinnors och mäns skilda villkor och om de metoder som krävs för att utjämna dessa skillnader.

Utredningen om fördelning av ekonomisk makt och ekonomiska resurser mellan kvinnor och män lämnar i januari 1998 sitt betänkande som kommer att utgöra ett viktigt underlag för fortsatta diskussioner på området. Betänkandet skall remissbehandlas.

Förslag kommer också att läggas fram för att motverka våld mot kvinnor och för att öka kunskaperna hos yrkesgrupper som på olika sätt kommer i kontakt med kvinnor som utsätts för våld.

6.3 Anslag

C 1 Jämställdhetsombudsmannen

1995/96	Utgift	13 002 ¹	Anslags-sparande	1 270
Därav 1996	Utgift	8 513		
1997	Anslag	14 039	Utgifts-prognos	15 309
1998	Förslag	13 943		
1999	Beräknat	14 361		
2000	Beräknat	14 736		

1. Beloppen anges i tusental kronor

Från anslaget betalas kostnader för JämO med kansli och för Jämställdhetsnämnden.

De övergripande målen för JämO är att främja jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet och verka för att jämställdhetslagens föreskrifter

följs. JämO:s verksamhet bedrivs i form av information och rådgivning, uppföljning av kraven om aktiva åtgärder samt genom att myndigheten bistår arbetstagare och arbets sökande som anmäler överträdelse av förbuden mot könsdiskriminering.

De huvudsakliga faktorer som styr utgifterna på området är antalet anmälningar om könsdiskriminering respektive arbetsgivares brist på aktiva åtgärder enligt jämställdhetslagen. Vidare styrs utgifterna av JämO:s insatser för att följa upp lagens krav på aktiva åtgärder och för att fullgöra det informationsansvar som ålagts myndigheten.

JämO:s årsredovisning visar att arbetsbelastningen för myndigheten är fortsatt hög. En jämförelse mellan budget och utfall för år 1995/96 visar att JämO inte förbrukat hela sitt anslag. Det anslags-sparande på 1 270 tkr som fanns vid utgången av år 1995/96 förväntas täcka eventuella underskott under kommande budgetår. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar att hela anslaget kommer att förbrukas.

Regeringens överväganden

Resultatbedömning

JämO:s årsredovisning visar goda resultat i förhållande till de beslut som riksdagen fattat om verksamhetens innehåll och inriktning. Den visar en fortsatt hög arbetsbelastning när det gäller ärenden om aktiva åtgärder och könsdiskriminering. Av årsredovisningen framgår också att det är en fortsatt hög efterfrågan på information, men att myndigheten har varit tvungen att prioritera när det gäller medverkan i utbildnings- och konferensverksamhet.

Årsredovisningen visar dessutom på vissa förändringar när det gäller JämO:s resursanvändning, bl.a. har området information minskat sin andel medan frågor med anknytning till lönediskriminering har ökat.

JämO prioriterar i enlighet med regleringsbrevet för år 1997 frågor om sexuella trakasserier och har bl.a. publicerat en handbok om hanteringen av dessa frågor. JämO har vidare föreslagit ändringar i jämställdhetslagen bl.a. när det gäller skyddet mot sexuella trakasserier. Regeringen har mot denna bakgrund lämnat ett uppdrag för att se över frågan.

JämO:s större arbetsbelastning är bl.a. en följd av de lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 1994 och som innebar att JämO fick tillsyn över hela arbetsmarknaden när det gäller lagens krav på aktiva åtgärder och upprättande av årliga jämställdhetsplaner. Antalet anmälningar om lönediskriminering har också ökat successivt. För att uppsatta mål skulle kunna uppnås beslutade riksdagen på förslag av regeringen, som nämnts tidigare, om att öka JämO:s

anslag med 5 miljoner kronor fr.o.m. budgetåret 1997.

Myndigheten redovisar i första hand kvantitativa resultat av verksamheten. Effekter av jämställdhetsarbete är svåra att mäta i ett kort perspektiv. Den kvantitativa analysen visar att styckkostnaderna för ärenden som rör aktiva åtgärder har ökat i jämförelse med budgetåret 1994/95. Styckkostnaderna för diskrimineringsärenden har minskat något. På informationsområdet har styckkostnaderna på vissa delområden ökat medan de har minskat på andra delområden. På området arbetsvärdering redovisas totalkostnaden för verksamhetsområdet. Under år 1997 kommer ett nytt ärendehanteringssystem att introduceras vilket förväntas förbättra möjligheten att redovisa tidsåtgång för enskilda ärenden.

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

RRV har lämnat revisionsberättelse utan invändning. Regeringen anser det dock betydelsefullt att fortsätta den dialog som förs med JämO när det gäller att vidareutveckla uppföljningsbara mål för verksamheten.

Slutsatser

JämO har en central roll i arbetet för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet.

Regeringen kommer noggrant att följa huruvida ökningen av JämO:s anslag får avsedd effekt. För år 1998 föreslås oförändrat anslag vilket innebär att anslaget beräknas till 13 943 000 miljoner kronor. För år 1999 beräknas utgifterna till 14,4 miljoner kronor och för år 2000 till 14,7 miljoner kronor.

C 2 Särskilda jämställdhetsåtgärder

1995/96	Utgift	16 364 ¹	Reser- vation	²
Därav 1996	Utgift	12 089		
1997	Anslag	13 706	Utgifts- prognos	46 442 ³
1998	Förslag	13 706		
1999	Beräknat	13 706		
2000	Beräknat	13 706		

1. Beloppen anges i tusental kronor

2. Vid ingången av år 1997 fanns det en reservation på 32 736 tkr under femte huvudtitelns uppförda reservationsanslag G 2. Särskilda jämställdhetsåtgärder från budgetåret 1995/96.

3. Enligt prognosen för år 1997 förväntas hela anslaget för år 1997 samt reservationen på reservationsanslaget G 2. Särskilda jämställdhetsåtgärder från budgetåret 1995/96 förbrukas.

Från anslaget betalas kostnader för särskilda jämställdhetsåtgärder som syftar till att främja jämställdhet mellan kvinnor och män.

Inom ramen för anslaget genomförs projektverksamhet och samlade satsningar m.m. för att främja utvecklingen mot jämställdhet på särskilt angelägna områden. Vidare prövas nya metoder och modeller i jämställdhetsarbetet. Dessa är de faktorer som huvudsakligen styr utgifterna under anslaget.

För informationssatsningar i syfte att öka faders uttag av föräldraledighet beviljade regeringen under 1996 tre miljoner kronor till Riksförsäkringsverket för en tvåårig informationskampanj.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1995/96 visar att fyra femtedelar av anslaget har förbrukats. Kostnaderna för vissa av de beslutade projekten betalas ut först under innevarande budgetår. Enligt prognosen för innevarande budgetår förväntas anslaget förbrukas.

Reservation från tidigare anslag för särskilda jämställdhetsåtgärder finns under femte huvudtitelns uppförda reservationsanslag G 2. Särskilda jämställdhetsåtgärder från budgetåret 1995/96. Medel är avsatta för utredningen om fördelningen av ekonomisk makt och ekonomiska resurser mellan kvinnor och män samt för projekt som rör metoder för att införliva ett jämställdhetsperspektiv på alla politikområden.

Regeringens överväganden

För år 1998 bör inriktningen vara fortsatt satsning på utvecklings- och förändringsarbete som syftar till att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Regeringen föreslår 13 706 000 kronor för budgetåret 1998. För år 1999 och 2000 beräknas utgifterna till 13,7 miljoner kronor respektive år.

C 3 Bidrag till kvinnoorganisationernas centrala verksamhet

1995/96	Utgift	5 149 ¹	Anslags-sparande	0
Därav 1996	Utgift	2 574		
1997	Anslag	3 432	Utgifts-prognos	3 432
1998	Förslag	3 432		
1999	Beräknat	3 432		
2000	Beräknat	3 432		

1. Beloppen redovisas i tusental kronor

Bidraget skall användas till kostnader för kvinnoorganisationernas centrala verksamhet samt för förnyelse och utveckling av verksamheten. Verksamheten regleras av förordningen (1982:865) om statsbidrag till kvinnoorganisationernas centrala verksamhet.

En jämförelse mellan budget och utfall budgetåret 1995/96 visar att de anvisade medlen tagits i anspråk. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar att anslaget kommer att förbrukas.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Det övergripande målet är att genom stödet stärka kvinnornas ställning i samhället i syfte att uppnå jämställdhet mellan kvinnor och män.

Under innevarande budgetår 1997 har 20 kvinnoorganisationer beviljats stöd. Tre nya organisationer sökte stöd och en av dessa uppfyllde kraven enligt förordningen.

Kvinnorganisationernas medlemsantal fortsätter att minska. För att göra det möjligt för kvinnoförbunden att arbeta i andra former och engagera nya grupper av kvinnor har stödets inriktning delvis förändrats och bidragsreglerna reviderats genom förordningen (1995:673). Stödet utgörs av ett grundbidrag och ett rörligt bidrag. Det rörliga bidraget skall ses som ett projektbidrag för utveckling och förnyelse av kvinnoorganisationernas arbete.

En utvärdering av stödet kommer att ske under kommande år.

Slutsatser

Kvinnorganisationernas arbete med att utveckla och förnya sin verksamhet bör ges fortsatt stöd. Även under budgetåret 1998 bör nya organisationsformer och nyskapande verksamheter prioriteras. Regeringen föreslår 3432 000 kronor för budgetåret 1998. För år 1999 beräknas utgifterna till 3,4 miljoner kronor och för år 2000 till 3,4 miljoner kronor.

7 Staten som arbetsgivare

7.1 Omfattning och ändamål

Området omfattar myndigheterna Arbetsgivarverket (AgV) och Statens löne- och pensionsverk (SPV). AgV är den statliga arbetsgivarorganisationen till vilken alla statliga myndigheter är anslutna. Även vissa icke-statliga arbetsgivare kan ansluta sig till organisationen. SPV är central förvaltningsmyndighet för frågor som rör den statliga tjänstepensioneringen, statens grupplivförsäkring och centrala administrativa system, allt i den utsträckning dessa frågor inte hör till någon annan myndighet. Både AgV och SPV är avgiftsfinansierade. För av AgV utförda stabsuppgifter till regeringen disponerar regeringen ett ramanslag (D 1).

Området omfattar även utgifter för personalpensionsförmåner, särskild löneskatt och pensionskostnader m.m.

UTGIFTSUTVECKLINGEN

MILJONER KRONOR (LÖPANDE PRISER)					
1995/96	1996	1997	1998	1999	2000
22,4	13,7	8 044,3	8 103,8	8 216,1	8 369,7

Sammanfattande kommentarer till verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Fr.o.m. budgetåret 1997 har ramanslaget Statliga tjänstepensioner tillkommit. Utgifterna redovisades tidigare under inkomstiteln 5211, Statliga pensionsavgifter, netto.

Större förändringar 1995/96 och 1997

Fr.o.m. den 1 juli 1995 betalar statliga arbetsgivare lagstadgade arbetsgivaravgifter enligt samma regler som andra arbetsgivare. Fr.o.m. den 1 januari 1998

ersätts det nuvarande systemet med det schablonmässigt beräknade lönekostnadspåslägget för finansiering av förmåner enligt kollektivavtal, med ett system med myndighetsspecifika, försäkringstekniskt beräknade premier.

En utvärdering av 1985 års personalpolitiska proposition har skett. Regeringens bedömning redovisas nedan.

Prioriteringar för 1998

En fortlöpande uppföljning av den personal- och lönepolitiska utvecklingen vid statliga myndigheter skall påbörjas. Regeringen kommer årligen att informera riksdagen om denna utveckling.

Förslagen i den s.k. stabsmyndighetsöversynen som redovisas i avsnittet En reformerad stabsorganisation (utg.omr. 2) skall genomföras i de delar som berör SPV.

7.2 Resultatbedömning

Viktiga mål för verksamhetsområdet är:

- Verksamhetsstödet till de statliga myndigheterna skall vara effektivt.
- Den statliga arbetsgivarpolitiken skall vidareutvecklas samt vara samordnad.

Då verksamhetsområdet är relativt begränsat, har resultatbedömningarna gjorts under anslagsavsnittet.

7.3 Utvärdering av den arbetsgivarpolitiska delegeringen

Bakgrund

En omfattande delegering från regeringen till myndigheterna av befogenheter inom det arbetsgivarpolitiska området har skett under de senaste tio åren. Ombildningen av den statliga arbetsgivarorganisationen den 1 juli 1994 kan ses som en slutpunkt i dessa delegeringssträvanden. I riksdagsbehandlingen av propositionen En ombildning av arbetsgivarorganisationen för det statliga området (prop. 1993/94:77) underströks behovet av att verksamheten i den nya organisationen följs upp och att en utvärdering sker ganska snart (bet. 1993/94:KU19, rskr. 1993/94:264).

Regeringen tillkallade i januari 1996 en särskild utredare (dir.1996:2) med uppdrag att

- göra en samlad bedömning av effekterna av 1985 års personalpolitiska proposition
- analysera 1994 års ombildning av arbetsgivarorganisationen för det statliga området
- lämna förslag om hur den personal- och lönepolitiska utvecklingen vid statliga myndigheter fortlopande skall kunna följas av regeringen på ett överblickbart sätt.

Utredningen överlämnade i början av mars 1997 sitt betänkande Arbetsgivarpolitik i staten (SOU 1997:48).

Betänkandet har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Finansdepartementet (dnr Fi97/1071).

Utredningens slutsatser och förslag

Delegeringarna har i stort fungerat väl

Parallellt med införandet av resultatstyrning och ramanslagssystem har regeringen delegerat arbetsgivarpolitiken till myndigheterna och i stort överlåtit åt dem att enskilt och tillsammans utforma personal- och arbetsgivarpolitiken efter egna behov och ta ansvar för alla dess kostnader. Ett syfte med delegeringen har varit att myndigheterna skall kunna använda arbetsgivarpolitiken som ett medel att nå resultatmålen med högre effektivitet.

Med stöd av befintligt underlag och en rad intervjuer med företrädare för Regeringskansliet, chefer inom myndigheter samt fackliga organisationer har utredningen gjort den bedömningen att den arbetsgivarpolitiska delegeringen till myndigheterna i stort sett har fungerat väl.

Myndigheterna har använt sig av de delegerade befogenheterna för att utveckla och förnya verksamheten. Det har inte varit möjligt att precisera i vilken omfattning detta har medfört en effektivare statlig

verksamhet. Utredningen konstaterar att myndigheterna har fått de nödvändiga verktygen för att bära upp arbetsgivarrollen, men finner också indikationer på att myndigheterna ännu inte har lärt sig utnyttja dem fullt ut. Dessa iakttagelser utgör dock enligt utredningen inte skäl att i viktiga avseenden ändra nuvarande system.

Lönepolitiken

Budgetåret 1993/94 infördes ramanslagssystemet, vilket var en förutsättning för att regeringen skulle delegera arbetsgivaransvaret och ombilda Statens arbetsgivarverk. Avtalsrörelsen 1993-95 är den första och enda genomgripande centrala avtalsrörelse som förts med den nya ordningen. Utredningen påpekar att tiden är för kort för att tillåta några mer bestämda slutsatser. Vidare är det svårt att med säkerhet fastslå om förändrat beteende i olika avseenden är avhängigt Arbetsgivarverkets nya roll eller beror på andra omständigheter.

Det underlag som utredningen analyserat tyder dock på att reformerna har haft avsedd effekt och att utvecklingen gått i rätt riktning. En klarare gränsdragning mellan regeringen och myndigheterna i förhandlingsfrågor har åstadkommit. Lönepolitiken i myndigheterna har börjat utvecklas på ett sådant sätt att de statliga verksamheterna bör kunna bli effektivare. Staten har inte blivit löneledande på arbetsmarknaden. Arbetsgivarna har i huvudsak visat sig ha tillräcklig mognad för att systemet skall fungera, men myndigheterna behöver utveckla sin arbetsgivarcompetens både internt och i samverkan.

I övrigt finner utredningen att samverkan med andra arbetsgivarorganisationer förbättrats. Ramanslagssystemet har medfört minskade konfliktrisker bl.a. genom kopplingen i anslagsuppräknigen till löneutvecklingen på den privata sektorn. Vidare har lönesättningen blivit mer verksamhetsanpassad. De risker som befarades att ramanslagssystemet skulle leda till centralisering och motverka verksamhetsanpassade avtal har inte bekräftats.

Utredningen konstaterar att det finns ett mindre antal myndigheter som genomfört stora lönehöjningar i jämförelse med andra men utredningen har inte haft möjlighet att bedöma om dessa höjningar varit befogade.

Utredningen anser att ramanslagssystemet bör tillämpas även fortsättningsvis. Utredningen har diskuterat om nuvarande index för ramanslagsuppräknigen, som redovisar arbetskostnadsutvecklingen inom den konkurrensutsatta sektorn, bör ersättas av ett index som beskriver löneutvecklingen inom en bredare del av arbetsmarknaden. Utredningen anser att ett sådant index skulle fluktuera mindre mellan åren men pekar också på att en eventuell breddning av indexet måste föregås av en noggrann genomgång av statistikfångstmöjligheterna. Utredningen menar vidare att reformerna har fungerat under så kort tid att man bör vara restriktiv med att göra justeringar

och att det finns anledning att slå vakt om det förtroende som finns för nuvarande system hos berörda parter.

Arbetsgivarverket

Utredningens allmänna bedömning är att den nya arbetsgivarorganisationen har fungerat tillfredsställande. Av intervjuer och annat underlag framgår att myndigheterna tar ökat ansvar för arbetsgivarpolitiken och att de anser sig kunna påverka Arbetsgivarverket i rimlig grad.

Samverkan med övriga arbetsgivarorganisationer har också fungerat väl och verket betraktas numera som en arbetsgivarorganisation med samma status som andra.

Konstruktionen med Arbetsgivarverket som både myndighet och intresseorganisation kan dock innebära risk för konflikter. Regeringen är beroende av Arbetsgivarverkets expertroll och har alltid rätt att begära att verket skall utföra de uppgifter som regeringen bestämmer. Men regeringen bör inte lägga sådana uppdrag på verket som kan tvinga in det i konflikt med sina medlemmar. Utredningen förutsätter att sådana konfliktrisker upptäcks och undviks i dialog med verket innan särskilda uppdrag ges.

Konstruktionen med ett stort arbetsgivarcollegium (120 myndighetsföreträdare) med betydande beslutsbefogenheter är dock något tungarbetad. Utredningen föreslår därför att kollegiet genom ändring i verkets instruktion ges större möjligheter att delegera befogenheter till styrelsen. I övrigt finner utredningen inte skäl att föreslå några ändringar i nuvarande ordning.

Områden som måste uppmärksammas

Det finns enligt utredningen på många myndigheter ett antal problem inom det personal- och lönepolitiska området som är av sådan art att myndigheterna måste prioritera hanteringen av dem. Om så inte sker kommer det att påverka effektiviteten inom hela statsförvaltningen. De områden som särskilt behöver uppmärksammas är enligt utredningen

- behovet av strategisk kompetensförsörjning
- behovet av rörlighet bland anställda, framför allt bland chefer.

Mål- och resultatstyrning och delegerad arbetsgivarpolitik kräver en annan ledarprofil än regelstyrning. Inte minst krävs det att också chefer på mellannivå agerar som goda arbetsgivare. Chefsförsörjningen är en strategisk fråga för myndigheterna som måste ges prioritet. Utredningen understryker i detta sammanhang regeringens ansvar för chefsförsörjningen på högsta nivå. Regeringens chefpolicy för myndighetschefer bör tjäna som föredöme för myndigheterna.

Utredningen pekar också på att många myndigheter upplever betydande problem att rekrytera och behålla särskilt konkurrensutsatt kompetens. Utred-

ningen varnar dock för att överdriva problemet. Det är trots allt en mindre del statsanställda som privata företag är beredda att erbjuda avsevärt bättre anställningsvillkor.

Den statliga sektorn har låg rörlighet hos anställda som är födda på 1940-talet, medan rörligheten hos yngre grupper är betydande. Utredningen menar att om denna utveckling inte bryts, riskerar statsförvaltningen att få betydande kompetensproblem när de som i dag är omkring femtio år skall gå i pension.

Behovet av rörlighet är särskilt stort för chefer. Många myndigheter har infört tidsbegränsade chefsförordnanden, utan att rörligheten därigenom påverkats i tillräcklig utsträckning. Utredningen anser inte att rörligheten skulle förbättras nämnvärt om regeringen föreskriver vilka medel – tidsbegränsade förordnanden eller annat – som skall användas. Där emot är det viktigt att regeringen kräver av myndigheterna att rörligheten är tillräcklig för att myndigheten skall ha rätt kompetens.

Utredningen framhåller att ovan nämnda problem i allt väsentligt är sådana att myndigheterna själva måste lösa dem med de befogenheter de numera har.

Regeringens uppgift

Delegeringarna och resultatstyrningen innebär inte att regeringen enbart bör uppträda som "beställare" av resultat. Utredningen framhåller att regeringen också har rollen som "ägare" av statlig verksamhet och därmed ett allmänt ansvar för hur den utförs. En del i denna ägarroll är att formulera grundläggande krav på myndigheternas arbetsgivarpolitik, skapa förutsättningar för att kraven kan tillgodoses och följa upp att de efterlevs.

Regeringens krav på myndigheterna skall inte avse enskildheter i deras arbetsgivarpolitik utan utgå från en helhetsbedömning. Mot bakgrund av de analyser och bedömningar som utredningen gjort anser den att det grundläggande kravet som regeringen bör ställa på myndigheterna är att de skall bedriva arbetsgivarpolitiken så att rätt kompetens finns för att åstadkomma efterfrågat resultat.

Utredningen har också diskuterat om regeringens krav på myndigheterna skall ta sig uttryck i allmänna riktlinjer för den statliga personalpolitiken. Utredningen anser att de arbetsgivarpolitiska frågorna får en mer ändamålsenlig behandling hos myndigheterna om regeringen, i stället för att formulera riktlinjer, kräver att myndigheterna själva skall sätta mål för sin kompetensförsörjning både utifrån dagens och framtidens behov. De kan själva bäst bedöma vilken kompetens som behövs för att verksamheten skall åstadkomma ett visst resultat.

Ett flexibelt uppföljningssystem

Utredningen har sett det som en av sina viktigaste uppgifter att föreslå ett uppföljningssystem som medför att regeringen bättre skall kunna följa upp myndigheternas arbetsgivarpolitik. Uppföljning är en vik-

tig styrmetod. Vetskapen om att uppföljning sker stimulerar myndigheterna att prioritera arbetsgivarpolitiken och agera tydligare som arbetsgivare.

Utredningen föreslår att regeringen successivt bygger upp ett koncerngemensamt och flexibelt uppföljningssystem. Myndigheternas verksamhet varierar, vilket gör flexibilitet nödvändig. En flexibel uppföljning bör enligt utredningen kunna nås, dels genom ett allmänt krav på redovisning av hur arbetsgivarpolitiken bedrivits som gäller för alla myndigheter, dels genom en mer detaljerad verksamhets- och situationsanpassad redovisning där regeringen finner det befogat med en sådan.

En viktig princip i uppföljningen är att den skall ansluta till redan existerande uppföljning av verksamhet och resultat inom budgetprocessen. Den bakomliggande arbetsgivarpolitiken bör således kunna följas parallellt med befintlig resultatuppföljning.

Utredningen har funnit att det är främst de strategiskt viktiga kompetensfrågorna inom statsförvaltningen som regeringen aktivt behöver följa upp. Den föreslår att regeringen ställer krav på att myndigheterna i sin årsredovisning redovisar hur de använt arbetsgivarpolitiken för att klara sin kompetensförsörjning – uppdelad i lednings- kärn- och stödkompetens – samt anger vilka mål som gäller för denna. Tydliga krav i detta avseende är grunden för regeringens uppföljning av myndigheternas arbetsgivarpolitik. Ytterligare krav, utöver detta allmänna redovisningskrav, kan regeringen vid behov ställa i enskilda myndigheters regleringsbrev.

Vidare är det viktigt för regeringen att lönepolitiken följs upp på ett överblickbart sätt. Det uppföljningssystem som utredningen här förordar innebär, dels att varje myndighet rapporterar om sin lönepolitik, dels att Arbetsgivarverket till regeringen redovisar den samlade löneutvecklingen och dess fördelning på kategorier av anställda och myndigheter. Regeringen måste precisera sina krav på statistik från Arbetsgivarverket. Regeringen behöver både kunna se helheten och helheten nedbruten till varje enskild myndighet.

Utredningen understryker att ett uppföljningssystem av här angivet slag måste utvecklas parallellt med att kompetensen för uppföljningen inom Regeringskansliet utvecklas. Den styrande effekten av uppföljningen bestäms i hög grad av att lämnad redovisning får en kvalificerad behandling. Utredningen förutsätter att det kommer finnas en central utbildnings- och stödfunktion för dessa frågor inom Regeringskansliet.

Regeringens styrning och uppföljning

Regeringens bedömning:

Mot bakgrund av den gjorda utvärderingen finner regeringen inte skäl att ändra nuvarande system med den arbetsgivarpolitiska delegeringen.

Regeringen kommer dock att ställa ökade krav på myndigheterna att driva sin arbetsgivarpolitik så, att kompetensförsörjningen så långt möjligt säkerställs. Myndigheterna skall redovisa sin kompetensförsörjning och vilka mål som gäller för denna. I anslutning här till kommer regeringen också att begära redovisning av rörligheten bland de anställda, framför allt bland chefer, och av planerade åtgärder för att förbättra denna.

Regeringen avser vidare att införa ett system med årlig uppföljning av myndigheternas lönepolitik dels genom redovisning från myndigheterna, dels genom preciserade krav på statistik från Arbetsgivarverket om lönepolitiken och dess samlade utfall.

Regeringen kommer att sammanställa och analysera de uppgifter som på nämnda sätt tas fram och använda dem som komplement till redan befintlig resultatuppföljning inom budgetprocessens ram.

Med hjälp av den överblick som fås genom en sådan samlad och fortlöpande uppföljning avser regeringen också att regelbundet informera riksdagen om den arbetsgivarpolitiska utvecklingen i stort.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Nästan samtliga remissinstanser instämmer i utredningens bedömningar och bifaller i huvudsak dess förslag till uppföljningssystem. I allmänhet bedöms erfarenheterna och effekterna av det delegerade ansvaret som goda, samtidigt som det betonas att ett central uppföljningssystem kan bidra till en fortsatt effektivisering av arbetsgivarpolitiken. I enlighet med utredningens bedömning anser också flertalet remissinstanser det vara av stor vikt att uppföljningssystemet kännetecknas av en hög grad av flexibilitet och inte blir för betungande för myndigheterna. Flera remissinstanser betonar också betydelsen av att Regeringskansliets kompetens att följa upp myndigheternas arbetsgivarpolitik utvecklas ytterligare.

Riksrevisionsverket anser att utredningen inte gjort någon egentlig prövning av Arbetsgivarverkets roll och ställning men delar uppfattningen att det är för tidigt med en mer omfattande utvärdering. *Socialstyrelsen* avstyrker utredningens förslag till uppföljningssystem, med motiveringen att ett sådant system skulle bli alltför omfattande, samtidigt som dess resultat skulle vara av ringa värde för regeringen i dess övergripande ansvar för statens personalpolitik.

Skälen för regeringens bedömning:

En utgångspunkt för 1985 års personalpolitiska proposition var att bättre anpassa personalpolitiken i olika statliga verksamheter till de skilda miljöer i vilka de verkade. Tanken på att i allt utforma en enhetlig personalpolitik för hela statsförvaltningen övergavs. Utvecklingen har också tydligt gått mot ökad flexibilitet och variation i utformningen av personalpolitiken. Den statliga arbetsgivarpolitiken har nu decentraliserats så långt det rimligen går. Internationella jämförelser visar att ingen annan statsförvaltning inom OECD-länderna nått lika långt i detta hänseende.

Utvärderingen har visat att erfarenheterna av detta system hittills är i stort sett goda. Regeringen finner därför inte anledning att i väsentliga avseenden ompröva gällande ordning. Den delegerade arbetsgivarpolitiken ligger således fast.

Arbetsgivarverkets funktion och ställning

Arbetsgivarverkets dubbla funktion att vara en från regeringen fristående arbetsgivarorganisation för statliga myndigheter och samtidigt vara en myndighet under regeringen med vissa stabsuppgifter är unik. Regeringen delar utredningens allmänna bedömning att denna konstruktion, trots de konfliktrisker som befarades vid reformens införande, har fungerat tillfredsställande. Regeringen kommer för sin uppföljning att i ökad utsträckning behöva använda sig av Arbetsgivarverket i dess stabsroll för t.ex. redovisning av statistik och analys av kollektivavtal. Regeringen är samtidigt väl medveten om att detta bör ske så att arbetsgivarorganisationens fristående funktion vad gäller ansvaret för kollektivavtal och dess kostnader inte ifrågasätts.

Utredningen framhåller att verkets stora arbetsgivar Kollegium har medfört något tungarbetade beslutsprocesser. Regeringen kommer med anledning härav att ändra verkets instruktion så att kollegiet ges större möjligheter att delegera beslutsbefogenheter till styrelsen. Regeringen finner det dock angeläget att betona kollegiets ansvar för den statliga arbetsgivarpolitiken och att myndigheternas företrädare i kollegiet utgörs av myndighetschefer.

Behovet av fortlöpande uppföljning

En i alla avseenden enhetlig statlig personalpolitik finns inte och det är inte heller regeringens avsikt att åstadkomma någon sådan. Den delegerade arbetsgivarpolitiken skall vara ett verksamhetsanpassat instrument för en effektivare statsförvaltning. Den bör vara varierad och flexibel. Just detta förhållande är det starkaste skälet till att en effektiv och fortlöpande överblick behövs från regeringens sida som underlag för dess resultatstyrning. Regeringen delar därför utredningens bedömning att en kontinuerlig uppföljning av myndigheternas arbetsgivarpolitik är viktig och bör bidra till en fortsatt positiv utveckling inom området.

Regeringen avser att använda sig av utredningens förslag till uppföljningssystem och ålägga myndigheterna att fortlöpande redovisa sin kompetensförsörjning och dess mål i syfte att etablera ett styrinstrument för en effektivare arbetsgivarpolitik.

Det uppföljningssystem som utredningen föreslår har tre grundläggande syften:

- att förse regering och riksdag med regelbunden information om effekterna av myndigheternas arbetsgivarpolitik,
- att möjliggöra identifiering av eventuella problemområden, vad gäller såväl arbetsgivarpolitiken i stort som i dess enskildheter,
- och att inom ramen för det delegerade ansvaret utgöra ett centralt styrinstrument för att ytterligare effektivisera statsförvaltningen.

En av de grundläggande tankarna bakom uppföljningssystemet är således att myndigheterna i allmänhet skall komma att prioritera strategiska arbetsgivarpolitiska frågor i högre grad än tidigare. Uppföljningssystemet skall också bidra till att särskilda problemområden kan belysas och analyseras.

Regeringens avsikt är att fortlöpande informera riksdagen om den arbetsgivarpolitiska utvecklingen i stort.

Uppföljningssystemets utformning

Utredningen framhåller att uppföljningssystemet bör bygga på en hög grad av flexibilitet. Detta är inte minst viktigt då myndigheternas verksamheter, personalstrukturer etc. i hög grad skiljer sig åt. Regeringen delar denna bedömning och anser därför att uppföljningssystemet bör vara tvådelat: dels en årlig allmän uppföljning, dels en särskild behovsrelaterad uppföljning. För att uppfylla kraven på flexibilitet kommer den särskilda uppföljningen att utgå från myndigheternas egna definitioner av personalkompetens etc. Denna typ av uppföljning blir aktuell först då ett problemområde identifierats genom den allmänna uppföljningen. En särskild uppföljning får då tre huvudsakliga syften: att avgöra om ett problem verkligen föreligger, och om så visar sig vara fallet, att göra myndigheten uppmärksam på problemets omfattning, samt, om inte detta är tillräckligt för att avhjälpa problemet, att möjliggöra för regeringen och myndigheten att gemensamt nå detta mål.

Utredningen betonar vidare vikten av att uppföljningssystemet ansluter till redan befintliga uppföljningsprocesser. Riskerna med ett alltför komplicerat uppföljningssystem har också betonats av en del remissinstanser. Regeringen är väl medveten om dessa risker och anser det vara av största vikt att uppföljningssystemet inte upplevs som för betungande av myndigheterna och departementen. Regeringens krav på redovisning kommer därför att ansluta till redan etablerade uppföljningsprocesser, och en stor del av det ytterligare redovisningsansvar som myndigheter-

na därigenom åläggs kommer att följa det system som redan i dag tillämpas för inrapportering av lönestatistik till Arbetsgivarverket. I linje med utredningens förslag kommer myndigheterna därvid åläggas att redogöra för sin kompetensförsörjning och dess mål. Vad gäller myndigheternas lönepolitik och dess samlade utfall avser regeringen att utöver redovisning från myndigheterna ställa preciserade krav på statistik från Arbetsgivarverket. Uppföljningens utfall kommer också att behandlas i de mål- och resultatdialoger som departementen bedriver med myndigheternas ledning.

Flera remissinstanser ansluter sig till utredningens bedömning att uppföljningssystemet bör etableras successivt, i takt med att kompetensen att hantera denna typ av frågor utvecklas inom myndigheter och departement. Regeringen delar denna bedömning och avser att börja med enkla och tydliga krav på redovisning som också är relevanta för myndigheterna själva.

Redovisningskraven utgår från tre övergripande kompetensnivåer: ledarskapskompetens, kärnkompetens och stödkompetens, där ledarskapskompetensen tillmäts särskild betydelse. Inom ramen för dessa kompetensnivåer kommer redovisningskraven att fokuseras på de områden som bedöms vara av särskild strategisk betydelse för kompetensförsörjningen. Till dessa områden räknas myndigheternas lönesituation, personalrörlighet och personalens ålders- och könsfördelning.

Ledarskapskompetensen av särskild betydelse

Ledarskapskompetens är av avgörande betydelse för effektivitet och bra resultat inom den statliga sektorn. Regeringen avser att under nästa år, i anslutning till förvaltningspolitiska kommissionens betänkande I medborgarnas tjänst (SOU 1997:57), återkomma till riksdagen i denna fråga.

Behovet att öka rörligheten är särskilt stort bland chefer på nivåerna under myndighetschefen. Riksdagen har efter förslag från Riksdagens revisorer efterlyst att nya modeller för chefsavveckling utvecklas, och att regeringen tydliggör intentionerna med tidsbegränsade förordnanden samt utarbetar en ny modell för dessa för att öka rörligheten bland chefer (bet. 1995/96:AU10, rskr. 1995/96:220). Regeringen delar utredningens bedömning att rörligheten knappast blir bättre av att regeringen föreskriver vilka medel som skall användas. Myndigheterna bör själva, med de befogenheter de har fått, kunna välja lämpliga metoder att öka rörligheten. Regeringen anser att ett uppföljningssystem med återkommande krav på myndigheterna att redovisa sin kompetensförsörjning och dess mål bör kunna ge en tillräckligt styrande effekt också vad avser ökad rörlighet bland chefer.

Kompetensutveckling inom Regeringskansliet

Utredningen och flera remissinstanser framhåller att Regeringskansliets kompetens att hantera denna typ av frågor behöver stärkas. Regeringen anser att den nya arbetsgivarpolitiska uppföljningen bör bli ett viktigt komplement till övrig resultatuppföljning om den används rätt. Regeringen kommer därför att genomföra utbildningar och andra insatser i syfte att utveckla kompetensen inom departementen så att uppföljningen både förbereds och används på ett kvalificerat sätt.

7.4 Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1995/96:AU10

I bet. 1995/96 AU:10, yrkande nr 2, har riksdagen givit regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av revisorernas yrkande om *tidsbegränsade chefsförordnande och chefsavveckling m.m.*

I betänkandet anges bl.a. att en fråga för den statliga personalpolitiken är höga chefsers löner och fallskärmsavtal. Chefsskapet i statliga bolag eller verk får inte ses som någon form av statliga förläningar. Frågan om avgångsvederlag från befattningar vid statliga bolag bör ses över i samband med det arbete som revisorerna föreslår att regeringen skall göra för att ta fram nya modeller för chefsavveckling och tidsbegränsade förordnanden.

Statliga bolag

Regeringen beslutade den 3 februari 1994 om riktlinjer rörande anställningsvillkor för personer i företagsledande eller därmed jämförlig ställning för tillämpning i regeringens förvaltning av sådana företag som är helägda av staten.

De senaste årens dialoger och uppföljningar mellan företrädare för staten som ägare och bolagsstyrelser visade att dessa riktlinjer behövde kompletteras och förtydligas i ett antal avseenden.

Regeringskansliet beslutade hösten 1996 att, som ett led i den pågående översynen av förvaltningspolitiken, genomföra en översyn, m.m. av regeringens riktlinjer angående anställningsvillkor för ledande befattninghavare inom aktiebolag där staten har ett ägarintresse.

Översynen genomfördes av utomstående revisorer och omfattade ca 200 bolag och 400 företagsledare. Revisorerna utgick från 1994 års riktlinjebeslut. Riktlinjerna omfattade personer i företagsledande eller därmed jämförlig ställning i bolag som är helägda av staten samt bolagens dotterbolag. När det gällde Finansdepartementets bolag omfattade undersökningen även dotter-dotterbolag. De generella slutsatser som drogs av undersökningen var bl.a. att de gamla riktlinjerna var ofullständiga och inte tillräckligt kända, att följsamheten var bättre i moder-

bolag än i dotterbolag, att de företag som utnyttjat modellavtal har bättre följsamhet, att åtskilliga avtal som tecknats efter riktlinjebeslutet har brister, att det finns en klar trend mot bättre avtal och redovisning de senaste två åren men att det alltså finns stort utrymme för förbättringar.

Undersökningen visade alltså att det fanns behov av kraftfulla åtgärder. Mot denna bakgrund beslutade regeringen den 5 december 1996 att upphäva riktlinjebeslutet från 1994 och antog nya riktlinjer rörande anställningsvillkor för personer i företagsledande eller därmed jämförlig ställning. Riktlinjerna avser bolag som är helägda av staten. I bolag där staten är delägare bör riktlinjerna så långs möjligt tillämpas efter en dialog med övriga aktieägare.

Berörda statsråd har informerat styrelserna i respektive bolag om de nya riktlinjerna och på vikten av att dessa efterlevs. I den mån det finns avvikelser skall villkoren så långt möjligt anpassas till riktlinjerna.

Undersökningen har i sig lett till att en del brister har uppmärksamats och rättats till, vilket är positivt. Regeringen förutsätter att den ökade fokuseringen på riktlinjerna kommer att leda till att de efterlevs bättre.

En ny genomgång av efterlevnaden av de nya riktlinjerna skall göras om ca ett år.

Statliga myndigheter

För myndighetschefer har förordningen (1991:1160) om förordnandepension m.m. fr.o.m. den 1 oktober 1995 ersatts av en ny förordning, förordningen (1995:1038) om statliga chefs pensioner m.m. De äldre bestämmelserna tillämpas dock fortfarande på den som den 30 september 1995 omfattades av den gamla förordningen.

De nya reglerna innebär i huvudsak följande.

- En myndighetschef som inte erbjuds fortsatt anställning har rätt till avgångsvederlag. Avgångsvederlaget utgörs av den pensionsgrundande lönen i anställningen och betalas ut under högst 24 månader. Vederlaget betalas ut månadsvis och skall minskas med bl.a. inkomst av anställning eller annat förvärvsarbete.
- En myndighetschef som har fyllt 55 år och inte erbjuds fortsatt anställning har rätt till pension i stället för avgångsvederlag om han eller hon har minst sex års chefsanställning i oavbruten följd.
- En myndighetschef som har fyllt 60 år kan avböja erbjudande om fortsatt anställning och välja att gå i pension om han eller hon har minst tolv års oavbruten chefsanställning.
- Samordning sker, liksom tidigare, med bl.a. inkomst av anställning och annat förvärvsarbete före 65 års ålder. I chefs pensionsförordningen har en viss skärpning av reglerna för beräkning av samordningsavdraget skett, så att vid beräkning-

en bortses från endast ett, i stället för som tidigare, två basbelopp.

7.5 Anslag

D 1 Stabsutgifter vid Arbetsgivarverket

1995/96	Utgift	1 457	Anslags- sparande	6 567
Därav 1996	Utgift	1 067		
1997	Anslag	3 000	Utgifts- prognos	3 000
1998	Förslag	3 000		
1999	Beräknat	3 000		
2000	Beräknat	3 000		

1. Beloppen anges i tusental kronor.

Anslaget är avsett för sådana stabsutgifter som regeringen kan komma att efterfråga hos Arbetsgivarverket (AgV) och som normalt inte ingår i AgV:s arbete. De utgifter som belastar anslaget är bl.a. medlemsavgifter för de samnordiska institutionerna, särskilda beställningar/uppdrag från regeringen, utgivning av författningssamling (AgVFS), överklagandeärenden och AgV:s funktion enligt beredskapsförordningen.

Under budgetåren 1995/96 och 1997 dominerar ersättningar för överklagandeärenden och förhandlings- och utredningsuppdrag.

Regeringen kommer under hösten 1997 att besluta om viss bortföring av det anslagssparande som ackumulerats. Anslagssparandet kommer att finansiera utgifter inom utgiftsområde 2 på tilläggsbudgeten.

Regeringens överväganden

Mot bakgrund av vad som sägs i avsnittet "Utvärdering av den arbetsgivarpolitiska delegeringen" om regeringens avsikt att införa en modell för uppföljning av arbetsgivarpolitiken kommer regeringen att ge AgV nya uppdrag. Det är därför rimligt att nuvarande anslagsnivå bibehålls.

Revisionen av detta anslag görs som en del av Revisionskontorets vid Regeringskansliet revision av Finansdepartementet. Regeringen konstaterar att någon invändning inte riktats mot Finansdepartementet.

Regeringen föreslår att 3 000 000 kronor anvisas för budgetåret 1998.

D 2 Statliga tjänstepensioner m.m.

1997	Anslag	8 027 000 ¹	Utgifts- prognos	8 008 000
1998	Förslag	8 042 900		
1999	Beräknat	8 155 200		
2000	Beräknat	8 308 800		

1. Beloppen anges i tusental kronor

Anslaget avser utgifter för personalpensionsförmåner, särskild löneskatt på pensionskostnader m.m. Personalpensionsförmånerna styrs av kollektivavtal. Motsvarande inkomster utgörs främst av de försäkringsmässigt beräknade premier som statliga arbetsgivare från den 1 januari 1998 skall betala (prop. 1996/97:1 finansplan s. 104 avsnitt 5.6, bet. 1996/97:FiU1, rskr. 1996/97:53) och som redovisas under inkomstiteln Statliga pensionsavgifter. Inkomsterna på inkomstiteln kommer inte att överensstämma med utgifterna på anslaget. Detta beror på att de försäkringsmässigt beräknade premier som redovisas på inkomstiteln avser värdet av intjänade pensionsrätter för aktiv personal ett visst år medan anslaget belastas med de pensioner som utbetalas samma år.

Regeringens överväganden

Anslutning av icke-statliga arbetsgivare till det statliga finansieringssystemet för tjänstepensioner m.m.
För ett antal icke-statliga arbetsgivare gäller att de anställda omfattas av den statliga tjänstepensioneringen, tjänstegrupplivförsäkringen och/eller personskadeavtalet. I fråga om vissa arbetsgivare, där anställningsvillkoren liknar dem hos staten, och vissa statsunderstödda teater-, musik och kulturinstitutioner regleras detta i förordningar eller särskilda beslut. Förmånerna är de statliga kollektivavtalens med vissa i förordningarna givna avvikelser. Anslutning av nya icke-statliga arbetsgivare till förmånssystemen har skett med stöd av riksdagens beslut. De senaste riksdagsbesluten avsåg anslutning av Carl och Olga Milles Lidingöhem och Thielska galleriet (prop. 1985/86:100 bilaga 10, bet. 1985/86:KrU18, rskr. 1985/86:192) och möjlighet att ansluta fria teatergrupper (prop. 1991/92:100 bil. 12, bet. 1991/92:KrU20, rskr. 1991/92:217). För vissa andra arbetsgivare, som omfattas av lagen (1965:576) om ställföreträdare för kommun vid vissa avtalsförhandlingar m.m., gäller att de anställda omfattas av de statliga kollektivavtalen. Enligt vad som uttalades då lagen upphävdes (prop. 1993/94:77, bet. 1993/94:KU19) kan dessa arbetsgivares anställda även fortsättningsvis omfattas av de statliga förmånssystemet. Båda dessa kategorier av arbetsgivare ingår i det statliga finansieringssystemet för tjänstepensioner m.m. genom att avgifter eller lönekostnadspålägg

tillförs inkomstiteln 5211 Statliga tjänstepensioner och utgående förmåner belastar anslaget.

I Arbetsgivarverkets nya roll (prop. 1993/94:77, bet. 1993/94:KU19) ingår att verket kan anta frivilliga medlemmar. De arbetsgivare som Arbetsgivarverket företräder och som tillämpar i huvudsak samma kollektivavtal, bör kunna ingå i samma kollektiv när det gäller en försäkringsmässig utjämning av kostnaderna för tjänstepensioner och andra trygghetsförmåner. Det finns därmed en koppling mellan frågan om Arbetsgivarverket skall få i uppdrag att företräda en arbetsgivare och ett beslut om en eventuell anslutning till de nämnda statliga avtalsförmånerna. Det är önskvärt att frågan om ett sådant uppdrag kan avgöras utan att ett beslut av riksdagen behöver avvaktas.

Sedan de schablonmässigt beräknade pensions- och grupplivavgifterna respektive lönekostnadspåläggningen fr.o.m. år 1998 ersätts med försäkringsmässigt beräknade premier kommer ett beslut om att låta en arbetsgivare ingå i det statliga finansieringssystemet för tjänstepensioner och vissa andra avtalsförmåner att vara kostnadsmässigt neutralt för statsbudgeten.

Samordning av reservpension med allmän tilläggs-pension

Reservpensioner betalas enligt äldre bestämmelser till dem som tjänstgjort i försvarsmaktens reserver eller i väg- och vattenbyggnadskåren. De senaste föreskrifterna om reservpension finns i de, genom reservbefälskungörelsen (1962:309) för krigsmakten, år 1962 upphävda reservbefälskungörelserna för armén, marinen och flygvapnet (1943:815 - 817). De upphävda kungörelserna gäller fortfarande för dem som anställts under deras giltighetstid. Det är möjligt att byta ut rätten till reservpension mot ett engångsbelopp. Senare anställda reservofficerare har i stället för reservpension rätt till en tjänstgöringspremie.

Reservpensionen betalas ut från 55 års ålder. Pensionen består av ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp och är värdesäkrad genom anknytning till basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. Grundbeloppet förändras dock inte.

Enligt en kungörelse 1962:661 med senare ändringar samordnas reservpension med allmän tilläggs-pension (ATP) enligt lagen om allmän försäkring. Kungörelsen föregicks av att frågan behandlades i riksdagen och utfärdades med stöd av riksdagens beslut (prop. 1962:195, SU 190, rskr 402). Samordningen berör endast reservpensionens tilläggsbelopp medan grundbeloppet är garanterat och alltså frilagt från samordning. Från början gällde att reservpensionen vid samordningen skulle behandlas som en, till 25 procent, avkortad personalpension. Därefter mildrades samordningen med ATP i två steg, år 1970 och år 1976, efter överenskommelser mellan dåvarande Statens avtalsverk och personalorganisationerna. Regeringen godkände överenskommelserna enligt

då gällande ordning, dvs. efter hörande av riksdagens löne delegation, varefter föreskrifter utfärdades.

För närvarande betalas reservpension till cirka 5 100 personer, varav ca 3 200 personer berörs av samordningen. Arbetsgivarverket har beräknat att merkostnaden för att helt slopa samordningen uppgår till ca 40 miljoner kr/år.

Frågan om reservpensionens samordning med ATP har tidigare tagits upp i riksdagen, dels i motioner (1979/80:827 och 1987/88:F6426), dels i en interpellation (1993/94:101). I samtliga fall har uttalats att frågorna bör avgöras i förhandlingar mellan parterna.

SACO-S har den 6 juni 1994 påkallat förhandling om slopandet av samordningen av reservpension med ATP. Den 10 juni 1994 gjorde SACO-S dessutom en framställning till regeringen om överläggning i frågan. Framställningen till regeringen överlämnades den 1 september 1994 till Arbetsgivarverket. Parterna har i samband med löneförhandlingarna 1995 konstaterat att frågan inte kan lösas förhandlingsvägen. För närvarande föreligger en vilande tvist mellan parterna i frågan.

Arbetsgivarverket har den 26 maj 1997 överlämnat frågan till regeringen tillsammans med en studie av frågan som genomförts av parterna gemensamt och anfört att frågan inte kan lösas utan riksdagens medverkan. SACO-S har därefter i en skrivelse den 10 juni 1997 hemställt att regeringen upphäver den nyssnämnda kungörelsen (1962:661) om samordning av reservpension med ATP.

Regeringen har härigenom redovisat läget för riksdagen.

Slutsatser

Medelsbehovet för anslaget styrs främst av antalet förmånstagare, medelvärde av den statliga kompletteringspensionen samt av basbeloppsförändringar. Enligt SPV:s bedömning kommer nuvarande volymer i stort sett vara oförändrade under den nu aktuella planeringsperioden. Medelvärde av den statliga kompletteringspensionen förväntas öka något med undantag för pensioner till före detta anställda vid Statens järnvägar där en minskning förutses.

Anslaget har beräknats till 8 042 900 000 kronor budgetåret 1998. För budgetåren 1999 och 2000 beräknas medelsbehovet till 8 155 200 000 respektive 8 308 800 000 kronor.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer bör ges rätt att besluta om anslutning till det statliga finansieringssystemet av arbetsgivare som i huvudsak tillämpar de statliga kollektivavtalen. Beslut bör även kunna fattas på motsvarande sätt om anslutning av arbetsgivare, som i huvudsak tillämpar likartade anställningsvillkor som de teater, musik- och kulturinstitutioner som för närvarande är anslutna.

D 3 Bidrag till förnyelsefonder på det statligt reglerade området

1996	Utgift	12 674 ¹		
1997	Anslag	77 685	Utgifts- prognos	16 600
1998	Förslag	57 892		

1. Beloppen anges i tusental kronor

Nämnden för statliga förnyelsefonder stimulerar och stödjer utveckling och effektivisering inom statliga myndigheter. Nämnden tillhandahåller kompetensutvecklingsprogram, seminarier, konferenser, publikationer och ett brett nätverkssamarbete.

Nämnden för statliga förnyelsefonder finansieras med bidrag som avsätts efter förhandlingar mellan Arbetsgivarverket och de centrala arbetstagarorganisationerna på det statliga förhandlingsområdet. Senast anslogs på detta sätt 50 miljoner kronor (prop. 1989/90: bil. 15, bet. 1989/90: AU18, rskr. 1989/90: 213).

Den 1 juli 1994 fanns det 115 174 518 kr oförbrukade på detta anslag. Eftersom det fanns ett behov av att disponera anslagsmedlen även efter utgången av budgetåret 1994/95 fördes anslaget upp på nytt på statsbudgeten. Detta skedde med ett formellt belopp eftersom någon ytterligare medelansvisning inte behövdes (prop. 1994/95: 150, bil. 7, bet. 1994/95: FiU20, rskr. 1994/95: 447).

Den 1 juli 1997 fanns det outnyttjade medel till ett belopp av 57 891 800 kr. Enligt nämndens bedömning kommer medlen på anslaget att vara förbrukade under budgetåret 1999, om inte ytterligare medel avsätts efter förhandlingar mellan parterna på det statliga förhandlingsområdet.

Revision

Revisionen av Nämnden för statliga förnyelsefonder görs som en del av Revisionskontorets vid Regeringskansliet revision av Finansdepartementet. Kontoret har inte haft några invändningar

Slutsatser

Regeringen har budgeterat anslaget utifrån nivån på outnyttjade medel per den 1 juli 1997.

Regeringen föreslår att 57 892 000 kronor anvisas för budgetåret 1998.

7.6 Arbetsgivarverket

Arbetsgivarverket (AgV) omsatte budgetåret 1995/96 105 miljoner kronor. AgV är till 98,8 % avgiftsfinsierat, varav drygt 90 % hänför sig till medlemsavgifter. Medlemsavgiften beräknas som en andel av medlemmens (myndighetens) bruttolönesumma. Medlemsavgiften sänktes den 1 januari 1996 från 0,14 % till 0,13 % av respektive myndighets bruttolönesumma.

Regeringens överväganden

Resultatbedömning

Arbetsgivarverket är förvaltningsmyndighet för statliga arbetsgivarfrågor.

Det övergripande målet för Arbetsgivarverkets verksamhet 1995/96 har varit att utveckla och samordna den statliga arbetsgivarpolitiken.

AgV har i sin årsredovisning under resultatredovisningen redovisat följande verksamhetsgrenar

- arbetsgivarverkan
- central förhandlingsverksamhet
- stöd- och rådgivningsverksamhet
- regeringsuppdrag

AgV:s verksamhet budgetåret 1995/96 dominerades av förhandlingsverksamhet. Ramanslagsreformen och det delegerade arbetsgivaransvaret var fullt genomfört. Till en av de högst prioriterade frågorna i förhandlingarna hörde arbetsgivarnas krav på ökad lokal handlingsfrihet och därmed ökade möjligheter att verksamhetsanpassa löne- och anställningsvillkoren. Genom ramavtalet om löner (RALS 1995-98) och det nya avtalet om allmänna anställningsvillkor (ALFA) har myndigheterna fått bättre förutsättningar att verksamhetsanpassa den lokala lönepolitiken och regleringen av bl.a. arbetstider och semester. Vissa effekter av löneavtalen kan redan nu utläsas, men statistiken behöver analyseras ytterligare. Det finns dock ingen indikation på att löneutvecklingen inom den statliga sektorn skulle ha varit snabbare än inom den konkurrensutsatta sektorn under 1995 och 1996. Några effekter av ALFA och de lokala avtal som sluts med stöd av ALFA kan man ännu inte utläsa eftersom avtalet trädde i kraft fr.o.m. den 1 januari 1997.

Som mått på hur medlemmarna bedömer AgV:s verksamhet har sedan 1993 undersökningen Servicebarometern använts. I årets undersökning ingår ett antal specialfrågor som berör avtalsrörelsen 1995. Av resultaten i 1996 års Servicebarometer kan man utläsa att de flesta myndigheter är nöjda med AgV:s verksamhet.

Regeringens samlade bedömning av de prestationer som utförts inom respektive verksamhetsområdet är att de har gett avsett resultat.

Utformningen av AgV:s årsredovisning är ett steg framåt i förhållande till tidigare år. Bl.a. har strukturen utvecklats positivt. Mot bakgrund av att regeringen kommer att ge AgV nya uppdrag (se anslaget D 1) kommer målformuleringarna vad gäller AgV:s stabsroll att ses över och utvecklas i kommande regleringsbrev.

En särskild utredare har utvärderat hur den arbetsgivarpolitiska delegeringen till myndigheterna under de senaste tio åren har fungerat, varvid utredaren bl.a. har analyserat 1994 års ombildning av arbetsgivarorganisationen för det statliga området. Utredaren konstaterar att AgV har fungerat väl i sin nya roll. (Se vidare avsnittet "Utvärdering av den arbetsgivarpolitiska delegeringen" i denna volym.)

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

Regeringen konstaterar att RRV inte riktat invändningar mot AgV:s årsredovisning.

Slutsatser

Mot bakgrund av vad som sägs ovan bedömer regeringen att de riktlinjer som lades fast för AgV i 1997 års budgetproposition bör gälla även för budgetåret 1998.

7.7 Statens löne- och pensionsverk

Regeringens överväganden

Resultatbedömning

Statens löne- och pensionsverk (SPV) är central förvaltningsmyndighet för frågor som rör pensions- och grupplivadministration samt produktion av personaladministrativa systemtjänster.

Det övergripande målet för SPV 1995/96 har varit att verka för att verksamheten bedrivs på ett kostnadseffektivt sätt med beaktande av kravet att utbetalningarna av löner och pensioner m.fl. förmåner skall vara korrekta.

Verksamheten har bedrivits inom tre resultatområden.

Inom resultatområdet Pension Statlig administreras tjänstepensioner för statstjänstemän. SPV har monopolställning på området. Det ekonomiska målet är full kostnadstäckning. Avgifterna har beslutats av regeringen efter samråd med RRV. Regeringen

konstaterar att denna verksamhet resulterat i ett överskott på 16,5 miljoner kronor 1995/96 (18 månader). Omräknat till 12 månader var överskottet 12,6 miljoner kronor (1994/95 2,1 miljoner kronor, 1993/94 underskott 0,2 miljoner kronor). Orsakerna är främst att den avgiftsmodell som tillämpats fr.o.m den 1 juli 1995 gett större intäkter än beräknat och att konsultintäkterna ökat. Kvalitetsmålet att rätt belopp skall utbetalas i rätt tid har nåtts. Målet att reducera styckkostnaden har delvis nåtts.

Inom resultatområdet Pension Försäkring erbjuder SPV pensionsadministrativa tjänster till statliga och privata bolag samt kommuner. Syftet är att SPV genom ökade volymer bättre skall kunna utnyttja sina resurser och sin kompetens och därmed hålla nere kostnaderna för hela SPV:s verksamhet. Verksamheten bedrivs i konkurrens med andra pensionsadministratörer. Priserna bestäms i förhandling mellan SPV och kunderna. Det ekonomiska målet är minst full kostnadstäckning. Regeringen konstaterar att SPV genom att öka sina marknadsandelar och därmed volymer uppnått stordriftsfördelar och ökad kompetens vilket kommer hela verksamheten till del. Regeringen konstaterar vidare att denna verksamhet resulterat i ett överskott på 27,5 miljoner kronor 1995/96 (18 månader). Omräknat till 12 månader var överskottet 17 miljoner kronor (1994/95 27,4 miljoner kronor, 1993/94 25,7 miljoner kronor).

Inom resultatområdet Lön/PA erbjuder SPV statliga myndigheter löne- och personalinformationssystemen SLÖR/PIR och fr.o.m 1997 det lokala lönesystemet PICEA. Verksamheten bedrivs i konkurrens med andra system på marknaden, bl.a. system som erbjuds av RRV. Det ekonomiska målet är full kostnadstäckning. SLÖR/PIR-avgifterna beslutas av SPV efter samråd med RRV. Övriga priser bestäms i förhandling mellan SPV och kunderna. Regeringen konstaterar att denna verksamhet resulterat i ett överskott på 1,1 miljoner kronor 1995/96 (18 månader). Omräknat till 12 månader var överskottet 1 miljon kronor (1994/95 underskott 6,5 miljoner kronor, 1993/94 överskott 1,6 miljoner kronor). Systemförvaltningen av SLÖR har fungerat tillfredsställande. Målet att behålla statliga kunder och öka marknadsandelarna på det statliga området har inte nåtts. Målet att minska styckkostnaderna har delvis nåtts.

SPV har under 1995/96 av sina balanserade överskott levererat in totalt 66,8 miljoner kronor till statsverket (1994/95 28 miljoner kronor). Regeringen bedömer att SPV sammantaget har nått sina ekonomiska mål och att övriga mål delvis nåtts. Regeringen avser att se över de övriga målen.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

UPPDRAGS- VERKSAMHET (TUSENTAL KRONOR)	INTÄKTER (SOM FÅR DISPONERAS)	KOSTNADER	RESULTAT (INTÄKT - KOSTNAD)	KOSTNADS - TÄCKNING %
Utfall 1995/96	333 847	288 761	45 086	116
varav 1996	228 209	197 606	30 603	115
Prognos 1997	200 364	196 904	3 460	102
Budget 1998	186 300	181 400	4 900	103
Beräknat 1999	182 500			
Beräknat 2000	181 900			

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverkets revisionsberättelse över SPV 1995/96 innehåller invändning. Det främsta skälet till detta är att RRV anser att den interna kontrollen inte fungerat tillfredsställande vilket bl.a. lett till fel och brister i den finansiella redovisningen. Brister har noterats bl.a. i den underliggande redovisningen samt i därmed förbundna rutiner. Regeringen konstaterar att SPV vidtagit åtgärder och planerar ytterligare förändringar för att förbättra den interna kontrollen. Under hösten 1997 kommer en översyn att ske av organisationen och arbetsuppgifterna inom SPV:s ekonomienhet. Det fortsatta arbetet följs av regeringen i de löpande kontakterna med SPV för att se till att bristerna åtgärdats till årsbokslutet 1997.

Slutsatser

Enligt regeringens bedömning har SPV bedrivit verksamheten kostnadseffektivt och tillförlitligt i enlighet med det övergripande målet för SPV 1995/96. Regeringen anser att SPV skall bidra till att målet inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, verksamhetsområde A Centrala myndigheter och nämnder, om ett administrativt stöd av hög kvalitet till de statliga myndigheterna, uppnås. Inom ramen för detta anser regeringen att inriktningen av SPV:s pensionsverksamhet ligger fast.

Enligt vad regeringen föreslår under utgiftsområde 2 Samhällsförvaltning och finansförvaltning, verksamhetsområde A Centrala myndigheter och nämnder avsnittet En reformerad stabsorganisation, skall statens ekonomistyrningsfunktion renodlas och en ny myndighet inrättas. Den statliga produktionen av ekonomi- och personaladministrativa system och stödtjänster samordnas och integreras i den nya myndigheten. Förslaget innebär att SPV:s resultatområde Lön/PA avskiljs från verket och inordnas i den nya myndigheten.

I utredningen om Reformerad stabsorganisation (SOU 1997:80) görs bedömningen att det finns förutsättningar att lokalisera tillkommande aktualiseringsverksamhet inom ramen för SPV:s pen-

sionsverksamhet till Söderhamn. Regeringen delar denna bedömning och avser att fatta beslut om att verksamhet motsvarande ca 50 arbetstillfällen under två år skall förläggas till Söderhamn.

BILAGA 1

Fördelning av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män

Liksom föregående år redovisas vissa uppgifter om fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män. Föregående års redovisning återfinns i regeringens skrivelse Jämställdhetspolitiken (skr. 1996/97:41, bilaga 1, bet. 1996/97:AU8, rskr. 1996/97:155).

Genom den utredning (S 1994:09) som regeringen tillsatt hösten 1994 om fördelningen av ekonomisk makt och ekonomiska resurser mellan kvinnor och män (dir. 1994:102) kommer kunskaperna på detta område att öka väsentligt. Syftet är bl.a. att ytterligare utveckla den årliga statistikredovisningen.

Årsinkomstens storlek beror framför allt på skillnader i arbetad tid och arbetskraftsdeltagande. Skillnader i lön och inkomst kan påvisas med flera olika mått. Till en del kan olikheter förklaras med skillnader i yrke, befattning, kvalifikationsnivå, arbetsmarknadserfarenhet, utbildning och ålder. Vissa av dessa faktorer kan dock vara statistiskt svåråtkomliga.

Under år 1996 fanns 76 procent av kvinnorna i åldern 16-64 år i arbetskraften enligt AKU. 4 procent var egna företagare och 72 procent var anställda. En uppdelning av de anställda visar att 36 procentandelar arbetade heltid, 13 procentandelar lång deltid, 17 procentandelar kort deltid medan 6 procentandelar var arbetslösa. Något större andel, 80 procent, av män i åldern 16-64 år fanns i arbetskraften. 11 procent var företagare och 69 procent anställda. Av manliga anställda arbetade

56 procentandelar heltid, 5 procentandelar deltid, huvudsakligen kort deltid, medan drygt 7 procentandelar var arbetslösa.

Den vanligaste orsaken till att kvinnor arbetar deltid är att de fortfarande bär huvudansvaret för arbetet med barn och hem. En annan orsak är arbetsmarknadsskäl, dvs att det inte går att få längre arbetstid hos nuvarande arbetsgivare. Män arbetar deltid i huvudsak för att de också studerar eller för att de är sjukskrivna eller delpensionerade. Andelen deltidsarbetande har ökat från år 1990 till år 1995 efter att tidigare under 1980-talet ha minskat.

I tabell 1 visas sambandet mellan lön och formell skolmässig utbildningsnivå för kvinnor och män i olika sektorer. Av tabellen går inte att utläsa om det finns ett samband mellan utbildningen och det ansvar och de arbetsuppgifter som individen har. Inom stat, kommuner och landsting avser uppgifterna samtliga anställda, både LO-grupper och tjänstemän. För den privata sektorn redovisas tjänstemän och arbetare var för sig. Redovisningen omfattar såväl heltids- som deltidsanställda. Månadslönen för deltidsanställda har räknats om till heltidslön. För LO-grupperna redovisas en beräknad månadslön där den officella statistikens timförtjänst räknats om.

Uppgift om utbildningskod finns inte tillgänglig för samtliga anställda som redovisas i tabell 1. Detta medför att summan av de personer som redovisas på olika utbildningsgrupper inte helt överensstämmer med uppgiften om samtliga inom sektorn.

TABELL 1 MÅNADSLÖN FÖR ANSTÄLLDA INOM OLIKA SEKTORER MED FÖRDELNING PÅ UTBILDNINGSNIVÅ ÅR 1996. KRONOR PER MÅNAD

	KVINNOR		MÄN		KVINNORS LÖN REL. MÄNS, %
	ANTAL	MÅNADSLÖN	ANTAL	MÅNADSLÖN	
Statligt anställda	98 900	16 700	128 700	20 000	83
Förgymnasial utbildning	13 100	14 800	11 800	16 200	91
Gymnasial utbildning	44 100	15 100	37 700	17 200	88
Eftergymn < 3 år	15 700	17 100	30 500	19 200	89
Eftergymn >= 3 år	22 500	19 700	38 500	22 700	87
Forskarutbildning	2 900	24 500	9 600	27 600	89
Kommunalt anställda	615 100	14 900	158 300	17 100	87
Förgymnasial utbildning	83 300	13 500	19 800	14 600	92
Gymnasial utbildning	295 100	14 100	53 500	15 300	92
Eftergymn < 3 år	112 000	15 400	29 400	17 000	91
Eftergymn >= 3 år	109 600	17 900	43 800	20 000	89
Forskarutbildning	700	25 000	1 800	29 200	86
Kyrkokommunalt anställda	13 200	14 200	7 700	15 000	95
Förgymnasial utbildning	2 500	13 200	2 400	14 000	94
Gymnasial utbildning	4 800	13 700	3 000	14 300	96
Eftergymn < 3 år	2 400	14 900	800	16 300	91
Eftergymn >= 3 år	1 400	16 300	900	18 700	88
Landstingsanställda	179 400	16 300	43 300	22 800	72
Förgymnasial utbildning	10 000	13 400	2 600	14 300	94
Gymnasial utbildning	76 400	14 400	12 900	15 500	93
Eftergymn < 3 år	57 100	16 600	7 500	17 400	95
Eftergymn >= 3 år	34 200	20 600	16 900	29 200	71
Forskarutbildning	1 000	31 000	2 800	39 400	79
Tjänstemän privat sektor	381 200	17 100	497 100	22 700	76
Förgymnasial utbildning	52 000	16 000	58 000	19 800	81
Gymnasial utbildning	212 000	16 000	232 000	20 800	77
Eftergymn < 3 år	69 000	18 100	109 000	22 200	82
Eftergymn >= 3 år	45 000	22 000	88 000	29 200	75
Forskarutbildning	1 300	27 500	5 700	33 700	82
Arbetare privat sektor	321 000	13 700	733 000	15 600	88
Förgymnasial utbildning	117 700	13 800	247 000	15 600	88
Gymnasial utbildning	158 100	13 700	420 100	15 600	88
Eftergymn < 3 år	16 100	14 000	33 800	15 500	91
Eftergymn >= 3 år	2 800	13 800	4 600	15 400	90

Källa: SCB, Lönestatistiken

När kvinnor och män efter avslutad utbildning börjar arbeta, förefaller det som om män får större ekonomiskt utbyte av sina investeringar i utbildning än kvinnor. Inom samtliga kategorier har kvinnor lägre lön än män.

Tabell 2 visar kvinnors lön i procent av mäns lön för heltidsanställda åren 1973–1996. Tabellen är illustrativ men samtidigt svårtolkad då näringsgrens- och sektorstrukturen har förändrats i hög grad under de 20 år den omspannar. Dessa sektorsförskjutningar kan påverka lönerelationen mer eller mindre tydligt inom olika områden. Lärarnas övergång från statligt till kommunalt reglerade löner år 1991 är ett exempel på detta. Även överflyttningen av ca 60 000 personer från landsting till kommuner i samband med

ÄDEL-reformen har påverkat sektorstrukturen. Därtill har omfattande bolagiseringar (bl.a. Telia och Posten) av statliga affärsdrivande verk medfört att deras personal i statistiken numera räknas till privat sektor.

För gruppen industriarbetare som har liten lönespridning är skillnaden mellan kvinnors och mäns lön liten. Inom landstingssektorn och för privat anställda tjänstemän är det en större spännvidd mellan löner för olika befattningar, vilket i tabellen ger utslag i en lägre relativ lön för kvinnor. Uppgifterna för privat sektor avser endast industrin. Övriga delar av privat tjänstesektor, byggnadsindustri m.m. ingår inte.

TABELL 2 KVINNORNAS LÖN I PROCENT AV MÄNNENS LÖN ÅREN 1973-1996, HELTIDSANSTÄLLDA

	PRIVAT SEKTOR INDUSTRI- ARBETARE	INDUSTRI- TJÄNSTEMÄN	OFFENTLIG SEKTOR STATS- ANSTÄLLDA	PRIMÄR- KOMMUNALT ANSTÄLLDA	LANDSTINGS- ANSTÄLLDA
1973	84	63	81	74	..
1977	88	70	86	82	..
1981	91	72	89	85	..
1985	90	73	91	87	75
1989	90	75	89	83	74
1991	90	75	85(90) ¹	87(84) ¹	75
1993	91	77	84	86	73
1995	90	77	84	88	70
1996	90	78	85	88	71

1. Lärarpersonal har fr.o.m. 1991 kommunalt reglerade löner och redovisas bland primärkommunalt anställda. Siffrorna inom parentes är fiktiva tal som visar procentsiffran om jämförelsegruppen varit densamma som tidigare år.
Källa: SCB, lönestatistiken

Den långsiktiga utvecklingen har gått mot ökad ekonomisk jämställdhet mellan könen, bl.a. genom att kvinnors utbildning och sysselsättning ökat och till följd av låglönesatsningar. Löneskillnaderna minskade fram till mitten av 1980-talet, men därefter har en viss ökning skett inom några sektorer.

Liksom i tabell 1 ovan som avser lönenivån kan en skillnad påvisas mellan kvinnors och mäns ekonomiska situation vad gäller *arbetsinkomsten*. Arbetsinkomsten omfattar förutom lön även de transfe-

reringar (t.ex. sjukpenning och föräldrapenning) som är knutna till arbetet och kompenserar för inkomstbortfall. Retroaktiva utbetalningar av löner faller på det år utbetalning sker. Inkomst av näringsverksamhet för företagare ingår i arbetsinkomstbegreppet. Uppgifterna är hämtade från SCB:s inkomstfördelningsundersökning.

TABELL 3 ARBETSINKOMST FÖR ANSTÄLLDA 20-64 ÅR SAMT FÖRETAGARE EFTER SYSSELSÄTTNINGSNIVÅ OCH SOCIOEKONOMISK GRUPP ÅR 1995, TKR

	KVINNOR		MÄN		KVINNORS INKOMST REL. MÄNS %
	ANTAL	INKOMST	ANTAL	INKOMST	
Samtliga	1 740 000	147,8	1 686 000	212,2	70
Deltidsarbetande 1 - 49 %	261 000	75,3	141 000	74,4	101
Deltidsarbetande 50 - 90 %	575 000	122,4	178 000	128,1	96
Helårs- o heltidsarbetande	904 000	184,9	1 368 000	237,3	78
därav					
Arbetare o lägre tjänstemän	404 000	167,1	622 000	204,0	82
Tjänstemän på mellannivå	190 000	190,0	272 000	253,0	75
Högre tjänstemän	107 000	249,7	175 000	336,6	74
Företagare/lantbrukare	36 000	82,3	115 000	106,4	77

Arbetsinkomst utgör summan av lön, företagarkinomst, sjukpenning, föräldrapenning och dagpenning vid utbildning eller tjänstgöring inom totalförsvaret.

Ägare av fåmansbolag räknas som anställd.

Källa: SCB Be 21 SM 9701

Fler kvinnor än män har arbetsinkomst även om endast drygt hälften arbetar heltid mot ca 81 procent av männen. Inkomstskillnaden mellan kvinnor och män för deltidssarbetande påverkas av hur många procent av heltid som arbetet omfattar. Inkomstskillnaden för heltidsarbetande påverkas förutom av arbete i olika yrken och näringsgrenar av att kvinnor i högre utsträckning än män är föräldralediga och att företagare i större utsträckning är män.

Den genomsnittliga arbetsinkomsten för heltids- och helårsarbetande män är 8 000 kr högre inom privat sektor än inom offentlig sektor och uppgår till 239 600 kr. För kvinnor uppgår motsvarande arbetsinkomst till 181 500 kr inom offentlig sektor och till 190 900 kr inom privat sektor.

För att studera den ekonomiska situationen för samtliga förvärvsarbetande och pensionärer får man övergå till *sammanräknad förvärvsinkomst*, vilket är ett taxeringsmässigt begrepp som består av inkomst

av tjänst och inkomst av näringsverksamhet. Inkomstens storlek beror förutom av lön på skillnader i arbetstid och arbetskraftsdeltagande. Lantbrukare och andra företagare ingår. Inkomst av kapital ingår inte.

Sammanräknad förvärvsinkomst minus allmänna avdrag (pensionsförsäkring och periodiskt understöd) och förlustavdrag utgör taxerad förvärvsinkomst. Vid beskattningen drar man bort grundavdrag eller särskilt grundavdrag för pensionärer för att få den beskattningsbara förvärvsinkomsten.

I tabell 4 redovisas uppgifter för samtliga med sammanräknad förvärvsinkomst större än noll. Vuxna inkomsttagare med barn under 18 år särredovisas som ensamstående/sambeskattade med barn. Ensamstående/sambeskattade utan barn är således vissa inkomsttagare under 18 år, personer i normal förvärvsaktiv ålder 18–64 år men även ålderspensionärer.

TABELL 4 SAMMANRÄKNAD FÖRVÄRVSINKOMST FÖR SAMTLIGA OAVSETT ÅLDER ÅR 1995, TKR

	KVINNOR		MÄN		KVINNORS INKOMST REL. MÄNS %
	ANTAL	INKOMST	ANTAL	INKOMST	
Totalt	3 527 000	120,0	3 382 000	175,4	68
Ensamstående utan barn	1 560 000	107,7	1 625 000	138,6	78
Ensamstående med barn	278 000	132,3	48 000	200,4	66
Sambeskattade utan barn	974 000	120,9	1 090 000	197,2	61
Sambeskattade med barn	715 000	140,9	618 000	231,7	61

20-64 år	2 433 333	140,0	2 515 000	194,7	72
65-74 år	432 000	98,4	376 000	164,7	60
75 - år	493 000	75,9	312 000	122,6	62

Sammanräknad förvärvsinkomst består av tjänst och inkomst av näringsverksamhet.
Källa: SCB Be 20 SM 9701.

Inkomstrelationerna i tabellen påverkas av att både förvärvsarbetande och pensionärer ingår. Kvinnor arbetar deltid i större omfattning än män och detta medför lägre årliga inkomster, vilket för sambeskattade tycks ha lika stor betydelse för inkomstrelationen mellan könen antingen man har barn eller inte. Att kvinnors inkomster är låga i förhållande till mäns bland pensionärer beror sannolikt på att kvinnor har ATP-pension i lägre omfattning än män.

Som framgår av tabell 5 ökar den sammanräknade förvärvsinkomsten med stigande ålder. För kvinnor är inkomsten som störst i åldersgruppen 35-49 år medan den för män når sitt högsta genomsnittliga belopp i 50-64 års gruppen. Detta beror både på arbetskraftens sammansättning i form av heltids-/deltidsarbete, utbildning, karriärmöjligheter och lönenivå och på arbetslöshet.

Kommunalskatten är i det nya skattesystemet proportionell mot beskattningsbar förvärvsinkomst upp till skiktgränsen där en statlig skatt på 25 procent inträder. Kapitalskatten är 30 procent; dessutom ingår fastighetsskatt och förmögenhetsskatt i slutlig skatt. Åldersgruppen 50-64 år betalar något mer slutlig skatt än den yngre gruppen 35-49 år trots något lägre förvärvsinkomster.

Det antal ATP-poäng som inkomsttagarna i genomsnitt uppnått år 1995 är lägre för kvinnor än för

män inom varje redovisad åldersgrupp. Poängen har ökat jämfört med föregående år inom alla åldersgrupper utom för kvinnor 16-19 år. Detta innebär att de som har arbete har fått en real förbättring av sin pensionsgrundande inkomst.

Andelen utan pensionspoäng år 1995 har ökat både för kvinnor och män i åldersgrupperna under 25 år. Andelen påverkas av konjunkturen och hur många som ingår i arbetskraften.

Enligt RFV:s statistik för år 1995 ökade andelen personer i åldern 16-64 år med *maximal* pensionspoäng (6,50, dvs. inkomster över 7,5 basbelopp). Andelen kvinnor med maximal poäng var 3,7 procent. Det är den största andelen och antalet sedan år 1960 när ATP-systemet infördes. Antalet kvinnor med ATP-poäng var dock lägre år 1995 än i början av 1990-talet. Andelen män med maximal poäng var 17,9 procent år 1995, vilket är lägre än vid början av 1990-talet. Fortfarande är det nästan fem gånger så många män som kvinnor som uppnår maximal ATP-poäng.

Medelarbetstiden per vecka är lägre för kvinnor än för män i alla åldrar som följd av att deltidarbete är betydligt vanligare för kvinnor. Att veckoarbetstiden för män överstiger 40 timmar i genomsnitt beror delvis på övertid men också på att egna företagare ingår i underlaget.

TABELL 5 INKOMST, SKATT, ATP-POÄNG OCH VECKOARBETSTID EFTER ÅLDERSGRUPPER ÅR 1995

		1995					1994	
		16-19	20-24	25-34	35-49	50-64	SAMTLIGA 20-64	SAMTLIGA 20-64
Sammanräknad förvärvs- inkomst, tkr	kvinnor	18,0	84,7	128,9	154,0	152,8	140,0	136,4
	män	20,4	101,3	173,7	216,9	220,2	194,7	189,5
Slutlig skatt, tkr	kvinnor	4,5	25,6	39,5	49,6	49,8	44,6	41,1
	män	5,0	31,9	57,8	79,5	84,7	70,5	65,1
Genomsnittlig ATP-poäng	kvinnor	0,68	2,05	2,85	3,39	3,47	3,13	3,10
	män	1,01	2,60	4,00	4,61	4,67	4,27	4,21
Andel utan ATP-poäng	kvinnor	92,0	32,8	13,4	8,0	12,9	13,8	13,6
	män	91,2	30,7	11,4	7,5	8,5	11,6	11,7
Medelarbetstid per vecka, tim	kvinnor	21,3	32,2	32,8	33,9	31,3	33,1	33,2
	män	26,6	37,9	40,4	41,8	38,1	40,6	40,6

Källa: SCB Be 20 SM 9701 (Inkomster), RFV (pensioner), SCB AKU grundtabeller (arbetstid).

TABELL 6 ÖVER- ELLER UNDERSKOTT AV KAPITAL FÖR PERSONER MED KAPITALINKOMST ÅR 1995, TKR

	KVINNOR ANTAL	ÖVER- SKOTT	ANTAL	UNDER- SKOTT	MÄN ANTAL	ÖVER- SKOTT	ANTAL	UNDER- SKOTT
Totalt	2 249 000	9,4	1 388 000	15,6	1 791 000	16,9	1 773 000	24,1
Ensamst utan barn	1 388 000	7,5	418 000	12,0	1 205 000	9,5	665 000	16,0
Ensamst med barn	55 000	11,2	188 000	16,4	8 000	52,9	37 000	30,7
Sambeskattade u barn	606 000	12,7	321 000	14,8	485 000	27,4	572 000	24,2
Sambeskattade m barn	201 000	11,7	461 000	19,2	94 000	55,8	500 000	34,5

20-64 år	951 000	11,3	1 280 000	16,2	720 000	27,3	1 604 000	25,2
65-74 år	319 000	13,5	77 000	9,3	229 000	22,9	126 000	15,4
75 - år	421 000	12,3	29 000	7,8	251 000	18,0	40 000	11,6

Medelvärden är beräknade för den grupp som haft kapitalinkomst

Källa: SCB Be 20 SM 9701

Det nya skattesystemet skiljer på förvärvsinkomster och kapitalinkomster. I tabell 6 redovisas uppgifter för dem som har *överskott resp. underskott av kapital*. Medelvärdena avser den grupp som har över- respektive underskott. Det kan noteras att betydligt fler kvinnor än män har ett överskott av kapital även om

medelbeloppen är lägre och att fler män har underskott av kapital.

I tabell 7 nedan framgår att en något större andel kvinnor än män gör avdrag i sina deklarationer för inbetalda pensionspremier. De avdragna beloppen är dock något lägre än föregående år då den avdragsgilla försäkringspremien har reducerats.

TABELL 7 FRIVILLIGT PENSIONSSPARANDE OCH VÄRDET AV AVDRAGSGILLA PENSIONSPREMIER ÅR 1995, ANDEL PROCENT OCH AVDRAGSBELOPP, TKR

	KVINNOR ANDEL %	AVDRAG TKR	MÄN ANDEL %	AVDRAG TKR
Totalt	21,2	6,0	18,2	7,6
Ensamst utan barn	12,4	5,7	12,9	6,2
Ensamst med barn	26,6	3,9	22,8	6,3
Sambeskattade u barn	22,3	8,2	18,4	9,8
Sambeskattade m barn	37,0	4,9	31,1	7,0

Medelvärden är beräknade för den grupp som haft avdrag
Källa: SCB Be 20 SM 9701

Möjligheten att dra av försäkringspremien som allmänt avdrag halverades 1995 och premien får dras av med upp till 17 850 kronor (ett halvt basbelopp). Personer med högre inkomster får dessutom dra av

5 procent av den del av tjänsteinkomsten som överstiger 357 000 kr (10 basbelopp) men inte 714 000 kr (20 basbelopp). För företagare gäller särskilda regler.

.

BILAGA 2

Könsfördelningen i statliga lekmannastyrelser

Sedan 1988 har könsfördelningen i statliga myndighetsstyrelser på central och regional nivå redovisats varje år för att ge riksdagen möjlighet att kunna följa utvecklingen. Bakgrunden är de mål för kvinnorepresentationen i statliga organ som föreslogs i propositionen Jämställdhetspolitiken inför 90-talet (prop. 1987/88:105, bet. 1987/88:AU17, rskr. 1987/88:364). Det första etappmålet som angavs i propositionen om 30 % kvinnor år 1992 uppnåddes år 1992 och redovisades i 1992 års budgetproposition (1992/93:100, Bil. 12, s. 337 f.). År 1996 hade centrala och regionala styrelser sammantaget 39 % kvinnor. Det är en ökning med en procentenhet sedan år 1995. Det totala antalet redovisade styrelser på central nivå var 114 år 1996, samma antal som föregående år. Årets redovisning avser förhållanden per den 1 juli 1996. Andelen kvinnor i statliga kommittéer redovisas årligen i kommittéberättelsen.

Centrala myndigheters styrelser

De centrala myndigheter som ingår i redovisningen har en styrelse med beslutsfunktioner enligt verksförordningens (1987:1100, 1995:1322) modell. Detta för att åstadkomma enhetlighet i redovisningen. Därtill redovisas även könsfördelningen i de affärsdrivande verken samt några myndigheter som har råd istället för styrelse. Med detta avses även insynsråd som nämns i 5§ i den nya verksförordningen (1995:1322).

Av *tabell 1 och 2* nedan framgår att andelen kvinnor bland de ordinarie ledamöterna ökat med en procentenhet sedan 1995 års redovisning. De uppgår nu till 43 % (med ordinarie ledamöter avses även ordförande). Högst andel kvinnliga ledamöter finns i styrelser under Arbetsmarknadsdepartementet med 53 %, tätt följt av Utbildningsdepartementet med

52 %. Andelen kvinnliga ordförande har minskat från 33 % till 29 % sedan förra årets redovisning. Jordbruks-, Miljö- och Försvarsdepartementen har inte utsett någon kvinnlig ordförande i sina styrelser. Kommunikationsdepartementet har fler kvinnliga än manliga ordföranden i sina styrelser trots att det inte är något traditionellt kvinnligt område.

Regionala myndigheters styrelser

I *tabell 3 och 4* redovisas andelen kvinnor i sex regionala myndighetsgrupper jämfört med sju i förra årets redovisning. Arbetslivsfonderna upphörde 1 juli 1995 (prop. 1992/93:100). ALMI Företagspartner som ersatt dessa är bolag och redovisas inte. Försäkringskassor finns med i redovisningen eftersom de har vissa myndighetsliknande uppgifter. Uppgifterna omfattar samtliga län och avser även här förhållanden per den 1 juli 1996. Redovisningen bygger på uppgifter som länsstyrelserna fått i uppgift att lämna.

Kvinnorna utgjorde 36 % av de ordinarie ledamöterna (inkl. ordförande). Motsvarande andel för år 1995 var 34 %. Av *tabell 3* framgår att flest kvinnliga ledamöter återfinns i försäkringskassornas styrelser, 47 %. Störst ökning av kvinnliga ledamöter har länsarbetsnämndernas styrelser, som ökat från 39 % till 46 %. Skogsvårdsstyrelsernas styrelser ligger lägst med 25 %.

Tabell 4 visar andelen kvinnor i de regionala styrelserna fördelade på län. Liksom tidigare år är variationen mellan länen stor. Högst andel kvinnliga ledamöter har Jämtlands län med 45 %, följt av Kristianstads län med 44 %. Kalmar län står för den största ökningen av andelen kvinnliga ledamöter, från 23 % till 32 %. Längst ner på listan återfinns Blekinge län med 25 % kvinnliga ledamöter. I 18 län har kvinnornas andel ökat, i fem län minskade den.

TABELL 1 KÖNSFÖRDELNINGEN I CENTRALA STATLIGA LEKMANNASTYRELSER FÖRDELADE PÅ DEPARTEMENT; ORDINARIE LEDAMÖTER EXKL. PERSONALFÖRETRÄDARE

DEP.	ORDFÖRANDE		LEDAMÖTER INKL. ORDFÖRANDE						SAMTLIGA	
	ANTAL	M	KVINNOR		%	MÄN	%	%	ANTAL	%
	KV		ANTAL	1996						
Ju	2	3	20	48	43	22	52	57	42	100
UD	1	4	21	50	42	30	50	58	51	100
Fö	0	13	31	29	27	78	71	73	109	100
S	1	7	33	47	53	37	53	47	70	100
K	6	5	36	42	41	49	58	59	85	100
Fi	3	8	36	38	33	58	62	67	94	100
U	3	3	26	52	48	24	48	52	50	100
Jo	0	5	18	43	35	24	57	65	42	100
A	2	2	16	53	48	14	47	52	30	100
Ku	8	12	82	48	50	89	52	50	171	100
N	5	9	50	42	35	69	58	65	119	100
In	2	5	30	44	49	39	56	51	69	100
M	0	4	17	46	39	20	54	61	37	100
Totalt	33	80	416	43	42	553	57	58	969	100

TABELL 2 KÖNSFÖRDELNINGEN I CENTRALA STATLIGA LEKMANNASTYRELSER FÖRDELADE PÅ MYNDIGHET; ORDINARIE LEDAMÖTER EXKL. PERSONALFÖRETRÄDARE

CENTRALA MYNDIGHETER	ORDFÖRANDE		ANTAL LEDAMÖTER INKL. ORDFÖRANDE		SAMTLIGA
	KV	M	KV	M	
Justitiedepartementet					
Domstolsverket		1	3	7	10
Rikspolisstyrelsen		1	3	4	7
Kriminalvårdsstyrelsen		1	3	4	7
Brottsförebyggande rådet	1		6	3	9
Datainspektionen	1		5	4	9
Utrikesdepartementet					
SIDA		1	5	6	11
Forskningsrådsnämnden inom SIDA		1	4	5	9
Nordiska afrikainstitutet		1	2	8	10
Svenska Institutet		1	6	6	12
Statens Invandrarverk	1		4	5	9
Försvarsdepartementet					
Fortifikationsverket		1	2	5	7
Försvarets materialverk		1	3	4	7
Militärhögskolan		1	4	5	9
Kustbevakningen		1	1	8	9
Överstyrelsen för civil beredskap		1	1	9	10
Statens räddningsverk		1	4	4	8
Styrelsen för psykologiskt försvar		1	2	7	9

CENTRALA MYNDIGHETER	ORDFÖRANDE		ANTAL LEDAMÖTER INKL. ORDFÖRANDE		SAMTLIGA
	KV	M	KV	M	
Försvarets forskningsanstalt		1	2	9	11
Försvarshögskolan		1	1	8	9
Flygtekn.försöksanstalten		1	2	5	7
Överklagandenämnden för totalförsvaret		1	3	4	7
Totalförsvarets pliktverk		1	3	4	7
EKC-delegationen		1	3	6	9
Socialdepartementet					
Socialstyrelsen		1	5	5	10
Läkemedelsverket		1	3	4	7
Statens institut för psykosocial miljömedicin		1	6	5	11
Rättsmedicinalverket		1	2	5	7
Riksförsäkringsverket		1	5	4	9
Folkhälsoinstitutet	1		4	6	10
Smittskyddsinstitutet		1	2	5	7
Statens institutionsstyrelse		1	6	3	9
Kommunikationsdepartementet					
Statens järnvägar	1		3	5	8
Banverket	1		3	5	8
Vägverket	1		5	3	8
Sjöfartsverket	1		5	3	8
Handelsflottans kultur- och fritidsråd	1		3	5	8
SMHI		1	3	4	7
Luftfartsverket		1	2	5	7
Statens väg- och transportforskningsinstitut		1	2	6	8
Statens geotekniska institut	1		2	4	6
Post- och telestyrelsen		1	3	5	8
Kommunikationsforskningsberedningen		1	5	4	9
Finansdepartementet					
Riksgäldskontoret		1	1	7	8
Generaltullstyrelsen		1	3	4	7
Statistiska centralbyrån		1	5	5	10
Finansinspektionen		1	3	6	9
Riksrevisionsverket	1		4	6	10
Riksskatteverket	1		3	7	10
Kammarkollegiet		1	4	4	8
Lotteriinspektion	1		3	2	5
Statens löne- och pensionsverk		1	2	5	7
Statens fastighetsverk		1	3	6	9
Statens lokalförsörjningsverk		1	5	6	11
Utbildningsdepartementet					
Kungliga biblioteket	1		4	5	9
Centrala studiestödsnämnden		1	8	3	11

CENTRALA MYNDIGHETER	ORDFÖRANDE		ANTAL LEDAMÖTER INKL. ORDFÖRANDE		SAMTLIGA
	KV	M	KV	M	
Institutet för rymdfysik	1		3	4	7
Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek	1		3	3	6
Arkivet för ljud och bild		1	3	3	6
Högskoleverket		1	5	6	11
Jordbruksdepartementet					
Statens jordbruksverk		1	3	4	7
Statens livsmedelsverk		1	5	8	13
Fiskeriverket		1	3	4	7
Statens utsädeskontroll		1	2	4	6
Statens veterinärmedicinska anstalt		1	5	4	9
Arbetsmarknadsdepartementet					
Arbetsmarknadsstyrelsen		1	4	4	8
Arbetslivsinstitutet	1		6	3	9
Arbetarskyddsstyrelsen		1	2	4	6
Rådet för arbetslivsforskning	1		4	3	7
Kulturdepartementet					
Statens kulturråd		1	8	5	13
Riksarkivet	1		4	5	9
Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer	1		6	4	10
Livruskammaren, Skokloster slott och Hallwylska museet	1		4	3	7
Naturhistoriska riksmuseet		1	4	6	10
Statens sjöhistoriska museer		1	4	6	10
Folkens museum - etnografiska		1	2	4	6
Arkitekturmuseet		1	4	3	7
Statens musiksamlingar		1	3	5	8
Talboks- och punktskriftsbiblioteket	1		6	2	8
Svenskt biografiskt lexikon		1	3	4	7
Statens biografbyrå	1		4	3	7
Granskningsnämnden för Radio och TV		1	2	6	8
Presstödsnämnden	1		4	5	9
Taltidningsnämnden	1		3	4	7
Konstnärnämnden		1	6	7	13
Nämnden för utställningar av nutida svensk konst i utlandet		1	3	3	6
Nämnden för hemslöjdsfrågor	1		5	3	8
Språk- och folkminnesinstitutet		1	3	6	9
Statens konstmuseer		1	4	5	9
Näringsdepartementet					
Närings- och teknikutvecklingsverket	1		4	6	10
Sprängämnesinspektionen		1	2	5	7
Sveriges geologiska undersökning		1	3	4	7
Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll		1	3	5	8

CENTRALA MYNDIGHETER	ORDFÖRANDE		ANTAL LEDAMÖTER INKL. ORDFÖRANDE		SAMTLIGA
	KV	M	KV	M	
Rymdstyrelsen	1		3	4	7
Patent- och registreringsverket		1	4	4	8
Affärsverket svenska kraftnät		1	2	5	7
Skogsstyrelsen	1		4	5	9
Exportkreditnämnden			4	8	12
Glesbygdsverket	1		3	3	6
Statens institut för regionalforskning		1	3	3	6
Tjänsteförslagsnämnden för patentbesvärsträtten		1	3	5	8
Revisorsnämnden		1	5	4	9
Delegationen för utländska investeringar i Sverige		1	3	5	8
Turistdelegationen	1		4	3	7
Inrikesdepartementet					
Konsumentverket		1	5	5	10
Ungdomsstyrelsen	1		4	6	10
Byggforskningsrådet		1	3	5	8
Boverket		1	4	5	9
Statens bostadskreditnämnd		1	2	2	4
Boverkets stadsmiljöråd		1	8	13	21
Lantmäteriverket	1		4	3	7
Miljödepartementet					
Statens naturvårdsverk		1	5	6	11
Statens strålskyddsinstitut		1	5	4	9
Kemikalieinspektionen		1	4	5	9
Statens kärnkraftinspektion		1	3	5	8

TABELL 3 ANDELEN KVINNOR I REGIONALA MYNDIGHETERS STYRELSE; ORDINARIE LEDAMÖTER EXKL. PERSONALFÖRETRÄDARE (PROCENT)

MYNDIGHETSGRUPPER	KVINNOR % 1996	1995	FÖRÄNDRING
			PROCENTENHETER
Försäkringskassor	47	47	±0
Länsskattemyndigheter	34	31	+3
Kronofogdemyndigheter	35	36	-1
Länsarbetsnämnder	46	39	+7
Länsstyrelser	33	33	±0
Skogsvårdsstyrelser	25	24	+1
Samtliga	36	34	+2

**TABELL 4 ANDELEN KVINNOR I REGIONALA MYNDIGHETERS STYRELSER FÖRDELADE PÅ LÄN;
ORDINARIE LEDAMÖTER EXKL. PERSONLFÖRETRÄDARE (PROCENT)**

LÄN	KVINNOR %		FÖRÄNDRING PROCENTENHETER
	1996	1995	
Jämtland	45	43	+2
Kristianstad	44	41	+3
Örebro	43	42	+1
Västerbotten	42	43	-1
Västmanland	42	42	+0
Värmland	42	41	+1
Halland	40	39	+1
Skaraborg	38	35	+3
Stockholm	37	41	-4
Gotland	36	35	+1
Älvsborg	36	35	+1
Gävleborg	36	34	+2
Göteborg och Bohus	36	33	+3
Östergötland	34	31	+3
Dalarna	34	31	+3
Jönköping	34	29	+5
Malmöhus	33	27	+6
Kalmar	32	23	+9
Kronoberg	32	33	-1
Västernorrland	32	31	+1
Södermanland	32	31	+1
Uppsala	32	30	+2
Norrbotten	28	29	-1
Blekinge	25	26	-1
Samtliga	36	34	+2

